Extremely Rare
only book printed
at Mondovi in
the 15th Cent.
finest state

A.E

Coll. perf.
B.M. VII. 947

Goff A791

Incipit tractatus uenerabilis pr̃is fr̃is Anthonini archi-
episcopi florentini ordinis predicatorum de institutiōe
confessorum. Capitulum.

DEFECERUNT scrutantes scrutinio ait psal.
Scrutātes alioꝝ peccata sunt cōfessores. Scru-
tiniū autē est inqsitio facta in confessione: in quo quia
multi cōfessores deficiūt nō bene & sufficiēter se hn̄tes
in audientia confessionis: consequenter deficiunt etiā
in se a gratia dei multum offendētes. Ne ergo deficiāt
quod ess& ad sui & alioꝝ perniciē: diligēter considerēt
& obseruēt quod ait Augus.ī decre.de pe.di.vi.c.i.uide-
licet. Caueat sp̄ūalis iudex ut sicut nō cōmisit crimen
nequitie ita nō careat munere sciē. Iudiciaria enī p̄tās
hoc exposcit: ut quod habeat iudicare discernat. Dili-
gens igitur inquisitor & subtilis inuestigator sapienter
& q̄si astute interroget a penitēte: que forte pre uerecū-
dia uellet occultare. Hec ille. Vbi tria īsinuat prefatus
doctor: que requiruntur in idoneo confessore. Primū est
ut habeat auctoritatē siue p̄tātem absoluēdi cōpetētem
Secūdum ut habeat sciām ad huiusmodi sufficientem
Tertiū ut faciat interrogationē de peccatis diligētem.

De potestate confessoris in audiendo confessiones &
absoluendo. Capitulum primum

QVantū igitur ad primū ut hēas auctoritatem
audiēdi confessioēs: si es in ordine mēdicātiū

requiritur primo q̄ habeas licentiam a prelatis tuis nō solum quo ad fratres :sed quo ad seculares. Secundo ut habeas licentiam a proprio sacerdote eius qui est audiendus:uel spēalem: uel gn̄alem.s.per pn̄tationē factam coram diocesano:uel aliquod equiualens secūdū formā de sepul.du. Et ex hac licentia nō uales absoluere hn̄tes domicilia in aliis dioce.nec etiam hoīes illius dioce.in qua pn̄tatus es extra ipsam diocesim secundum fran.& ab.& laude. Nec uales absoluere ab aliqua excōicatiōe maiore non hn̄do aliā auctoritatē spēalem sup hoc q̄ si hoc facis absoluendo aliquē ab aliq̄ sn̄ia scienter:uel ex ignorātia iuris: sn̄iam excōicatiōis incurris:a qua citra sedem apostolicam non uales absolui. Et hoc uerum est de sententia iuris . Secus si absolueres a sententia hoīs quia q̄uis male faceres & ille non ess& absolutus:nō tn̄ sn̄iam excōicatiōis īcurreres:secūdū Pe.extra de priui. re.in Cle. Item ex tali licentia sic habita:non uales absoluere a peccatis:quoꝝ absolutio diocesano rseruatur.

Et quia qui sunt tales casus circa hoc sunt uarie oppinioēs:& aliqui plures:& aliqui pauciores ponūt:& ī hoc multum statur cōsuetudini diocesium uel diocesanoꝝ. Ideo non firmiter inhereas ei quod dr̄ de ista materia ī sūma pisana:quātū ad illos casus expressos. Sed ut cautius & clarius procedas a dioce. queras:quos casus uelit sibi reseruare:quibus expressis de ipsis te nō ītromittas sed ab oībus aliis auctoritatem siue licētiam petas. Si ergo habes pre manibus casum alicuius pcci solū a quo

non potes absoluere si alias penitens est bene dispositus absoluas tu ab hiis a quibus ualeas & de residuo mittas eum absoluendum ad illũ qui habet sup hoc auctoritatem uel tu uadas pro eo ad capiẽdũ auctoritatẽ. ¶ Sed si repis eum innodatum aliqua sentẽtia excomuĩcatiõis maioris a qua nõ potes absoluere: qa scilicet sup hoc nõ habes auctoritatem specialem: non absoluas eum a peccatis: nisi prius obtinueris absolutiõem excomunicationis ab eo qui potest. Quia scm̃ Tho. ĩ. iiii. di. xviii. absolutio ab excõicatõne debet precedere absolutionem a peccatis: quia excõicatus nõ potest absolui a peccatis cũ non sit particeps sacramentoꝝ. Et idcirco cautum est ante ĩterrogatõem de peccatis ĩterrogare de hiis propter que possis suspicari cõfitentem ĩcidisse in aliquam sentẽtiam: ne videilic& audiẽs peccm̃ et non ualẽs imptiri absolutionem propter inpedimentũ excõicationis ĩmaneat scandalisatus. ¶ Ab excõicatione autẽ minori que scilicet incurritur participando precipue cũ excõmunicatis in casu non concesso: nec tamen ĩ crimine propter quod ille est excõicatus quia tunc & ipse pariformiter esset ligatus. extra. e. Concubine uales absoluere et debes ante absolutionem a peccatis. ¶ Personas autem habentes domicilia extra diocesim ubi habes auctoritatem a diocesano ut possis absoluere: oportet ut uel tu uel ipse qui est audiendus super hoc habeat licentiam specialem uel generalem. ¶ Sacerdos uero secularis si habet bñficium uel ecclesiam que habet curã animarum eo ipõ quo

ipsam recipit habet licentiā audiendi confessiones parochianorum illius ecclesie solum sine alia licentia speciali. Non tamen ex ipsa licentia tali potest absoluere a casibus episcopo reseruatis: nec etiam potest audire parochianos aliarum ecclesiarum: nisi habeat licentiā ab episcopo super hoc uel alio qui dare possit aut ipse penitens habeat licentiā ut possit confiteri: & hoc: siue ab episcopo: siue a suo parochiali sacardote: ut dicit hosti. in sūma. In articulo tamen mortis potest quilibet absolui a quolibet sacardote: etiam non habente super hoc auctoritatem: ubi qui posset: non adesset: & a quacunq; excōicationis sententia etiam apostolice sedi reseruata quo ad absolutionem: & ab oī casu peccatorū: & de quacunq; diocesi existeret. Si tamen periculū euadit: quantum ad santentias excomuīcationis oportet quod se etiam representet ei: qui regulariter ualet absoluere: alias reincidit in easdem snīas: & hoc debes ei declarare. Et quamuis a sententia excomuīcationis propter iniectionem manuum uiolētam: cuius absolutio esset apostolice sedi resaruata: posset quis absolui auctoritate epī sui in quibusdā casibus extra articulū mortis ut no. Inno. trac. de excōicationibus. Excōicatione prima: istud tñ non est extendendum in absolutione ab excōicatōibus aliis apostolice sedi reseruatis: & sententiis ab homine. Sed solum permittitur in articulo mortis absolutio hec secūdum Inn. Sed multi doctores in hoc dicunt contra. Inno. Vnde de ista materia habes diffuse in ista parte

prima.c.xxii.quod incipit.Eos qui ibi omnino uideas. Et quia qui ligatus est:non ualet alium absoluere:ideo si esses aliqua sententia irreticus excomuīcatiōis maioris:uel suspensionis:huiusmodi auctoritate concessa uti non ualeas.Quod si contingeret per ignorantiam: uel per inaduertentiam: uel certam scientiā te aliquē absoluere:a quo nō ualebas:siue a sn̄ia:siue a pccō ultra pccm̄ commissū teneris:si uales cōmode manifestare illi errorem commissum:cum apud ecclesiam militantem non sit absolutus. Hoc tamen uerum est:si excōicatus eras notorie . Nam secūdum P.de pal. absolutio ab occulte excōicato tenet:ut habes infra in secūda parte:de absolutione : propter absolutionem tamen a peccatis solum in casu non concesso: et si grauiter peccas : sententiam tamen excōicationis:uel aliam nō incurris. Dicunt etiam Inno.Hosti.et Guil.ꝙ qui confessus est ei:qui de iure non habet beneficium puta simoniaco:uel intruso:et huiusmodi:quando hoc scitur:tenetur iterum confiteri ei:qui possit eum absoluere.ex.de pe.et re.Si episcopus. li.vi.Sed regulariter secundū Hosti.debet quis proprio sacerdoti confiteri : uel alteri de eius licentia extra. de pe.& re.& de pe.di.vi.placuit.

Quis sit proprius sacerdos .

Est autē proprius sacerdos. Papa : quo ad omēs. Legatus:quo ad eos:qui hn̄t domiciliū ī terris sue legatioīs. Episcopus quo ad eos: qui ī sua diocesi hn̄t domicilium : & nō sunt exempti . Sacerdos

parrochialis quo ad suos parrochianos. Et prelatus in ecclesiis uel monasteriis seu conuentibus exemptis quo ad subditos suos. Itē prelati. s. patriarche. Archiepiscopi episcopi: et alii exēpti prelati possūt sibi eligere cōfessorem: et etiam cardinales absentes cā legatioīs: extra de pe. & re. Ne pro dilatione li. vi. Qui tñ cōfessores electi nō possunt absoluere ipsum a maiori excoīcatione: et ī casibus grauioribus. extra de pe. et re. Si episcopus li. vi. Quia igitur cōfessores instituti in ordine predicatorꝝ et minorū: postquā fuerint presētati per superiores suos diocesanis: et ab eis acceptati: si sine cā iusta absoluēdi licentiā dare recusarent diocesaī: ex cle. dudū de sepul. possunt audire confessiones: non tñ ex hoc absoluere a casibus reseruatis ipīs diocesaīs: nec tenentur peītentes: qui uolunt eis confiteri de illa diocesi petere licentiam a parrochiali uel alio. Quiimo eis īuitis et cōtradicētibus. Et glo. Ber. que dicebat cōtrarium fuit tanquā falsa condemnata per Cle. iiii. in quodam priuilegio ordinis predicatorꝝ et minorꝝ. Et hoc ipsū tenet Io. an. extra de pe. et re. Si episcopus. li. vi. nec tenetur etiā sic cōfessus proprio sacerdoti confiteri: ut in extrauaganti Io. xxii. que incipit. Vas electioīs. Possunt etiam diocesani sine predicta solemnitate. s. presentationis dare licentiam predictis religiosis audiendi confessiones: et cōmittere iurisdictionem eis: ut placet. Et licentia data: siue per presentationē: siue per alium modum durat post mortē prelatorum: quousq; fuerit ecclesiis prouisum: et hoc ex

priuile. Cle. Itē secundū Tho. ī iiii. di. xvii. Si subditus scit proprium sacerdotem esse hereticum: aut solicitātē ad malū: aut fragilem ad peccatū: quod qs ei cōfitetur et pronum: uel si probabiliter estimatur reuelator cōfessionum: uel si peccatum: de quo quis habet cōfiteri: sit cōmissum contra eum. In his et similibus: quibus timet penitens probabiliter ex confessione sibi: uel sacerdoti periculum imminere: debet recurrere ad superiorē: uel petere licentiam alteri confitendi: quam si habere non posset: idem iudicium esset: sicut et de eo: qui non habet copiā confessoꝝ. Idem tenent Pe. Al. et Inno. et addunt consequenter: quod si necessitas immineret: et aliū non posset habere: cōfiteatur peccatum in genere sine eo de quo possit prouenire malū. Itē secundū Hosti. Vagabūdi: et qui quaerunt domicilium: quo se conferant: possunt ubiq; confiteri: his tamē qui ualent absoluere: et audire cōfessionem. Et secundū eundem qn̄ quis ītraturus est iustum bellum: uel mar̄: et deest proprius sacerdos: pōt alteri confiteri sine licentia. Item secundum Guil. peregrini. roīpete. negotiatores: et uiatores si ceperit peram & baculum a propriis sacerdotibus: uel aliter de licentia eorum iter arripuerint: presumendum est eis datam fore licentiam cōfitendi. Sed si sine licentia iter assumerent: non possunt confiteri alteri. s. ut absoluantur: nisi ī necessitate. Idem. Inno et Hosti. Cui autem debeant ordinarie confiteri cardinales. curiales. reges et principes et prelati non exempti: et canonici et plebaī

uel clerici:et q habēt domicilium in diuersis diocesibus uide in summā Hostien.de pe.et re.et in summa pisani Confessor.iii.et iz.et in sequentibus.

De casibus reseruatis diocesaīs.c.iii.

Isti sunt casus diocesanis reseruati.Et primo ī sūma pisani. c.cōfessor.dicitur q Benedictus xi.declarauit quatuor casus eē de iure et quīq3 de cōsuetudine.Primus peccatum clerici:propter quod īcurrit irregularitatē.Secundus de īcendiariis. Tercius de peccato:ubi ē īdicenda solemnis peītentia.Quartus de excoīcatiōe maiori.Quītus de.homicidio uolūtario Sextus de uiolatione ecclesiastice libertatis.Septimus de uiolatione īmunitatis.Octauus de falsariis.Nonus de sortilegiis.Quia illa extrauagās Benedicti uacat per Cle.dudū de sepul.Iō non possunt induci pro iure cōi: sed pie possunt credi:quod.s.uir sapiēs ipē Benedictus bene declarauit.Dicit tn̄ postea:q possunt episcopi in suis episcopatibus pro ut eis uidebitur:expedire:rseruar̄ et multo magis consilium synodale:et prouintiale.Io. an.extra.de pe.et re.c.Si episcopus li.vi.glo.iii.dicit eē casus reseruatos: blasphemiā dei:et sanctoꝝ:et matrimonium clandestine contractum: interdictum alias ecclesie esse.Dicit etiam: q solet epūs reseruare casus omnium publicorū criminum enormium. Oppressores filiorum cū proposito:uel ex casu.Casus falsi testiōnii periurii.incestus.corruptionis monialium.coitus cum brutis.cuiuslibet sortilegii:homicidii:et his similium.

Hostien.in summa: que dicitur copiosa :ponit omnes predictos casus:et addit item de uitio contra naturam: et maxīe cū brutis. Itē si ipse epūs audiuit confessionē de aliquo peccato:et cōcludit: ꝙ etiā de aliis enormibus que consuetudo generalis et specialis episcopis rͤseruat. Idem iudicium est in aliquibus: in quibus etiam epī aliquotiens mittunt peccatorem ad sedem apostolicam propter enormitatem criminū:et aliquotiens ad terrorē Guil. Spe. ī suo reportatorio ultra predictos casūs addit de uerberantibus patrem et matrem .de deflorantibus uirgines ui oppressas:uel seductas. De batizantibus proprios filios sine necessitate. de tenentibus ad batismū siue ad confirmationem proprios filios sine necessitate de contrahente matrimonium post uotum castitatis. de simoniacis in quocunque genere .de fornicatione cum iudea:uel sarracena. de concipiente filiū per adulteriū: quem uir credit filium suum. de procurante aborsū ī se uel alia. de contrahente matrimoniū post sponsalia iure firmata. de coeūte cū batizata ab eo:uel cuius cōfessionem audiuit. de usurariis:de celebrante in altari non consecrato:uel sine ornamento:uel sine indumentis. de celebrante non ieiuno .In fine aūt sic dicit. Ponerͤ tot casus nihil aliud est:quam sacerdotū potātē restrīgere. Vnde breuiter dico: sacerdotes omnia posse in occultis quo ad forum penitentiale:que spetialiter non sūt ī iurͤ epis reseruata:et que nō sunt ipis sacerdotibus directe: uel per aliquā cōsequentiā interdicta .ar. extra. Videat

si:et de sen.ex.nuper. Hoc tñ fateor q ubicunq; graue delictũ fuerit uel enorme: superioris ẽ: iudiciũ reqrẽdũ uel etiam propter casus nouitatem uel ambiguitatem. Idem etiam fateor de omnibus casibus: ĩ quibus sic fieri est ĩ qualibet ecclĩa consuetum. Io. de lig. in declaratõe: quam fecit super decre. omnis utriusq; . dicit q fratres predicatores et minores postquam fuerint diocesanis presentati: possunt ab oĩbus peccatis absolueř: exceptis tamen epĩs reseruatis in iure communi. Probat autem hoc sic Bonifacius viii. in cõstitutione supra cathedrã: de sepul. Inter cetera de confessoribus quantum ad frẽs predicatores et minores sic dicit. Statuimus et ordinamus auctoritate predicta: ut Magister predicatorũ et Minister minoꝝ generalis uel alius. de hoc ibidem per cõstitutionem predictam deputati ad presentiam prelatoꝝ per se uel per alios se cõferant et humiliter petãt: ut fratres qui electi fuerint ad audiendas confessiones subditorum suorũ: audire ualeant de licentia gratia et beneplacito eorundẽ prelatorũ: et sequitur ibidem ĩfra. Si uero prelati hanc licentiã exhibere recusauerĩt: nos illã ex nũc cõcedimus fratribus sic electis de apostolice potestatis plenitudine. Ex quo satis datur ĩtelligi: quod conditor canonis magis intendit: q magistri et ceteri predicti prelatis ecclesie debitam reuerentiã ĩ hoc casu exhibeant: quã ab eis dictam licentiã obtineãt: quia ea ab ipĩs nõ obtẽta firmius per istum canonẽ obtinetur. Concessa igitur huiusmodi licentia et obtenta ostẽdit

papa quãta sit auctoritas: que ĩ foro peĩtentiali cõcedi-
tur cũ dicit per huiusmodi confessionẽ non ĩtendimus
fratribus ipsis potestatem ob hoc impendere ãpliorem:
quam in eo curatis seu sacerdotibus parrochialibus est a
iure concessa. Sed secundum Guil. in reportatorio in
Rubrica. Super qbus sit penitens ad epm̃ remittendus.
Sacerdotibus parrochialibus est a iure concessum: ꝙ in
occultis quantũ ad forũ penitentiale possunt ĩponere
penitentiam de omni crimine: exceptis casibus epĩs
reseruatis in iure. ar. extra de iudi. At si clerici. de sen.
ex. Nuper. Et hec auctoritas cõceditur per cõstitutionẽ
dictam fratribus predictis. ¶ De casibus autem per cõ-
suetudinem uel per episcopos reseruatis quos Hostien.
et plures doctores ponunt coĩter: idem Guil. dicit. Tot
casus ponere nihil aliud est: quam potãtem sacerdotum
restringere: que tñ est sibi plenarie attributa. Vñ dico
breuiter sacerdotem omnia posse in occultis quantum
ad forum penitentiale: que non sunt spetialiter in iure
reseruata epĩs: uel que nõ sũt ipsis sacerdotibus directe:
uel per aliquam cõsequentiã interdicta. Habent enim
sacerdotes parrochiales potestatẽ et iurisdictionẽ ordi-
nariã super populum sibi cõmissum: extra de pe. et re.
Omnis utriusqꝫ. Et licet episcopi possint sibi reseruare
certos casus. ii. di. Nono testamento: qui tñ competunt
ĩferioribus de iure: ut dictũ est: tamen hanc potestatem
non habẽt generaliter seu sĩpliciter episcopi super eos
secundum Guil. durañ. nisi in duobus casibus. Primo

directe:ut cum aliqui fuerint legitime deprehensi:quod merito sit tali potestate priuati. Alio modo per aliquā conuenientiā:ut cum talis casus euenerit:in quo ad utilitatē cōmunem expediat:ꝙ talem casum sibi retineat et aliter non. Probat hoc xxv.q.i.c.de ecclesiasticis sacramētis uel priuilegiis:ubi dicit Gre. Si nr̄a defēdimus ita et singulis quibusq; ecclesiasticis sua iura seruamus Nec cuilibet gratia fauēte ultra quā mereatur īpertior. Nec ulli hoc quod sui iuris est:ābitu stimulante denegabo .xi:q:i.prouenit. Et sic ex predictis patet :quid tenendum sit de casibus quasi infinitis reseruatis per quedā consilia prouintialia et synodalia post promulgationem istius constitutionis:que fere euacuāt totam potestatem ipoꝝ fratrū et parrochialium:cū sit tamen utrisq; plenarie attributa a iure:nec expediūt utilitati subditorū:imo ponūt eis laqueum in uia salutis. ¶ Sed quid:si aliqui uellent defenderē:ꝙ huiusmodi caūs eēnt rationabiliter reseruati quantum ad ipsos sacerdotes parrochiales:cū de foro prelatoꝝ sit:et eoꝝ ordiātioībus sint subiecti:nunquid frēs predicti sunt obligati ad huiusmōi casus reseruatos:dicendum ꝙ nō. Nā exēpti sunt:nec sunt ordinatioībus prelatoꝝ subditi:ut.extra de exces.prela. Nimis praua. Et ista constitutio reōuet et cassat omnes consuetudines et statuta facta et ordinata contra premissa ī cōstitutione uel alicui premissorū.infra.e. Nos et enim. ¶ Cum igitur cōcedatur hic quantum ad forum penitentiale fratribus ipīs illa

auctoritas:quam habēt sacerdotes parrochiales a iure: que est ab omni crimine: exceptis tamē casibus episcopis reseruatis in iure ut dictū est:manifestum est:quod fratres predicti non tenentur ad huiusmodi casus per statuta prouincialia: et synodalia reseruatos: cum non sint eorum ordinationibus subditi: ut dictum est: imo negando ne ipsi fratres absoluant in casibus reseruatis episcopis ī iure:de omnibus aliis cōcessisse uidetur:qa unum negādo alterū concedere uidetur.xxv.di.qualis. Nec possunt prelati hanc concessionē reuocarī:nec etiā defalsarī nō directe negādo eam:dum ab eis petitur:qa negando ipsam firmius per istum canonem obtinetur: ut patet īfra.e.Si uero .Nec prohibendo indirecte per aliquā sententiam:uel preceptum:ne parrochiani eorū confiteantur eis : ut extra de priuile.Quanto.Nec per retentionem multoꝝ casuum sicut dictum est:quia hoc fieret in fraudem istius legis:quod fieri non debet:ut extra de conces.preben.Cōsti. .Sileat ergo hic Io.mo. qui dicit:ꝙ si episcopus potest artare potestatem ordinariā curatoꝝ:pōt multo magis artare extra ordinariā ipōꝝ fratrū.Quod per superiorē cōceditur:per īferiorē artari seu reuocari non potest:ut patet.xxi.di.Inferior. Et in Cle.de elec.romani. .Ad constitutionem autem Cle.de priuile.rel.Vbi dicit:ꝙ religiosi in casibus sedi apostolice:aut locoꝝ ordinariis reseruatis quenq̄ absoluere non presumāt:rn̄dēdū ē:ꝙ ītelligitur hoc de reseruatis ī iure:sicut intendit ista cōstitutio: non autem de

reseruatis per cõsuetudiẽs: uel statuta aliorũ prelatoꝝ: quia ista remouet papa ĩ constitutione prefata. Et per consequens ut uidetur: quicquid dicatur per antiquos: uel modernos doctores de talibus casibus per episcopos reseruatis totum reuocatur per constitutionem istam specialiter q̃tum ad dictos fratres. ¶. Si enĩ cõstitutio posterior: licet non faciat mentionem de priori: ipsam reuocare noscatur: de constitu. licet li. vi. multo magis reuocarĩ debet dicta doctoꝝ: si ĩcõtrariũ promulgẽtur. Hoc Io. de lig. Nota tñ ꝙ presupposita ista declaratiõe Io. tanquam uera nõ tñ possent per hoc fratres predicti absoluere a casibus reseruatis per synodales: ubi esset annexa sententia excoĩcationis. quia de iure communi absolutio ab excoĩcatione pertinet ad episcopũ. ¶. Itẽ remanet adhuc res satis dubia: q uidelicet sĩt casus: q ĩ iure reseruantur epĩs directe: uel per aliquã cõueniẽtiã a qbus alii uel ipsi fratres non possunt absoluere secũdum eundem Io. Et quod unus dicit reseruatum: alter dicit non reseruatum. Et ideo tutior uia est: si fieri põt: ut seruetur quod dictum est in principio capituli. Item ex tali licentia dispensatio uel commutatio uotorum uel iuramentorũ secundũ omẽs pertinet ad diocesaõs: quedam tñ ex his pape reseruãtur. ¶. Dispensatio autẽ incertorũ quomodo uel qñ ad episcopũ pertineat: uide ĩfra in secunda parte in. c. de resti. ¶. Nota quod dicit Io. an. extra de offi. uica. super. c. licet in glo. ꝙ si epũs dedit uicariũ generalẽ: et ĩ mandato expressit aliquod

de istis quod requiritur speale secuta generali clausula et omnia alia que per nos possumus: et etiã si mandatũ exigant speciale secũdum Hosti. satis uidetur q specialia possit ad istar procuratoris: ut ĩfra de procu. qd agẽdũ Secus si aliquod de specialibus non fuisset expressũ. hec ibi: quod uidetur ĩtelligendũ quantũ est de uirtute uerbo℞: et in foro contentioso. Nã si constaret de ĩtẽtione cõcedentis auctoritatem: etiam si aliquod speciale nõ exprimeret in generali concessione: uidetur specialia concessisse. xxii. q. v. humane. Et idem potest ĩtelligi de licentia seu auctoritate data ab episcopo: uel prelato confessoribus.

De peritia confessoris quã debet habere. c. iiii.

QVantum ad. ii. debet confessor habere scientiã que sufficiat ad hoc opus debite exequẽdũ: ut sciat discernerẽ ĩter leprã et lepram: q multipliciter pot ĩtelligi. Et primo scias discernere ĩter peccatũ cui annexa est aliqua sententia excoĩcationis uel ĩterdicti: quo ad oẽs: uel etiã suspẽsioĩs uel irregularitatis quo ad personas ecclesiasticas: et peccatum: cui non est ãnexum aliquod tale. Et ĩ primo casu: si est excoĩcatio a iure siue cõmuni: siue particulari synodaliũ: remittas eũ ad suum diocesanum: nisi esset caũs sedi apostolice reseruatus. ¶. Si autẽ excoĩcatio sit data ab homine: tũc non ualet diocesanus eum absoluere: nisi eam tulisset: sed remittas eum ad illum: qui tulit sententiã. De his tamen uide plenius infra in tractatu de excoĩcatioĩbus

·¶· Secũdo scias discernere ĩter leprã peccati mortalis: et lepram peccati uenialis: saltem quo ad communia. Nã uenialia quedam nõ sũt de necessitate confessioĩs. Et ideo non est necessarium ita insistere inqsitioni de numero et circunstantiis eorꝝ sicut de aliis. Et dico de illis uenialibus: de quibus clarum est ipsa esse uenialia. Nã ubi dubiũ esset: an scilicet esset mortale: an ueniale siue ex ipso actu in se siue quia confitens nescit ita declarare: quod possit inde conclusio elici: tũc diligentius est ĩterrogandũ. ¶· De lepra uero peccati mortalis scias tertio discernere inter leprã et lepram: idest inter unam spetiem et aliam. Nõ enim sufficit confiteri peccatum mortale in genere: sed oportet: ꝙ confiteatur in ultima specie secũdum omnes doctores. Sed quia circũstantie peccati aliquando uariant spetiem: ideo oportet etiam te scire et ĩterrogare de circũstãtiis peccatorꝝ: et maxĩe que trahunt peccatum ĩ aliã spetiem: quia ille sunt de necessitate cõfitende. Circunstantie autẽ cõtinentur ĩ hoc uersu. Quis. qd. ubi. per quos. quibus. cur. quomodo quãdo. ¶· Io. in summa confessorꝝ sic exponit istũ uersũ Quis utrũ sit masculus uel femina. Iuuenis aut senex. nobilis aut ignobilis. liber uel seruus. In dignitate uel officio cõstitutus uel nõ. sane mentis uel insanus. sciẽs uel ignorans. Clericus uel laicus uel claustralis. Cõsanguineus uel extraneus et similia. Quid utrũ commisit hanc speciem uel illam scilicet fornicationem uel adulterium. Vtrum etiam sit enorme mediocre uel parum

Vtrum manifestum uel occultum. Vtrum fetens ex consuetudine uel recens. ¶. Vbi utrum scilicet in loco sacro uel non sacro. In domo dominoꝝ uel alibi. ¶. Per quos scilicet mediatores uel nuncios. quia omnes tales sunt participes crim is: et ipse est obligatus pro peccatis eoꝝ. ¶. Quibus idest cū quibus pro qbus: et contra quos peccauit. ¶. Cur idest quali ītentione hoc fecit: et quali tentatione inductus. et utrum preuenit ipse tentationē uel fuerit preuentus ab ea. Vtrum spōte uel coactus. uel quali coactione. Vtrum animo ludendi uel nocēdi. ¶. Quomodo de mō agēdi uel paciēdi dicat ipē peccator. ¶. Quando diebus festiuis ieiuniorū: uel alias. Vtrum ante penitentiam acceptā uel post frangendo eam. quia maior ingratitudo ē. ¶. Sed et circūstātias notabiliter aggrauantes. peccatū etiam si nō mutent speciē: tutius est dicere. Precipue autē interrogandū ē de circūstātia Cur. idest quo motu uel fine fecit. qa illud aliqn̄ uariat speciem: cum moralia trahant speciem a fine. Vnde qui mechatur cum muliere ut auferat ei sua: magis cēsēdus est fur quā: mechus: quāuis etiā mechia ibi sit. Sed etiā quando non mutatur species multum habet aggrauare uel alleuiare talis circūstantia pre ceteris scilicet cur. Nam secundum Tho. ī. iiii. di. xvi. Quāuis circūstatie: que nō mutant speciem peccati non sint de necessitate cōfitende: tutius tn̄ ē eas cōfiteri: ut dictum ē ut uerbi gratia. Si furtum faciendo multū uel parū abstulit. Si rixando leuiter uel acriter uel atrociter percusserit. et

huiusmodi: sicut dicit petrus in. iiii. di. xvii. Non tamē necesse est ad quodlibet peccatū etiā mortale de oībus dictis circūstātiis īterrogare: sed plus et minus secūdū peccata et ipās circūstantias alleuiātes etiam circūstātias aliqñ: ut dicit pe. in. iiii. bonum est dicere: precipue quando posset oriri scandalum in mente auditoris ex taciturnitate eius. Dicit autē Tho. in quadam epistola ꝙ circūstantie: que trahunt peccatū ad aliud genus: de necessitate sunt confitende: et dicuntur ille que habent specialem repugnantiam ad aliquod preceptoꝝ diuine legis: Sicut furtum simpliciter repugnat huic precepto Nō furtū facies. Si uero fiat furtū ī loco sacro: ex circūstantia illius loci habet repugnantiā ad illud preceptū quod ē de ueneratione sacroꝝ: et sic additur noua spēs peccati: et sic de aliis. Et ī fine dicit ꝙ illud quod dicitur circunstantias non trahentes peccatum in aliud genus peccati: non esse de necessitate confitendas: nō ē referēdum ad numerum: quē aliquis confiteri tenetur si pōt: quia nō ē unū sed multa. ¶. Scias etiā quarto discernerē inter leprā et leprā idest inter unum peccatū et aliud: quo ad numerū: ne facias de centum uel mille peccatis unam lepram. Videlicet non interrogando de numero seu quot uicibus commissit aliquod mortale: de quo cōfitetur. Et si dicit propter multitudinem iterationis se nō recordari: nō est subito dimittendū: sed insistendū quanto tempore stetit in illo uicio: et quam frequenter iterabat īfra illud tempus: ut puta quotiens in mēse uel

in ebdomada:ut sic possit haberi numerus illius peccati et si non punctualiter saltē secundū aliquā cōpationē et tñ declarandū ē sibi ne dicat plus:quā heāt ī cōscīa sua sub occasione:ut īde sit magis securus dicēdo plus quā minus:ut multi faciunt et non bene. ¶. Scias ultīo discernere inter lepram et lepram:idest inter lepram peccati:cui est annexa aliqua obligatio satisfactionis uel restitutionis:et lepram ubi non est aliquod tale. Nā ī primo casu ultra peccatū:de quo debet dolere:oport& insistere et interrogare:si est paratus satisfacere. Nam ubi non habet preparatum animū ad satisfaciendū si posset:non esset contritus:et per consequens non debet absolui. ¶. De ista uero materia .s. satisfaciendi et restituendi:que ualde difficilis est:et intricata:habetur in fine secūde partis:ubi aliqd dici poterit. Itē si cōfessor circa huiusmodi et alia difficilia non est ita peritus:ꝙ ꝑ se sciat nodos dissoluere:saltē sciat dubitare de huiusmodi:et sic consilium querere a peritioribus nulla facta expressione persone cuius confessionem habet pre manibus:nec quocūq; signo uel uerbo ipsū prodat nisi penitens super hoc expressam sibi daret licentiam. Nā quomodocunq; directe uel indirecte:sciēter uel īaduertenter manifestaret tale peccatū non habita licentia: grauiter delinqueret:non tñ pena:que taxatur extra de pe. et re. Oīs. puniretur nisi ī iudicio de hoc cōuīceretur sed arbitraria esset huiusmodi penitētia īiungenda. ¶. Et notandū ꝙ circa scientiā confessori necessariā sic

dicūt doctores. Tho.ī.iiii.di.xvii. ī expoītione littere Hec sciētia etsi nō sit maior: tñ tāta debet esse: ut sciat discernere inter peccatum et non peccatū: inter peccatū mortale et ueniale. Et si ī aliquo esset dubitatio: posset recurrere ad discretiores. Al.ī.iiii.di.xvii. dicit ꝙ sacerdos non tenetur scire discernere nisi ī cōmuni: que sit capitalia: et que sint mortalia coīa: et que uenialia ex genere. Sed hec nesciens: sicut idem dicit puto peccat mortaliter in audiendo: et eum instituens plus peccat quam ipse: et eum permittens institutum ministrare: si sua interest talem prohibere. Item dicit ꝙ perplexis questioībus sacerdos parrochialis ecclesie debet ita discretus esse: ut talia difficilia sciat: nec procedendū erit ī eis sine superioris cōsilio uel auctoritate. Henricus de ordīe predicatoꝝ in quodā quolibeto querens. Vtrū confessor teneatur scire de omnibus: que dicuntur sibi in confessione siue mortalia siue uenialia: sic dicit distinguendo: peccata sunt in duplici genere. Quedā sūt pctā qa prohibita que si nō eēnt prohibita nō eēnt pctā ut sūt oīa: que sūt mere de iure positiuo: ut audire missā ī die dominico. cōfiteri semel ī anno et communionē recipeř et huiusmodi. Et talia tenetur quilibet cōfessor scire: nisi habeat causā rationabilem: que eū excuset: ut si forte tempore prohibitioīs erat in carcere uel ī terra lōginqua. Alia sunt peccata non quia prohibita: sed qa sunt de natura sua mala: etiam si non prohiberētur. Et hoꝝ peccatoꝝ quedā sūt capitalia: et tenetur ea ꝗlibet

cõfessor scire ad minus in generali.s.que sũt septẽ pccta capitalia.s.superbia.auaritia et cetera. Hec enim sunt quasi elemẽta et prĩcipia:que de necessitate scirĩ oportet Quedã autem sunt species capitaliũ:ut illa que rcipiũt hoꝝ predicationem:ut fornicatio.ebrietas.et huiusmõi Fornicatio enim quedã luxuria est.ebrietas uero quedã gula.Et horum peccatorũ que sunt species:quedã sunt: que important malum de substantia sui actus eo quod statim nominata hñt annexum malum:ut fornicatio. Et de talibus confessor scire tenetur.utrũ sint mortalia uel nõ.Quedam autem de substantia sui actus nõ hñt deformitatem : sed ex libidine faciẽtis:sicut cognoscerẽ uxorem propriam : quod non est in se peccatum :posset tamen eam cognoscere maritus cum tãta libidine:quod esset mortale: ut si eã cognosceret etiã si nõ esset sua. Et de talibus non oportet ꝙ cõfessor sciat.Vtrum sint mortalia uel nõ quia nec confitens frequenter scit.Alia sunt peccata:que sunt filie peccatorum capitalium : ut illa peccata quorum fines terminantur et reducuntur ad fines capitalium . sicut dolus et acquisitio peccunie aut alterius rei iniuste . Et de talibus peccatis frequenter opiniones contrarie sunt inter doctores:et de talibus non tenetur simplex curatus non ordinarius scire utrũ sint mortalia an non . Curatus autem ordinarius sicut est episcopus uel archiepiscopus et ceteri alii superiores prelati ordinarii tenentur scire.qa ipsi sunt purgatores et tenẽtur alios purgare perficere et illuminare:et ideo

tenentur nouum et uetus testamentum scire . hec ille.
Durandus ordis minoꝝ ĩ sua sũma cõfessorũ.li.i.parte prima di.prima dicit. Si deficit sacerdoti sciẽtia:qa.s. nescit discernere ĩter mortale et ueniale: uel qa cõfitẽs ĩtricatos casus habet:et confessor simplex sit:ẽ iterãda cõfessio:nisi forte cõfitens iuris sit peritus et cõfessorẽ super hoc ĩstruat.Idẽ dicit ꝙ quotiens cõfessor se ĩgerit ad confessiones audiendas: totiens se offert ad rñdendũ de quolibet:et interdum de casibus ĩopinatis et alias ĩauditis:et de questionibus ualde perplexis.Et idem ĩfra debet confessor discernere inter peccata et differentias peccatorũ . Vnde scire debet.utrum ea que penitẽs sibi exprimit sint peccata uel non:ut de bellis principũ:et de taliis et exactioĩbus eorũ:et contractibus mercatoꝝ: Vtrũ sit liciti uel illiciti.Et per hoc sciat utrũ prohiberẽ debeat confitentem uel suspendere a communione: aut licentiare. Vtrum teneatur ad restitutionem an nõ. Nã cũ preceptum sit semel in anno confiteri et cõmuĩcare si confessor prohibeat illũ a communione:qui nõ habet mortale : quia forte iudicat illicitum:quod est licitũ: Vel si licentiat non licentiandum : quia forte iudicat licitum quod est illicitum: tam confessor quam cõfitẽs ãbo ĩfoueã cadunt:nisi forte probabilis ignorantia eũ excuset.puta si habet aliquẽ doctorem in iure autẽticũ et famosum:cuius opinioni innititur. Vnde si confessor nõ est expertus in casibus:ita ut per se nec sciat iudicarẽ: nec dubitare nouit:cũ periculo aĩe sue audit cõfessiõẽs

Sed et illi qui sciunt imperitiam eius pereunt: nisi ite-
rato cõfiteãtur homĩ scienti. de pe. di. i. Quãdo peĩtet.

De ĩterrogatioĩbus fiendis a cõfessore. c. v.

QVantũ ad tertium debes secundũ Augnstinũ
interrogare dilig&etilde;ter de peccatis. Querit Rai.
in summa sua an interrogationes sint fiende
a confessore: et respondendum ẽ ꝙ sic: dũmodo discrete
fiant. de pe. di. vi. Qui uult. extra de pe. et re. Omnis. Et
ut diligentius possis circa huiusmodi procedere: debes
primo considerare tria: que poĩt Tho. in. iiii. ¶ Primũ ẽ:
ut ĩterrogentur ipsi penitentes nõ oẽs de oĩbus peccatis
Hoc enim inutile esset: et aliquando damnosũ: sed pre-
cipue debes ĩterrogare de illis peccatis. que cõsueuerũt
reperiri in hoĩbus illius conditionis. status. etatis. patrie
et huiusmodi. Que ut melius ualeas facere: ideo a prĩ-
cipio ĩterrogare debes de conditione et de patria & de
exercitio. et huiusmodi. an etiam sit coniugatus uel nõ
De aliis autẽ peccatis plus uel minus potest ĩterrogari
secundum qualitatem uite: quã audis ex ipso penitente
¶. Secundũ est: ut ĩterrog&etilde;tur ipsi penitentes a remotis
de ipĩs peccatis: et nõ subito specificetur modus peccati
ne si nesciebat: addiscat: et inducatur intentationẽ. Sed
in genere interrogetur de specie ut uerbi gratia. Si ĩter-
rogatus fatetur se commisisse unum peccatum luxurie:
ĩterrogetur ulterius cũ qbus et sic procedendo ulterius
¶. Tertiũ ẽ ꝙ precipue circa uicia carnalia nõ desc&etilde;da-
tur nimis ad particulares circũstantias: que nõ sunt de

necessitate cõfessionis.qa hoc ẽ sibi occasionẽ tẽtatioĩs dare:et ipsũ penitentẽ: qui aliquando interrogatur ad ĩuentionẽ peccato℞ docer̃.ac etiã talia cũ postea referát sotiis et ĩ plateis et uicis:inde sequatur derisio sacramẽti et cõfessoris.et scãdalũ:et mala suspitio:ut uerbi gratia Si fateatur uir cognouisse uxorem suã uel aliã mulierẽ uel mulierem cognitã esse a uiro extra uas debitũ:cum ex hoc habeatur species peccati sufficienter.quia uicium sodomiticũ ẽ etiã ĩ quacunq; parte corporis exerceatur: nec ex hoc mutatur talis species.ideo uidetur sufficere nec ulterius ad particularia est descendendũ. uidelicet interrogando ĩ qua parte corporis:uel quõ.Similiter si dicat per se ipsum se commisisse uicium luxurie q̃tũ ad actũ exteriorẽ:non uidetur ulterius esse ĩterrogandum de modo: cũ non uarietur species per hoc et huiusmodi De aliis uero peccatis.s.nõ carnalibus nõ ẽ ita piculosũ uel scãdalosum ad particulares circũstãtias descẽdere.

De casibus in quibus oportet iterare confessionem. c.vi.

SEcundo consideret confessor q͞ꝫ confitens sibi de his:que alias rite confessus ẽ et absolutus:et fecit penitentiã iniunctã:non tenetur iterũ cõfiteri.Et ideo super hoc non ẽ grauandus ultra q̃ sua sponte uelit ¶.In quatuor autem casibus tenetur qui alias cõfessus ẽ iterare confessionẽ secundũ Tho.in quarto et omnes alios.Duo primi sũt ex parte ipsius peĩtẽtis. Et ẽ primus qñ nõ est omnia peccata mortalia uel que dubitat esse

mortalia dubitatione probabili cõfessus uni sacerdoti: sed aliquod dimisit uel ex uerecundia: uel alia iniusta cã Secus autem si aliquod dimisisset ex obliuione. qa tũc sufficit illud tm̃ cõfiteri quod dimisit: etiã si alteri cõfiteatur q̃ priori. Nec oportet ex hoc cõfessionem iterar̃ ¶. Secũdus qñ peĩtẽtiã iniũctã cõtẽpsit facer̃: et oblitus ẽ eius. Nã si adhuc recordaretur et uellet pficer̃: nõ teneretur iterar̃ cõfessionẽ: nisi forte cõfessor statuisset sibi tpũs determinatũ: ĩfra quod deberet ipsã peĩtẽtiã facere ĩtẽdẽs ipsũ obligare ad tpũs determĩatũ: quod tñ si nõ cõstat secũdo cõfessori: credo q̃ pie possit ĩterpretari secũdus cõfes. q̃ ĩtẽderit priũs dare sibi licẽtiã pficiẽdi ieiunia uel oratioẽs uel alia ĩ aliis diebus: que. s. ĩ his nõ fecit: ĩ qbus iniũxit. qa sic cõsueuerũt facer̃ piti cõfessores. ¶ Alii duo casus sũt ex parte cõfessoris. Primus ẽ si nõ habuit auctoritatẽ absoluẽdi: nec ĩ hoc oportet te eẽ curiosũ: sed sufficit q̃ nõ cõstet tibi cõtrariũ. s. q̃ prior cõfessor nõ huit auctoritatẽ. Secundus ẽ qñ ipẽ cofessor nõ habuit scientiã sufficientẽ. Et iste ẽ satis difficilis et intricatus. s. ad cognoscẽdũ et iudicandũ de quãtitate ignorãtie: que r̃ddat sacerdotẽ ihabilem ad absoluendũ Et si tibi nõ est nota persona cõfessoris: noli ex uno defectu cõfessoris: quem deprehenderis ex priori cõfessiõe pacta cõdemnare uel irritare ipsã. qa qñq; etiã pitissĩ cõfessores ex obliuiõe uel alia cã aliqd dimittũt: et ipsi penitentes aliqñ etiã nõ plene recordãtur de gestis circa eos: sed ĩ processu cõfessiõis repto defectu ĩterrogatiõis

et examiãtioĩs eoꝝ:que sũt magni põderis et de neces-
sitate salutis poteris hoc iudicarẽ.s.de ignorãtia cõfessio-
ris ĩpeditiua eius absolutioĩs.et sic cõsulere peĩtẽti imo
sibi declarare necessariã fore iteratioñẽ talis cõfessioĩs
ut uerbi grã.Si talis cõfessor nõ fecisset sibi cõsciẽtiã
de sĩplici fornicatiõe:uel de confessione et cõmunione
annuali:et aliis huiusmodi:ad que tenẽtur generaliter
fideles. Est etiã quĩtus casũs ĩ quo oportet reiterarẽ cõ-
fessioñẽ secundũ plures doctores.ut Bonauẽtu.ĩ.iiii.di.
xvii.et Duran.ordĩs minoꝝ ĩ sua sũma.et Rai.et Hosti
Rober.oleth.et Vicẽ.hist.sed nõ secũdũ Tho.et Rich.de
ordĩe miõꝝ ĩ.iiii.di.xvii.et.Pe.et quoddã aliud scriptũ
super.iiii.di.eadẽ.et Gra.de.pe.di.i.Io.et Bern.et alios
quosdã uidelicet ꝙ qñ qs cõfitetur integre sua peccata:
sed ab oibus uel saltẽ ab aliquo mortaliũ disponit non
abstinere:et sic ĩcõtritus reãnet:et hoc ipẽ penitens de-
clarat.Cum igitur talis cõfessio tunc nõ ualeat sibi ad
salutẽ:tutius ẽ illũ facere eã reiterare:tñ si nollet eã rei-
terare nõ esset uere cogendus:cũ solemnes doctores sĩt
illius opinionis:nisi forte firmiter adhereres opinioni
cõtrarie:que etiã tutior ẽ.Videtur etiã esse sextus casũs
qñ.s.qs ẽ absolutus a peccatis:bñ cõfessus alias et cõtri-
tus existens ligatus excoĩcatione maiori:quã ignorabat
ipẽ cõfessor:uel nõ perpẽdit et ꝑ cõsequẽs nõ est abso-
lutus ab ea.Nã secundũ Pe.de palu.in iiii.talis tenetur
iterare.Poĩt tñ opinionem quorũdã iuristaꝝ esse quod
ualeat talis absolutio.Et si sic est:non tenẽtur qñ alias

facta ē cōfessio cū debitis circūstātiis. Prima tñ opinio tutior ē: et iō ipsā teneas. Sed ī aliis quatuor casibus su/ pradictis oportet omīo q̄ iteretur quasi secūdū oēs. Et nota q̄ ī hoc casu qñ. s. dicit se penitēs uel nō posse uel nolle de oībus mortalibus cōmissis dolere et ī futurum abstinere: nō ē tñ abiiciēdus: sed r̄cipiēda ē eius cōfessio ut dicit decre. de. pe. et re. c. quod qdē. qui qdē tñ nullo mō ē absoluēdus secūdū Tho. ī quolibeto: sed ē ei iiūgē/ dū aliqd boni opis: ut sic ex huiusmodi boīs opibus et aliis boīs illustretur ad peītētiā declarādo tñ sibi plene q̄ ñ ē absolutus corā deo: nec alias illa peītētia ē sibi ad meritū fructuosa: sed faciat illud q̄ sibi dicitur et alia bona q̄tū plus pōt. ut dicitur de pe. di. v. falsas. Tertio nota q̄ cū cogitatio cū deliberatiōe rōnis ī actū peccati mortalis. s. desiderandi illū actū agere: ēt absq; ope sit peccatū mortale: ideo ad sīgulas species peccatoꝝ post peccata opis īterroga ēt de peccatis cogitatoīs tm̄ illius speciei et de peccatis oris. Et cū opus alicuius peccati & deliberatio m̄tis ad illud agēdū. absq; opere sit eiusdem speciei specialissīe: sed differt secūdū maius et minus: uel secūdū ꝑfectū et īꝑfectū. qa. s. maius peccatū ī ope ē q̄ ī sola cogitatīoe: de his ergo et circūstātiis huiusmōi cogitationū quere. ut uerbi grā. Si dicit se assensisse de/ liberate cogitatioībus luxuriosis. Quia hoc potest esse multipliciter et ī diuersis speciebus: iō queratur ab eo de qualitate cogitationū ipāꝝ. i. si deliberasset tale pectm̄ cōmitteī cū soluta: qa tūc fornicatio ē si ipse ēt solutus

sit. Si cũ cõiugata: qa tũc adulteriũ ẽ. Aut cũ cõsãguinea: qa tũc ĩcestus ẽ: et sic de aliis speciebus luxurie: uel alio℞ uicio℞. Pro aliquali declaratiõe predicto℞ nota quod dicit Tho. ĩ secũda. ii. q. cen. et xii. ꝙ. s. peccatũ diuiditur ꝑ hec tria. s. cordis oris et opis. nõ sicut ꝑ diuersas species cõpletas: sicut differt specie bos. leo. et capra sed sicut per diuersos gradus peccati. sicut domus ĩ fũdamẽtũ parietes et tectũ diuiditur: sicut ĩ spẽs cõpletas. Cõsumatio igitur pectĩ ẽ ĩ ope. Vñ peccatũ opis habet cõpletã speciẽ: sed prior ĩchoatio eius ẽ quasi fundatio ĩ corde. Secũdus gradus ẽ ĩ ore secundum ꝙ hõ prorumpit de facili ad maĩfestãdũ cordis cõceptũ. Tertius gradus eius ẽ ĩ cõsumatiõe operis. patet tñ ꝙ hec tria ꝑtinẽt ad unã ꝑfectã spẽm: cũ ab eodẽ motiuo procedãt. Iracũdus enĩ ex hoc ꝙ appetit uĩdictã: prĩo turbatur ĩ corde. secũdo ĩ uerba cõtũeliosa prorũpit. tertio procedit ad facta ĩiuriosa: ut ꝑcussionẽ et huiusmõi. et sic de luxurioso et quolibet alio. Hec Tho. Nec tñ sic ĩtelligẽdũ ẽ peccã cordis eẽ spẽs ĩcõpletas: quasi nõ sit mortalia. Im[o] eis ẽ deliberatus cõsẽsus ad actus: qui de se sũt mortales tales cogitationes sunt mortalia: quis nõ ita grauia: ut peccata operis: sicut dictũ ẽ. Et qñ sũt simul cogitatio cũ locutiõe et ope: ẽ unũ peccatũ: ut de luxuria et aliis peccatis. Quãdo uero quodã tẽpore deliberat fornicari et alio tẽpore diuerso et distãti fornicatur ope: tũc sũt duo mortalia. De delectatiõe uero morosa dicetur ĩferius. Quarto nota ꝙ cũ peĩtẽs fatetur aliquod peccatũ

a se uel ad tui ĩterrogationẽ: quod maĩfeste uides mor-
tale: hoc ei declara ĩ sĩgulis ipĩus speciebus. Hoc enim
uidetur satis necessariũ tũ ut habeat cãm magis dolẽdi:
tũ ut ipsũ cognoscẽs hẽat materiã ab illo ĩ futurꝝ cauẽdi
Et hoc dico nisi ipẽ peĩtẽs uerisimiliter crederetur talia
scire. s. cõmissa eẽ mortalia uel uenialia. qa tũc nõ ex-
pediret. Itẽ si fecit aliquẽ actũ: q de se uenialis erat uel
nullũ peccatũ: ipm̃ tñ credebat firmiter eẽ mortalẽ uel
dubitat. De hoc primo nõ magis declines ad unã partẽ
q̃ ad alterã. qꝫ. s. eẽt mortale uel nõ eẽt. Hoc enĩ eẽt pro-
prie dubitare tã ĩ primo: q̃ ĩ secũdo casu. Declarandum
tñ ẽ ei quod peccauit mortaliter. sicut uerbi grã. Si tp̃e
ieiuniorꝝ uel festiuitatum cognouit uxorẽ. putãs hoc esse
cõtra preceptum eccl̃ie. Vñ ĩ huiusmõi rectificanda est
cõscientia eius cum sit erronea. Sed si fatetur aliquod
peccatum: quod clare nõ uideas esse mortale: uel de quo
sĩt opiniones inter doctores uarie. utrũ mortale uel ue-
niale sit: noli tu precipitare sententiam et mortale ex-
primere: uel propter hoc absolutionẽ denegare: si ab eo
abstinere non uellet. Sed bene ei efficaciter suadeas: ut
tutiorẽ eligat uiã ab eo. s. abstinẽdo. Quinto cõsidera:
diligẽter cõditionẽ statũ. etatẽ. et peritiã ac grosiciem
personarꝝ. Et secundũ qualitatem eorꝝ sic diuersimode
te habeas ad ipsas in modo loquendo. Nam nobilibus
aut peritis aut ciuibus cõmuniter urbane loqui oportet:
etiã quando uicium reprehensione eget: ne durius ĩcre-
pati indignentur uel scandalizentur. Rusticus uero uel

personis idiotis et uilis condicionis acrius cõmuniter expedit loq ad osñsioné malicie eoꝝ:ne pro nihilo pccta eoꝝ reputẽt. Item nimis cõtristatos ex lapsu:uel quasi desperatos ex multitudine uel magnitudie cõmissorũ oportet dulciter exhortari oñdendo immẽsitaté diuine clementie proponendo eis exẽpla diuie misericordie:ut latrois. Pauli et huiusmodi. Presũptuosos uero uel ĩdu-ratos et peccata quasi pro nihilo habentes decet terreř: declarãdo eis seueritaté futuri iudicii. acerbissĩas peñs ĩferni. et huiusmõi proponẽdo exẽpla ad propositũ si-militer ut de punitõne primoꝝ parentũ et huiusmodi

¶ Sexto scias ꝙ si pšõa nõ ẽ multũ perita cautã reddas eã ut faciat diligẽter confessioné uidelicet de peccatis oĩbus dolẽdo q̃tũ potest proponendo firmiter abstinere ab oĩ mortali ĩ futuꝝ. Hoc enĩ ẽ necessariũ ad cõtriti-onem:sine qua nõ reĩttitur peccatũ. Et ꝙ nullũ cõmissũ taceat scienter ĩ cõfessione uel ex uerecundia uel alia de causa. nec etiã quod reputet ueniale:quod ẽ mortale qa quandoque homo in huiusmodi fallitur. et est mor-tale:quod putauit ueniale. nec propterea excusat eum ignorãtia. Et precipue de hoc eũ admoneas ĩterrogãdo de uiciis capitalibus. quia frequenter ĩn talibus persona multa retinet turpia necessaria confiteri propter uere-cundiã:et magis adhuc mulieres i huiusmodi tacitur-nitate offẽdunt. Vnde et diuersis cautellis extrahendũ est uicium de ore talium. Declarandum est eis tamen ꝙ si aliquod peccatũ:quod sciunt esse ĩ se nõ cõfiteãtur

etiá non interrogati super hoc a confessore: quod non prodest eis cõfessio. Vñ si cõfessor prius ĩterrogauerat in generali de tali materia: et tunc confitens noluit exprimere: cũ tñ bene recordaretur uicii sui: sed cũ postea ĩterrogatur in particulari exprimit: quia minus uidetur sibi erubescibile: q̃ si per se expressisset: ostendendum ẽ ei quomodo ficte cõfitetur. Et quia non ualet sibi talis confessio secundũ Guil. nisi mutet propositũ. s. ꝙ hẽret adhuc de illo cõfiteri: et per se exprimeret ĩ particulari q̃tum ad illud quod est necessarium: et doleat de illa fictione commissa.

De cõtritione quá debet habere penitens. c. lvii.

ET quia dictũ ẽ qũo debeat penitẽs auisari de cõtritiõe: iõ de cõtritiõe aliq̃d dicendum est. Nota ꝙ differentia est ĩter attritionem et cõtritionẽ: ut dicit Tho. ĩ. iiii. di. xvii. Ná attritio importat quádá displicentiá de peccatis: sed imperfectam. Vnde attritũ est aliquo modo tritũ. sed contritio importat perfectá displicentiam de peccatis. Vnde contritum idest simul tritum et in puluerem redactum. Est autem cõtritio secundũ Pe. in. iiii. di. xvii. dolor uoluntarie assumptus pro peccatis cum proposito cõfitẽdi et satisfaciendi. Et secundum eundem. e. di. oportet ꝙ cõtritio habeatur de omni peccato mortali. Ratio est quia in omni peccato mortali est actualis auersio uoluntatis a deo. Et quia contraria contrariis curantur; ideo oportet ꝙ in omni remissione peccatoꝝ sit actualis auersio a peccatis et

cōuersio ad deū.et hoc dicitur contritio. ¶De peccatis autē oblitis sufficit contritio generalis cum conatu ad recordandū et dolendū:et dolerē de obliuione peccatoꝝ que ex negligētia cōtīgit.Si autē queratur:si specialis cōtritio de quolibet pctō requiratur:uel sufficiat una generalis pro oībus:sic rn̄det Tho.ī .iiii.di.xvii.q̄ q̄tū ad principium contritionis.s.cum quis de peccatis suis cogitans dolet:et si nō dolore cōtritionis saltē dolore attritionis:oportet q̄ sit specialis dolor de peccatis:que quis habet ī memoria:sed quantū ad terminum:qui est dolor iā gr̄a īformatus:sufficit q̄ sit una coīs cōtritio de oībus.Tunc enī ille motus agit in uirtute omnium dispositionum precedentiū . Hec Tho.¶Et quia nemo scit utrū hēat gratiā:que requiritur ad contritionē:ideo nemo pōt esse certus de sua cōtritione:nec per cōsequēs de sua remissione.Et dicit Richar.ordinis minoꝝ ī.iiii di.xvii.q̄ si cōfitens in peccato mortali est attritus de peccato suo:ut probabiliter possit presumere se eē dispositū:nō peccat absolutionē recipiendo.imo frequēter uirtute clauium per susceptionē absolutionis formatur sua attritio et fit cōtritio.¶Itē nota q̄ ē duplex cōtritioīs dolor secūdū Tho.et Pe.ī.iiii.di.xvii.s.ītellectualis qui est quedā p̄fecta detestatio peccati secūdū rōem:et dolor sensibilis:qui ē dolor excitatus in p̄te sēsitiua ad alterationē et aflictionē corporis.¶Primus dolor de necessitate reqritur ad reissionē pctī:et ille etiā solus ē sufficiēs.qa sicut pctm̄ mortale sufficiēter cōmittitur

per solū actū uoluntatis:et cōplacētiā deliberatā rōnis ita et sufficienter deleri pōt per detestationē uoluntatis et displicentiā rōnis.et hoc etiam est ī potestate nostra presupposita.s.gratia. Secundus dolor.s. sensibilis ēt ualet ad remissionē peccati:sed nō est necessarius:sed de perfectiōe cōtritionis : nec est ī potestate nostra etiam presupposita gratia. Itē dolor ītellectualis nō pōt esse nimius sicut nec caritas:ūde procedit:potest esse nimia sed sēsibilis pōt eē nimius.sicut ieiuniis et aliis afflictīs corporis.ideo oportet q̄ sumatur pro mēsura debita cōseruatio subiecti. Itē nota secundū Tho.ī.iiii.di.xvii q̄ uera contritio ī hītu semp debet manere.i.homo sēp debet hr̄e istā dispositionē:q̄ qn̄ recordatur de peccatis cōmissis hēat displicentiā saltē secundū rōem. Item secūdū Pe.ī.iiii.di.vii:maior debet esse dolor ītellectualis de maiori peccato habitualiter non actualiter. Si cōsiderantur nō solū ī coī ī q̄tū sunt offensa dei:sed ēt ī speciali:debet esse maior dolor de maiori peccato.qa maiorē rationē doloris habet maius peccatū.Dolor etiā sensibilis cōueniens est:ut sit maior de maiori:q̄uis nō necessarius. Itē secundū Tho. ī quolibeto.et Inno.qa cōtritus magis debet diligere deū q̄ se ipsū.culpa aūt ē cōtra deū et pena cōtra se ipsū:iō debet cōtritus potius eligere omnē penā q̄ deū uelle offendere.Descēdere aūt ad hanc penā uel illā nō tenetur. imo fatue faceret descendendo ad ista particularia uel aliū sup hoc solicitādo. Item penitentem admoneas: ut non ex quadam

cōsuetudine:qa sic aliq faciunt:uel etiā ex timore idest
prīcipaliter propter uitandas penas eternas:uel propter
euasionē īfirmitatis si eēt īfirmus:uel alicuius alterius
tribulationis tēporalis:faciat cōfessionē.qa sic modicū
sibi prodesset. Sed prīcipaliter eā faciat ad placādū deū
et se sibi recōciliādū:ad satisfaciendum diuine offēse:
et ecclesie obediēdū:que hoc remediū ordīauit ad cōse-
quēdā reīssionē. Itē ī processu cōfessiōis si aliqua dice-
ret ad sui excusationē uel aleuiationē peccati ptinētia:
ut puta ꝙ diabolus fecit eū facere tale malū:uel planete
uel uicini uel cōsāguinei uel huiusmōi:eū reprehendas
ondēdo ei falsitatem suā.qa.s.nullus trahitur ad pcctm̄
nisi propria malicia sua uel uolūtate.et iō nō se excuset
sed accuset.iii.q.i.Inde ē. Itē si recitet peccata alioꝝ
sine necessitate:cū.s.sine hoc sufficiēter possit exprimer̄
suū:eū reprehēdas et admoneas:ut nihil dicat de factis
alioꝝ. Vn̄ posset peccatū alterius detegi:nisi hoc faceret
ex aliqua cā: nō solū necessaria:sed etiā alias ualde ra-
tionabili. Itē si dicit longas fabulas admoneas eū : ut
dimittat superflua et solum q̄tum est necessariū ad de-
clarationē pectī dicat nec īmisceat narrationē suarum
tribulationū cū pcctīs:ut faciunt mulieres. Itē admo-
neas:ut ñ utatur uerbis paleatis seu sophisticis ad dādū
ītelliger̄ unū pro alio:nec ēt utatur uerbis nimis turpi-
bus.ubi possit p uerba hoēstiora pcctm̄ declarar̄. De his
tn̄ ī hoc ultīo.s.dctīs plus uel minns peītētes admoneas
pro ut uidebis eos īdigere ī prosecutōe sue cōfessionis.

DE conditionibus confessionis.

Ponit autem Tho. in quarto di. decimaseptiã: q̄ cõfessio debet habere sedecim condiciones: que quidem continentur in his uersibus. Sit simplex. humilis. confessio pura fidelis. Vera. frequens. nuda. discreta. libens. uereconda. Integra. secreta. lacrimabilis. accelerata. Fortis & accusãs & sit parere pata. Primo sit sĩplex: ut nõ recitet in cõfessione. nisi quod pertinet ad declarationem sui peccati: & quantitatem eius: & non alie historie misceantur. Humilis ut scilicet se miserum cognoscat confitens. Pura idest recta intentione. non ut reputetur bonus: uel ut laudetur ab homĩbus. Fidelis idest uera & sine ulla falsitate: ut scilicet nõ dicat. que non fecit: Vel etiam ut habeat fidẽ de remissioẽ peccatorũ: si uere penitet. Frequẽs scilicet ut sepe confiteatur. Istud tamen est ad bene esse confessionis. Nuda scilicet ut non inuoluat obscuritatem uerborũ: sed dicat uerba: ut intelligatur peccatum. cum circumstanciis saltem necessariis. Discreta ut scilicet maiora cũ maiori pondere dicat: uel non plura simul: sed distincte loquendo: & dicendo numerum si potest scire. Vel etiã ut discreto. uel sufficienti confessori confiteatur. Libens idest uoluntaria: non coacta timore uerborũ. ut pueri: uel timore penarum temporalium. uel eternaliũ principaliter. Verecunda ut scilicet peĩtens erubescat: et non se iactet: uel mente glorietur propter seculi uanitatem aliquam: et precipue confundatur in

ratione respectu diuine maiestatis offense. Integra ut scilicet peñitens nihil retineat de his: que cõmissit precipue mortalibus. Secreta ut. s. nõ publice sed occulte sacerdoti dicat peccata: que possit absoluerẽ. Lacrimabilis ut. s. doleat de cõmissis et ipsa detestetur saltem rõne. Accelerata: ut q̃ citius potest commisso peccato confiteatur: hoc tamen est de bñ esse. Fortis ut. s. nihil dimittat pre uerecundia. Accusans. s. se non alios: nec se excuset & alios accuset seu ĩculpet. Et sit parerẽ pata. idest adimplere penitentiam sibi iniunctam: et facere que necessario hab& facerẽ: ut restituere: si hab& aliena et huiusmõi. Vlterius istud obserues: ut. s. postq̃ ex interrogatõnibus factis perpenderis eum debere audiri: dicas ei: ut Primo ipse dicat peccata sua: que cõmissit post ultimã confessionem rite factam: que habet ĩ memoria: et sic dimittas eum dicere quicquid uoluerit de peccatis suis: et quo ordine uoluerit retinendo bene in mente ea que dicit: ut ubi sufficiẽter expresserit pectm̃ suum nõ eum molestes uel graues de illo interrogãdo. Vbi autem non sufficiẽter expresserit: interroga de residuo usq; ad sufficientiam. Et postea etiam ĩterroga de aliis: de quibus ipse nihil dixit: ut potes suspicari in eo esse hoc semper seruato: ut de eodem peccato de quo interrogasti: iterũ non interroges: ne sic eum attedias: nisi ex aliqua causa rõnabili hoc faceres: puta estimãdo q dicat secũda uice: quod prima non dixit: uel ex uerecundia: uel ex ignorantia: uel huiusmodi. Et si mulier

ē: facias eā ex transuerso stare: ne eā in faciem uideas. quia facies eaꝝ uentus urens est: ait scriptura. Si uir ē: potest genu flexus et discapuciatus stāre: et hoc bñ qdē si potest: sinautem faciat: ut potest. Nec tamen eum multum frequenter: uel fixe ī faciem aspicias precipue iuuenem nobilē: uel peītum: ne nimis eum erubescere facias. et sic eū graues de eo: quod non oportet. ¶. Obseruandum etiam confessoribus est: ut dicit Magister Nimb. in li. de officio ordinis predicatoꝝ: ꝙ semper libentius et prius audiantur cōfessiones eoꝝ: q magis indigere putantur: uel raro ueīre solent: uel sunt extranei: uel q sunt in maiori statu: uel de quorū confessioībus maior utilitas secutura speratur. Item audiendo mulieres caueat: ne nisi in publico eas audiat: et nisi ab aliquo uel ab aliqbus uideatur: nec multum ibi moretur: nisi in quantum necessitas confessionis requirit: et eis que nimis freqūēter uolūt cōfiteri assignet certū tempus extra quod ipsas non audiat: nec in aliis colloquiis se eis exponat: et semper duris et rigidis uerbis potius utatur circa illas: q̄ mollibus. ¶. Vlterius etiam scias ab episcopo: si habet aliquas constitutiones synodales uel prouinciales: ubi sint sententie excoīcationis: et huiusmodi. et de illis non te intromittas: uel īpedias ultra q̄ uelit. Et nota ꝙ si aliquem absolueris īnodatū aliqua sentētia excomuīcationis: quem esse ligatū nō aduertis: uel nescis: et ideo absoluis a peccatis: non autē a sentētia: q̄uis pecces absoluēdo eum: quem nō debes.

q̄a absolutio ab excomunicatione debet precederē absolutionem a peccatis: tamen sñtiam excomunicationis non incurris secūdum Hen. & Fran. de sen. & Guil. Debes autē postea: quando perpēdis de errore illū auisarē: ut procuret absolutionē ab excomunicatione. Et q̄a ut dixit Rai. in sūma sua. Interrogationes de peccatis capitalibus fiende sunt. s. superbia: que est mater omīum secūdū Greg. ī moralibus a qua procedūt capitalia septē. s. ianis gloria. inuidia. ira. accidia. auaritia. gula. & luxuria. Et ista habent diuersas species: de q̄bus etiā necessarie sunt interrogationes fiende cum circūstantiis necessariis. Habet etiam quodlibet hoꝝ multas filias de quibus dicit Rai. et Hosti. in summa sua esse interrogandum secundum tamen qualitatem p̄sonarū. Ideo de his ponētur interrogatiōes. Postremo de quibusdam uiciis lingue & extraordinariis: ut sortilegiis et infidelitatibus et huiusmodi. Et quia dictum est: q̄ absolutio ab excoīcatione debet precedere absolutionē a peccatis: idcirco primo de excoīcatione ē īterrogādū

SEquūtur excoīcatiōes late a iurē coī poīte p̄ ordiēm: sicut inueīuntur in decretalibus. c. viiii.

QVi se ingerit pro papa non electus a duabus partibus cardinalium excoīcatus est cum omnibus suis cōsentientibus extra de elec. Licet

¶ Qui mittit lrās cardinalibus inclusis ad electionem pape: uel nūcium: ut loquatur alicui in secreto extra de elec. Vbi periculum. §. nulli etiam li. vi. Quicunque

officialis nõ fecerit obseruari dictum decret. de. elec. C. papa. Qui dicit Romanã ecclesiã non esse caput: neq; ei tanq̃ capiti esse obediendum. di. xix. Nulli. Singuli: qui regalia uel custodiam seu guardiam aduocationis seu defensionis titulum ĩ ecclesiis monasteriis: uel aliis piis locis de nouo usurpaĩ conãtur: et propter hoc bona ipãꝝ ecclesiarum uacantiũ accipiunt. extra. de electiõe generali. li. vi. ¶. Item clerici ecclesiarum. monachi monasteriorũ et cetere persone locorum eorũdem qui hec fieri procurãt. hoc ubi supra. ¶. Qui persequitur ꝑsonas eligentes expoliando eas bonis: aut aliter persequendo eas: uel ecclĩas aut monasteria aut cetera loca grauãdo propter hoc: quod non elegerunt illam personam: quam rogauerunt eligi. extra de elec. sciant. li. vi. ¶. Item excoĩcati sunt: et a papa tantũ absoluendi omẽs: qui dãt auxilium consilium uel fauorẽ publice uel occulte. directe uel indirecte alicui dño uel persone cuilibet ad habendum dominium romane urbis: uel romani ĩperii ultra annuale spacium: uel qui eligeret: uel electioni cõsentiret absq; speciali licentia eiusdem sedis extra. de. elec. fundamẽtis. li. vi. ¶. Item quicunq; uocãtur a monialibus in electione discordantibus: si aliquid facerẽt uel dicerent unde possit in electione oriri discordia: uel incepta nutriri. ex. de elec. indemnitatibus. ¶. postremo li. vi. hoc etiam uidetur uelle de illis qui uiuunt religiose bonis propriis ut sũt bizote: et hoc ubi supra. ¶. Item quicunq; procurat: ut cõseruatores: qui ꝑsonis uel locis

aliquibus:ut a maifestis iniuriis uel uiolentiis tueātur eosdem plerūq; a sede apostolica conceduntur se intromittant de aliis q̄ de maifestis iniuriis aut uiolentiis. extra.de offi.et pot.in deli.capitulo ultimo.pagrapho. pars.li.vi. §.Itē quādo una ciuitas :uel diocesis diuersas nationes habet diuersaꝶ linguaꝶ diuersos ritus & mores:tunc episcopus potest illis nationibus episcopum preficere: q sit eis cōformis: et ei per omnia subiectus. Si quis autem ad hoc se īgerit: excoīcatus est. de offi. or.qm̄ . Item qui absolutionem et reuocationem sn̄ie excoīcationis aut suspensionis uel interdicti p uim uel metum extorquent:que tamen reuocatio et absolutio irrite sunt ipso iure.extra.de his:que ui .me.cau. fiunt. c. septimo §.ne.li. vi. §.Item iudex: qui casum fingit necessarium fraudulenter: ut ad mulieres personaliter uadat pro testimonio aliquo exigēdo ab eis: cum alias deberet mitterē tabellioēm uel aliam personam idoneā ad testimonium requirēdum ab eis extra. de iudi. mulieres.li.vi. §.Item excoīcatus est:qui īpedit sequestrationē fructuū:uel sequestrationes occupauerit alicuius beneficii:de quo est questio:ad quem spectet:a qua non potest absolui nisi īpedimēto prius amoto:et occupatis per eū fructibus restitutis illi:cui de iurē debētur extra. de seques.pos.et fruc.ad compescendas. §.Si quis autē in.cle. Item qui hactenus per uim uel metum psoās ecclesiasticas coegerint ad supponendum uel submitēdum ecclesias uel bona ecclesiastica īmobilia laicis:

nisi post monitionem submissione remissa: quã p uim uel metum exegerunt: personas ecclesiasticas uel bona ecclesiastica eis submissa totaliter in sua libertate di-mittant. extra. de re. ec. non ali. hic consultissimo .li. vi. ¶. Item. qui de cetero psonas ecclesiasticas ad talia fa-cienda compellerét: et hoc ubi supra. ¶. Item qui ex cõ-tractibus huiusmodi iam dudũ initis uel posterius ini-endis illicite ultra id: quod natura contractus eis per-mittitur usurpauerint: si moniti ab huiusmodi usurpa-tione non destiterint. et hoc similiter ubi supra. ¶. Ité Magistri bononienses et scolares cõducentes hospitiũ in preiudicium inhitãtium ante tẽpus locatioĩs elap-sũ: excoĩcati sunt: nisi ipsi ĩquilini sup hoc prebeãt cõsensum. extra. de lo. et con. ex rescripto. ¶. Ité excoĩ-cati sunt: qui scienter in cimiteriis corpora defunctoꝝ interdicti tẽpore in casibus non concessis a iur̃ sepelire presumunt. extra. de sepul. eos qui in cle. ¶. Item qui excoĩcatos publice aut noĩatim interdictos: et etiã qui usurarios manifestos sepeliunt a qua excomunicatione nõ absoluũtur: nisi prius ad arbitriũ diocesaĩ episcopi satisfaciant: quibus premissa fuerit iniuria irrogata. et hoc ubi supra. ¶. Quicũq; presumit diriper̃ res mor-tui episcopi: que debent successori conseruari: et q mo-rientium presbiterorum uel clericorum bona rapuerint sunt excoĩcati. xii. q. ii. episopoꝝ. et. c. illud. ¶. Religiosi ecclesias nõ habẽtes sub pretextu clericatus uel religi-onis uel ratione rerum ecclesiasticaꝝ decimas iniuste

impediẽtes excōicationis sententiam incurrunt: a qua non absoluũtur ante satisfactionem condignam. extra. de deci. Religiosi. in. Cle. §. Monachi aut regulares canonici administrationem aliquam non habentes: qui se ad curias prĩcipũ absq; speciali predictoꝝ suoꝝ licẽtia conferre presumũt: qui siue suis prelatis siue moãsteriis damnum aliquod inferunt. sunt excōicati. extra. de sta. mo. c. ne in agro: qui nõ. in cle. §. Itẽ monachi qui intra septa monasterii sine licẽtia abbatũ suorũ arma tenẽt. §. Itẽ excōicati sunt: qui uisitatores monialiũ ĩpediũt ne suum officium exequãtur in illis: que iniunguntur in illo capitulo. attendentes. extra. de sta. mo. in cle. §. Si quis. Nisi moniti resipiscant. §. Itẽ religiosi religionum mendicantium abolitarum: deinde aliquẽ ad suũ ordinem recipientes: uel locum siue domũ acquirentes de nouo: Vel loca aquisita absq; licentia pape alienãtes extra. de reli. do. c. religionum aduersitatem li. vi. §. Mulieribus que begine uulgariter nũcupãtur: que nulli obedientiam promittunt: nec propriis renunciant: nec profitentur aliquam regulam approbatam sub pena excōicationis: quam in contrarium facientes ipso facto incurrant: iniunctum est: ne statum huiusmodi dudum ab ipsis assunptum quoquo modo sectẽtur ulterius: uel ipsũ a nouo assumãt. extra. de reli. do. c. cũ de qbusdã in cle. §. Item excōicati sũt religiosi: qui mulieribus huiusmodi beginagii statum dudum assũptum: aut ipsũ de nouo assumentibus prebent aliquo modo consilium

uel fauorem .e.t.et.c. predic. §. Qui accipiunt pedagia uel guidagia ab ecclesiasticis personis uel de rebus earundem: quas nō causa negociandi deferunt: uel psoās: quas ipsi mittūt uel pro se: uel pro rebus suis per se: uel per aliū suo noīe uel alieno si persone sunt singulares: excomunicate sunt: si cōuentus uel collegium ciuitatis uel castri uel alterius loci: sunt interdicti: locus uel castrū uel ciuitas huiusmodi absolui nō possunt a predicto nisi exacta restituāt et satisfaciāt de īiuria. extra. de cen. et pro. et exac. Quāq̄ pedagiorꝫ. §. qui nullo. li. vi. §. Item excoīcati sunt cōsules ciuitatum rectores et alii qui potestatem hēre uidētur: si faciunt collectas & exactiones īdebitas in clericos et ecclesias: et admoīti si nolūt desisterē. Nec absolui debēt: donec satisfecerīt cōpetenter. extra. de īmu. ec. Nō minus. et. c. aduersus. §. Item qui iurisdicionem prelatorum et potestatem: quā habēt in suis hoībus ita euacuāt: ꝙ nihil potestatis remansisse uidetur: si admoniti desistere noluerint. e. t. quo supra. c. non minus. ec. alle. §. Item successores eorꝫ: qui fuerāt excomunicati propter iniuriā factā ecclesie nisi infra mensem errorē snum seu excessū predecessorum emendauerint. e. t. quo supra. c. aduersus alle. secus est de succeribus aliorū excoīcatorū. §. Itē qui subditis suis interdicūt: ne clericis uel psonis ecclesiasticis qcq̄ uendant aut emant ab eis: uel ne bladū molāt: uel panē coquant: aut alia obsequia faciant. extra. de immu. ec. c. eos qui. li. vi. §. Item quicunque impediunt illos: qui ad

ecclesiasticos iudices īcurrūt pro his: que ad eos ꝑtinēt. uel de hoc habent litteras a sede apostolica: ne iustitiā ualeant obtinere. uel qui dederit consilium auxiliū uel fauorē ad hoc. extra. e. t. quo supra. c. qm̄ nec ītellexiūs. li. vi. nec absoluantur nisi satisfaciant iudici et parti. ¶. Itē excomunicatus est religiosus tacite uel expresse professus: qui in scholis uel alibi habitum sue religioīs abiicit. uel accedit ad aliquod studiū absq; prelati sui licencia obtenta cum consilio sui conuentus: uel saltē maioris ꝑtis eiusdē. extra. ne cle. uel mo. c. ut ꝑiculosa. li. vi. ¶. Item religiosi qui exeunt claustrum ad audiendum physicam aut leges: nisi ad clausuras suas infra duos menses redierint: excoīcati sunt. Et cum talibus solus papa dispensat: ut ad honores promoueantur. E. T. quo supra. c. non magno. Idem est de archidiaconis. diacoīs plebanis et aliis persoātis hoībus ecclesiasticis et presbiteris. e. t. quo supra. c. super spe. et. c. sta. li. vi. ¶. Item. sacerdos habens officium uicecomitis uel prefeti secularis si admoītus nō resipuerit est excoīcatus. e. t. quo supra. c. clericus. ¶. si. qs. ¶. Item excomunicati sunt omēs: qui in gradu consanguinitatis uel affinitatis cōstitutione canoīca īterdictis: uel q cū moīalibus scienter matrimoīum contrahunt. extra. de consang. et aff. eos qui in cle. ¶. Religiosi et moniales et clerici in sacris ordinibus cōstituti si contrahunt: sunt excoīcati. e. t. c. li. quo supra. ¶. Itē celebrātes matrimoīa sciēter interdictos similiter. e. t. c. & li. quo supra. ¶. Item

deferētes arma.ferrū. ligna.galeas.naues et huiusmodi
sarracenis:uel regimen nauium uel galeaꝝ sarracenoꝝ
exercentes:uel aliquod illis subsidium impendentes in
dispendium terre sācte uel christianoꝝ sunt excoīcati.
Nec absoluantur :nisi totum lucrū et tantūdem de suo
dent īsubsidiū terre sancte .extra.de iudeis.Ita.et.c.ad
liberandum.¶Itē qui incidit in heresim iam damnatā.
extra.de hereticis ad abolendam.et .c.excomunicamus
Item credens receptor defensor uel fautor hereticorum
e.ti.Sic ait.et .c.excoīcamus.§.credentes. Quicunque
hereticos credētes.fautores uel receptores eorū ecclesia-
stice tradiderint sepulture: excoīcati sunt:nec possunt
absolui:nisi satisfecerint: et proiiciant huiusmodi cor-
pora damnatoꝝ.e.t.quo supra.c.quicunq; li.vi.¶Item
qui īquisitori hereticoꝝ in inuestigatione captione &
uel locoꝝ officiales:qui nō obedierint:et episcopo seu
episcopis dederit impedimentum ne contra hereticos
procedāt:uel q iudicaṙ aut cogōscere de custodia dili-
gēti: predictis inqsitoribus heresi presumit īperitus:cū
sit meṙ negociū ecclesiasticū:uel qui ab ipsis episcopis
seu inquisitoribus incarceratos absoluunt absq; eorum
licentia:uel qui eoꝝ sententiā impedierint:et q sciēter
in predictis dederint auxilium consilium uel fauorem
isti omēs sūt excoīcati.extra de hereticis.ut īqsitionis
li.vi.¶Item qui officium īquisitionis contra hereticā
prauitatem exercent:si contra iusticiam & cōsciētiam
suā obmiserint cōtra quempiam procedere:ubi fuerit

procedendum:aut ipsam heresim:uel impedimentum officii sui falso alicui imponendo:et ipsum super hoc uexare presumpserit. Item si episcopus uel superior suspensus est per trienniū alii uero sn̄tiam excoīcationis īcurrunt absoluenti duntaxat a papa.e.t. multorum.§. Verum in cle. ¶ Item excoīcati sūt cōmissarii deputati ab episcopis:uel īquisitoribus:seu capitulis sede uacāte ad officium inquisitionis: si pretextu officii predicti illicite ab aliquibus peccuniam extorserint:aut sciēter acceptant bona ecclesiarū ob clericorum delictum occasione predicti officii ficto uel ecclesie applicare:a qua nō possūt absolui:nisi satisfaciant iniuriam:passis.e.t. quo supra.c.Nolētes splendore.in.cle. ¶ Itē q alienationes factas a prelatis hereticis et scismaticis uoluerit retinere.extra.de hereticis.c.i. ¶ Item q occiderit christianos per assismos uel ipsos assismos receptauerit:uel occultauerit:seu defēderit.extra de homici.pro hūani. li.vi. ¶ Item qui spoliant naufragium patientes :excoīcati sunt:nisi restituant cōpetenter moniti.extra.de rapi.c.excoīcamus. ¶ Item collegium uniuersitatis:uel singularis persona cuiuscūq; sit dignitatis aut status si alienigenas et alios oriundos de terris ipsorum exercere pub.usuras uolētes de cetero admiserit domos ad hoc in terris suis cōducer̄:aut cōductas habere:aut alias inhabitare permittentes.extra.de usu.usurarum. li.vi. ¶ Item illis ad fenus exercendum domos locantes : uel alio sub quocunq; titulo concedentes:si persone fuerit

ecclesiastice episcopi uel superiores suspensionis: mino-
res persone sigulares excoicationis: si autem collegiu
uel uniuersitas iterdicti sentetiam ipso facto icurrut.
Si uero laici fuerint per suos ordinarios censuris eccle-
siasticis quibus conuenit compescantur. extra. de usu.
usura. li. vi. ¶ Item excoicati sunt potestates. capitanei.
rectores. cosules. iudices: aut alii quiuis officiales com-
munitatum: qui statuta faciunt: ut usure soluantur: uel
qui statuta faciut ne usure no soluatur: uel restitutioes
earu fiat: prohiberet de cetero facere scribere uel dictar
uel ut usure solute cum repetuntur plene et libere non
restituantur scienter iudicare presumpserint. extra. de
usu. c. ex graui ad nos in cle. ¶ Item sunt excomunicati
predicti: nisi huiusmoi statuta hacteus edicta de libris
comunitatum ipsarum: si super hoc potestate habuerit:
infra tres menses deleuerit: aut si ipsa statuta siue con-
suetudies aut conditiones: quoquomodo obseruare pre-
sumserit. extra. de usu. c. ex graui ad nos in cle. ¶ Item
falsari lrarum domini pape cu fautoribus et defesoribus
suis. extra. de falsa. c. dnam. ¶ Ite scienter lris prefatis
utentes. e. t. quo supra. c. ad falsariorum. ¶ Ite recipientes
in romana curia litteras ab alio q a papa uel uicecazel-
lario de crimine falso. eodem. titulo quo supra. c. dura.
¶ Excoicati sunt religiosi: qui clericis aut laicis sacra-
mentum unctionis extreme uel eucharistie ministrant
uel qui matrimonia solemnizant sine licentia speciali
presbiteri parrochialis. extra. de priuilegiis et exces. pre.

c.religiosi in cle. Item qui absoluunt excoĩcatos a canone preterq̃ a casibus ĩ iur̃ expressis uel p priuilegia sedis apostolice concessis eisdem : uel qui absoluunt a sententiis excomunicationis per statuta prouintialia aut synodalia promulgatis:seu qui a pena et culpa absoluere presumpserit quenq̃.et hoc ubi supra.et hi absoluẽdi sũt a papa tantũ. ¶ Itẽ q concedunt represalias cõtra personas ecclesiasticas uel bona eoꝝ:uel generaliter cõcessas extẽdunt ad has psonas:nisi ĩfra mẽsem cõcessiones premissas reuocauerĩt:si persone sĩgulares sint excoĩcationis:uniuersitas uero interdicti sñtiam incurrunt:quacunq; etiam consuetudine non obstante. ex.de ĩiuriis. et damno da.c.et si pignorationes.li.vi. .§.Item quicunq; sancte romane ecclesie cardinales hostiliter fuerit ĩsecutus:uel percusserit aut ceperit aut socius fuerit hoc facientis aut fieri hoc procurauit uel mandauit:aut factũ ratũ habuerit:uel dederit auxiliũ. consilium uel fauorem ad hoc:uel qui huiusmodi facientem receptauerit siue defenderit scienter: isti omnes excoĩcati sunt: et a papa tantum absoluendi.extra.de. pe.c.felic.§.presenti.li.vi. ¶ Princeps autem uel dñs qui cõtra predictos sacrilegos cõstitutionem editã seruari non fecerit infra mensem:et etiã eius officiales:postq̃ ad eoꝝ noticiam peruenerit:excoĩcationem ĩcurrunt. e.t.et.c.quo supra. Religiosi mẽdicãtes ipso facto sũt excoĩcati.si sine speciali licẽtia sedis apostolice domos uel loca quecunq; receperint : seu hactenus recepta

mutauerit:uel ea uēditionis.permutationis. donatioīs aut cuiusuis alienationis titulo quocūq; modo in alios transferre presumpserit.extra.de.pe.c.cupientes .in cle.

¶.Itē religiosi qui ī suis sermonibus:uel alibi proferre presumpserint aliqua ut audientes a decimarū ecclesiis debitarū solutione retrahant:excoīcati sunt ipso facto e.t.et.c.quo.supra. ¶Item illi religiosi q propter sciētem obmissionem faciendi conscientiam sibi cōfitentibus de soluēdis decimis:suspensionē incurrunt donec confitentibus conscientiam fecerint:si possunt.Sed si sic suspēsi predicauerit excomunicati sunt.et hoc ubi supra .Item uiolatores constitutionis illius:que prohibet religiosis et clericis secularibus ne aliquos ad uouendum:uel iurandum:uel fide interposita seu aliter promittendū īducant:ut sepulturā apud eorū ecclesias eligāt:uel iā electā ulterius nō mutent excoīcationem incurrunt:nec absolui possunt:nisi a papa.e.t.et.c.quo supra.§.sane.

¶Item qui quēuis pontificem īiuriose uel temerē percusserit:aut ceperit seu bānierit:uel hoc fieri mādauerit:aut facta ab aliquo rata habuerit:uel socius huiusmodi perpetrantis fuerit:aut consilium auxilium uel fauorē in his dederit:seu scienter defensauerit eandem excoīcationē incurrit de qbus in predictis caībus habetur et per canones editos scilicet xvii.q.iiii.Si quis suadente.de sen.extra.nuper.et.c.quicunq; in cle.et.extra.de.pe.Si quis suadente.et a solo papa absoluendus est huiusmoī. ¶Itē potestates.salini.scabini.aduocati.

rectores.consules.& officiales ciuitatis quocūq; nomīe cēseantur:si in premissis sunt culpabiles eodem modo sunt excoīcati.extra.de pe.c.Si quis suadente ¶Excoī-cati etiā sunt qui manus iniiciunt uiolentas in clericū: uel in quancunq; personam religiosam professam uel nouiciam uel conuersam cuiuscūq; religionis.extra.de sen.ex.nō dubium et.c.Religioso li.vi.Item qui talem etiā sine lesione detinet ī custodia publica uel priuata: uel detrudit in uincula.e.t.quo supra. c.nup.¶Item q ī huiusmoī persoās maūs iiiciūt temerarias & iiuriosas sed non uiolentas scilicet cum clericus se uoluntarie submittit aliqbus percussionibus fustiū pro pace hn̄da cum illo:quem leserat.e.t.quo supra contingit.¶Item qui ratum habet q̄ aliquis suo noīe in tales manus in-iecerit uiolentas q̄uis factum fuerit ipso nesciente: nec etiam tunc uolente.e.ti.quo supra.c.cum . quis.li.vi. Item qui potest eos defendere:et tenetur ex officio:et nō defēdit.e.t.quo supra.c.quāto.¶Item qui per alios nō per se ipsos uiolentas manus iniiciunt in tales.e.t. quo supra.c.mulieres.¶Item qui spuit ī faciem clerici: uel super eum fundit aquam uel oleum in despectum et derisionem eius:uel qui secum trahit equum cui īsi-det per habenas:uel cum minis et terroribus facit eum stare in uno loco:uel ire secum quasi captum excomu-nicatus est.hec Hosti.in summa.¶Qualiter pro se.de sen.excomunicationis. Item q uestes huiusmodi cle-ricis iuctas scindit uiolenter aliā rem sibi coherentem.

hec Rai.et Hosti.quod autem isti debeant a solo papa absolui patet.extra.de sen.exco.c.ea noscitur.et.c.pro- uenit.c.non dubium.c.q̧.hi.c.mulieres in fine.c.quãuis et.c.tua nos.et xvii.q.iiii.Si quis suadẽte. ¶ Sunt autẽ xvii.casus in quibus non oportet:ut pro absolutione in- iectioĩs manuũ uiolẽter in clericũ recurratur ad papã. Et alii xiiii.casus sũt in qbus etiam uerberans clericũ nõ incidit in canonẽ.De istis inuenies infra in secũdo capitulo sequenti. ¶ Item excoĩcati sunt:qui de cetero fecerint obseruari statuta.& cõsuetudiẽs ĩductas cõtra libertatem ecclesie.ex.de sen.exco.Nouerint.Item qui statuta talia infra duos menses de libris suis non dele- uerint.e.t.et.c.quo supra. ¶ Item excomunicati sunt si- militer & statutarii & scriptores statutoꝝ prefatorum et potãtes & rectores locoꝝ:ubi de cetero hec statuta fuerint edita uel seruata:et similiter illi:qui secundum ea presumpserint iudicare uel ĩ formam publicam scri- bere iudicata.e.t.& c.quo supra. ¶ Itẽ q statuit q̧ clerici debeant conueniri coram iudice ciuili:uel debeant cu- stodire castra et huiusmodi.e.t.quo supra.c.grauem. ¶ Quicunq; pro eo q̧ sententia excomunicationis sus- pensionis uel interdicti fuerit contra aliquem promul- gata licentiam dederit alicui occidendi uel capiendi uel aliter grauandi in personis seu bonis suis uel suoꝝ: eos qui talem sententiam protulerunt:siue quoꝝ occa- sione sunt prolate:uel easdem sententias obseruantes seu taliter excoĩcatos coĩcare uolentes excoĩcatus est:

nisi licentiam ipsam reuocauerint et bona ablata ex dicta causa infra octo dies sit restituta aut satisfactio facta.e.t.quo supra.c.quicunq; pro eo.li.vi. ¶Similiter omnes qui utuntur hac licentia uel aliquo premissoꝝ aut etiam alioꝝ similium ad que cõmittenda licẽtiam dari est prohibitum:uel etiam qui perpetrat huiusmodi malefacta prefata suo motu proprio:excoĩcatus est. Et si permanserit ĩ ista sñtia ultra duos menses:nõ potest nisi ꝑ solum papam absolui.extra.e.t.li.et.c.quo supra proxime. ¶Item ĩcendiarii ecclesiarum uel religiosoꝝ locorum uel cimiterii priuilegiati in circuitu ecclesie: excoĩcati sunt:et post denũciationem a solo papa absoluẽdi.e.t.quo supra.c.tua nos.xvii.q.iiii.Si quis suadente. ¶Similiter et effractores ecclesiarum:qui etiam post denunciationẽ factam a solo papa sunt absoluẽdi e.t.quo supra.c.conquesti. ¶Similiter et illi qui faciunt aliqua enormia in ecclesia:sicut frangendo crucem uel altare uel similia.e.t.& c.quo supra proxime. ¶Itẽ participãtes in crimine excoĩcato nec absolui possunt nisi ab excoĩcatore uel eius sũpiore.e.t.quo supra.c.signifi. nuper.et.c.cõcubium.Sed si difficile sit ex aliqua iusta causa accedere ad excomĩcatorem:conceditur a iure:ꝙ absoluatur a suo episcopo:uel proprio sacerdote prestito iuramẽto:ꝙ excoĩcatori se exhibebit.e.t.quo supra.c. Nuper in fi. Clericus cõmunicans excoĩcatis a papa nominatim recipiendo eos ad diuina incidit in excomunicationem absoluendus a papa.e.t.quo supra.c.

Significauit ¶ Item si excoĩcati tempore imminentis mortis uel alterius necessitatis articulo ab aliquo absoluũtur: et post hoc cessãte impedimẽto se illi a quo absolui debeãt quã cito poterunt represẽtare et absolui petere neglexerint: in eandem sententiam: qua prius ligati fuerant: relabuntur. e. t. quo supra. c. eos qui. li. vi. ¶ Idem iudicium est de illis q a sede apostolica uel eius legatis absoluuntur ab excoĩcatione: et eis iniungitur: ut suis ordinariis uel aliis penitentiã ab eis suscepturi se representent: et passis iniuriam satisfaciant: si hoc cum primũ cõmode potuerint implere non curauerint e. t. et. c. §. Idem statuimus. ¶ Item excoĩcati sũt fratres minores: si fratres uel sorores de tertio ordine tempore interdicti in suis ecclesiis admisserint ad diuina: & absoluendi tantum a papa: uel satisfactione premissa ab episcopis locoꝝ. ex. de sen. exco. Cũ ex eo ĩ cle. ¶ Excoĩcati sunt religiosi cuiuscunqꝫ ordinis uel conditionis existant: si non seruauerint interdictum absqꝫ dolo et fraude: non pforando suaꝝ ecclesiarum ianuas aut fenestras in eis faciendo: seu alios modos exquisitos inueniendo in scandalum plurimorũ: cum cathedralem ecclesiã: uel matricẽ ecclesiã loci uiderint aut sciuerint obseruare ipsũ interdictũ non obstantibus qbuscunqꝫ appellationibus etiã antea ad eandem sedem uel aliũ interiectis: & aliis obiectionibus quibuscunqꝫ. extra. de sen. exco. ex frequentibus in cle. ¶ Excoĩcati sunt et a solo papa absoluendi illi domini uel nobiles: q in locis

interdicto suppositis cogunt aliquos celebrare diuina aliquo modo predicto: et ad officia predicta audienda excoicatos et interdictos euocant siue cogunt: aut qui publice excomunicatos seu interdictos & monitos exiř dum diuina celebrantur cogunt stare. e. t. quo supra. c. Grauius in cle. Eodem mō sūt excomuicati et a solo papa absoluendi illi q sunt publice excoicati et īterdicti: si moniti nomiātim ut exeāt a celebrātibus in his ecclesiis remanere presumpserint. e. t. et. c. quo supra.

¶ Itē excoicati sunt nec ab altero q̄ a papa absoluēdi: quicunq; ex certa scientia deprauarent uel scriberent uel predicarent contra decre. de declaratione regule fratrum minoꝝ nullo priuilegio suffragante eisdē. extra. de uer. sig. Exiit qui semiāt in fi. li. vi. Qui romipetas et peregrinos et ad apostoloꝝ limina et ad alioꝝ sanctoꝝ oratoria peregrinantes capere: uel rebus quas ferunt spoliare tētauerint: excoicationi subdantur. ex. de. ra. ex eo. et iiii. q. iii. Si qs romipetas. Itē noua theolonea et pedagia peregrinis et mercatoribus īponentes. et hoc ubi supra. De duobus tn̄ proxime supradictis caibus dubitatur: qa nō uidentur excoicati ipso facto.

¶ Excoicationes que sequntur sūt extracte de quibusdam cōstitutionibus extrauagantibus a Bonifacio viii. post compilationem libri sexti. .c. .x.

EXcommunicati sunt omnes qui uenientes ad sedem apostolicam: uel redeuntes ab eadem

capiunt. ſpoliant uel detinere preſumunt: aut aliquod impedimentum exhibent: que minus ad eādem ſedem libere cum perſonis et rebus aliis ueniant et redeāt ab eadem. et qñ aperiūt litteras talium aut auferūt. extra. de ſen. exco. et interdicti. c. excoīcamus et anathematizamus. Bonifacius viii. ¶ Item ſententiā excomunicationis incurrūt illi cuiuſcūq; fuerint. eminentie. dignitatis. ordinis. condicionis aut ſtatus: qui talibus uel alicui eoꝝ ſacramenta uel ſacramentoꝝ aliquod preſūpſerit miniſtrare: niſi in mortis articulo conſtitutis: ſed nec tunc niſi de ſtando mandatis eccleſie. ſatiſfactione. uel ſufficienti cautione premiſſa. et hoc ubi ſupra. ¶ Item excomunicati ſunt omnes illi: qui in terris ſuis noua pedagia imponunt. et hoc ubi ſupra. ¶ Item excoīcati ſūt omēs pirate & latrunculi marini: q gazarei & cupellici uocātur: et ſimiliter omnes fautores. receptores & defēſores eorū. extra. de ſen. exco. Excoīcamus Boīfacius viii. Item ſi qs deinceps fuerit exhumās mortuū: uel membratī cōcidens et coquens: ut tandem oſſa tegmento carnis excuſſo ad remotas partes mittat uel deferat tumulanda: excomunicatus eſt ille et a ſolo papa abſoluēdus. extra. de ſepul. c. deteſtante. Itē nota glo. in. c. cum non ab homine. de ſen. exco. ꝙ q̄ cito ſcio aliquē excoīcatum: ſtatī debeo ipſū uitare: q̄uis nō ſit adhuc denūtiatus: niſi ſolus hoc ſcirē: quo tn̄ caſu etiā priuatī ipſū euitabo: q̄ diu ab eccleſia tolleratur. vi. q. ii. Si tm̄. &. c. placuit. Qui enī ſcit certiorari nō debuit.

Sequntur excoîcationes minores que se- perant a sacramentis.

.c.xi.

PArticipãs cũ excomunicato nõ tñ in crimine. Notorius fornicator. Simoîacus etiã occultus in ordine. Recipiens ecclesiam de manu laici et sine consẽsu episcopi. Balistarii et sagittarii. Pauperum op- pressores. Manifesti raptores. Publici usurarii. Meretri- ces publice. Decedens ĩ torneamentis. Decedens in no- torio crimine. In canone autem illo. Si quis suadente. xvii.q.iiii. due regule continentur. Prima est ꝙ qcunqꝫ in clericum temere manus iniecerit uiolentas: incidit in excoîcationem. Secunda quicunqꝫ propter uiolentã manuum iniectionem inciderit in excomuîcationem: mittẽdus est ad papam pro absolutione. Prima regula fallit inquatuordecĩ caîbus. Primus ĩ apostata pcusso. quia ignoratur clericus esse a pcussoř. extra. e. Si uero. Secũdus in clericis: qui nõ ferũt habitum neqꝫ tõsurã: nec aliquid de clericatu ostendunt: et sunt apostate si tertio moîti nõ se retraxerĩt. extra. e. cõtingit. Tertius in. cle: q contẽpto hĩtu ferret arma. et tertio admoîtus se nõ retraxerit. extra. e. in audiẽtium. Et etiam si nõ sit monitus et se tyrannidi îmiscet. extra. e. Cum non ab homine. Quartus in clerico exercente negotia secu- laria si admonitus nõ desistat. ut extra. de vi. et hone. cle. c. fi. Quintus ĩ clerico concubinario cõiugato: si nõ fert habitum et tonsuram extra. de cli. co. li. vi. Sextus in clericis buffonibus: et etiam macellariis: si hoc per

ãnum exercuerint & etiam si minori tempore:nec ad-
moniti destiterint extra.e.t.et.c.quo proxime supra.
Septimus in illis qui non ex ira sed iocose percutiunt
e.t.quo supra.c.i. Octauus ĩ magistro:cum hoc fecerit
leuiter & causa discipline extra.eodem.cum uoluntate
.§.fi. Nonus in eo qui in continenti uim ui repellit tē-
perate tamen extra.e.si uero. Decimus:cum quis in-
uenit clericum turpiter agentem cum uxore matre so-
rore uel filia propria:ut in dicto.c.si uero. Vndecimus:
si fiat a prelato uel de mãdato ipĩus causa correctioĩs.
ut in pre alle.c.cum uoluntate:et.c.ex tenore. Et si nõ
fiat ex causa correctionis tã uerberans q̃ precipiens ĩ-
currũt excoĩcationẽ extra.e.uniuersitatis.si tñ cã subẽ:
potest clericũ capeř et in carcerař:et etiã p laicũ extra.
e.si clericos. Sed percussio non debet fieri per laicum.
quia tunc iterum ambo incurrunt excomunicationem.
scilicet prelatus et laicus percutiens.ut in dicto.c.uni-
uersitatis. Si clericus esset adeo incorrigibilis:q̃ aliter
capi et corrigi nõ posset.extra.e.ut fame. Duodecimus
in turbante officia diuina:quem presbiter uel alius ad
quem pertinet potest eiicere de ecclesia.extra.e.ueĩens
et c.cum uoluntate §.si uero. Si uero simul cũ ratione
officii:quod ĩ ecclesia obtinet pcutit clericũ: et etiam
cum senior cã deuotionis facit hoc:aut dñs aut parens
seu propĩquus qui familiã corrigit.hec omĩa ĩ hoc duo-
decimo dicta intellige:cũ sint in minoribus ordinibus.
ut in.c.cum uoluntate allegato.§.fi. Terciusdecimus si

clericus sit depositus uel degradatus.extra.de iudicum nõ ab hoĩe.et de pe.degradatum in fi.li.vi. Quartus decimus quando clericus transfert se ad actũ prorsus clericatui cõtrarium.ut puta erat ĩ minoribus & fctũs est bigamus.uel miles:uel huiusmoĩ lxxxiiii.di.quisqs. Sed quid si quis nõ ob sui:sed ob patris.matris.uxoris. filii filie familie:uel etiam extraneoꝝ tuitionẽ clericũ ledat.Rñdeo secundum Inno.talis non incidit in caõnem.ar.ff.quod me.cã.l.isti qdẽ §.fi.Nã socii iniuria propulsanda est.xxiii.q.iii.Fortitudo et.c.nõ inferẽda. Quidã tamen dicunt ꝙ hoc uerum est de defensione illaꝝ personaꝝ solummodo per quas intelligitur nobis iniuriã fieri.ut.inst.de iniuriis.§.patuit. Secũda regula fallit ĩ decem septem caĩbus.Primus est ĩ ar.mortis. xvii.q.iiii.Si quis suadente.Est tamen iniungendum ei ꝙ si euaserit se representet sedi apostolice:uel ei qui possit eũ absoluere mandatum eius super hoc recepturus.extra.de sen.exco.a nobis.Et idem est in caĩbus sequentibus remoto scilicet ĩpedimento preterq̃ ĩ puero. ut extra.de sen.exco.de cetero ĩ fi.et.c.ea noscitur in fi.Et si cessante impedimento non se representant.ut prescribitur reincidunt in eandem sententiã extra.de sen.exco.eos qui.li.vi.Secũdus ẽ quando quis habet inimicitias capitales uel alias iustas excusatões:propter quas nõ potest se sedi apostolice presentar̃ extra.de sen.exco.de cetero.De ista tamen excusatione stabitur arbitrio boĩ uiri.ff.de uer.obl.l.cõtinuus.§.cũ ita.et

extra.de uo.quod super his. Tertius ĩ hostiario qui pre-textu officii clericum non grauiter lesit extra de sen. exco. Si uero. Quartus in officiali qui arcendo turbam non ex proposito: sed non sine aliquali culpa clericum percusserit. ut in dicto. c. Si uero. Quintus si sit mulier nec distingui debet utrum sit fortis uel debilis. Sextus si sit senex et ualitudiãrius destitutus. ita scilicet quod ad sedem apostolicã accedeĩ non possit. Iste casus cum duobus proximis supradictis hñtur de sen. exco. mulie-res et. c. ea noscitur. et. c. quanuis. Octauus de ĩfirmo: q perpetuum habet infirmitatis ĩpedimentum. uel etiã tẽporale: si timeretur ꝙ sequeretur mors extra de sen. exco. quod de his. Nonus ĩ paupere: quẽ oportet men-dicare. ut in dicto. c. quod his. Decimus regularis uer-berat regularem: extra de sen. exco. monachi. &. c. cum illoꝶ. Et etiam si ꝑcussisset secularem. ut extra de sen. exco. Religioso. li. vi. Vndecimus ĩ his qui non sunt sui iuris scilic& famulis & seruis extra de sen. exco. mulie-res. Duodecimus in his qui nobiles et magne potentie sunt: et sic delicati ꝙ laborem eundi non sustinerent. tamen super hoc ess& prius romanus pontifex cõsulen-dus. ut notatur in dicto. c. mulieres. Tertiusdecimus in pubere extra de sen. exco. c. fi. et hoc etiã si post puber-tatẽ postulat se absolui. et hoc ubi proxĩe supra. Quar-tusdecimus de clericis: q coĩter uiuunt et sub uno tecto dormiunt: et in eadem domo uestiuntur extra de vi. et ho. cle. quoniã quod coĩter exponitur qñ simul uiuunt

in aliquo collegio. Quītusdecimus in moīalibus .extra
de sen.exco.de monialibus.Sextusdecimus ī hospitala-
riis scti.Iohannis iherosolomitani extra de sen.exco.
Ex canonica.Septimusdecimus in his qui clericis non
enormen sed modicā et leuē iniuriā irrogauerit extra
de sen.exco.perueīt.Que quidem decretalis nō cōtin&
dispensationē:ut qdā dixerunt:sed potius ius cōmune:
quod hodie satis īueītur extra de sen.exco.ex religioso
li.vi. Nunc quedam pro declaratione dictorū casuum
dicemus.Vnde nota circa primū casū scilic& de piculo
mortis.ꝙ intelligitur illud periculū non solum propter
infirmitatem:sed etiā si sit in quocūq; periculo uicino
morti.puta si timeat hostē:uel predonē:uel crudelitatē
potestatis uel si nauigaturus sit:uel per loca insidiosa
trāsiturus.ff.de do.cau.mor.l.iii.et iiii.Idem poīt Ho-
sti.et addit ꝙ idē est:ac si obsessus sit:uel obsideat ubi
iaciunt machine uel baliste.Circa tertium et quartum
casū nota scilicet de hostiario et officiali.ꝙ si talis nō
caū fortuito:sed ex deliberatōne pcusserit clericū grauī-
ter:absolutō ē a papa īpetrāda extra de sē.exco.si uero.

Sequitur interrogatio cōfessoris .c. xii

Postq̄ cōfitens dixit ex se ea que uoluit de pec-
catis:si n̄ dixit sufficiētet:quod quasi frequē-
ter accidit:īterroga de his que plene non dixit : prout
uidebitur expedire. Si autem modicū uel minus dixit:
potes īterrogare secundum ordiēm hic positum īferius
scilic& primo de preceptis.postea de uiciis capitalibus.

nō tamen omnes de omībus de his solum:que ī talibus reperiri solent .Et nō solū de istis peccatis interrogandum est:sed etiā de circunstantiis eorꝝ:que supra posui in hoc uersu.Quis.quid.ubi.et cetera. Nō tamen etiā est necesse de quolibet peccato mortali omnes circūstācias querere:sed solum illas:que trahunt peccatum in aliā speciem:que scilicet habent specialem deformitatem oppositam alicui preceptorum.De numero tamen peccatorꝝ nō obmittas interrogarī scilicet quotiens hoc uel illud peccatum mortale commisit.

Interrogatō prima erit de decē preceptis
Et primo circa primū preceptū.s.n̄ hēas deos alienos .c. xiii.

PRimo interroga si falsam de fide opinionem inuenit: aut ab aliquo inuentam secutus est. Si male sensit de septē sacramentis ecclesie:uel circa scripture ueritatem.Item si credit ꝙ nō sit īfernus:uel quod nō sit alia uita post istā:uel aīam non esse iudicandam cum corpore. Si non credit ꝙ deus creauit oīa tā uisibilia q̄ īuisibilia.Si nō credit ꝙ ī christo fuerunt due nature diuina scilicet et humana.Si non credit ꝙ pro nobis passus est per crucis mortem et ꝙ resurrexit. Si nō credit resurrectionē mortuorꝝ et ultimū iudicium.Si non credit ꝙ ecclesie pastores sint ueri pastores. Si cōmuīcauit cum hereticis:qa tunc esse excoīcatus. Si sciēter ecclesiasticam sepulturam hereticis tradidit. quia tunc etiā excoīcatus esset:nec absolui posset:nisi

prius maibus propriis publice dictum corpus uel corpora hereticorum extumulet: et dānatis proiiciat. locus etiā ille perpetuo carebit christiana sepultura. Si inuocauit demones: uel inuocari fecit ꝑ maleficia ad faciendum mala: aut fieri faciendo: quod est peccatum magnum: et dignum corporali morte. Si adorauit aliquam creaturam faciendo reuerentiam uel oratōnem ad eam: ut ad lunam nouam uel solem uel stellam aut ad sonum cāpane: quod peccatū mortale est. Si ex constellationibus uel planetis sub quibus natus est aliqd iudicauit determinate de uita et cōuersatione ipsius. Item si credidit ex physionomia aut ex fato: uel cōstellatione: aut complexiōe: hominem cogi ad bonum uel ad malum: quod etiam heresis est.

Seqtur de pronosticatione. primo quo ad aues.

SI estimauit aliquod malum futurum propter garritum auium. puta quia cantauit gallus de sero: uel qa cantauit gallina: uel coruus: uel noctua. uel quecunq; alia auis: aut etiam cuculus et huiusmōi: que omīa fatua sūt et uana. Quo ad ignem.

SI hūit malā opīoēm de igne sibilāte credēs esse signū: ꝙ morietur aliqs: uel sile: quod fatuū et uanū est. Si negauit dar̄ ignē extra domum in kalendis mēsium: timens et credens propter hoc malū euenturum ī domo. Si truncum ignis factum in natiuitate domini: seruauit et posuit in uinea contra grandines: uel cū illo

signauit angulos et hostia domus et huiusmodi.

Quo ad aquam.

SI fecit: uel fieri fecit: uel fieri procurauit: aut docuit aliquam incantationem cum sacramẽtis uel sacramẽtalibus ecclesie. ut oleo sancto uel aqua batismali: et huiusmõi ob sanitatẽ uel aliã causam: quod grauissimũ est peccatũ. Si incantauit cum aqua trium ecclesiarũ uel triũ fontiũ. Si pro re aliqua respexit in ãpulã plenã aqua: uel uas uini quod dicitur sãcti iohĩs. Si ex effusiõe olei uel uini credit aliquẽ euentũ euẽire. Si pronosticauit ex rumore aquarum currentium: quod fatuũ et uanum ẽ. Si ĩcantauit cum speculo uel pelui plena aqua. Si aliqd fecit cũ sãguine mẽstruato: quod est mortale. Si lauit filios cum aqua benedicta: quod similiter mortale ẽ. Si incantauit grandinẽ: quod etiã mortale est.

Quo ad terram

SI fecit uel fieri fecit aliquam diuinatioẽm ad inueniẽdum aliqua furta: uel ad sciendum aliquod occultũ uel futurũ: quod sibi uel alteri cõtingeř debeat: quod mortale est. Si usus est sortibus diuinatoriis: ut psalmo uel libro cũ filis et huiusmõi pro se uel pro alio: seu etiam quoquo modo: quod mortale est: quod tamen si ex leuitate fecit: ueniale est. Si dixit pater noster ad fenestram auribus obturatis: ut postmodum per prima uerba: que audierit ab extra interpretetur id: quod scire desiderat: quod mortale est. Si didicit artẽ notoriam: uel usus est ea ad sciendum aliqua: uel si usus est arte

necromãtica:quod mortale est:et si huiusmõi artis hét libros inducẽdus ẽ ꝙ illos cõburat quod si facere renue/ret:non esset absoluendus. Si fecit sibi manus ĩspicere: aut alterius ĩspexit pronosticando de fortuna. Si credi/dit ꝙ aliquis haberet malos oculos super pueros:uel ad aliquod malũ obuiamẽtum. Si in ortu liberoꝝ respexit libros fatidicos. Si credidit aliquid sibi euenire debere uel significari ex sibilatione auriũ:uel propter tremo/rem oculi:uel propter sternutationẽ in exeundo domũ. Si cantauit cum cipho ligneo:uel cantare fecit pueros et puellas:ut audiret qd pronũciarent. Si frõdes oliue benedicte uel granum frumenti acceptum de presepio posuit super ignem ad pronosticandum de uita uel de morte alicuius. Si obseruauit somnia faciens aliquas orationes ad sanctã Annam uel ad sanctã helenã uel ad tres reges uel alium quencũq; sanctum aut sanctos uolẽs propter hoc ex his que somniat de futuris uel oc/cultis diuiãre:quod mortale ẽ. Alias aũt sine tali orõe uel obseruatiõe adiũcta nimis fidem somniis adhibeř: et si non mortale est peccatum periculosum tamen est huiusmõi insistere:quia sic diabolus multos decipit. Si estimauit mulieres cõuersas ĩ catos uel simias uel alia aĩmalia et de nocte ãbulare:ac suggere sãguinem pue/roꝝ. Et exire et intrare domum hostiis clausis:et uolař per lõga terraꝝ spacia:et huiusmõi que ĩpossibilia sunt talibus et ideo falsa. Si annotauit uel annotare fecit aliquam bestiam perditam. Si obseruauit unam diem

plus q̄ aliam: nõ ĩcipiendo aliquod opus: uel nõ lauãdo caput: uel si obseruauit dies egyptiacos: uel diem ĩ quo occurrit festũ decolationis beati Iohannis Baptiste: uel dië ueneris ĩ nõ ĩcidendo pannos: quod ueniale uidetur precipue quãdo ex simplicitate hoc credit qa nõ audiuit cõtrarium. Sed si aĩo obstinato hoc defendeř uellet: mortale esset. Si ĩ kalendis mensium noluit aliqd dař aut concedere extra domũ putans q̄ ex hoc fieret diminutio rerum. Si ĩ kalendis ianuarii comedit ĩ lecto ficus cũ melle uel fecit sibi portare piscẽ uiuũ. Si eo die dedit pueris peccuniam: uel si ipse ab aliquo recepit: quod dicitur uulgariter lamantia uel offerta uel la strina. Si eo die misit uel portauit in domũ tẽporalia aliqua: qa esset prima dies anni: et hoc ut sic toto anno ĩtrent multa bona: et sic noluit intrare sine aliqua re tẽporali. Si eo die fuerit suspectus de primo quem uiderit. Si in kalendis martii signauit hostia domus uel aliam rem posuit in fenestra uel ante domũ. Si signauit et posuit ouũ natum in die natalis dñi: uel ĩ die ueneris sancto: uel ĩ die ascẽsionis credens q̄ comedens illud nõ possit occidi uel simile. Si in die sãcti Iohãnis Baptiste collegit herbas: quasi illo die essent maioris uirtutis collecte: q̄ altero: ut cum illis faceret fumigationem contra infirmitatem. Si ĩ profesto dicti festi transiuit super ignem factum de herbis cum incenso: qui dicitur ignis sancti Iohannis. Si in nocte talis festi fecit uinũ quod dicitur sancti Iohãnis ad pronosticandum de furtis: uel

aliis secretis. Si mulier dedit suo uiro uel etiam alteri: aut uir mulieri aliquid ad comedendū: ut eam amaret: uel eum quod est mortale. Si fecit uel fieri fecit aliquā incantationem ob sanitatem cōsequendam. Et quādo hoc fit scienter: qa scitur esse prohibitum: tunc ē coīter mortale. Cum uero fit ex sīplicitate putando esse boās orationes: uidetur ueniale: sed si nolent in futurū absti-
neṙ ab huiusmōi: neganda est eis absolutio: quia ex ob-
stinatiōe et malicia fit mortale. Et īterrogandū est de uerbis quibus utuntur et de cerimoniis et obseruantiis quas addūt. Si exercuit arté geomātie quod est mor-
tale. Si cōtra uermes uel febres scripsit ī fructu amig-
doli uel in hostia uel alibi. Si incantauit uel incantari fecit contra dolorem dentium capitis. iliorꝫ aut super-
ciliorꝫ: uel oculorꝫ cū faba et pater noster et huiusmōi. Si portauit pueros infirmos ad sambucū uel ad rubum uel aliū similé locū causa sanitatis recuperande. Si fe-
cit uel fieri fecit: aut usus est litteris: uel breuibus: que sūt comuīter supstitiose ex uerbis: uel caractaribus: uel carta in qua fuerīt: uel ex modo īponendi aut portādi uel tépore aut loco scribendi. Et inuenta superstitiōe eorꝫ īponendum est: ut cōburantur: et si nollet nō esset absoluédus: qa sic fieret mortale. Si sup se portauit car-
tā scriptā: que dicitur sancti Cipriāi: uel cartā nō natā uel uirgineā: uel aliquid aliud simile ob spem sanitatis uel alterius cuiuscunq; rei supersticiose: quod non esse naturaliter ex arte medicine uel alterius approbatum.

Et generaliter si quancūq; aliā īncantatōem. coniurationé uel maleficiū: aut quodcūq; supsticiosū exercuit: aut eis fidem adhibuit: que omīa sunt uana et fatua ac prohibita. In qbus omībus nō seruatur primū preceptū:

De secūdo precepto .s. non assumes nomen dei tui in uanum. Et primo de blasphemia . .c. xiiii .

SI blasphemauit in deum uel aliquem sanctoꝝ dicēdo sibi maledictioné uel alia opprobriosa uerba: quod semper est mortale. Si blasphemauit ī deū dicendo eū nō esse iustum: et nō omīa iuste disponere: sed acceptare psonas: uel nō curare de actibus hoīnum: aut eos nō uidere: uel esse partialem: uel sine demerito punire et flagellare aliquem: uel posset melius istud uel illud fecisse: uel similia arguere deum de aliquo: quod totum é mortale: maxīe cum aduectit et ītelligit quod loqtur. Si murmurauit cōtra deum: ut puta de frigore. calorē. pluuia. uento. aut niue. Si murmurauit cōtra deū de infirmitate paupertate: aut filioꝝ morte: aut quia nō generat filios. Si murmurauit contra deum de prosperitate malorum: aut de aduersitate bonoꝝ.

De periurio

SI iurauit ī aliqua curia alicuius iudicis mēdaciose: quod mortale est quomōcunq; etiā proueniat: Et similiter peccat: q aliqué īducit ad hoc aduertēter ut aduocatus. procurator et similes. Si iurauit extra iudiciū ī cōmuni sermōe quacunq; ex causa uel utilitate

uel leuitate uel iocositate uel qualicunq; modo non solum per sancta dei euangelia:uel per corpus christi: sed etiã per fidem:per deum:aut dicendo sic me deus adiuuet:uel etiã per uirginẽ mariã.per crucẽ ꝑ animã meam:aut huiusmõi:quod semper est mortale:quando aduertit se iurar̃ et falsum dicer̃.et hoc totiẽs quotiẽs. Si iurauit aliquod certum affirmando:de quo tamen dubitat an sit uerũ:mortaliter peccauit:et precipue si hoc fecit in iudicio. Si iurauit facere aliquod malum. puta aliquã uĩdictã:aut talioẽm redder̃.nõ dimittere concubinã.seruare ĩiusta statuta.tenere secretã coniurationem iniustam:quod semper mortale est. Si manifestauit aut prodidit aliquod secretũ ĩ consilio aliquo tractatum:quod iurauit nõ maĩfestare:q̃uis etiã nulli noceat:tamẽ mortale est:et ipse aut etiã ille:qui aliquẽ ad simile manifestandũ compellit mortaliter peccat. Si iurauit obseruare statuta alicuius ciuitatis aut uniuersitatis:que tamẽ iusta & ratioãbilia sunt:et aliqua ex eis scienter transgreditur:quod etiam mortale est. Si tamen aliquod statutũ iã ess& abrogatũ ꝑ cõtrariã cõsuetudinem:qa uidelicet quottidie seruaretur cõtrarium:si ex hoc huiusmodi statutũ transgrederetur non uideretur periurus esse:quia huiusmodi statutum non uideretur amplius hẽre uim statuti .di .iiii. §.leges . Si iurauit ꝑ aliquod mẽbrũ dei uel sãctoꝝ mõ ribaldoꝝ: mortale ẽ:etiã si res uera esset:quã affirmar̃ ĩtender&. Et hoc propter blasphemiam:que ex hoc consideratur

ut.xxii.q.i.Si qs p capillos.Si uero res iurata aut falsa aut illicita est:dupliciter mortaliter peccauit.s.p blasphemiā et per piuriū. Si iurauit facer̄ aliquod licitum in honore dei aut sāctoꝝ eius:et illud facere neglexit: quod mortale ē.Si etiā iurauit aliquod facturū:sed tn̄ nō intēdebat illud adīpler̄ :similiter mortale ē:si uero etiā intēdebat seruare:sed ueīente termīo quo implere promiserat seu iurauerat nō seruat promissū:cū tamen poss&:licet cū incōmoditate sua:adhuc mortaliter peccauit:nisi tamen prius episcopus uel papa relaxaret et commutaret sibi huiusmodi promissū. Si tn̄ promissio facta est homini:potest ille sibi huiusmōi relaxare.Sed si non potest adimplere:excusatur a peccato:si tamē q̄ cito poterit adīpleuerit.Si quis promittit cū iuramento se aliquid facturum:quod nō est alicuius īportātie bōi uel mali.ut uidelicet:si mater promittit cū iuramento percutere filiū uel simile:uel homo promittit mediāte iuramento nō bibere uel comedere illud uel hoc uel huiusmodi:quod uidetur ueniale:nisi fieret ī contemptū quia iuratio et periuratio est in hoc. Si iurare cōsueuit etiam pro quibuscunq; minimis dicendo tn̄ ueritatē: quod ueniale est nisi fieret ī cōtemptū . Et inducendi sunt tales:ut abstineāt propter periculū periurii. Si induxit aliquem ad iurandum : quem omnino credebat falsū iuratuꝝ:quod mortale est:nisi talis īducens foret iudex hoc faciens ex officio secundum ordinem iuris Si uir iuramentum sue uxoris irritauit:quod nō debet

nisi sit tale q̄ uxor non possit adīplere sn̄ scādalo uiri.

De adiuratione

Adiuratio est inductio alicuius ad faciendū aliqd ob inuocationē alicuius rei sacre. Et fit per modū coactionis: intendendo aliquē obligari per modum iuramenti ad aliquid faciendum: que si fit ad superiores & alios in quibus adiurans non habet potestatem: pctm̄ mortale est: si uero fit ad īferiores et sibi subditos: qbus adiurans precipere habet eo casu licita est. alias nō. Et tunc adiuratus tenetur facere uel dicere illud propter quod adiuratus ē. alias mortaliter peccar& queādmōm transgressor precepti. ¶ Si adiurauit prelatos uel superiores: uel socios: aut inferiores per modum deprecatiōis non coactionis intendēs inducere ad aliquid faciendū: non est malum uel ueniale. Si leuiter & sine causa adiurauerit: & adiuratus nō fecerit: non peccat. Hec Tho. ¶ Si adiurauit demones per modum precis ad aliqd sciendum ab eis: uel ad aliquid auxilii obtinendum ab eis mortale est: nisi quis facer& hoc ex familiari consilio spiritus sancti. Vel ex q̄dam sīplicitate querens ab obsessis a diabolo. licet tamen illum adiurare per modum coactiōis ne noceat. ¶ Si adiurauit creaturas irratioāles ne diabolus eis utatur ī nr̄i nocumentū: tūc licitū est: si aūt ut diabolus ī eis opetur: tūc mortale est: ut per īcātationes serpentū. Si in cantilenis uel fabulis mūdanis & in narratiōībus turpibus uel amatoriis miscuit deū aut sanctos: quod mortale est: si fecerit in contemptum

alias uero ueniale est. De uotis

SI transgressus est: seu omisit adimplere uotum illicitum deliberate factum: & si aduertit sciēter: semper est mortale & totiens quotiens frangit. Secus si ex obliuione uel quia nō poterat ex aliquo accidēti sup-ueniente. Si uouit aliquod malum se facturū: ut puta uindictam de aliquo uel alicuius profectus īpedimētū; ut puta. non ingredi religionem: uel simile: mortaliter peccauit: & potest illud uotū frangere absq; aliq̄ dispen-satione. Si nimis tardauit implere uotum licitum: sic quod ex huiusmodi mora a memoria excidit ōnino: uel q̄ ipse uouēs iā uēit ad statū nō ualendi amplius īplerē quod prius potuiss&: quod uidetur mortale. Idē quando dimisit propositū īplendi: cum tñ potuisset: alias mora implēdi uotū quādo sibi nō prefixit tēpus: nō uidetur mortale: nisi forte esset ualde nimia: & nisi cum ex hoc īmineret ei periculū nō ualēdi īplere: ut de uoto ingre-diendi religionē: cum tamen non hēret cām cogentem dilationē. Si fecit uotū de re licita: ut de elemosina de ieiuniis & huiusmōi: sed ob malū finem: puta: ut posset facere uindictā, adulterium uel simile: mortale est: nec tenetur adimplerē. Si fecit uotū abstinētie et huiusmōi & dubitabat utrū posset īplere uel nō. et sine cōmuta-tione uel dispensatiōe supioris: cū possit de facili hēre recursum ad eū uel confessorem pro cōsilio desuper su-mendo: frāgit uotū: quod uidetur mortale. Nota tamē q̄ uiri possunt irritare uota abstinentie: peregrinatiōis

et elemosine uxorũ:si nõ hẽat nisi dotem absq; aliqua alia dispẽsatione. Et si fiat talis irritatõ uoti etiã absq; cã rõnabili a uiro: nõ tenetur uxor implere talia uota.

De irritatõne uotoꝝ ĩpuberꝝ & filioꝝ familias & religiosorũ uide in sũma in secũda parte. ti. ulti.

SI uotum fecit stultũ et irrationabile ut ieiunare ĩ dnica nõ lauarẽ uel pectinare caput ĩ sabato et huiusmõi: si hoc fregerit nõ peccat: ĩmo prohibendum est illis huiusmodi uota implere: quia sicut Tho. et alii dicunt sunt potius deridenda q̃ obseruanda: etiã si pro honore sãctoꝝ fierent. Si filius morienti patri promisit aliquod uotũ ĩplere tenetur. ut extra de uo. licet. Si fuit sibi aliquod uotũ ĩiunctũ a pr̃e. puta satisfactio pecuĩe uel simile: tenetur ĩplerẽ extra de usu. tua. & sol. c. i. Si fuit heres alicuius uouẽtis subuenirẽ terre sãcte: tenetur uotum illius implerẽ. Et secundũ Inno. compelli potest. Si filius ꝑuentus ad annos pubertatis uouit aliquod uotum: quod ꝑtinet ad suã ꝑsonam: et hoc si fuerit licitũ: tenetur secundũ Thomã ĩ secunda secũde. q. lxxxviii. Seruus autem nõ potest uouere uotum peregrinationis aut religioĩs absq; dñi consẽsu: qa in potestate sua est. ut dicit Tho. eodẽ loco quo supra. Si religiosus uouit aliquod uotum absq; prelati sui licentia: illud nõ debet exequi absq; eiusdẽ licentia. secus tñ est de uoto orõis uel simili: quod potest exeq absq; sua licentia. Si sacerdos uouit uotum peregrinatioĩs sine licẽtia sui prelati:

non debet adimplere absq; licentia eiusdem. Si habens uotum castitatis uel religiõis contraxit: qa q̄uis matrimoniũ teneat: tñ cõtrahẽdo mortaliter peccat: & cõsumare non põt matrimoĩum sine mortali peccato: quia adhuc añ consumationẽ matrimonii idest añ copulam carnalẽ: qua mediãte matrimoĩum cõsumatur: potest adhuc & debet implere uotum suum prius factum. post consumationem uero tenetur reddere debitum etiam interpretatiue petẽti: sed exigere nõ potest absq; mortali peccato. Vnde consulendum tali esset ꝙ peteret dispensationẽ a papa super uoto suo. Secundum tñ Guil. posset etiam episcopus dispensare ĩ hoc casu. Si mulier sine consensu uiri sui uel econtra uouit: & si ipse uir uel mulier cõsentit: implere tenetur. Si alter cõiugum sine consensu alterius uouit uotum de non reddendo debitũ implere nõ tenetur. Nota tamen ꝙ alter coniugum põt sine consensu alterius uouere de non petendo debitum secundũ quosdam: Si unanimiter concordes: ambo uouerint castitatem: qa tunc nõ põt alter reuocare uotũ siñ peccato mortali. Et si uir reuocat uxor debet ĩstãter perseuerare. et econtra. Si uir uouit absq; uxoris licẽtia uotum peregrinationis nõ tenetur adimplere quia nõ potest. Si uir uouit uotum ierosolomitanũ tenetur implere illud etiam inuita uxore: que tam̃ ut consentiat admonẽda est: et si non uult remanere potest uirũ seq. Si uir uouit uotum abstinẽtie cõtradicente uxore põt illud implere etiã ea ĩuita. secus si per dictã abstinẽtiã

impediretur redditio debiti. Si uir ante carnalẽ copulã ad heremũ trãsiuit: redire tenetur ad uxorẽ: nisi ĩtrasset aliquã religionẽ approbatã. Et nota ꝙ de transgressiõe uotoꝝ potest de iure communi et consuetudine simplex confessor absoluere: quia non est de reseruatis casibus. sed de dispensatione et commutatione uotoꝝ non põt se intromittere sine speciali commisione diocesani uel alterius qui posit dare. Episcopi aũt in omnibus possũt dare commissionem et commutare uel dispẽsare: nisi in uoto castitatis: et religionis et tribus uotis peregrinationis scilicet ierosolomitani. ad sanctum Iacobũ: et ad limina apostoloꝝ Petri et Pauli: in quibus papa solus: uel sũmus penitẽtiarius dispẽsat uel commutat.

De tertio precepto. s. memẽto ut diẽ sabbati sãctifices. .C .XV.

Qst primo interrogandum si recogitauit tria bñficia. s. creationis hominis et tocius mundi propter hoĩem. Redemptionis humane: et glorificatiõis ut per talẽ memoriã caueat a uetitis et sanctificet diẽ in exerciciis spiritualibus. Si diebus festiuis se cõposuit et ornauit preciosis uestibus et aliis ornamẽtis ad põpã et uanãgloriã: siue ad placendũ alioꝝ aspectibus: ut desideretur. Si diebus festiuis accessit uel ad ecclesiã uel ad alia spectacula cõpta et ornata ad capiẽdas animas ut ĩuicẽ se occulis cõcupiscant: sicut frequẽter mulieres faciunt: ꝙ est mortale si uero in ecclesiis uel aliis locis sacris huiusmodi fiant: duplex causatur sacrilegium. s.

loci et tēporis sancti ultra principale peccatum. Si his diebus corizauit. uane cātauit. manus uel alia membra cum alio libidinose tangendo. et uana inhonesta et ad malū īcitantia uerba loquendo: ut uidelicet prouocetur cōcupiscentia ī corde: unde qñq; etiā opus seqtur quod totum est mortale. Si his diebus luxurie uacauit: quia si extra matrimoniū fuit duplex peccatum commisit. In talibus enī diebus etiā matrimonialiter cōiūcti ab illo opere se abstinere debent. Si stans in mortali die dnīco nō cōtritus fuit de illo: aliud īcurrit mortale. Si sonator musicoꝝ īstrumētoꝝ his diebus causa fuit uanitatis sonādo uidelicet corā uaīs ꝑsoīs: ut sic fierēt uaniores: qa mortaliter peccauit et grauius qa causa fuit peccati mortalis alioꝝ. Si mulier ornata ī fenestra se posuit: ut a trāseūtibus īspiceretur mortaliter peccauit: et grauius his diebus q̄ aliis. Si oculos suos uanis aspectibus impleuit: et si hac de causa hinc inde circuiuit qa mortale est. Si ebrietatibus. et comessationibus uacauit: uel in tabernis et ludis: blasphemiis se occupauit uel alioꝝ: ut talia et similia facerent causa fuit: quod mortale est. Si tardauit usq; ad sero āte festū: uel usq; ad mane festi ad se radere faciēdū: ut magis politus cōpareat aspectibus mulieꝝ. Si his diebus ociose uixit uagādo uidelicet per plateas et uicos: siue ludēdo: aut murmurationibus uacādo et occiosis uerbis et huiusmodi. Si his diebus laborauit aut exercuit aliquod opus manuale extra causas necessitatis: quia mortaliter peccauit: maxime si aliquo

notabili spacio huiusmodi laboribus institit. si uero mometanee: uel per aliqua temporis puncta id fieret: non in tantum peccaret. si aut fiat ex necessitate: qa scilicet aliter non posset habere uictu et necessaria pro sustentatione uite sue: et alior suor: uel si timetur hostes. uel ueniunt mundationes aquaru: aut alia similia pericula tunc licet remouere suppellectilia: et cetera bona ne pdantur sine peccato. Et nota q debent festa seruari et festinari a uespera usq; ad uespera. di. iii. pronutiadum Hic etiam requiritur magna discretio in consuledo: si in dictis diebus fecit aliquod mercatum: qa generaliter loquendo nullo modo licet his diebus mercatu facere: quis specialiter alique psone excusentur propter aliqua necessitate magna. Si uendidit uel emit his diebus aliqua preter ea tantum: que sunt comestibilia: que etiam si uenderentur uel emerentur ante diem festum illum propter corruptione qua icurrerent seruari no possent ut sunt carnes cocte. dapes et olera. lac et fructus aliqui et cetera huiusmodi: quia mortaliter peccauit. In estate tn quandoq; propter plura festa contigua carnes crude et similia ad esum necessaria uedi et emi possut absq; peccato. Si huiusmodi aliquod mandauit filiis suis. discipulis. seruis: uel laborantibus facere sine necessitate peccauit mortaliter ipse mandans similiter et exeques. si tamen mandans uel magister uel patronus no habet necessitate: sed ipse seruus discipulus uel laboras habet necessitate: qa aliter uiuere no posset: et sic no obedit

mādanti sibi:ne huiusmodi opus faciat his diebus: sed
laborat pro aliquo tp̄e ī exercicio artis illius: et aliud
exerciciū facere nescit:uidetur excusari. Nā si in obse-
quium pauperū personaꝝ ecclesiaꝝ paupculaꝝ aliquid
laborar̄ licet diebus festiuis secūdum ꝙ doctores dicūt:
quare nō magis talis ratione sue sustētationis in neces-
sitate aliquid laborare posset:tutius tam̄ esset aliā artē
eligere:qua se melius questuare posset. Si in his diebus
pro se uel pro alio placitauit:nisi forte in causa misera-
biliū personaꝝ. Si in dictis diebus iuramentū prestitit
uel exegit: nisi pro pace uel fide uel obediētia uel fama
quia alias nō liceret. Si talibus diebus aliquē ad mortē
uel ad penam iudicauit:ꝙ nō licet. Si macellarius ī die
festo carnes crudas uēdidit : quia nec uēdere nec emere
licet : nisi qn̄ in estate plura festa cōtinua occurrūt:tūc
enim licet:si alias conseruari nō possent:ut supra. licet
etiam macellarios uel alios carnes ī die festo coquer̄: et
preparare:ut illas tunc uēdat:si prius nō poterat prepa-
rare aut preparatas seruare . Si tabernarius his diebus
tabernā ante horā tertiaꝝ aperuit : uel si ibi tenuit his
diebus instrumēta ludendi:uel inde non repulit ebrios.
lusores. blasphemos et huiusmōi. Si mercator his diebus
suas merciūculas uēdidit prope ecclesiā:ubi festū occur-
rit:uel forte ꝙ peius ē ī ecclesia prophanādo locū sacrū
Si his diebus attulit uel afferri fecit aut mandauit
cum bestiis uel aliis psalmas bladoꝝ : uel aliaꝝ rerum
quia tam precipiens q̄ exequens est ī culpa mortali:nisi

in magna necessitate hoc fieret. Si his diebus cōpulsus ab officiali uel domino laborauit: quia tam precipiens q̄ exequens mortaliter peccat: nisi ex necessitate guerre et huiusmodi hoc fieret quia tūc ābo excusātur. si uero sine iusta necessitate ī precipiēte: et nō sine iusto metu in obediente: tunc obediens excusatur: sed nō precipiens Si uectigal portauit his diebus merces aut personas aut alimenta ad loca longinqua uel remota: quia quiescere debet ī festo: nisi ex magna necessitate cogatur. Si uiator uel cursor talibus diebus itinerauit: qa nō debet nisi propter magnā necessitatē. Si aromatarius seu apothecarius his diebus tenuit apothecam apertā uel uendidit aliquid de apotheca: nisi urgente necessitate īfirmorū: quibus aliter subueniri non potest; sed propter hoc nō debet apertas apothecas tenere. Si barbitonsor de nocte festi uel de die artem suam exercuit: et sic causam prestitit lasiuie alicuius: qui ut politior appareat radi uult in mane festi quandoq; ꝑ mortale uidetur. Si ferratores animalium talibus diebus laborauerunt: quia non licet nisi urgente magna necessitate eorum: quibus seruiunt. Si sartor uel sutor uestimentorum quia promisit quod implere non pōt sine festi uiolatione: ut promissa seruaret: laborauit in nocte uel die festi uel alios fecit laborare: quia peccauit promittendo tali intentione: et plus peccauit seruādo taliter promissa. Itē si in mane festi totaliter se occupauit ī īduēdo nouas uestes dimittēdo missam uel predicationē propter hoc. Si molendinarius

moluerit:qa nō debet.Si lanifex lauit lanā prope festū ex cupiditate prouidens:ut in die festo illā extēdat ad solem:quia non licet.si extendit pannos in die festo in tiratoriis:quia non licet. Si tinctores lane et pannorū diebus festiuis maxime in tinctura granati laborauerūt qa nō licet:nisi timerēt periculū magni damni in tali tinctura.Itē si tunc studuit ī quātū potuit audire missā et dei uerbū:ut debet.Item si tunc q̄tū potuit preuidit: ut festum celebraret et sanctificaret bonis operibus:ut debet.Si mercator uel alius artifex ī die uel nocte festi cum suis consociis aut laboratoribus aut agricolis fecit rationem: qa nō licet .Si illis diebus numerauit aīalia ab animalibus et scripsit in quīterno mercantie.Si notarius illis diebus fecit instrumēta aliquoꝝ contractuū quia non licet : nisi ex magna necessitate uel suadente pietate et pace et huiusmōi. Si scriptor ī festo scripsit pro precio:quia non licet:nisi scolaribus tēperate suos sermones aut lectiones annotare et similia parua:dummodo tamē sine precio fiat.non etiam licet his diebus nimis insistere proprie scripture.Si scolaris in festo neglecta missa et aliis diuinis actibus disputationes suas ordinauit:aut exercuit ī mane solemīs diei:qa nō licet Si cōsiliarius se aggregat cōsilio ī mane diei festi omissa missa:quia nō licet:nisi fieret ex magna necessitate aut pietate. Si in die festo cōduxit operarios faciendo pactum cum eis:quia nō licet.uel si distulit soluere salarium uel mercedem operariis:quia non debet seruare

ſolutionem uſq; ad diem feſtū: ſed ante uel poſt cū in/
diguerint preſtare. Cum leuitici. xviiii. ſcriptū eſt. Non
morabitut opus mercenarii tui apud te uſq; mane. Si in
die feſto ſuos debitores requiſiuit uel debita exegit: qa
non licet. Si ſcienter ſibi parauit occaſionē laborādi in
die feſto: quia non licet. Si in die feſto fecit ſerta coro/
nas aut ſimiles uanitates: qa nō licet. Si uacauit piſca/
tioni. uenaciōi aucupationi aut aliis ſimilibus: qa nō
licet. Si in eccleſia loquendo uel aliū ſtrepitū faciendo
interrupit ſiue impediuit diuinū officiū ſiue dei uerbū.
Si mulier in eccleſia uelatū caput non habuit: quia te/
netur. Si nō orauit mēte attenta: quia ad hoc conari
debet: ut in feſtis ad minus mens a terrenis ſepata ora/
tionis tēpore libere deū oret. Si diuīo officio dū potuit
nō interfuit et ſi diuinū officium deuote et attente nō
audiuit cum reuerentia et honore. Si ſtando ad officiū
magis delectatus eſt uoce cantantium uel organorum
ſono: q̄ uerbis et meditationibus ſacris. Si diebus feſti/
uis uerbum dei uel diuina officia cum tedio audiuit et
non libenter interfuit: quia modicū ſibi profuit. Tene/
tur enim quilibet chriſtianus miſſam integram audiī
attento: et deuoto corde et cum euangelium legitur: pe/
deſter ſtare et aduertere: et cum ieſu nomen nomīatur:
genu flectere ſeu inclinare. Si uidua tanq̄ deſperata ex
morte ſui uiri per annum uel mēſem ſine miſſa ī domo
recluſa permāſit: qa mortaliter peccauit. Si ī die feſto
retinuit ī domo filias nubiles aut filios uel ēt famulos

ſeu famulas propter quancūq; cauſā:ne miſſā audierīt qa a mortali culpa excuſari non ualēt.Si miſſā omiſit ex contemptu.uel cupidine lucrādi uel itinerādi.uel cā eundi ad ſolacia uel conuiuia: uel ex negligētia uel ex ignorātia craſſa:qa mortaliter peccauit totiēs quotiēs dimiſit ex ſimili cā . Si preſbiter ſciēter dimiſit miſſā propriā pro peculiari extra de.ce.miſ.c.ii.ſi uero ſīplex eſt perſōa & ex ſimplicitate hoc fecit:excuſari uidetur. Si in die feſto audiuit miſſā ī aliena parrochia ſine licentia ſui paſtoris .Dimittentes autē miſſam propter infirmitatem uel ex tali occupatione:quā euitare non poſſunt neq; dimittere:ut ſeruire īfirmo.excubare ī caſtris.et ſimilia:que ex iuſta cauſa procedūt excuſantur. Puelle etiā que a parētibus dimittūtur:uidentur excuſari:nō aūt eūtes ad choreas:uel uidue que manēt clauſe ī domo de qbus ſupra paragrapho ſeptīo ad hoc iā dicto.

De quarto precepto ſcilic& hēas in honore parētes . .c. .xvi.

ET primo ſi parētibus nō obediuit in licitis & honeſtis quantūcunq; etiam paruis:quod mortale eſt.Secus tamen ſi ex negligentia et in rebus non multi ponderis.Si nō reuerenter ſe hūit in alloquendo et aſſurgēdo:ſed contendit & locutus eſt dure cum eis: uel prouocauit eos ad irā:uel nō ſupportauit eos.Si nō impleuit legata facta ab eis:et precipue ad pias cauſas ſed multū diſtulit propter īcommoditatem cum tamen poſſ&:quod mortale ē.Si tpr̄e ſenectutis uel īfirmitatis

eorꝝ:aut aliis magnis necessitatibus nō prouidit eis:cū potuisset:quod mortale est. Si ī tractādis eorꝝ negociis nō fuit fidelis. Si dixit parentibus uerba contumeliosa uel opprobriosa:quod est mortale. Si blasphemauit eos uiuos aut defunctos:quod mortale est. Si uerberauit eos etiam leuiter:aut derisit:quod est similiter mortale et graue. Si propter auaritiam:aut libertatem uel īfirmitatē eorꝝ aut senectutem uel aliam quancunqꝫ causam desiderauit eorꝝ mortem. Si post mortem eorꝝ non fuit memor aīaꝝ eorū. Si pr̄i spirituali scilicet pastori uel superiori suo aut eū batizanti uel ad batizandū tenēti: uel eius cōfessionem audiēti:uel aliquod simile faciēti: non exhibuit debitū honorem:uel si ei non obediuit in rebus spiritualibus:uel si aliquem ex eis blasphemauit aut derisit aut de ipso murmurauit. Si patribus tēporalibus:ut sūt dn̄i et sup̄iores seculares et eorꝝ officialibus non obediuit in tēporalibus reipublice.

De gubernatōne parentum quo ad filios et familiam.

SI parētes nō prouiderint magnis necessitatibus uictus & uestitus filiorū et uxoris seu seruoꝝ cum possēt:sed ex auaritia et cupiditate omittūt:quod mortale est. Si propter auaritiam uel crudelitatē filios suos etiam illegitimos misit ad hospitale:uel seruos qui bn̄ sibi seruiunt:quod etiam mortale est. Si non adhibuit diligentiam ad hoc ut fierent boni et mandata dei et ecclesie obseruarent. uidelicet de cōfessione. cōmuīone

et auditiōe misse. de honestate uite et huiusmōi: ī qbus parentes maxime laborare et insistere debent: cum filii adhuc sunt in iuuenili etate et tenera: in qua flexibiles. docibiles et corrigibiles sunt: et hoc tā doctrina uerboꝝ q̄ exemplo operum et discipline correctione. Et si ī hoc notabilē commiserint negligētiam nō curando uel ne/gligēdo talia mortaliter peccant. alias uero uenialiter. Si uxori uerba cōtumeliosa dixit. s. uocādo scortum uel huiusmodi: uel uerberādo aspere sine causa rationabili: qꝫ mortale est. Potest tam̄ uir mulieri bene satis dure et aspere loqui: si uiderit expedire. Si uxor cōtēdit cū uiro illicite nolens obedire: et ex hoc prouocās eum ad blas/phemādū deū uel sāctos: uel ad aliud magnū īconueī/ens: mortale ē: qa occasiōem dedit ad huiusmōi. Si uir permittit uxorē plurimas uaītates facere: que prouocāt ad lasciuiam: ut ornatus fatuos aut tripudiatos cantus facere uel similia: quod mortale uidetur: si uero non fit multus excessus uidetur ueīale. Mater que mittit filias ad choreas & alias uanitates: et nō mittit uel ducit eas ad missam audiendam: uel confessionem faciendā: aut cōmunionē recipiēdā et huiusmōi: nō uidetur excusari posse a mortali. Si nimis dure uel nimis remisse se hūit in gubernatione familie: ī quo omēs quasi delinquunt: etiā perfecti coīter uenialiter. di. xxvi. Qualis.

De quīto precepto. s. nō occides. c. xvii.

I occidit extra ordinē iuris aliquem uolūtarie uel preter intentionem a casu. dādo operā rei

illicite:ut ī ludo noxio scilicet ad proiectioēm saxorū
uel simile:seu etiā rei licite sed nō adhibendo debitam
diligentiā:ut proiiciendo tegulas de tecto īcircūspecte:
quod mortale ē:et caūs reseruatus epīs. Itē si ex necessi-
tate euitabili uel etiā īeuitabili ad quā deueīt ex culpa:
ut quia adulter deprehensus a uiro adultere: ut eua-
deret mortem:occidit ipsum uirum adultere. Item sē-
per interrogandum est de causa hoīcidii. Si iudex oc-
cidit uel ad occidendum iudicat aliquem innocentem
secundū iura:uel nocētem sed preter ordinem iuris:uel
secundū processū ordinatum:sed non hn̄s legitimū do-
minium:uel hn̄s potātem sed non ex iustitia immo ex
uindicta uel auaricia uel crudelitate:quod mortale est:
et casus episcopalis excepto ultīo pūcto mortis. Si mu-
lier grauida procurauit sibi aborsum p medicinas uel
labores uel aliū modū:etiam si non sequatur effectus:
quod mortale est ī ea:et in quocunq; ad hoc consulēte
& cooperāte:nō tn̄ est caūs episcopalis:si uero sequatur
effectus & puerperiū erat formatū hoīcidium in ea est:
et etiā ī cooperāte & cōsulente ī hoc. Et est episcopalis
casus:et alicubi per cōstitutōes synodales ē excoīcatio.
Si mulier occidit filiū suū sponte ad occultādum crim̄
suū:grauissimū:& grauius:si puer adhuc nō sit batiza-
tus. Si pater filiū uel frater fratrē uel uir uxorē propter
adulterium:si uxor uirū propter odium uel amorē alte-
rius:uel si filius p̄rem aut m̄rem ex ira uel auaricia oc-
ciderit: quod grauissimū est:et dignum magna pena:

& casus episcopo tantum reseruatus. Et nota ꝙ com-
muniter episcopi solent mittere pro casu homicidii
illos: qui ire possunt ad penitentiarios curie ad terrorē
alioꝝ: tamen si uolunt possunt absoluere per se ipsos
uel per suos penitētiarios. Si mater uel nutrix suffocat
filiū: quē tenet iuxta se in lecto inaduertēter opprimēs
eum: quod mortale est propter negligentiā: & casus epō
reseruatus. Si grauida mulier preter ītentōem seu pro-
positū aborsū facit: si cōmisisset ī hoc notabilē negli-
gentiā: ut quia nimis saltauit uel quia nimis īordinate
laborauit: uel propter īordīatas lasciuias: nō esset absq;
mortali. Idem in uiro uel alio percutiēte eam: unde hoc
sequatur. secus si nō est in culpa. Si quis mutilat mēbrū
alicuius: uel āputat aut alias inutile reddit extra ordi-
nem iuris: uel uulnerat: aut alias ꝑcutit aliquem ex iniu-
ria: mortaliter peccat. Idē si iniuste īcarcerat: uel tenet
per uiolentiam quenꝙ: ne libere possit abire: nisi hoc fa-
ceret ad punctū impediendo malū eius propositū: quod
in eo cōsiderat. si uero aliter fecerit: & ī clericū etiā so-
lum primā tōsurā hn̄tem excommuīcatus est. Si quis
alicuius mortui corpus exhumauerit: & in frustra consi-
derit ad coquēdū: & ossa a carnibus euellendū: ut ea ad
partes alias deferat sepelliēda: etiā si mortuus ille ibidē
elegisset sepulturā excoīcatus est: & absolutō illius tā-
tum pape reseruata: ut in extrauagante Bonifa. Viii. Si
quis uerbo scilicet mādando. persuadendo. ratificando.
incitādo coopatur ad aliꝙ predictoꝝ in mortē uel ali-

quã lesioné corporalem mortaliter peccat:etiam si non sequatur effectus. si uero seqtur effectus: grauius peccat & si pcussus uel incarceratus et huiusmodi esset clericus uel religiosus: in quolibet predictorꝫ casuum percutiés uel inducés esset excõicatus: nisi esset prelatus: qui hoc faceret ad corrigédum. Et ubi in predictis scilic& mã-dato uel consilio cooperatione uel facto ess& enormis ĩiuria clerico facta: nõ poss& ppetrãs absolui citra sedé apostolicã: uel legatum eius: aut summũ peĩtentiariũ. secus si non esset enormis. de huiusmodi habes diffuse in quarta parte summe ti.i.c.i. Si quis interfici fecit: uel mandauit aliquem christianũ per assessinos: etiam si nõ seqtur effectus: est excõicatus: & depositus ab õni gradu. ordĩe: et digĩtate seculari: & ecclesiastica: et silr̃ receptor uel defensor huiusmõi assessinorꝫ. extra. de homicidiis. Ne pro humani li.vi. Dicuntur aũt assessini heretici. quod etiam uide in q̃rta parte sũme ti.i. Si qs desiderat mortem alterius deliberata ratiõe in malum eius: siue exo dio uel ĩuidia: uel auaritia: uel ut habeat bona eius: uel ex luxuria: ut aliam accipiat: uel ex superbia ut succedat in prelationem: uel ex accidia: ne habeat laborem gubernandi eum: uel ut magis sit liber ne habeat corripientem: in quolibet horꝫ cõmittit mortale peccatũ. Secus auté si hoc desiderat: ne ille ãplius deum offenderet: uel ne peior efficeretur: aut ne bonis uiris: aut ecclesie dei noceret: sicut tyrãni. Sed et siquis ex impatientia et ira seipsum iniuriose percutit: peccat

mortaliter. Et si est clericus: est excōicatus. secus si ex zelo deuotionis: uel ad reprimendas tentationes: nō tñ ex hoc licet abscindere membrum aliquod: qa hoc faciendo peccaret mortaliter: et esset irregularis. Et si clericus est: excōicatus est. Si occidisset uel uulnerasset ī loco sacro: esset sacrilegium: et ecclesia uiolata. Si per uioléntiam: etiā si esset officialis: malefactores uel debitores eduxit de loco sacro: uel fecit capere absq; speciali mādato superiorꝝ: peccauit mortaliter. Si fecit torneamētum uel fieri fecit: uel aliud spectaculū: ubi sit ꝑiculum uite peccauit mortaliter. Si testificatus est iniuste: uel false contra aliquem: quod est mortale. Si liberationē alicuius condemnati impediuit: uel de morte euadentē cepit et reduxit. Si neglexit a morte aliquem liberare: cum posset. Si iactum lapidis uel baliste et huiusmodi cōsuluit uel fecit: ex quo mors secuta ē. Si suasit alicui ciuitatem aut castra capere: aut aliter guerram facere et inde mors secuta est. Si uenenum mulieri pregnanti uel alteri dedit: uel si uiro uel mulieri ob amorē aliquid ad manducādū dedit: ex quo mors secuta est. Si tēpore famis proximos suos occidit eis uictualia denegando & occultando: cū haberet sup̄flua: uel alio tēpore positos ī necessitate extrema. Si detinuit preciū pauperꝝ ꝑsoāꝝ uidendo eas positas in extremo. Si seduxit aliquem ad peccatū mortale faciendū per se uel per aliū pro se uel pro alio. Si malo exemplo aīas occidit. uerbis. gestibus. uanitatibus & huiusmodi.

SCias primo ꝙ luxuria: que committitur extra matrimonium semper facit mortale peccatũ in omĩbus speciebus suis: que hic oẽs ponũtur. Ergo distincte oportet confiteri:& interrogari: si ex se confitẽs non dicit. Nullo modo tamen de oĩbus his est interrogandum:ne quis discat peccatũ:quod prius nesciuit:sed prout cõuenit personis:que confitentur. Et cũ habetur aliqua species specialiter tamen ultima:nõ est semp ultra descendendũ ad oẽs circũstãtias particulares nõ necessarias. Et ideo caute & honesto modo ĩterrogãdũ est de huiusmõĩ peccato. Prĩo igitur si cognouit solutus solutam:quod fornicatio dicitur:& ĩterrogãdũ est:si fuit meretrix:uel serua sua uel uidua:& si eam ad hoc induxit. Si tenuit concubinam : & q̃nto tempore: quia ultra fornicationem est ibi scãdalum proximorum quia publicam facit fornicatioẽm . Si uirginem deflorauit extra matrimonium: quod dicitur stuprum: et si seduxit eam promittendo eam uelle ducere in uxorem cogendus est in foro cõscientie uel ducere eam:uel dotare si potest. Iniuriatus est etiã parentibus illius ĩ hoc si nesciuerũt. Si cognouit uxorem alterius:uel ipse uxoratus cognouit solutam:quod adulterium dicitur. Et ẽ duplex adulterium:si uterq; sit in matrimoĩo legitimo cõstitutus. Si intulit uiolentiam alicui: quod dicitur raptus:et si etiam contra uolũtatem parentũ suorũ hoc facit grauius peccat. si fuerit talis rapta nupta uel uirgo

uel monialis adhuc grauius. Si cognouit cõsanguineã suã:uel uxoris sue usq; ad quartum gradum consanguinitatis uel affinitatis inclusiue : quod dicitur incestus. Idem de muliere: que simili modo pmittit se cognosci a consanguineo uiri sui. Idem si pater cognouit filiam adoptiuã aut filiã adoptiue filie:aut uxorem uel filiam filii adoptiui.aut ēt si filius adoptiuus cognouit filiam naturalem aut uxorem adoptãtis:que oĩa faciũt ĩcestũ. Si cognouit filiastrã suã scienter:quia tunc ultra ĩcestũ quem commisit:non potest amplius a matre debitũ petere. Si cognouit monialem uel habentem professioẽm castitatis:scelus operatus est et dicitur sacrilegiũ.Idem si mulier cum clerico in sacris ordinibus constituto:uel religioso.prelato.ordinato & huiusmõi. Si cogõuit cõmatrem: uel quam tenuit ad batisinum.s.filiã suã spiritualem: & dicitur incestus: uel sacrilegium. Idem de muliere cum compatre uel filio spirituali et huiusmõi. Si susceptus cognouit filiam suscipientis : uel uxorem eiusdem:etiam incestũ commisit:similiter fit de cõfirmatione.Si per semetipsum uigilãs uolũtarie se polluit uel manibus propriis:uel aliis modis:quod dicitur mollicies. Si masculus opatus est turpitudinẽ cũ masculo : uel femina cum femina : uel uir cum muliere extra uas debitum : quod dicitur sodomiticum & est grauissimũ omnium.Si cum brutis operatus est nephas: & cũ qbus quod dicitur bestialitas.Si diebus festiuis aliquid horũ operatus est; quia magis graue. Et secundũ aliquos hu-

iusmodi circūstantias necesse est confiteri: quia mutāt speciem peccati: quia si in ecclesia uel loco sacro aliqd horum commisit: ultra hoc quod fecit: operatus est etiā sacrilegium: & ob hoc grauius peccatū. De peccatis que cōmittuntur in cōiugio & actibus inhonestis uel tactibus et osculis aut uerbis & huiusmodi dicetur infra .c. de luxuria.

De septimo precepto uidelicet non furtum facies. .c.xviiii.

ET primo de usurpatione rei aliene: que in hoc prohibetur precepto. Nota quod in ōnibus infrascriptis speciebus est peccatū mortale: & tenetur ad restitutionem ei a quo est recepta res. ꝙ si ille non inuenitur uel ignoratur pauperibus erogetur. Et nota ꝙ non solum qui accipit: sed heredes etiam eius tenentur: si tm̄ ad eos de bonis illis peruentum sit. Si abstulit rē alienam occulte inuito domino: nō solum ab extraneo: sed etiam filius a parentibus. uxor a uiro. seruus a domino. discipulus a magistro. socius a socio. cōsāguineus a cōsanguineo: qa semper furtum est. Et si fuerit notabile aliquod dānum mortale est: & tenetur ad restitutionē secus si qd minimū: ut fructus & huiusmōi. Si furatus est oues. agnos. oua aut pullos: aut columbas: aut fructus agrorum. Si arando uel alias cultiuando furatus est alienam terrā: quia tenetur ad restitutionem totius dāni. Si furanti dedit consiliū: aut modū furādi: aut aliquod auxilium: qa tenetur in solidū: si probabiliter creditur

ex suo consilio huiusmodi dãnum fuisse secutum. Si uidit fieri furtũ & dolose celauit:quia tenetur ad restitutionẽ:si ex officio habebat impedire. Si interrogatus de furto ei noto tacuit:quia tenetur manifestare. Si scienter emit rem furatã:quia tenetur restituere. Si comedit:aut bibit: aut induit de rebus furatis: quia tenetur de omnibus:que sic consumpsit:nisi egerit causam spoliatorum monendo et inducendo furem uel raptorẽ ad debitam restitutionem. Si uxor per annũ uixit de rebus quas uir eius furatus ẽ: qa potius deber& uiuere de elemosinis. Si furatus est aliqd usurario uel alteri:ut inde faciat elemosiãm pro anima illius:quia nõ sũt faciẽda mala:ut eueniant bona.

De fraudulentia

SI rem sibi mutuatã retinuit fraudulenter: uel aliter rẽ alterius ad manus suas uenientẽ nõ ṙstituit nisi ille de suo haberet tantundẽ certitudinaliter:quod non uellet restituere. Si inuenta: que non habentur pro derelicto:non restituit: sed ad sibi retinendum accepit sed inquisitione facta si nõ reperitur deb& pauperibus dare: alias peccaret mortaliter: nisi ipsi indigenti hoc daretur. ¶De thesauris inuentis multum statur cõsuetudini. ¶Si re pignorata usus est ad usum cõsumentẽ: ad sui utilitatem contra uoluntatem domini illius rei: quia tenetur de consumptis. ¶Idem si sua culpa alias quouis modo pignus deterioratum est. Si re cõmodata usus est ad alium usum:q̃ fuit cõmodata:uel si re deposita sine licẽtia deponẽtis usus est:nisi presumat dñm

rei esse cõtentum: quia tenetur de deterioratione illius rei. Si religiosus de rebus monasterii sñ licentia supioris habita uel presumpta aliquid accepit. Idem si aliquid recepit uel retinet occulte pro se: quod mortale ẽ & proprietariũ. Si prelatus expẽdit in turpes usus bona ecclĩe deputata ipsius reparationi: uel pauperibus: uel bona monasterii. Si recepit a religiosis aliqd sñ cã ratioãbili scilic& pro turpitudine: uel ludi acquisitione: uel causa amicicie & parẽtelle sine aliq̃ indigentia: quia tenetur ad restitutionem. De fraudulentia etiam nota: que fit in substantia rei uendẽdo unam rem pro alia uidelic& si uinum lymphatum pro puro uendidit: uel carnes pecudinas pro castratis: aut cerã & alia aromata nõ pura sed mixta aliis rebus & huiusmodi. uel in qualitate: ut rem prauam pro bona: ut pannũ. ferrũ. coreũ. aromata. aĩalia fructus & huiusmodi defectuosa: & si ea uendit pro bonis. Vel in q̃ntitare dando mensuras diminutas et pondera: ut undecim uncias pro libra et huiusmodi. In his si notabiliter dãnificat proximum: peccat mortaliter: & tenetur ad restitutionem. si parum nec plus intendens uenialiter: & pauperibus eroget. Si uendidit rem aliquam multo maiori precio: q̃ ualeat secundum communem estimationem illius temporis aduertenter peccat mortaliter: & tenetur ad restitutionem: si proximus notabiliter leditur. secus si parum. Idem si emat minori precio: q̃ ualeat. et hoc si ueniat ex ignorantia uel imperitia uenditoris. Si fraudauit iustas gabellas

& pedagia: quia tenetur cōitati restituere: ēt si multum uel parum fraudauit. Si etiam multū defraudauit mortaliter peccauit. Si emendo aut uendendo causa fraudis mentitus est: quia quotiens hoc facit scienter: totiens peccat mortaliter: & tenetur ad restitutioēm. Si cōueñt cum mercatoribus: ut ipse solus uenderet pro omnibus quia illicitum pactum est. ¶ Si in ciuitate impetrauit ut ipsi soli uēdere liceat: quia secundum leges debet oī bono suo spoliari: & propterea exilio damnari. Et hec etiam pena incumbit cōcedentibus huiusmodi licētiā. Domini qui grauant subditos in collectis uel exactionibus iniustis: quia tenentur ad restitutionem. ¶ Qui distribuūt prestātias scienter aliquem grauantes cōtra debitū: tenentur de damnis.

De rapina.

SI rapuit rem alterius uiolenter: quia mortale est: & ultra hoc tenetur ad restitutionem. Si rem raptam inique celauit: quia tenetur ad restitutionem in solidū: si ex hoc īpedita fuit restitutio. Si fuerit pyrrhata idest predans per mare quoscunq; indifferenter: quia ultra peccatū et restitutioné est excōicatus excōicatōe papali. Secus tamen est de illis: qui hoc faciunt contra certos aliquos: cū quibus habent bellum. Si depredatus est romipetas euntes et redeūtes ad urbem: uel portantes necessaria ad usum curie. ultra peccatū excōicatus est excōicatione papali. Si in bello iniusto depredatus est aliquem: ultra peccatum mortale et restitutioné: nō debet absolui: nisi firmiter proponat et se dispoāt am-

plius non interesse huiusmodi: uel alio bello iniusto. Si in bello iusto abstulit aliquid ab amicis: sicut quandoq; faciunt stipendiarii: uel etiam si abstulit aliquid ab ecclesiis inimicorum: quia tenetur ad restitutionem. ¶ Nota quod oēs dantes consilium ad aggrediendum uel sumēdū aliquod bellum īiustū: sine quorum consilio nō fuisset factū: uel non poterat fieri: tenētur in solidum de oībus damnis inde secutis. Si participauit in crimine rapine uel furti uel alterius iniuste damnificationis in aliquo infrascriptorum modorum: qui in his continentur uersibus. Iussio. consilium. consensus. palpo. recursus. participans. mutus. non obstans. non manifestans. tenetur ī solidū de omni dāno īde secuto: quousq; illi: qui passus est sit satisfactū. Intellige tamen iussione uel consilio uel consensu coopatiōis. uel palpo idest adulatione. uel recursu .i. receptatione latronum uel rerum ablatarum taliter quod sine hoc non fuisset facta rapina uel damnū. alias non teneretur: nisi quantum peruenisset ad eum de re rapta: uel de quanto damnum fecisset cum suis: uel quāto plus fuisset factū propter aliquod predictorum ab eo factorum. Quantū ad secundū uersum nota. quod nō obstans. non manifestans et mutus tenetur quando est officialis: & potest impedire dānum: & non facit. alias enim non tenetur. Quantum uero ad participationem istud potest fieri multipliciter. uno modo procurando cum aliis ad rapiendum: et tunc tenetur ad illud: quod recipit uel damnificauit: si tm̄ non fuit in cā pricipali:

uel quasi. Secundo modo recipiendo per uiam doni de rapina: et de illo tenetur. Tertio p consũptionem rapie in uictu et uestitu et huiusmodi: sicut famulus raptoris: et usurarii: q omnia habẽt de rapina et usura: et tenetur de illo quod cõsumit. Quid aũt debeat talis facere uide ĩ sũma. Quarto modo per dotatioẽm: ut uidelicet maritus: qui sciebat socerum suũ non hẽre nisi bona rapta uel de usura: qa nõ potest recipere dotẽ ab illo: si recepit: tenetur ad restitutionẽ. Filia autẽ cũ remaẽt uidua tenetur restituere dotẽ: qa de alieno est. Si uero nesciebat maritus socerũ suũ esse talem: tunc diuersa est opinio doctorum: utrum possit teneri maritus si filia uidua tenetur. Quinto propter emptionem rei rapte: uel furate: et si scienter hoc fecerit ob sui utilitatem: ultra mortale peccatum: tenetur restituere: si inuenire poterit dñm rei. si uero nõ ĩuenire poterit: pauperibus erogabit: uel preciũ eius: etiã si iã cõsũpsit. Si ignorãter siue ignorãtia iuris siue facti a peccato potest excusari. quando tamẽ scit: tenetur restituere: si nõdum distraxit: etiam precio petito a dño rei: sed repetat a uẽditore si potest. Idẽ de omnibus: qui successiue emerent huiusmodi res: nisi prius distraxerĩt illas: qa si bõa fide existẽs distraxerit uendẽdo: nõ tenetur ipse: sed emens. De his uide pleĩus in summa secunda parte. Interrogandũ est ergo de predictis nouẽ modis dictorum uersuũ sigulariter. Et primo si iussit fieri rapinã: aut si eius noĩe facta ẽ: mortaliter peccauit: et tenetur in solidũ: si aliter q̃ ex eius mãdato

facta non fuisset. alias tenetur pro quanto: ut supra. Si raptori consilium dedit ad rapiendum: quia tenetur in solidum: si ex suo consilio factũ sit. Si consẽsit rapine cooperando: tenetur similiter ĩ solidum eodem modo. Si adulatus ẽ raptori quasi strenuo et bñfaciẽti: tenetur in solidum: si ex hoc damnũ secutũ est. Si raptorẽ uel rem raptam receptauit: uel iniq; celauit: qa tenetur in solidum: si ex hoc damnũ secutũ est: uel ĩpedita fuit restitutio. Si uidit rapinã fieri & nõ obstetit: cũ poss&: uel si celauit: et non manifestauit: qa si officialis erat: tenetur ad restitutioẽm. alias nõ. Si procurauit cũ aliis ad rapiendũ: qa tenetur ĩ solidũ: si ex eius sequella uel fauore: raptores hoc fecerunt: si autẽ sine ipso fecissent: tenetur de quãto peuẽit ad eum: uel de eo ꝙ ipse dãnificauit: si recepit per uiã doni de rapina: qa ad illud tenetur quod recepit. Si ĩ uitu et uestitu consũpsit de rebus rapine: quia tenetur ad illud: quod cõsumpsit: nisi talia reciperet in agendo cãm spoliatoꝝ monẽdo & ĩducẽdo raptorẽ et cetera. Si dotẽ recepit a raptore uel usurario: quia tenetur ut supra declaratũ est. Si scienter emit de rebus raptis uel furatis: quia restituere tenetur: si autem ignorãter: nõ tenetur nisi ad suam noticiã peruenerit: quod res rapta fuit: ut supra. Si quis ĩpediuit alios iniuste a cõsecutõe alicuius bñficii uel officii eccl'iastici uel secularis: ubi iã erat acquisitũ ius: tenetur ad restitutionem talis dãni: si autẽ nõdũ erat sibi ius acqsitũ: sed erat ĩ uia: ut acquireretur: tenetur ad arbitriũ boni

uiri quantum poteſt illud damnũ ĩ illo dubio eſtimari. Similiter qui ĩiuſte deiicit ab obtẽto:uel procurat alios eiici. ſecus autem cum iuſte procedit. qui infert damnũ: quod in ſpecie reſtitui non poteſt: ut mutilatio membri uel ſimile: ut manũ ãputando: cum qua ille ſe nutriẽdo ſcribebat: uel uirginitatem puelle auferendo: precipue ꝑ uiolentiam uel ſeductionem. Vel etiam mortem alicui ĩferendo: qui ſuo labore ſe et familiam ſuam nutriebat aut ſcienter dando uel uendendo equũ claudicantẽ uel alias nociuũ aut etiam aliud animal ad uecturam uel aliũ uſum: et non emptori indicando illud nocumentũ: unde ſibi poſtea aliquod ſequitur damnũ et huiuſmõi: tenetur ſatiſfacere de huiuſmodi ad arbitriũ boni uiri. Si mulier ſuppoſuit ſibi partum alienum: uel concepit per adulterium neſciente uiro: tenetur uiro de omnibus expẽſis factis filio putatiuo: et cõſanguineis ideſt filiis uel aliis heredibus pro his que peruenerunt ad eum: nõ tamen tenetur illa mulier manifeſtare factum cũ periculo uite ſue. Sed quid agẽdum ſit: uide ĩ ſũma ſecũda parte. Si fuerit officialis alicuius cõmuĩtatis uel ciuitatis aut dõini. puta camerarius. theſaurarius. notarius uel ſimile: uel aliud officiũ habens: pro quo ẽ ſuficiẽter ſalariatus: nec contentus illo ſallario a perſonis in ꝗbus ſuum exequitur officium exigit uel extorquet aliquid ultra ſuum ſalarium prefatum non puto quod excuſet eum conſuetudo ſicut nec rapina propterea enim ſtatuuntur ſallaria: ne talis ultra hec aliquid petat: unde et

peccat talis:et debet pauperibus erogarẽ:quia ideo dico:quia difficile.est semper illud reddere illis:a quibus recepit: maxime cũ modicum fuerit et persona inueniri nõ põt: ũde illud receptum est:uel nescitur. Si cũ pecuniis quas habet cõitas in deposito negociatur:et siquidem cũ eis lucretur per contractus usurarios: tenetur restituere ei a quo accepit. Si per contractum licitum uidetur teneri saltem pro parte cõitati:uel pauperibus erogare partẽ. Si usurpauit sibi bona cõitatis:aut iura procurationis. aduocationis.et huiusmodi:quia ultra mortale:tenetur restituere. Si rapuit aut pro se impetrauit aliqua bona ciuium spoliatorum uel expulsorum:quia tenetur ad restitutionẽ. Si quis ingressũ ĩ religionẽ bonã et approbatã educit uel per uiolentiã uel per suasionẽ: ultra peccatũ mortale commissum:& excõicationẽ cũ infert uiolẽtiã persone:tenetur illum uel alium reinducerẽ ad religionẽ in satisfactionem uel tenetur ipse ingredi: si non habet impedimentum.de.pe.et remis.de eo. Qui autẽ eum quia intendit ingredi aliquã religionẽ a suo bono preposito reuocat:etiam si nondũ ingressus fuerat: eodem modo uidetur peccare:et puniri debere.

De furto rerum sacrarum
quod sacrilegium dicitur.

SI imposuit uel dedit super hoc consiliũ ut ĩponerẽtur clericis uel psõis ecclĩasticis collecte uel exactiones non habita licentia a romano pontifice: si secutus est effectus: ultra mortale: et obligationem ad

restitutionē: nisi desistat post admōitionē ē excōicatus Si fecit uel fieri fecit: aut desup cōsuluit statuta cōtra ecclesiarū libertatē: ultra mortale tenetur de damnis et est excōicatus ipse et scriptores et iudicantes. Ea tū uide: plenius supra ī prima parte. Si accepit patrocinatum de nouo alicuius uacātis ecclesie uel monasteri uel locoꝝ piorum uel bona ipsorum locoꝝ uacantium. de hoc uide supra in prima parte. Si usurpauit bona hospitalium: uel alioꝝ pioꝝ locoꝝ: aut bona religiosorū: aut pauperū: aut rem ecclesie: aut bona capituli aut: collegii Si abstulit rē sacratā ut calicē. paramēta et huiusmodi de loco sacro idest de ecclesia: aut rem sacram de loco non sacro: aut rem non sacrā de loco sacro. Si emit aliquid de pecunia ecclesie: quia talis possessio ecclesie est. Si effregit locum sacrum uel locū religiosoꝝ: ut portas ecclesie: uel portas cōuentus aut monasterii: quia ultra peccatum et obligationem ad satisfaciendum de īiuria et de damno: est excōicatus: si tamē hoc fecit iniuriose et uiolenter. ante denūtiationē potest absolui a diocesano: depost uero a solo papa uel seu sūmo penitētiario. Idem iudiciū est: si incendiū fecit studiose et iniuriose in predictis locis. Incendiarii autem alioꝝ: locorum de iure cōi non sunt excōicati. In aliquibus tam̄ locis per synodales cōstitutiones sūt excōicati. Si legata facta ecclesiis et aliis piis locis aut pauperibus nō solū integre non soluit: sed etiā solutionem differt: quia peccat mortaliter: nisi legitimo impedimento impediatur. In

aliquibus uero locis est excõicatus p synodalia statuta. Si nõ dedit laicus decimas suas:quas tenetur:et solutionem faciat:ut cõsuetum est:et specialiter ecclĩasticis personis:ultra peccatum tenetur ad restitutionem.

De usura.

SI mutuauit peccuniam numeratã uel aliquid eorꝝ: que usu consumuntur:ut frumentũ. uinũ. oleum et huiusmodi cum intentione aliquid recipiendi ultra suũ capitale:mortale est:et illud ꝗ ultra recepit:tenetur restituer̃. Si mutuauit supra pignus aliquod rei mobilis uel rei immobilis:ut supra uestes uel equũ et huiusmõi: aut sup domũ aut agrum:uel simile:et interim accipit usum pignoris illius:donec reaccipiat pecuniam suam: quia usura est. Excipitur tamẽ casus scilicet cum gener accipit possesionem in pignus a socero suo: quousqꝫ ille donauerit sibi dotem. Et si ipse gener sustinet onera matrimonii scilicet nutriat uxorẽ. Si deposuit pecuniã penes mercatorẽ uel artificẽ cum intentione recipiendi aliquid utilitatis:licet nõ faciat pactum super hoc: sed ponit in discretione eius uolens in omni casu capitale suum saluum esse:quia usura est. Sed si uult participar̃ tam de dãmno:q̃ etiam de lucro:sic licet etiã cum pacto. Et in hoc qñqꝫ solent offẽdere mulieres de dotibus suis. Et dicuntur deposita uulgariter sed usura est. Si quis propter pecuniã mutuatam alicui petit uel sperat principaliter ab eo aliquod obsequium uel utilitatem: que precio possit estimari:ut opera boum uel persone ad

colendum terram uel aliud:uel mutuationē sui iumēti: uel cuiuscūq; rei:uel aliquod encenium: ut molat ī molendinis suis:uel ut procuret sibi beneficiū : uel officiū ecclesiasticum uel seculare : uel ut det sibi propter hoc plus de fructibus terre eius: quam colit. usura est. Et si propter hoc non ab eo:cui mutuauit: sed ab alio:ut domini uel cōitatis recepit utilitatem exinde illud debet pauperibus dare. Si ueniente termino noluit prolongationē eius concedere:nisi daret sibi aliquid:qa usura ē. Si in fraudem usure prestitit decem brachia uel ulnas pāni uius:ut rcip& decē ulnas pāni ulterius:qa usura ē. Si rcepit ab usurario aliq̄ dona: qa tenetur rstituere nō illi:sed illis a qbus ipse usurarius rceperat:si sua substātia toto fuerat de usura. Si credidit pecuniā pro silī pecuia:uel rē pro silī re estimādo plus ualere huiusmōi:tēpore restitutiōis:usura est: si fecit cū illa intentiōe : ut reciperet illam meliorationem. Si mutuauit pecuniam recepturus in certo termino alterius generis monetam: aut aliā rem : que plus ualeat aut in alio loco ubi plus ualeat:quia tenetur si in hac ītentione fecit. Si mutuauit nauiganti uel eunti ad nundinas cum pacto recipiendi aliquid ultra sortem:ex eo quod suscipit in se periculum pecuniarum et mercium. extra. de usu. Nauiganti quamuis enī i se suscipit periculum nihilominus tamē contractus ille non est licitus. Si dedit granū uetus: ut postea recipiat nouū : quia usura est:si tamen considerauit ī hoc meliorationem quapropter hoc fecerit. extra

eodem quo supra.cõsuluit.et.c. In ciuitate. Si notarius rogatus scripsit contractũ usurariũ:quia ultra peccatũ mortale tenetur in solidum et similiter si fuit testis in tali contractu. Si fuit causa uel mediator et exorator inter mutuantẽ ad usurã et recipientẽ:quia:mortaliter peccat et ad restitutionem tenetur. Si apposuit penam contractui praua intẽtione: quia usura est:et restituere tenetur. Si tutor uel curator pupilloꝝ:uel procurator aut factor cuiuscunqꝫ pecuniam pupilloꝝ uel patroni dedit ad usuram: etiam in utilitatem illoꝝ ultra peccatum mortale commissum tenetur restituere. In casu tamen quo illi non possint uel nolint restituere illi inquã qui habuerunt utilitatem. Nam ipsi principaliter tenẽtur: sed nõ facientibus ipsis tenetur tutor uel procurator et cetera. Si quis accipit sub mutuo ad usurã:non ad prouidendum sue necessitati: sed ut faciat usurã:uel ludat uel alias male utatur:mortaliter peccat. Idẽ si inducat alium ad hoc faciendum:qui alias non fecisset.

De cambio.

SI fecit cãbia et minuta de uno floreõ aureo supra monetã accipit uel ecõtra pro cãbio dedit aliqd secundum communem cursũ:non est illicitum. Si fecit cambia per litteras realia de loco ad locum nõ ficta:et inde cepit moderatum lucrum: quia non est illicitum. Si fecit cãbia:que uulgariter dicũtur cambia sicca: aut prouentus:aut ad libras de grossi: usura est qnia ibi realiter est mutuum sub spe lucri. hec habũdãt ĩ florẽtia.

Si mutuauit cum intentione nihil recipiendi si postea debitor dedit: ei aliquid tenetur ad restitutionē si probabiliter credit quod propter mutuum acceptum hoc ei dedit: uel creditum ulterius retinēdum. secus esset: si ex beniuolentia ei dedit. Si in emptione fructuū terre uel aliaꝝ reꝝ ex eo quod ante per aliquos mēses q̃ recipiat huiusmodi fructus uel res alias precium soluit: propter hoc emit mīus. iusto precio propter dilationē receptoīs dictoꝝ fructuū uel aliaꝝ rerum usura est. Secus si hoc faceret cum uerisimiliter crederet fructus illos aut res alias etiam posse minus ualere tēpore receptionis eorūdem. Si autem non uendit plus iusto precio: sed nō uult facere illi ita bonum forū sicut ei qui dat sibi pecuniā numeratā nō est usura. Si uendit pannos lineos. laneos. sericos uel alia quecunq; mercimonia ad credentiam maiori precio q̃ ī numeratis ratione dilationis: quia si sic uendit: usura est. Si uendit aliquam rem pro precio quod ad presens currebat cum pacto: quod si tempore solutionis ualeret plus: etiā uellet illud plus: sed ecōtra si ualeret minus: non uellet illud minus: quia usura est. Si uero contentus sit recipere precium illud siue ualeat plus siue minus: et sic contingat plus ualere: nō ē usura. Si quis emit domum uel agrum multo minori precio: q̃ ualeat cum pacto quod uenditor reemat eā uel eū cum placuerit pro eodem precio: et ipse primus emptor interim fructus illaꝝ reꝝ percipiat: quia usura palliata est. Nota quod usurarius tenetur ad omnia dāna: que passi

fuerīt debitores propter solutionē usure. Si eius cōsilio aliqua ciuitas aut cōitas dedit suam pecuniā ad usurā: quia usurarius est. Et eodem modo si cōitas aut ciuitas aliqua recipit pignus aliquod et eius fructus nō cōputauit ī sortem: extra. de usu. Conquestus. vii. q. i. sicut uir. xxx. q. iii. si heres. ff. quid. me. cā. l. metū. §. Cum aduertendum. Idem est de illis: qui prohibere possunt: et non prohibent. extra. de sen. excō. quatenus. et non tenetur restituere nisi q̄ntū ad eos peruenit. Si cōcessit uēdidit aut locauit aliquā domū usurariis aut aliis ad exercēdū fenus: quia non licet. Et si sūt patriarche. archiepiscopi aut episcopi ipso facto suspensionem incurrunt: si sunt alii prelati aut clerici ipsofacto excōicationē īcurrunt. si est uniuersitatis interdictum īcurrit: Et si tales talē sententiā sustinuerint per mensem: terre eorꝝ etiā sunt interdicte: q̄ diu usurarii ibi morātur. Si fieret statutū in aliqua ciuitate: quod usure soluantur: uel solute non possint repeti: aut repetite nō possint restitui: excōicati sunt qui faciunt hec statuta et q̄ iudicant secundū ipsa. Vnde illi qui faciunt capitula cum iudeis: ut domini et cōitates continētia quod possint fenerari et quod usure ab eis extorte non possint repeti ī iudicio: et huiusmōi: uidentur incidere in hanc excōicationē omēs uidelicet dn̄i: qui faciunt huiusmōi capitula: et ciues qui hoc consulunt. extra de usu. in cle. ¶ De emptione denariorum montis florentie: uel prestitis uenetiarꝝ: uel locis ianue: qui aliqui ponunt esse usurarium contractum: licet alii

. nō.

contrarium teneant et ideo nemini consulas ut faciat. Factum autem si potes inducere: ut post mortem suam et unius alterius sinat cōitati: uel partē det pauperibus: bonum erit. si non uult adherens opinioni contrarie nō facile condemnes: In huiusmodi enī secundū doctores non est precipitanda sentētia.

De usurpatione.

SI quis falsificat testamentū defunctoꝝ: aut aliud īstrumētū aut lr̄as uel petiōes aliquas: aut aliquo taliū sciēter utitur: uidetur mortale. et tenetur ad oīne dānū: quod īde seqtur. Si qs falsificauit litteras papales uel talibus falsis scienter utitur: est excomūicatus: cuius absolutio pape reseruatur. Sed qui ex falsa causa: sugge/sta obtinuit aliquas litteras ī curia: que causa si fuisset expressa: non obtinuisset petita: uel quod ex illis litteris recipit: licet nō sit excōicatus: tamen tenetur ad restitu/tionē illius: quod sic recipit. Si quis in bullis papalibus apponit uel remouet unā litterā uel punctum secūdū. Hosti. ē excōicatus excōicatione papali que fit ī curia. Nam in iure cōi hoc non hētur. Et hoc si bulle habent uigorē. Nam si expirasset eaꝝ uigor aut ualor: ut puta. quia continebant gratiam ad tēpus concessam: et iam expirauit illud tēpus: quia si tunc totum raderetur: non propterea incurreret quis excōicationē secūdum Rich. ¶ Si quis falsificat litteras aut sigilla prelatoꝝ aut cōi/tatis uel dn̄oꝝ: ultra mortale tenetur ad satisfationem omnium damnoꝝ inde secutoꝝ. Idem de falsificante

quencunq; librum uel scripturam ĩ damnum aliorum. Si quis fecit alchamiam aut falsificauit monetã: quia ultra mortale tenetur ad restitutionẽ. Idẽ si falsis scienter utitur: et si ĩ hoc deceptus fuit. Si qs falsificauit mẽsuras uel põdera ciuitatis uel sciẽter illis falsis utitur ultra mortale tenetur ad satisfactionẽ dãnoꝝ: ĩde sequẽtiũ

De octauo precepto. s. Nõ loqris cõtra proximũ tuũ falsũ testimoniũ. Et prĩo de mẽdacio pniciosO. c. xx.

SI dixit mendaciũ pniciosũ idest quod ẽ cõtra honorẽ dei: ut ĩ his que sunt fidei uel ĩ damnũ notabile proximi spirituale uel tẽporale: quia mortale est. uerbi grã. si dixit fornicationẽ non esse peccatum et usurã aut huiusmõi. Vel si negat se uel alium esse debitorem proximi cũ tamẽ nouit se esse debitorẽ aut alium et huiusmodi. Si dixit mendaciũ in iudicio ĩterrogatus a iudice: quia mortale est. Si dixit mẽdaciũ in confessione de necessario confitendis: qa mortale est. Si dixit mendaciũ in predicatione studiose: quia mortale est: nisi ex surreptione subitanee locutionis impremeditatus. Si mẽdacium dixit ad laudandum aliquem uel ad adulandum alicui.

De mendacio iocoso.

SI dixit mẽdacium iocosũ idest causa solacii uel ad utilitatem aliquã ĩde consequendã spiritualẽ uel temporalem sine nocumento alterius: quod ẽ ueĩale.

De mendacio officioso.

SI persona que dicit mendaciũ etiam officiosum

ē ꝑsona auctoritatis uel magne ĩputatioĩs seu ꝑfectõis posset ꝑ accidens tale mendaciũ esse mortale: si uidelicet consequatur inde magnum scandalum in mentibus hominum. Si dixit falsum testimoniũ contra aliquem in iudicio: uel accusauit iniuste: ultra mortale peccatũ tenetur de omni dãno leso: tenetur etiã ad restitutionẽ fame scilicet ut dicat se falsum dixisse. postq̃ uero ille ē punitus: nõ tenetur: propter periculũ quod ei ĩmineret.

De detractione.

DE detractione per quam aufertur fama alterius multipliciter ĩterrogãdũ ē. uidelicet. si qs ĩponat alteri aliquid falsum: quod sit peccatum mortale: quia peccat mortaliter: et tenetur ad restitutionẽ faciẽdam: nisi ex hoc ĩmineret ei magnũ periculũ. Si ad peccatũ alterius: quod narrat addit aliquid notabile ultra peccatum: tunc tenetur ad restitutionem: si illud importat infamiam. Si peccatũ alterius mortale cũ esset occultũ manifestauit aliis ad ĩfamandum peccauit mortaliter: et tenetur ad restitutionem ĩ quãtum potest: nisi illud crimẽ postea ꝑ aliã uiã esset publicatum. Si peccatum alterius occultum manifestauit nõ intentiõe ĩfamãdi uel alias nocendi: sed ex quadã loquacitate: nõ uidetur mortale. per accidens tñ. uidelicet si ex hoc sequeretur diffamatio illius: ut quia audientes publicãt posse fieri mortale. Si accusauit in iudicio uel denũciauit prelato crimen alterius non zelo iusticie: sed ex maliuolentia peccauit mortaliter: sed ad restitutionẽ fame nõ tenetur

seruato ordīe iuris. Si fecit libellū famosū idest cedulas siue scripturas in detractionem alterius ponens ī loco publico: ut legantur aut etiam cantiones et huiusmodi: qa mortaliter peccat: et tenetur ad restitutioné. Si peccatum alterius etiā maīfestū narrat ex odio uel ītétione nocēdi: peccat mortaliter: sed restitutioné fame nō tenetur. Si auté ex loquacitate uenialiter peccat. Si de factis alioꝝ que sūt uenialia cōiter recitauit ex loquacitate uel aliqua indignatione non est mortale: nisi intenderet sic diffamare. Si significauit peccatū alterius mortale et occultū prelatis uel parétibus uel cōfessoribus aut aliis ꝑsonis maturis: qui possūt illum peccātem impedire ne amplius simile faciat uel quod non fiat: si adhuc nō fuerit factum. puta si timeret homicidium ab illo fieri. quod significauit et cetera: qa nō ē peccatum sed caritas. et nō tenetur ad restitutioné fame maxime cum uerum significauit. secus si falsum significaret. Si falsū dixit de aliquo: debet accedere illū uel illos corā quo uel quibus hoc dixit: et dicere coram eis: falsum se dixisse. nec excusatur quod hoc sit ei uerecūdia magna si autem uerum dixit: sed non iuste uel bene non debet dicere se falsum dixisse: quia hoc tunc esset mendaciū: sed debet dicere īiuste se et male dixisse. Si quis narrat crimé alicuius prout adiuit dicés se sic audiuisse dici ab illo: licet sit occultum: et hoc ex leuitate uel etiam loquacitate: nō uidetur mortale: neq; teneri ad restitutioné fame: sed est dubiū de illo. Si bona facta alicuius

dixit mala ītentione facta scilicet propter hypocrisim uel superbiam uel huiusmodi intendens eum infamare peccat mortaliter. Idem si negauit bona facta. Idē etiā si taceat bōa alicuius: que sit cum est necessariū qnq3 ad liberationem proximi. Si audiuit infamationes et diffamationes alioꝶ et ī hoc delectatur: peccat mortaliter: si autē non delectatur in infamia immo displicet sibi infamare alios: sed tamē delectatur de loquacitate: non uidetur mortaliter peccare. In prelatis tamen qui possunt prohibere talia: cum aduertunt et non faciunt ē mortale.

E nono precepto scilicet non desiderabis uxorem proximi tui. c.xxi.

PRimo nota de cogitationibus circa luxuriam: quod cogitationes cōmittēdi aliquod peccatū luxurie: quando sunt cum cōsensu rationis: sēp faciunt peccatū mortale et specialiter contra istud preceptū. Et sūt diuersaꝶ specieꝶ: sicut etiā opa carnalia: licet non ita graue mortale faciat sīplex cōsensus sicut opus exterius. Cum ergo dicit penitens habuisse se cogitationes: quibus consensit ratione: interroget confessor cū qbus psonis seu erga quas psonas habuit huiusmōi cogitationes. ꝙ si erga coniugatā dixerit: qa adulteriū ē. si uero erga solutā: et ipse solutus fuerit: qa fornicatio est. si erga consanguineā: quia incestus est: et sic de aliis ut supra dictū est in. c. de sexto precepto. Insuper interrogādus ē penitēs quotiēs huiusmōi habuit cogitatiōes:

quia totiens peccauit mortaliter. Item si per interualla temporis hoc fecit, puta desiderat nunc cum consensu rationis committere fornicationem cum aliqua, postea se occupat in aliquo alio negocio: ut uidelicet cogitat de gubernatiōe domus sue uel huiusmōi: et exinde iterum delibérat fornicari: quia iterum peccat mortaliter. et sic deinceps. Sed si continue uersatur in tali cogitatione uidelicet per horā plus aut minus: unū peccatum est sed tanto grauius q̄to diutius. Si mutat cogitationem de una ad aliā personā: uel ad diuersā speciē cum eadem persona: uel deliberans de. per. se. semper de nouo peccat mortaliter. Vnde si centum mulieres uideret unā post aliam: et ad qnanlibet specialiter determinaret anium suū: centū mortalia cōmiteret. secus si una cogitatione omnes appeteret: quia sic unū esset peccatū habens tam̄ deforitatē tot peccatorum. Itē si diebus festiuis huiusmōi habuit cogitatiōes discurrēdo p ecclesias & prouocādo mulieres: et si philocaptus ex aliqua libidine secutus est eā: et quāto tēpore. Itē quod dicitur de uiro erga mulierem: idem semper dicendum est de muliere erga uirū. Itē de delectatione morosa habes infra in. c. de luxuria Si mulier contentatur habere amatores: et cū ppendit uel considerat aliquē eā procari seu amare carnaliter: ponit se ad fenestram: uel uadit ad aliquem locum ut uideatur ab eo: uel ponit se in ecclesia uel alio publico loco: ubi discurrūt iuuenes ad prouocandum eos in sui amorem: quia mortale est; etiam si nō appetat peccare

cum eis: cum occasionem ruine prestat.

De decimo precepto scilicet non concupiscas rem proximi tui. .c.xxii.

DE cogitatione seu desiderio habēdi res alienas nota ꝙ ultra peccatū opis iniuste usurpationis diuersaꝝ speꝝ: de qbus dictū est supra in.c.de septimo precepto: īterrogandum est etiam de desiderio habito circa res alienas habēdas seu acquirendas modo iniusto: quia tale desiderium siue cogitatio: si cum consensu rationis est: et alicuins rei notabilis: semper est mortale: et eiusdem speciei cuius est opus illius iniuste acquisitionis. uerbi grā: si desiderat aliquid habere ex usura: species usure est. si per rapinam: est rapina. si per uiam occultam: est furtum. et sic de aliis. Et ideo interrogandus est quo modo desiderauit habere rem alienā: ut habeatur species peccati: que necessaria est confitēti. In his tamen peccatis cordis tantum non tenetur quis ad restitutionem: nisi opus fuerit secutum. Nota etiā quod cum quis ī quantūcunq; minīo opere damnificat proximū per quencunq; etiā modū: si habet propositū etiam ī multo damnificādi si posset peccat mortaliter. Vnde ementes et uendentes quandocunq; parati sunt decipere proximū in multo si possent cōmode: mortaliter peccant: licet actu in modico decipiant.

¶ Sequitur secunda pars huius tractatus que tractat de uiciis capitalibus et speciebus et filiabus eorum. .c.xxiii.

Et primo de superbia

SVpbia secundũ gregoriũ ẽ mater omniũ capitaliũ uicioꝝ: & ẽ uiciũ multũ subtile & difficile ad cognoscẽdũ: et cõsistit ĩ appetitu iordinato proprie excellẽtie. Et habet quatuor spẽs siue modos de qbus potes interrogare pro ut uidebitur expedire: si tamen penitens intelligat. Prĩa species si uidelicet bõa que habuit naturalia uel spiritualia aut temporalia sibi attribuit: et nõ a deo eadẽ recepisse recognouit. Secũda species si bona ipsa a deo recepisse cognoscens prĩcipaliter: estimat tamen se ea meritis propriis recepisse: ut propter suam industriam uel ingenium aut prudentiã: uel propter sua ieiuĩa aut oratiões et huiusmõi. Tertia si ea bona que non habuit: reputauit se habere. s. cum estimat se habere multũ humilitatis. caritatis. patiẽtie. sapientie. prudentie et cetera. Quarta si reputauit se meliorem ceteris aliis contemnẽs eos siue despiciẽs. In qualibet haꝝ specierũ potest esse mortale uel ueniale: secundum quod ratione consentitur uel non.

De presumptione.

SI fuit presumptuosus ponendo se ad faciendũ: uel dicendũ: que sunt supra uires suas uel nõ ptinent ad condicionem suam. uel in spiritualibus: uel etiam in temporalibus: ut puta secularis in iudicando clericum: uel eos qui non sunt sibi subditi: uel de his ĩ quibus nõ habet potestatem: quia peccauit mortaliter. Si posuit se ad faciendum ea exercicia: ad que nõ erat aptus: et ũde

potest uenire periculum spirituale uel temporale alteri: ut si medicus ignarus posuit: se ad medicandum. aduocatus ignarus ad aduocandū . confessor ignarus ad audiendas confessiones: et huiusmodi: quia peccauit mortaliter. Secus autē si cōpetenter de illa arte erat peritus non tamen excellens. Si presumēs de sanctitate sua uel de uirtute exposuit se periculo peccato℞: ut uadens ad loca inhonesta uel frequentans conuersationē cū mulieribus specialiter leuibus: et alia huiusmōi: ubi de facili potest labi in mortale. Si nimis presumēs de se nō prouidet de necessitatibus uel periculis occurrētibus spiritualibus et corporalibus : expectās effectū miraculosū a deo: ut quod sanet eum infirmum sine medicinis: uel ministret ei cibū sine labore : qa mortale est et dicitur tētare deū. Similiter si sit predicator sine studii prouidentia : uel doctor aut consul respondendo uel consulēdo improuise .

De ingratitudine.

INgratitudo que reperitur ī omni peccato mortali ē sicut circūstantia agrauās ipsū: qa ubi homo semꝑ debuit seruire deo: eū offēdit. Est tamen etiā unū speciale peccatum: in quantū . s. recipiens bñficia a deo uel ab homine non ea recogitat regratiari et recompēsari. uel ꝙ peius est in mente uilipendit bñficia recepta: uel murmurat de his uel iniuriatur benefactori. Cōmuniter tamen reperitur mixtum cum aliquo alio genere peccati. quandoque est mortale et quandoque ueniale.

Interrogetur ergo sigulariter si ĩcogitauit. si ĩgratiatus est si recompensauit et cetera. Item si ea uilipendit. si murmurauit de illis: uel si bñfactori iniuriatus est.

De inobedientia.

DE iobedientia etiã ĩterrogandum est si uidelicet nõ obediuit supioribus suis spũalibus et tẽporalibus legibus canonicis uel ciuilibus. rõnabilibus statutis: aut statutis synodalibus aut prouincialibus: aut etiam ordinationibus superiorꝝ habẽtiũ uim precepti uel precipiendi: ut quãdo mandatur uerbo aut scripto hoc uel illud seruari ĩ uirtute obediẽtie: uel sub peã excõicationis: uel aliis penis grauibus: et huiusmõi equipolentibus: qa mortaliter peccauit. In aliis autem ordinationibus sĩpliciter factis transgrediendo est ueniale: nisi fiat ex contemptu: quia tũc esset mortale: quãtũcunqꝫ leuibus. Si nõ obediuit dñicis preceptis de qbus supra tractatũ est: uel proprie cõsciẽ. Si nõ prebuit debitã reuerẽtiam maioribus suis uel dñis spiritualibus et tẽporalibus. Si obediuit alicui supiori ĩ illicitis: quia uterqꝫ peccauit.

De scismate.

SCisma cõmititur cum quis recedit ab obedientia sancte romane ecclesie sumens sibi aliud caput: uel sequens alium papam: q̃ canonice electum: nisi essẽt duo electi: quorꝝ qlibet haberetur a suis sequacibus pro papa: et nesciretur clare. quis eorꝝ canonice esset electus: quia in hoc casu uidentur excusari populi: si tamẽ non sunt ptinaces: sed parati sẽper obedire illi uel adherere:

quē sciēter scirēt uerū papā.alias mortaliter peccarēt.Si quis īnititur ordinatioibus factis a scismaticis:quia ē excoīcatus extra de sen.exco.c.i.

De īfidelitate.

DE infidelitate iudeoꝝ uel paganoꝝ uel hēticorū: quoꝝ quodlibet est grauissimum peccatum ducēs ad dānationem nō oportet hic dicere. Inter hos solum heretici sunt excoīcati:cum illis precipue iudeis nō debet fieri nimis domestica cōuersatio & precipue idiote. Potes tamē īterrogare prout uidetur:si habuit aliquod dubiū ī his: que sūt fidei:& de sacramēto altaris & huiusmōi:& si de hoc hēt displicentiā:nō curādū. Si aūt uolūtarie & spōte dubitat esset mortale. Hereticus quilibet ē excoīcatus:& non potest absolui citra sedē apostolicā:ut patet ī processu. Itē credēs.receptator uel fautor hēticoꝝ siliter ē excoīcatus.ut extra de hēticis.

De ambitiōe.

DE ābitone que procedit ex supbia & īportat īordinatū appetitū honoris: que multū r̄pitur ī prelatis & dn̄is:etiā īterrogādū ē.s.si desiderauit aliquā dignitatē:uel beneficiū curatum rōe deliberata prīcipaliter propter honorē uel utilitatē tp̄oralē:peccauit mortaliter. Si desiderauit dignitatē uel officiū aut bn̄ficiū ecclesiasticum uel seculare:ad quod ē īdignus & īeptus: ut qa ignarus uel criminosus & huiusmodi:qa peccauit mortaliter:maxīe si desiderauit huiusmōi etiā:faciēdo cōtra precepta. Si quesiuit honorē de quacūq; re ita inordiāte:ꝙ ibi cōstituerit finē:mortale ē:In aliis caibus

tñ ueniale.

De derisiõe.

DE derisiõe que aliquãdo procedit ex superbia etiã ĩterrogãdũ est: si derisit sacramenta aut uerba sacra uel alia diuĩa uilipẽdẽs ea aut sãctos uiros aut prelatos aut persoãs religiosas aut parẽtes aut uolẽtes deo seruire: ut sic retrahãt eos: quia mortaliter peccauit. Si studiose derisit aliquem ĩtendens ex hoc ĩiuriam et uilificatõem: uel notabilem ꝑturbatõem eius: uel derisit defectuosos sensu uel corpore: ut eos facerẽt ꝑturbare: qa mortaliter peccauit. secus si ex leuitate et causa ioci: et si nullũ ex hoc ꝑturbauit.

De iuditio temerario.

SI uidelicet facta alterius: que dubia sũt quo anĩo fiãt ĩ malã ꝑtem interpretatus est. Si deliberate iudicauit alium de peccato mortali sine signis sufficientibus ad indicãdum maliciã illius: qa mortaliter peccauit. Si iudicauit de ueĩali deliberate: uenialiter peccauit. Idem etiã si iudicauit de mortali: sed nõ deliberato animo.

De curiositate.

SI fuit curiosus circa conditionem intellectiuã: ut querendo scire que sunt supra capacitatem suã: ut de trinitate. de predestiãtõe et similia: uel querẽdo scirẽ parum utilia: et dimittendo multum utilia et magis necessaria: ut querendo scientiam: aut aliqd scire solum ad sciendum: non autem ad hoc ut deum ex illo cognoscat: uel ad aliã utilitatem: quia peccatum est: & q̃nq; mortale: et q̃nq; ueniale: uel querendo scire aut sciam ab illis a quibus nõ debet querere: ut a demonibus uel ꝑ

fortes: qȧ mortaliter peccauit. Si quesiuit scire mala & uana: ut cātileās īcātatões aut similia. Si fuit curiosus circa usus sēsuū: uel aspiciēdo uel audiēdo uel odorādo uel gustando uel tangendo aliqua sine necessitate uel utilitate: sed sola delectatõe sentiēdi sine tn̄ aliqua deformitate: qa peccatū ē et coīter ueīale: si uero cū deformitate potest eē mortale. Si iuit ad uidēdū spectacula mūdana et officiosa: ut torneamēta. hastiludia: seu ad uidēdū currer̄ pro brauio et huiusmōi. Nā si ī huiusmōi ē piculum mortis spiritualis uel corporalis: ut qn̄ sunt spectacula represētatiua turpitudīs: uel cū ī illis potest recipere lesioné aliquā notabilē corporis: mortale est: et multo maius ī exercēte huiusmodi spectacula: uel prebente occasionem ad ea. alias esset ueīale: nisi propter huiusmōi aliqs ita delectaretur: ꝙ mēs eius a deo auerteretur. Ita uidelicet ꝙ esset paratus trāsgredi precepta dei: et ecclesie: ut illa aspiceret aut faceret. Et hoc idē ītellige de quocūqꝫ peccato: ꝙ est ex se est ueīale: quia ꝑ hūc modum potest effici mortale. De adulatõe.

DE adulatõe que coīter est scādalizatiua et cōsistit in hoc: ꝙ quis uerbis uel factis suis īordiāte ītendit placere aliis ad beniuolentiā capiendā. Et si ī malo adulatus est crīali. puta laudans aliquem de uīdicta facta: uel de turpitudīe et huiusmōi. quia mortale est. Si adulatur uel laudat aliquem ītendens eum decipere: et precipue notabiliter ī aliquo ī spiritualibus uel temporalibus: est mortale. secus si aliquid iustū ītendit ab eo

habere:uel quid paruum recipere per modum doni. Si nimis laudat aliquē:ex quo ille sūpsit occasionē sup̄bie uel īanis glīe: coīter ē ueīale:pōt tñ aliqñ esse mortale. Si aūt laudat aliquē ad magis excitādum illū ad uirtutes:uel ad cōfortādū:cū ī tribulatōe et tentatōe fuerit: obseruatis tñ debitis circūstātiis ē ueīale.

De īani gloria.

DE īani glīa que procedit ex sup̄bia:et īportat īordinatum appetitum laudis huāne:seu īordiātam cōplacentiā eius cui offertur:et cui fit aliq̄d opis p̄ricipaliter propter laudē propriā amittitur meritum eius & peccatum incurritur. Est ergo interrogādum secundū statum hominum de diuersis materiis: in quibus hoīes querunt sibi laudem:ut a doctorī de sciētia et doctrina: a scolaribus de ingenio et disputatōe. a rectore de regimine. a mulierī de ornatu et pulchritudine & huiusmōi. Si opera sua in genere bona: ut ieiunia. elemosine et huiusmodi quasi omnia ad laudem humanam fecit: mortale uidetur: cum ibi cōstituit finem suum si tamē pura intentione et iusta fecit opera bona:et audiens se inde laudari sumpsit cōplacentiā de laude sua:uidetur ueniale:Si quesiuit laudē et gloriā de ope peccati mortalis:mortaliter peccauit:et hoc si secundum rationem deliberatā hoc egit. Secus si secundum motum sensualilitatis:uel etiā si de aliquo ueniali gloriatur. Si ita inordinate appetit laudem et gloriam de aliquo opere: q̄ propter eam consequendam paratus est facere contra

aliquod preceptorum dei: peccat mortaliter. Si gloriatus ē de fortitudine: aut pulchritudine aut sanitate corpis: aut de memoria aut intellectu prestanti aut de spiritualitate aut gr̄a spirituali: uel de parentella & sanguīs nobilitate: aut de potētia et dominio seu prospitate. de scientia. de diuitiis. de eloquētia. de artibus. de cātu et ceteris huiusmōi: aut gloriatus est de uisitatōe ciuium uel de reuerētia sibi facta: aut de sequella famulorum et ceteris multis huiusmōi. De īmodestia uirorum.

DE īmodestia et prīo uirorum ī ornatu: que procedit ut frequēter ex īani gloria. posset tn̄ ex aliis caīs procedere. Vnde īterrogādū ē: si unq̄ uestitus sit habitu religiosorum ī despectū eorum. Vel ī ludis uanis et īhoēstis: qa si hoc fecisset: grauiter esset puīendus. ar. extra de epī audi. Vel minīe. Si ex lasciuia et uanitate usus est ueste muliebri: qa grauiter peccauit. Si ad ostentationem et inanem gloriam superfluū hūit ornatū: et superfluum apparatum in uestibus uidelicet si uestitus est bisso uel purpura: cū ad hoc non sit auctorizatus: uel ueste racamata aut picturata falcoībus aut radiis et huiusmōi: uel si circa uestes cōpositas apposuit nimiā sollicitudinem: et si de his superbiuit et gloriatus est: mortale est: si tam inordinatam delectationem hūit ex his ad laudem et gloriā īanem: q̄ nō curauit transgredi mādata dei et ecclesie. similiter si dicto modo usus est uestibus diuisatis. i. diuersis coloribus consutis uel frappatis. Si talibus uestibus et supfluis ornatibus usus ē ad īducēdū

mulieres ad sui cõcupiscentiã extra tamẽ matriõium: quia mortale est. et dico extra matrimoĩum: quia uxor potest se ornarẽ: ut marito suo placeat: et ecõtra maritus ut uxori absq; peccato: honesto tamẽ mõ fieri debet ille ornatus. Si corã mulieribus stetit aut incessit ĩhoneste uestitus demõstrando femoralia et alia inhonesta incitantia ad libidinem. Si nouam inuenit portaturam in uestibus ex lasciuia et uanitate. Si radi fecit barbam sepius causa lasciuie et uanitatis. Si ad ostentationem et inanem gloriam uel supbiam habuit superfluum ornatum et apparatum in equis. sellis. frenis: aut utensilibus domus: ut ciphis. lectis & aliis rebus: et supellectilibus ornatis: aut si aliis ornamẽtis usus ẽ preter hoẽstam cõsuetudinẽ et decentẽ sibi et sibi similibus: uel si ad huiusmõi ĩanẽ gloriã domũ uel camerã depingi fecit stellis uel rosis: aut aliis uariis et mundaĩs historiis: uel ĩhonestis picturis et huiusmõi: quod mortale uidetur.

De ĩmodestia mulierꝝ

DE ornatu supfluo et inhonesto etiam ĩterrogãde sunt mulieres. s. de ornatu fucorum. capillature: gemmarum. uestium preciosarum et de foderaturis et caudis earum: et planellis nimis altis: et pictis: quibus frequẽter utuntur mulieres italice: et coronis aut balciis capitum et huiusmodi: in quibus aliquãdo est mortale et aliquando ueniale. si usa est fucis et aliis ornatibus ad ostẽtationem et inanem gloriam sui: et si de huiusmodi superbiuit. uel gloriata est: quia mortale est: si tã

ĩmoderatam delectatioēm habuit ad laudem et gloriā illam: ꝙ nō curauit trāsgredi mandata dei et ecclesie. Si usa est fucis et aliis ornatibus ad inducendum uiros ad sui concupiscentiā extra matrimonium: qa est mortale indubitanter. Si ob lasciuiam uel ad placendum aspectibus uiroꝝ aut ad contemptum depillauit collū aut supercilia aut barbam uel frōtem: quia mortale est: nisi id faceret ad uitandam nimiam deformitatem: ut non despiciatur a suo legitimo uiro. Si adhibuit nimiā diligentiam et studium et tempus ad ornādum se. Vel si fecit excessum ĩ portatura uestium ultra suum statū uel condicionem uel non secundum morem patrie: uel usa est uestibus nimis mollibus et delicatis: qa peccatū est. et si inordinate delectatur in huismōi ita ꝙ etiam si sciret hoīes ex huiusmōi suo ornatu scādalizari idest trahi ad sui cōcupiscentiam: non curaret de ruina proximi: quia mortale est. Si ex lasciuia et uanitate mulier est usa ueste uirili: mortale uidetur esse. Si mulier se colorauit uel aliud figmentum adhibuit ad apparentem pulchritudinem si fit propter lasciuiā uel ad trahendū alios ad sui concupiscentiam: quia mortale est: si tamē aliquam turpitudinem aut maculam aliquam et huiusmōi ex ĩfirmitate aliqua uel alia causa superueīente delere uel occultare conaretur: non esset peccatum. Si ad complacendum uiro suo: uel ad reperiendum uirū: si est innupta: uel ne despiciatur ab aliis uel ex aliqua leuitate usa est fucis: uel aliis ornamentis superfluis: nō

est de se peccatum mortale: sed potius ueniale: nisi sit notabilis excessus i huiusmodi: q possit iudicari de occasione data ruine aliorum: et non accepta: quod tamé difficile est iudicare. Si choream duxit aut corizauit: et qua intentione: et cum quibus: et quo loco et tempor: et si cantilenas cantauit: et precipue turpes: et qua intétione: et coram quibus.

De hypocrisi

Si simulauit sanctitatem hére per ieiunium. orōnem. et huiusmōi: cum malus esset: uel si hoc egit ad consequendam laudem humanam constituens ibi finem: quia mortale est. alias ueniale: nisi aliud uicium adiungatur. Si simulauit sanctitatem intendens p hoc aliqd facer: quod sit cōtra honorem dei: uel utilitatem proximi: ut uidelicet ex hoc possit adipisci scilicet īdignus aliquā dignitatem: uel officium: aut beneficium: uel ut ex hoc decipeř possit proximum spiritualiter uel temporaliter quia mortale est. Si simulauit sanctitaté cum esset malus: ut darentur ei elemosine sicut sancto uiro uel procuratoribus ecclesiarum: ut cerritanis et similibus: qa mortaliter peccauit. Si simulauit maiorem sanctitatem q̄ habuit uel occultauit aliquem defectum suum et ad edificationem proximorum: non est peccatum: uel leue ueniale. si tamen hoc facit ob aliqualem uanitatem uel uanam gloriam ueniale est. Si laudauit se ipsum de aliquo opere peccati: quia mortale est.

De iactantia.

SI laudauit se ipsum de aliquo peccato mortali:

moraliter peccauit. si de ueniali ueīaliter: quantum est de se. Si iactauit se de aliquo ope bono. scilicet de uirtute. scientia. industria uel diuitiis: aut potentiis et huiusmodi ex superbia et inanigloria: mortale est uel ueniale secundum radicem ipsius superbie uel īanis glīe: unde procedit. Si laudauit se contemnendo alios: ut phariseus publicanum: mortale uidetur. si autem ex aliqua leuitate uel utilitate consequenda ueniale uel nullū est. Si se laudauit mēdaciter de malo uel bono: quod nō fecit: uel de eo quod nō habuit: uel quod nō fuit propter superbiam et inanem gloriam: potest esse mortale uel ueniale. Si uilificauit se uerbis uel factis: plus q̄ sentiat in seipso in mente dicens aliqua mala de seipso: que in se nō recognoscit: comuniter ueīale est: et dicitur iroīa.

De cōtentōe.

SI contendit aduersus aliquem scienter contra ueritatē ī rebus alicuius īportantie: mortale ē. secus si in rebus paruis et inaduertenter Si contendit pro ueritate et nimis īordiāte: comuniter est ueīale. posset tamen tanta esse inordinatio: ꝙ ratione scandali consequentis esset mortale.

De discordia.

SI habens tractarē aliqua cum aliquibus in his que sunt ad dei honorem et proximi utilitatem: discordiā habuit et fecit: et quia male afficitur ad eos: cum qbus tractauit: uel ut eis ostendat se non minus scire: sed tantum quantum ipsi: quia mortale est. secus autem

ipsi: quia mortale est. secus autem si idcirco discordat: quia uidetur sibi magis secundum deum et rationem: quod ipse ītēdit: q̄ quod alii. et tunc uel nō est peccatū uel leue: nisi tamen esset nimis pertiāx. De ptiācia.

SI fuit nimis pertinax in sententiis suis discrepans a cōi iudicio ceteroꝝ: cōmuniter est ueniale: nisi esset periculosum et inductiuum erroris. Si excusauit uel defendit peccatum commissum tanq̄ benefactum: et si scienter: quia mortale est.

De sīgularitate siue presūptōe nouitatum.

SI fecit singularitates in conuersatione uite. uel ī uestibus. uel ī cerimoniis: uel aliis adīuentōibus: peccatum est. Et si adinuenit aliquam malam consuetudinem: omnia mala exinde sequentia ei īputantur.

De secundo peccato mortali et speciebus et filiabus eius .c.xxiiii.

DE īuidia que est secundum peccatum mortale. Et est tristicia de alieno bono. In quātum est diminitiuum proprie excellentie: et si fit cum cōsensu rationis: est mortale: nisi esset de aliqua re parua: sicut puer inuidet alteri puero: qa plures habet fructus et huiusmodi. Sed si fit secundum motum sēsualitatis: & cū displicētia rōis est ueīale uel nullum etiā de re notabili. Est ergo interrogādus peītens secundum statum suum de huiusmodi uidelicet. Si prelatus alteri inuidit de maiori prelatōe & dignitate: si officialis de digniori

et meliori officio: si doctor de maiori scia uel cocursu: si scolaris de acutiori igenio alterius: si curialis de maiori acceptatione coram: domio: si mercator de maiori credito: si nobilis de maiori honore et reputatione: si spiritualis de maiori deuotione reputatione uel fama: si uicinus de maiori honore uel familia uel diuitiis: si mulier de maiori ornatu uel pulchritudine: aut de marito uel filiis et huiusmoi: si artifex de artificiis uel de maiori lucro et sic de aliis: quia totum est inuidia et peccatu mortale. Si tamen quis dolet de bonis proximi non ex eo q ille heat ea: sed de defectu suo: q. s. ipse eis caret. est tamen contentus proximu illa habere: non est inuidia. Similiter etia si dolet de bono inimici ex hoc solum: quia timet sibi ex hoc nocumentum uenire: non proprie ptinet ad inuidia.

De odio.

ODiu est filia procedens ex iuidia. unde iterrogadum est. Si habuit odium ad deum: qa flagellauit eum infirmitate: uel penuria: aut aliquo simili: uel quia ipediuit eius mala desideria: uel propter aliam causam quia mortale est. Si habuit odium ad proximum desiderans malum eius siue spirituale siue teporale uel gaudens de malo illius: & si est malum notabile: quod ipse appetit roe deliberata: mortale est: siue malum sit i persoa uel in fama uel i substantia: uel alio mo. secus aut si no cosentit ratio: uel si no multum damnosum malum appetat. Si doluit ex eo q inimicus eius no sustinet aduersa: sed prospera eius semp uidit. Si autem

desiderauit malum alteri: puta infirmitatem in bonū eis: ut bonus propter hoc efficiatur: uel ne aliis noceat: nō est odium. Item interrogandum est hic et īuestigādum caute. Nam laici omnem displicentiam solent appellare odiū: quod tamen nō est: nisi modo iā dicto. Itē odium quod habent cōtra unū: reputant tm̄ unum peccatum: sed nota ꝙ sicut in aliis: sic et in illo quotiēs reuocādo īiuriam mēte de nouo odium habuit ad illū cum cōsensu rōnis: totiens peccauit mortaliter. et ideo interrogandum est de tempore ī quo odium ī eo perseuerauit: et quomō frequenter odiuit. Item nota ꝙ non oportet: immo nō debet illi petere ueīam de huiusmōi odio mentali: nisi odisset illum uerbis aut aliis modis ab extra qa tunc tenetur ueniā petere.

De susurratōe.

DE susurratōe: que est ponere discensionem propter malā intentōem inter amicos uel cōsanguineos de uno dicēs mala alteri. et ecōtra: uel referēs studiose: que possunt odium causare et huiusmodi: quia mortale est: ut frequenter solet facerē nurus cōtra socrum et ecōtra. Si tamen dixit aliqua unde orta est dissensio inter amicos et cōsanguineos nō hoc ītendens: sed qa īcaute locutus est: de se nō est mortale: sed potest esse rōe scādali. Si qs tm̄ ītendit malā aīciciā uel conuersatōem alicuius cū aliquo: ne alius decipiatur cōgtuis mōis non est malum.

De exultatōe ī aduersis proximi.

SI uidens mala et damna fieri his:quibus inuidet: uel ad quos odium hēt:letatur deliberato aīo de malo illoꝝ:est mortale.secus si nō deliberato animo letatur:aut de malo inimici : non in quantum malum ē: sed ī quātum nō poterit ei nocerē:pōt esse sine peccato.

De tristicia in prosperis proximi.

TRisticia in prosperis proximi differt ab inuidia in hoc:quia īuidia tristatur de bono proximi:et propter hoc cogitat et desiderat qūo mala habeat:sed cōtingit sepe ꝙ nō patitur ille damna:que ei appetit:sed magis prospera sibi contingunt:et de hoc tunc amplius tristatur:et est mortale: si tamen fit cum consensu rationis. De detractione etiam filia inuidie habes supra in capitulo de octauo precepto.

De tertio peccato mortali.s.ira necnō speciebus et filiabus eius. .c.xxv.

IRa est appetitus uindicte et uicium capitale: quod frequēter ministratur cū odio .Vnde interrogandū est de ea:ut sequitur . Si uidelicet propter aliquem defectū in se uel in alterum commissum desiderauit uindictam seu punitionem alicuius quomodocunqꝫ uel a se uel a deo uel ab alio solum intendens satisfacere animo suo irato:mortale est:et hoc quando intendit istam punitōem absqꝫ ordine rationis:et etiā si notabile malum intendat cum consensu ratōnis : qa alias ueniale esset:ut est ira patrisfamilias in gubernāda familia sua:nisi tamen illa fieret modo prescripto.

Si iratus cõtra seipsũ propter aliquẽ defectũ turbatur cõtra se: quia ueniale est: Si iratus contra deum propter aliquod flagellum murmurat corde uel ore impatiẽter ferens: quia potest esse mortale et ueniale secundum modum impatientie.

De indignatiõe.

SI indignatus est contra aliquem non ualens eum uidere uel audire reputans indignum: quod illi displicuit: cum potius deberet sibi seruire: quod ueniale est cõmuniter: et si propter hoc retinet sibi loquelam et per alia signa ostendit sibi displicentiam: que auferenda sunt ad tollendum scandalum proximorum: et opinionem odii. Si petenti ueniam: et parato satisfacere de iniuria: nõ dimittit uel reconciliatur: quia mortale est.

De tumore mentis.

SI excogitauit diuersas uias et modos ad uindicãdũ se de iniuria: et his ĩpleuit mentẽ cum cogitationibus altercatiuis: quia secundum processum potest esse mortale et ueniale.

De clamore.

SI ex ira clamauit contra aliquem inordinate et confuse et furiose loquendo ueniale est cõmuĩter: si tamen expressam sibi dixerit iniuriam propter quã scandalizari posset mortale esset:

De contumelia.

SI dixit alteri uerba iniuriosa importantia uicia uel opprobria aĩo iniuriandi: ut uocando aliquem furem: aut proditorem: uel alias inhonestam personam aut dicendo huiusmodi mala uel alia de parẽtibus suis:

quia mortale est. Si dixit uerba opprobriosa failie sue uel discipulis uel subditis suis causa correctionis: si fit debito mō et honeste: est sine peccato. alias cōmuniter est ueniale: nisi tamē infamatoria diceret: Vnde sequeretur magnum scandalum: quia tunc esset mortale.

De blasphemia.

SI blasphemauit aliquem animo deliberato: ut percuteretur uel castigaretur: in hoc tali maledicto in malum eius: esset mortale: nisi hoc affectaret ad emendationem si autem hoc non desiderauit secundum rationem: sed secundum subitum motum ire: quod tamen si cōtingeret ualde doleret: sic est ueniale: et cōmuīter fit a parentibus erga filios: cū ex ira subita quandoq; male dicunt ipsis: quod tamen corde non uellent. Si maledixit annum uel diem aut horam natiuitatis sue: uel matrimonialis coniunctōis uel huiusmōi animo deliberato: mortale uidetur. si tamē ex solo primo motu ire hoc fecit ē ueniale. Si maledixit creaturis irrationabilibus: et hoc fecit ī detestationem creatoris uel in damnum domini eorum est mortale. alias esset ueīale: et ociosum. Si blasphemauit animas defunctorꝝ suorum parentum uel aliorum hominum: uidetur mortale: quia uidetur ītendere notabile damnum uel malū: et hoc idem cum sibi ipsi maledicit ex impatientia. Si blasphemauit diabolum: malū est: quia ociosum saltē. De maledictione dei et sanctorum dictum est supra in secundo precepto.

De rixa.

DE rixa que fit cum homines ex ira se inuicem percutiunt: etiam interrogandum est. Nam que fit animo nocēdi uel iniuriandi: ut in adultis: est mortale: et īcipiente: Idem in prosequente si fit animo uīdicandi. secus si fiat animo defēdendi se tantum: uel ad exercitium ut pueri faciūt. De sediciōe.

SEdicio est quādo una pars ciuitatis īsurgit cōtra aliam: et ex parte eius: qui iniuste mouit: est mortale: et in omnibus sequentibus eum: et tenētur de omnibus damnis inde secutis alteri parti. Ex parte autē eius: q resistit iniuste sediciōi mote contra se uel cōtra bonum cōmune ciuitatis: nō est secundum se peccatū: nisi misceantur odia: et uindicationes: quod frequenter accidit in huiusmōi. Quando etiam ex resistentia sequerentur alteri parti multa pericula et mala cedendū esset per partem resistentem sic: quia alias nō euaderet multa peccata: que in conflictu partium sequerentur. Si quis est etiam ita partialis et ita obstinatus animo: uel taliter partialis: ꝙ appetat exterminium alterius partis. exiliū uel damnū per fas uel nefas paratus etiam in malis sequi partem suam: ut sunt in italia guelfus & gibellinus: nō est sine peccato mortali: et ī malo statu. Similiter si ex hoc uel alias īiuste opā dedit ad expellendū aliquē: uel īpediuit ne possit reuerti. De hoīcidio etiam filia ire dictum est supra in quinto precepto.

De quarto peccato mortali. s.
accidia et spēbus & filiabus eius. .c. xxvi.

ACcidia est quartum peccatum capitale et importat tediũ bñ operãdi. Vnde ĩterrogandũ ẽ de ea. Si ita accidiosus et attediatus ẽ: ꝙ hũit ĩ horrore bona diuina et in abhominatione spiritualia et opera bona ad que tenetur: ut precepta dei et ecclesie et hoc cum consensu rationis: quia mortale est. si tamen habet tales motus secũdum sensualitatem cum tamen displicentia rationis: est ueniale. Si ita contristatus ẽ de morte consanguinei uel alio casu: ꝙ penitet eum bñfecisse: uel propoĩt amplius nõ benefacere: uel dimittit aliqua necessaria ad salutem: ut audire missã et huiusmodi: quia est mortale. Si ita contristatus est: ꝙ uellet se nunꝗ fuisse creatum uel natum in mũdo: uel ꝙ esset animal brutum: uel ꝙ uellet mori quomodocunq; etiã siue male siue bñ: dummodo hinc exiret: talis tristicia secundum consensum rationis mortale est. Si esset ita contristatus de casu aduerso: ꝙ incurreret in grauem ĩfirmitatem propter nimiã tristiciam perdens somnũ: aut dimittens cibum et huiusmoĩ: uidetur mortale qñ potest se iuuare in huiusmodi. Si contristatur ex consideratione bonoꝝ: que habent aliq: et quibus ipse caret uilipẽdens dona sibi data a deo et ĩde sumens tedium bene operandi: ꝙ est mortale secundum sub et supra: et reperitur in personis spiritualibus. Si ex lapsu in peccatum ita cõtristatur: ꝙ incurrit tedium bene operãdi et quasi diffidentiam. Si contristatur ex hoc ꝙ bona proposita que facit: sepe frangit ex hoc incurrens tediũ

bene operandi quasi sibi non uideatur posse proficere: accidia est et reperitur in spiritualibus deo seruire incipientibus. Si attediatur ex frequentia tentationum ueniale est: si tamen ipsis resistit: quod etiam incipientibus deo seruire contingit. Si attediatur in operibus bonis: ut in orando. legendo. audiendo lectionem uel missam uel predicationem uel dicendo officium et huiusmodi: nō tamē dimittit de necessitate fienda: quod cōmuīter est ueīale: et repitur hoc in spūalibus. Si in officiis suis cōmittēs defectus sumpsit nimiam tristiciam respectu confusionis humane: accidia est et ueniale: et ex supbia procedens. Si de peccatis suis doluit magis respectu humane uerecūdie: q̄ diuine offense: similiter accidia est ex superbia procedens: et potest esse ueniale cōmuīter.

De filiabus accidie.

DE filiabus accidie qnq; est difficile cognoscer̄ an sit mortale: nisi cum miscentur cum aliquo peccato noto & contra precepta: uel ubi preceptum aliquod deprimant.

De desperatiōe.

SI desperauit de misericordia dei estimans deum nō posse uel nolle sibi indulgere uel parcere etiā ueīenti ad penitentiam: uel nō posse abstiner̄ a peccato cum adiutorio dei: mortale est: si fit cum deliberatōne consensus. secus si secundum aliquem pulsū tentatōis. Si desperauit se nō posse euadere aliquas miserias mūdanas uel pericula propter que decreuit se occidere: aut aliquod aliud malū facere: quia mortale est: et si aliqd

huiusmōi opatus ē uel īcepit: peius ē et multo grauius. Si contempsit diuina bona et spūalia ex tristicia aggrauante mentē mixta cum accidia: est mortale. Si aūt contemneret & refugeret ea per que posset uitare peccatū: qa tunc pertinet ad blasphemiam in spiritū sctm̄ que habet sex species. que sunt presumptio. desperatio. īuidentia fraterne gratie. impugnatio ueritatis agnite. obstīatio et finalis impeītentia. De his īterroga prout expedire uidetur: quia cōmuniter nō cōmittuntur huiusmodi nisi a multum sceleratis.

De presūptione.

PResumptio dicitur cum qs nimis presumit de dei misericordia estimans ꝙ parcat sibi ad placitum suum: uel ꝙ saluet eum perseuerantem in peccato. De desperatione dictum est hic proxime supra.

De impugnatōne ueritatis agnite.

IMpugnatio ueritatis agnite dicitur: cum quis cōtradicit ueritati: quā tn̄ bn̄ nouit: et maxīe circa ea que sunt fidei.

De obstinatōe.

OBstinatio dicitur cum quis firmat se in propoīto peccandi.

De īuidentia frīne gratie.

INuidentia fraterne grē est contra caritatem dei ī q̄tū dolet de eo: quod deus ē boūs: & ex boītate sua dat grām: et est cōtra caritatem proximi.

De impenitētia finali.

IMpeītētia fīalis dr̄: cū qs proponit se nūq̄ cōfiteri uelle uel peītere aut nūq̄ reuersurꝫ ad peītentiā.

DE rãcore ẽt filia accidie ẽ ĩter-rogãdũ. si uidelicet hũit in displicẽtiã uel tediũ correctiões: et ẽt corrigẽtes eũ: ueĩale ẽ: nisi illos odiret: qa tũc fieret odiũ et mortale. De rãcore.

De pusilanimitate.

SI subtraxit se ab his boĩs ad que erat aptus ex ti-more deficiẽdi: ut a ieiuniis. ab ĩgressu religioĩs. a prelatione iniuncta. ab officio predicatoĩs. ab audiẽtia confessionis et huiusmodi: quia cõmuniter est ueniale: nisi eẽt preceptũ ĩ eo ꝙ dimittitur.

De ociositate.

SI stetit ociosus nil boni spiritualis uel temporalis operans. Vnde tpũs amisit irrecupabile ueĩale ẽ: ut uidetur: nisi ex ocio addatur aliquod uiciũ: quod fre-quẽter accidit. Vnde etiã ĩterrogandũ ẽ quãto tempoꝛ̃ stetit ociosus.

De torpore seu pigricia

SI fuit piger & tardus ad bñ opãdũ: q̃uis tñ fecit: ut uidelic& tarde ueĩt ad ecclĩam. tarde dedit elemosi-nã & siliã: qa coĩter ẽ ueĩale: nisi tñ ex illa tarditate omitteret aliq̇ preceptoꝝ: ut qa nõ subueĩt patiẽti ex-tremã necessitatẽ: cũ tenetur: aut ĩfirmo: ex quo seqtur mors & huiumõi: qa tũc ẽ morale.

De euagatõe m̃tis.

SI hũit distractõem m̃tis: uel si uolũtarie uagatur ĩ audiẽdo diuĩa cogitãdo ĩterĩ uana & ĩutilia: qa coĩter ẽ ueĩale: nisi addatur aliq̇ speciale peccatũ: uel si ꝑmittit eas durarĩ ꝑ totũ officiũ: ad quod obligatur ex precepto. Si loquitur inutilia ex tedio uel audit noua uel mutat loca hinc inde uel distrahit sensus uel mẽbra diuersimode: quia est ueniale communiter.

De negligentia.

De negligentia que est remissio uoluntatis circa ea que debet facere: que etiã potest dici tepiditas. In hoc quotidie ões offendimus: sed ẽ ueniale: nisi omittatur aliquod necessarium. Si fuit negligens circa opera misericordie spiritualia: que continentur in hoc uersu. Consule. castiga. dimitte. solare fer. ora. Et nota q̃ sub cõsilio cõprehenditur doctrina idest docere ignorantẽ precipue utilia ad salutẽ. Si fuit negligẽs ad addiscendũ necessaria ad salutem: ut precepta dei et ecclesie gñalia: quia in huiusmõi ignorãtia nõ excusatur uel ad eundũ ad predicationem uel ad missam audiendã uel similia. Primo modo ẽ mortale. secũdo modo ueniale. Vtile enĩ est idiotis et laicis ualde ire ad predicationem. Si fuit negligens in audiendo diuiuũ officiũ: uel predicationẽ: ut ibidẽ dormiendo uel loquendo aut alia cogitando: uel curiose querẽdo audir̃ aut de predicatore murmurãdo. Si fuit negligẽs ad procurandũ sacramẽta sibi et faĩlie sue: ut si ex negligentia mortua est proles sine batismo uel huiusmõi: quia mortale est. Si infirmus mortuus est sine confessione et communione uel extrema unctione: et cũ ex negligẽtia crassa hoc processit: mortale uidetur: uel graue ueniale: secundum quod ipse plus uel minus indigebat. Si negligens fuit ad recipiendum sacramentũ confirmationis pro se et familia sua. Si nõ confirmatus tenuit alium ad confirmationem. Si iterato fecisset se confirmari uel recepisset iterato ordinem semel receptũ

et si sciēter hoc fieret: mortale ē et cōtrahitur irregularitas ī suscipiēte. Si fuit negligēs ad correctionē fraternā cū ad eā tenetur. uidelicet de occulto peccato et mortali: & spabat emēdationē eius: qa tunc esset mortale ipsā omittendo: aut ueniale eām retardādo: uel si omisit de his: que nō sunt mortalia. Si nō seruauit ordinē debitū in fraterna correctione: ut uidelicet nimis aspere uel in tempore uel loco īdebito: quia peccatum est.

De negligentia confessionis.

SI omisit ad minus semel in anno confiteri uel ex negligentia uel ex ignorātia. secus si ex īpotentia scilicet quia non habuit copiam cōfessoris. Si etiā non suppleuit defectum: cum potuit: mortale est. Et si suam familiam ad hoc quātum potuit: non īduxit. Si recolēs aliquod mortale commissum non habuit contritionem et propositum confitendi tempore suo: sed fuit cōtentus se illud cōmisisse uel si penituit eum nō cōmisisse aliq̄ peccatum mortale quod sibi uidetur iam potuisse committere: et si consensit in hoc mortaliter peccauit. Si faciens confessionem scienter dimisit aliquod mortale: peccauit mortaliter: et tenetur reiterare totā cōfessionē. Si dixit se esse cōtrictum de oībus peccatis et dispositū ad abstinendum et satisfaciendum: cū hoc nō ītenderet mortaliter peccauit: et tenetur reiterare cōfessionem. Si penitentiā sibi iniunctā pro mortalibus ex negligentia omisit mortaliter peccauit et tenetur reiterare cōfessionem si est ipsius oblitus. Si ad cōfessorem simplicem et

grossum accessit:et īsufficientem eum cognoscens cum tamen haberet casus difficiles:quia tenetur iterum cōfiteri alteri magis perito et sufficienti: Vel si confessus est in excōicatione maiori existēs etiā si ipse nesciuit et suus cōfessor: qa nō fuit absolutus a peccatis: et debet iterum cōfiteri: qa nō fuit tunc capax absolutiōis. Si scienter confessus est ei: quem nouit excōicatum uel suspensum uel non habentem auctoritatem. puta quia symoniace recepit beneficiū: uel quia intrusus est p laicā potestatē peccauit mortaliter: et tenetur reiterare confessionem.

De negligentia communionis.

SI omisit coīcare semel in anno .s. in pasca et hoc post ānos discretiōis peccauit mortaliter:nisi fuisset legiptime īpeditus ut qa alteratus stoāco uel excōicatus querens tamen absolutionē uel de licentia proprii sacerdotis uel confessoris per aliquos dies differret. In huiusmodi tamen casibus debet supplere defectus q̄ cito poterit. Si cōicauit non ieiunus.ita.s.quod post mediū noctis aliquod sumpsit cibi uel potus: quia mortaliter peccauit:nisi esset grauiter infirmus quia tunc licet. Si cōmunionē sumpsit cum staret in proposito perpetrādi aliquod mortale:quia mortaliter peccauit.Si non cōfessus de aliquo mortali cōmisso uel aduertēter ex uerecūdia uel inaduertenter ex īdiscretione aut indiscussione cōscientie uel ex ignorantia crassa uel suppina sumpsit communionem:quia peccauit mortaliter.Et nota quod si qs omittit cōmunionē tempore statuto:conari debet

confessor:ut inducat illũ ad supplendum defectum:nisi sit omĩno indispositus. Item cum reperit aliquẽ debitũ uiciis turpibus usq; ad finẽ q̃dragesime tantũ uidetur ut nõ subito admittat talem ad cõionem: sed prolũget sibi tp̄us p aliquas ebdomodas. De aliis defectibus circa cõionẽ uide infra in tertia parte in.c. de clericis. Interrogandum est etiã hic si participauit cum aliquo in crĩe propter quod crimen ille erat excõicatus.puta excõicatus est quia uerberauit clericũ uel etiã cũ aliqs clericus subiicit se alicui laico uerberãdum ad placandũ ipsum de iniuria illata: clericus ille efficitur excõicatus quia participauit ĩ crimine cum uerberante propter quod ille est excõicatus. ut extra.de sen. Si concubine.et est mortale. Si existẽs ĩ excõicatione maiori scienter participauit in diuinis audiendis in ecclesia aut in sacramentis percipiendis:quia peccauit mortaliter. Si etiam existens excõicatus maiori excõicatione scienter participauit cum aliis fidelibus etiam extra diuina precipue in his: que continentur in hoc uersu.os.orare: uale communio. mensa.negata:et si hoc fecit ex contẽptu uel cõtra prohibitionẽ superioris:peccauit mortaliter. Alias ueĩaliter similiter et ille cũ quo participauit si sciuit eũ excõicatum quia ille similiter etiã efficitur excõicatus maiori excõicatione a qua tamen potest absoluere oĩs q eum potest audire. Excipiũtur etiã qnq; casus ĩ quibus licet participare cum excõicatis: qui cõtinẽtur in hoc uersu. Vtile.lex.humile.res ignorata. necesse. Declarationẽ tñ

istius uersus et alterius paulo supra uide ī q̄rta p̄te sūme.

De quinto peccato mortali.s.auaritia et Speciebus et filiabus eius. .c. xxvii.

AVaritia est inordinatus appetitus habendi. Et cōsistit ī tribus.s.iniuste acquirēdo . tenaciter retinēdo. et inordinate amando. De his tribus ergo et filiabus et speciebus eius est īterrogādū ut sequitur. et primo de primo modo uidelicet de īiusta acq̄sitione dictum est supra in.c.de septimo precepto: restant tn̄ aliqua de q̄bus nūc dicendū ē. De symonia.

DE symonia que uersatur circa spiritualia: et semp est mortale peccatū et in omni casu eius pecunia recepta per eā restitui debet: nō tn̄ ei qui eam dedit sed pauperibus debet erogari . et hoc de necessitate uel illi ecclesie in cuius iniuria data est. Si dedit pecuniam uel aliquid q̄ precio potest estimari pro habendo aliquo sacramento: ut est batismus. eucharistia. bn̄ditio nuptiaꝝ et huiusmōi: et fecit hoc quasi daret premiū illius: cuius signum esse potest: si pactū fecit cum dante huiusmodi sacramēta: quia symonia est et mortale. Idē presumitur quando negatur sacramentum: si nō detur pecunia nec excusat consuetudo . secus est si dat aliquid secundum bn̄placitum suum gratis: et ut elemosinam non coactus aut exactus sed sponte ad conseruandū consuetudinem quam tamen si seruare nollet: non esset cogendus: neque sacram̄ta ei denegāda. Si emit uel uēdidit aliq̄ capellā uel aliū locū in ecclīa: q̄a symoīa est. Si emit uel uēdidit

ſepulturã ecclĩe uel ſepulcrũ:ubi ponatur cadauer eius: quia ſymoniam cõmiſit. Si emit uel uendidit ius patronatus alicuius ecclĩe uel capelle:quia ſymoniã cõmiſit. Si patronus alicuius eccleſie uel capelle aut altaris uel alterius bñficii pro pecunia elegit et pñtauit ĩſtituendum in eccleſia ſua:quia ſymoniã cõmiſit. Si porrexit preces carnales. i. pro indigno aliquo ordinãdo uel promouendo aut bñficiando quia ſymoniã cõmiſit: et hoc ſi ſciuit ipſum indignũ. Et ſi prelatus ratiõe huiuſmõi preciũ uel precio eũ admiſit:ſimiliter ſymoniã cõmiſit Si fuit mediator ad procurandũ alteri aliq̃ ſpirituale beneficiũ uel ordinẽ et huiuſmõi pro aliquo temporali qa ſymoniã cõmiſit. Si cõduxit aliquẽ ad predicandũ cum pactione pecunie uel intentione lucri: ſymoniam cõmiſit:et ſimiliter predicator qui hoc mõ acceptauit. Si filium aut filiã aut aliũ miſit in monaſteriũ pactiõe facta pro certa q̃titate danda pro ingreſſu monaſterii: ſymoniã cõmiſit. Et ſimiliter religioſi recipientes hanc pecuniã. De quibuſdã aliis ſymoniis clericoꝝ uide infra in tertia parte in capitulo de clericis. Et de iſta materia habes plene in ſũma in ſecunda parte. ti. i. per totum.

De prodictione.

SI prodidit ciuitatẽ aliquã aut caſtrũ inimicis: qa ultra mortale tenetur de oĩ dãno inde ſecuto. Idẽ ſi prodidit res alterius ĩiuſte auferẽtibus:aut etiã pſonã eius. Si prodidit ſecreta alicuius iniuſte:quia ultra mortale tenetur ſatiſfacere de dãnis inde ſequẽtibus. ſecus

ſi ſecreta iniqua et coniurationes et tractatus contra ciuitatē uel cōe bonū uel ſi nocumēta perſonaꝝ īiuſta manifeſtat: qa tunc bn̄facit et facere tenetur. Si recepit aliquid ſub ſigillo confeſſionis etiā nō ī confeſſione: ſi reuellat illud peccat mortaliter: niſi illud eſſet quid iniquū: cui poſſet obuiarī maīfeſtando. et ſi de hoc ꝑpendit qn̄ promiſit: peccauit mortaliter: ſed nō debet tenere ſecretū: quia tunc etiā peccaret. Si legit alterius litteras clauſas uidetur mortale: niſi poneret ſpem in rati habitione mittentis uel eius cui mittuntur.

De acceptatione perſonarum

SI acceptauit perſonā in iudicio ut. ſ. magis audiat unā partē q̄ alterā: uel credat uni magis quā alteri non ſeruato ordine iuris: uel magis declinet ad unam partē: q̄ ad aliā ratione auaritie quia forte ſperat lucrū aliqꝫ ab ea recepturū et huiuſmōi: mortale poteſt eſſe ſecundum circūſtantias ſub et ſupra. Si in diſtribuendis bn̄ficiis uel officiis eccleſiaſticis uel ſpūalibus admittit īdignos et malos: peccat mortaliter: et tenetur de dānis īde ſecuturis. Si ī faciendis cedulis: que uulgariter dicūtur ſcrutinea ſciēter admittit indignū: uel qui prohibet admitti ſeu excludit indignū: peccat mortaliter. Si in diſtribuēdis honoribus uel in ponēdis collectis ciuitatis ſciēter grauat aliquē ultra debitum uel alleuiat peccat mortaliter: et ſi ſolum ex eius determinatōe fieret talis diſtributio: teneretur ad ſatiſfactionē de dāno. ſecus aūt ſi plures alii imponūt cū eo. Si cum haberet diſtribuere

elemosinas alicuius societatis uel testamẽti huiusmodi nõ fideliter distribuit:et si dedisset nõ ĩdigẽtibus:ultra mortale teneretur ad restitutionẽ. De turpi lucro.

SI iudex accipit pecuniã ab aliquo ut iudicaret:aut nõ iudicaret aut bene pro eo iudicaret:aut iniuste iudicaret:peccat mortaliter .et tenetur illam restituere dãti nisi ille dedisset ut male iudicaret:qa tunc tenetur dare pauperibus. Idem de teste:qui pro testiõnio ferẽdo pecuniã uel aliqd accepit qa ultra mortale etiã tenetur restituere. Si fecit ĩstrumẽtũ ĩ fraudẽ usurarꝫ ut notarii quia peccat mortaliter et mercedẽ q̃ accepit debet pauperibus erogare. Si seruiuit usurario ĩ arte usuraria:quia peccauit mortaliter. Et si oĩa boã usurarii essẽt obligata restitutiõi:nõ posset obtinere salarium:sed restituere creditoribus usurarii alias autem potest:sed illud debet pauperibus dar̃ de honestate nõ de necessitate:nisi esset pauper. Si recepit pecuniã pro turpitudine: ut meretrix debet illã pauperibus dare non tñ de necessitate sed secundũ cõsilium . Si qs facit aliq̃ artẽ uel aliqꝫ artificiũ cuius usus est ad mortale:ut facere taxillos et huiusmõi peccat mortaliter : nec debet absolui nisi dispõat se illud dimitter̃. De lucro ĩde recepto debet pauperibus dar̃ nõ ex precepto sed ex cõsilio. Si diebus festiuis emit uel uendidit negociando:nisi forte in nũdinis:uel fecit cõtractus nõ necessarios : uel scripsit uel aliud manuale fecit pro lucro:quia ultra peccatũ debet illud paupibus dare secundũ aliquos: qꝫ tñ uidetur de honestate magis

q̃ de necessitate. Si tempore messis uel uindemiarum emit bladum uel uinum uel fructus : ut alio tempore uendat carius nõ existẽs talis rei cõtinuus negociator: nec propter aliquẽ honestũ finem : nisi solum propter cupiditatẽ & auariciã: quia turpe lucrum est: nec tñ tenetur ĩ aliquo ad restitutionem. Si accepit aliq̃d ad eligendum aliquẽ ad dignitatem aliquam temporalem uel officium seculare. Vel si uẽdidit huiusmõi officia secularia: quia turpe lucrũ est: nec tamen tenetur ad restitutionem.

De ludo inhonesto.

SI lusit ad taxillos uel cartas uel ad aliũ ludũ fortune: si uicit per fraudem. puta cum falsis taxillis uel mẽdaciose: ultra mortale tenetur sic lucratum r̃stituere amittenti: nisi foret quid parum. Si uicit ab eo: qui alienare nõ potuit: ut a seruo uel religioso. aut uxore uel filio familias & huiusmodi: tenetur ad restitutionem his: qui habent curam illarum : & est mortale: si est q̃d notabile & si luditur ex cupiditate acquirendi. Si per multã importunitatem traxit alios ad ludum: qui hoc non intendebant uel retinuit uolentẽ recedere: quia ultra mortale tenetur restituere illi: si tñ est q̃d notabile. Si acquisiuit seu lucratus est huiusmõi in locis: ubi prohibetur ludus: & mãdatur fieri restitutio siue legibus imperialibus siue municipalibus: & seruantur q̃tum ad utrũq3: debet fieri restitutio illi: qui amisit. Secus si leges ille sũt abrogate per contrariam consuetudinem. Consequenter nota ꝙ si uicit per ludum in aliis casibus exceptis predictis : non

tenetur restituere illi: q amisit: quis posset elemosinaliter retinere si esset pauper: sed debet pauperibus erogare secundum aliquos ex consilio secundum alios uero ex necessitate: quod tamen tutius est. non tamen ita oportet tales stringere ad citam restitutionem sicut in furto. usura et huiusmodi.

Nota personas quibus restitui debet quod ab eis lucratur in ludo.

ISte sunt persone quibus indistincte restituendum est: quicquid ab eis lucratum est in ludo alee aut taxillorum uel alio modo secundum Rai. s. furiosi. prodigi. minores uiginti quinque annis et maxime pupilli. filii familias: et uxores: que non habent res paraphernales. administratores rerum ecclesiarum uel pauperum et similes. Item mente capti. surdi. muti. ceci: et qui morbo laborant perpetuo. serui. religiosi et similes. Et nota quod talis pecunia non est simpliciter restituenda illi: qui amisit: nisi esset emendatus et correptus ita: ut crederetur eam ad pios usus expensurus: sed tutori. curatori. domino monasterio. patri. marito. ecclesie. hec in summa confessionum.

De inquietitudine.

SI adhibuit nimiam solicitudinem circa temporalia acquirenda et conseruanda: quod propter hoc dimisit aliquod necessarium ad salutem: ut missam et huiusmodi: quia est mortale. Si non dimisit necessaria ad salutem: sed tamen remissus est in eis aliquantulum propter inquietationem temporalium: quia ueniale est. Si nimiam

sollicitudiēm hūit circa spiritualia ex paruitate cōfi-
dentie auxilii dei: ī se nō ē: mortale: sed uidetur multū
impedimentum deuotionis et alioꝝ bonoꝝ.

Seqtur de secundo mō auaricie:
que consistit in retinendo.

DE auaricia que consistit tenaciter ī retinendo ēt
īterrogandum est. Si uidelicet ita īhumanus fuit:
ꝙ nō fecit elemosinas corporales sūme īdigentibus: cū
posset: uel si nō operatus est opera misericordie corpo-
ralia: que cōtinentur in hoc uersu. Visito. poto. cibo. re-
dimo. tego. colligo. condo. Primum est uisitar̄ īfirmos.
Secundum potare sitientes. Tertium cibare esurientes.
Quartum redimere captiuos. Quuintum colligere et
cōgregare dispersos. Sextum est tegere nudos. Septimū
est cōdere. i. sepellire mortuos. Si habens superflua quo
ad naturam et quo ad decentiam status sui et fam̄ilie sue
non subueīt necessitatibus alioꝝ maxime in extremis.
Si habens superflua quo ad naturam nō tamen quo ad
status decentiā nō subueīt patiētibus extremā necessi-
tatem: quos tamen sciuit et nouit: quia mortale iudica-
tur cōmuīter. Sed hic oportet multa considerare ad bn̄
intelligēdum. Vnde uide de hoc in sūma in secūda pte
ti. i. Si habens unde subuenir̄ possit: non subuenit pau-
peribus etiā nō extremas necessitates patientibus: uel
tardauit ipīs dar̄: uel eos exasperauit: ueīale ē. Si pauit
pauperibus nimis sūptuosa uel delicata: aut etiā nimia
cibaria: uel questuātibus sin̄ cā urgēte: uel male utētibus

elemosinis: quia peccatum uidetur potius q̄ meritum. Si laborātibus pro eo quocūq; ministerio nimis distulit dare mercedem ultra factā conuētōem: cū tamē posset soluere: qa posset esse mortale: maxīe si incurreret graue damnum uel scādalum. Idem si aliqd defraudauit.

De tercio mō auaricie qui consistit ī inordiāte amādo.

DE auaricia ī amando inordinate nota: q̄ si quis res etiam iuste acquisitas ita īordinate amat: ut inhereat eis: quēadmodum fini: cuius signum ē: quādo propter eas nō amittendas paratus esset facere contra aliquod preceptoꝝ: quia mortaliter peccat. et hoc ideo: quia plus diligit creaturam q̄ creatorem. Si autem nullo modo uellet facerē contra salutem suam propter huiusmodi temporalia q̄uis tamen aliqualiter inordinate afficiatur ad ea seu amet ea est ueniale. Et ex his considerari potest: q̄tum peccat: qui res iniuste acquisitas ita inordinate amat: ut supra.

De prodigalitate.

DE prodigalitate que contraria est auaricie: etiam interrogandum est. si uidelicet superflue expēdit suam substantiam: uel in edificiis sumptuosis: uel in equitaturis: uel ī conuiuiis nimis deliciosis aut frequētibus: uel in palestris et ludis: uel in ornamentis et precipue mulierum uel in enceniis: uel histrionibus et huiusmodi. quia peccatum est. Et quando est notabilis excessus secundum proportionem sui status: est mortale.

alias autem in modico est ueniale. Descendere autem ad particularia in determinando quando sit mortale et quando ueniale: non de facili potest dari iudicium certum. Vnde hoc dimitto.

De sexto peccato mortali. s. gula. et spēbus et filiabus eius. .c.xxviii.

GVla est sextum peccatum capitale: et importat inordinatum appetitum seu delectationē circa cibum et potum. Vnde de ipsa nota quinqꝫ modos: q cōtinētur ī hoc uersu. pre. properē. laute. nimis ardēter studiose. Priūs moūs ē pre. uel properē. i. si coēdit uel bibit añ horā debitā uel cōsuetā sñ cā rōabili urgēte. Secūdus laute. i. si usus ē cibis uel potibus nimis lautis & delicatis ultra cōdicionē sui status. Aliter. n. decet comedere īfirmū q̄ sanū: et aliter nobilē q̄ rusticū et sic ulterius. Vel si usus ē cibis uel potibus multū nutritiuis uel calidis prouocātibus ad luxuriā: et si ex hac causa fecit: mortale uidetur. Tertius nimis. i. si comedit uel bibit in nimia q̄titate secundū indigentiā sue cōplexionis. quod enī parꝝ est uni: nimis est alteri q̄nqꝫ. Plus tamen comedere ī die ieiunii: q̄ altera die pro una comstiōe nō ē de se malū. Quartus ardēter. i. si comdit uel bibit nimis ardorē gule uel nimis auide uel uelociter aut rapaciter comedit propter gulam: uel cum nimia cōplacentia cōtentus magis satisfacerē gule: q̄ necessitati prouidere. Quītus studiose. i. si adhibuit uel adhiberi fecit nimiā diligentiā et studium circa cibaria delicata preparāda:

ut uariis saporibus et diuersis modis et huiusmodi. In his omnibus uel etiam aliis speciebus gule tunc est ibi mortale: quãdo delicatio gule queritur ut finis: cum .s. paratus est quis facere contra aliquod preceptorum: ut satisfaciat delectatiõi gule: uel cum comedit usque ad crapulam uel uomitum aduertenter: sicut fit a pluribus in carnispriuio: uel cũ utitur aliquo cibo ex quo uerisimiliter credit incurrere magnã lesionem persone. In aliis aũt caĩbus cõmuĩter est ueĩale.

De ieiunio.

DE ieiunio quod est cõtrariũ gule etiã ĩterrogãdũ ẽ. Si uidelicet dimisit ieiuĩa ecclesie. s. quadragesime uel quatuor tẽporum aut festorum uigilias post uigesimum primũ annum: peccat mortaliter: nisi hẽat cãm eum legitime excusantem: uel saltem estimet se habere: et habeat causam estimandi. Puta cum esset satis debilis. uel sibi uidetur esse propter quod non credit posse ieiunarẽ sine notabili corporis detrimẽto: licet secũdum ueritatẽ possit: talis non uidetur de facili cõdemnãdus de mortali: ex quo erat paratus obedire precepto: si credidisset posse. alias est mortale. et totiens quotiens dimittit aliquem diem ieiunarẽ: quia quelibet dies est sub uno precepto. Sed añ uigesimum primum annum inducendi sunt iuuenes ad ieiunandũ. Itẽ interrogãdum est de numero dierum: per quos dimisit ieiunare et de cã. Si notabiliter anticipauit horam comedẽdi sine causa legitima: qa non est ieiunium: unde mortale. hora autẽ congrua est circa horã nonam: tardare autem post nonã

nō ē uiciū:nisi fieret ex superstitione. Si cū ieiunauit ex statuto ecclīe uel ex uoto uel ex īiunctōe cōfessoris de sero comedit frustum panis uel de pluribus fructibus de uno genere in notabili q̃titate ieiunium frangit. Si alqd de confectōne sumit in parua q̃titate non frāgit: nisi fieret in fraudem.s.ad nutriendum:sed sumendo aliqd fructuum per modum medicine.s.ne uinū diruat stomachum:nō uidetur malum. Potest autem pluries ī die bibeř et non frāgit ieiunium:quia potus ē sequella cibi:nisi fiat in fraudem sicut dictum est De.debilibus.& multum laborātibus.pregnantibus.nutriētibus. ambulantibus pauperibus.et huiusmodi quomō uel qñ excusantur uide ī summa capitulo ieiunium ꝑ totum. Si comedit carnes in quadragesima uel aliis ieiuniis ecclesie uel in sextis feriis aut sabbato per totum annum nisi urgente cā necessitatis uel infirmitatis:qa peccauit mortaliter. Si usus est lacticiniis tempore quadragesimali sine causa īfirmitatis de consilio medici peccauit mortaliter. In aliis ieiuniis ecclesie seruari potest mos patrie quātum ad usū lacticiniorū.qui si non appareat: tutius est abstineř. Si bibit usq; ad ebrietatem aduertēs nimiā potentiam uini ad inebriandum:uel de hoc dubitās probabiliter:peccauit mortaliter.secus si ignorauit potentiam uini sicut Noe. Si fuit causa īebriatōis alterius aduertenter īducendo aliquem ad nimiū potū: uel ponendo sal in uinum & huiusmodi:quia peccauit mortaliter. Si induxit aliquem ad frāgendum ieiuniū

ecclie sine causa legitima suis.persuasioibus:quia peccauit mortaliter. Item si induxit pueros & iuuenculas ad lambacitates tabernas & huiusmoi:ut peruertat eos ad turpia. Si frequetauit tabernas sine ca ratioabili uel couiuia dissoluta:peccatu est. Si abstinuit nimis a cibo et potu et aliis necessariis uite:propter q icurrit ifirmitate:coiter ueiale est:nisi fiat notabilis excessus: ut uidelicet si addatur obstinatio contra admoitiones in huiusmoi defectu:quia tuc uidetur mortale roe periculi inde sequentis.

Seqtur de filiabus gule quarum prima est hebetudo.

SI ex iordinata comestione et potu icurrit obscuritate seu grosiciem intellectus:et ex hoc ineptitudinem ad cosiderandum spiritualia.ad consulendu. orandum. legendum et huiusmodi:quod communiter est ueniale.

De inepta leticia

SI ex inordinatione cibi uel potus nimis fuit leuis et dissolutus risibus.ludis et iocis et aliis leuitatibus corporis:quod communiter est ueniale:nisi addatur aliud uicium.

De choreis

DE choreis que fiunt ut communiter ex inordiata leticia et frequenter cum mortali:etiam interrogandu est. Nam quinq; modis fiunt cum peccato mortali. Primo modo cum fiunt ex libidine. Secundo mo

cũ fiunt a clericis & religiosis cũ mulieribus & hoc rõe scãdali. Tertio cũ fiunt ĩ ecclesiis uel aliis locis sacris: qa sacrilegium est. Quarto cum fiunt ex inani gloria uel uana leticia tã ĩordiãta: quod ibi cõstituitur finis. Quinto qñ tales chorizantes non curant de scandalo proximi etiã mortali. In aliis aũt caĩbus cõmuniter ẽ ueĩale. Poss& tñ qñq; esse mortale ex aliquo accidẽte: nec de facili potest dari de huiusmodi iudicium.

De multiloquio.

SI cũ fuerit ĩpletus: multũ fuit loq̃x: uel dixit uerba ociosa idest sine necessitate uel rõabili utilitate: quod ueĩale ẽ cõmuĩter.

De scurrilitate.

SI fecit actus & gestus ĩmorigeratos: qa si sũt prouocãtes ad libidinẽ. ex. mrĩoniũ: ẽ mortale. Si aũt ad dissolutões & leuitates ut uentositates & huiusmõi: est ueniale.

De immundicia.

IMmundicia põt intelligi: cum qs ĩmunde comedit: et ẽ ueniale precipue si ex hoc cõturbat alios: uel qa uomitũ facit. Et si hoc facit qa nimis comedit: uel ut auidius comedat uel bibat: peccatũ ẽ. Secus si cã mediciẽ. Vel põt intelligi de ĩmundicia polutõis: que cũ accidit in somnis: nõ imputatur ad peccatum: sed peccatum põt esse cã eius. s. si processit ex crapula uel turpi cogitatione precedente: uel ex negligentia: uel ẽt cum post in uigilia recolẽs de immundicia ipã & sõno turpi delectatur. Et si est ibi consensus rationis de huiusmodi delectatõe turpi: est mortale. alias aũt ueĩale

uel nullum. s. si ex alleuiatione nature.

De polutione.

DE immundicia seu polutione procurata nota q̃ si quis aliquid agit hac intentione principaliter: ut polutionem habeat siue uigilãdo siue dormiendo mortaliter peccat: etiam si faciat causa sanitatis. Si autem etiam ipsa polutio cõtingat in uigilia: & preter uoluntatem ac sine procuratione: non est: mortale.

De septimo peccato mortali. s.
luxuria & spẽbus & filiabus eius .c.xxviiii.

LVxuria est septimum uicium capitale. Et quia supra in capitulo de sexto precepto satis dictũ est de speciebus eius in opere ac etiam cogitatione: et hoc in capitulo de nono precepto supra: ideo illis omissis: ad que ibidem recurrendũ est: uidendum est de quibusdam aliis pertinentibus ad ipsam luxuriam et delectationem morosam. Vnde interrogandum est de hoc: ut sequitur. Si uidelicet osculatus est aliquem uel aliquam ex libidĩe et extra coniugium: quia mortaliter peccauit: etiam si nõ sequatur actus turpis: sed si sequatur actus cum huiusmõi: facit unum peccatum: sed tãto grauius quanto plura de huiusmodi concurrunt. Sed si fiunt diuersis temporibus: sunt diuersa peccata. Si scripsit litteram uel misit uel portauit: uel recepit litteras cõtinentes amatoria et prouocatiua ad libidinem: quia mortaliter peccauit hoc aduertens. Si cantauit uel legit uel cum delectatõne audiuit uerba lasciua & turpia

ad prouocandum se uel alios ad lasciuiam: mortale est. Si se sociauit alicui quem nouit euntem ad peccādum: uel turpiter agendum: uel ad faciendum sermotas: uel matinatas: peccauit mortaliter. Si fuit mediator inter aliquos ad huiusmodi turpia: uel posuit aliquos mediatorēs īter se et alios ī huiusmōi: peccauit mortaliter. Si recepit encenium aliquod uel donum quodcunq;: uel misit huiusmodi ex amore libidinoso: mortaliter peccauit.

De delectatōe morosa.

DElectatio morosa repitur ut frequenter ī tepidis: et multum negligētibus. Nam feruidi subito cogitationes expellunt noxias: et feruidis cogitationibus desideriis & operibus acquiescunt. Vnde interrogandū est. Si habuit cogitationes immundas et carnales: in quibus cōtraxit moram: postq̄ ratione perpendit propter delectationem ipsam huiusmodi cogitando: mortaliter peccauit. Non solum enim peccat homo: quando cogitatōnibus luxuriosis ratione cōsentit deliberās malum facere: sed etiam cum non curat ipsas libidinosas cogitationes expellere: postq̄ eas perpendit: sed in eis uoluntarie immoratur: peccat mortaliter.

De filiabus luxurie

DE filiabus luxurie non oportet multum interrogare: quia difficile est intelligere: nisi cū mixtura aliorum uiciorum.

De cecitate mentis.

SI fuit ita mente occupatus circa mundana: quod

nesciuit de deo cogitare uel rebus spiritualibus.

De precipitatione.

SI fuit preceps et subitus in operibus suis sine consilio & examinatione mentis debita agens.

De inconsideratione.

SI fuit in cautus in factis suis: et non bene iudicauit circa occurrentia.

De inconstantia.

SI in eo quod deliberauit bonum agere mutabilis et inconstans fuit ex passione.

De amore sui.

SI nimis seipsum dilexit querendo delectationes corporis commoditates et huiusmodi.

De odio dei.

SI habuit displicentiam in deum uel legem suam: quia prohibet concupiscentias eius.

De amore uite presentis.

SI nimis amauit uitã istã pñtem propter uoluptates carĩs: qbus ẽ deditus. Nã ita amaĩ uitã pñtẽ: ꝙ aliqs uelit hoc perpetuari: secũdũ Pe. est mortale.

De horrore futuri seculi.

SI horrorem habuit ad uitam futuram.

De aliis que pertinẽt ad uicium luxurie circa coniugatos uide infra in capitulo de coniugatis.

¶ Seqtur tertia ps huius opusculi de ĩterrogatõibus certis ad certas psoãs secũdũ status diuersitatis. Et primo quo ad cõiugatos. .c. .xxx.

NVnc formande sũt ĩterrogationes nõ ad oĩes sed ad quosdã secũdũ status eoꝝ. Et prĩo quo ad cõiugatos. Interrogãdi sũt ergo cõiugati ñ tñ oẽs sed de qbus uidebitur expedire. Si uidelicet ĩ aliquo gradu prohibito cõtraxerunt: quia mortale est: nisi ignorantia facti probabilis excuset. Vnde sciendũ: ẽ q̧ quedam sũt impedimenta: que impediũt matrimoniũ contrahendũ: et dirimũt iã cõtractũ. i. nullũ faciũt illud quod tamen intelligendũ est: qñ dicta impedimẽta prius fuerũt inter eos: q̃ sit cõtractũ matriõniũ Et cõtinẽtur ĩ his uersibus Error. cõdicio. uotũ. cognatio. crimẽ. Cultus disparitas. uis. ordo. ligamen. honestas. Si sis affinis: si forte coire nequibis Hec socianda uetãt cõnubia iuncta retractãt. Pro hoꝝ quolibet breuissĩa declaratione. nã de his satis inuenies ĩ sũmis. nota de singulis intellectũ. Error ĩtelligitur de persona nõ de fortuna: cũ. s. quis cõtrahit cũ berta credens cõtrahere cũ Chatherina. cũ qua ĩtẽdebat contrahere. Conditio ĩtelligitur de conditione seruili: cũ. s quis cõtrahit cũ serua credens eã esse liberã. Nam si sciẽter liber cõtraheret cũ serua: matrimoniũ teneret. Et similiter si seruus cõtrahit cũ libera credẽs eã seruã Idẽ uidetur si seruus cũ serua: licet crederet eã liberam. Votũ ĩtelligitur de solemni: cũ silicet quis fecisset professionẽ tacitã uel expressã ĩ aliqua religione approbata et postea cõtraheret. Nã talis esset etiã excoĩcatus. Cognatio est triplex silicet naturalis spiritualis et legalis. Naturalis dicitur cõsanguinitas: et habet tres lineas. s.

ascendentiũ ut pater. auus proauus. et huiusmõi. Descẽ-
dẽtiũ ut filius nepos pronepos. et cetera. Collateralium
ut fratres. sorores. patrueles. et cetera. Et habet quelibet
linea quatuor gradus cõclusiue precipue collateralis. Nã
inter ascendentes et descendẽtes uidetur esse perpetua
prohibitio. Qui ergo inter istos ẽt cõtrahit: ẽ excoĩcatus
Cognatio spiritualis habet tres gradus et cõtrahitur in
batismo: et cõfirmatione. Primus ẽ ĩter tenentes ad ba-
tismum uel cõfirmationẽ: et eum qui tenetur: et dicitur
paternitas et filiatio. Secundus est ĩter patrẽ et matrẽ
carnales illius: q tenetur et illũ tenẽtes: et dicitur cõpa-
ternitas. Tertius est ĩter filios naturales illius: qui tenet:
et illum q tenetur et dicitur fraternitas. Cognatio lega-
lis fit p adoptionẽ: et habet tres lineas uel gradus. prius
ẽ ĩter ipsum adoptantẽ et adoptatum: et filium uel filiã
eius adoptati. Secundus est ĩter uxorẽ adoptãtis et ipm̃
adoptatum: ac etiã ĩter uxorẽ adoptati et adoptantem.
Tertius est inter filios naturales et legitĩos ipĩus adop-
tantis: et ipsum adoptatum: et hoc tm̃ cum ipsi filii sĩt
adhuc ĩ potestate prĩs. Inter hos enĩ oĩs ẽ prohibitum
matriõnium. ergo si cõtractum fuerit dirimatur. Crimẽ
hoc scilicet q habet impedire et dirimere matriõnium
contractum: intelligitur tantum de duobus crimĩbus.
Primum ẽ cum mulier machinatur cum effectu ĩ mortẽ
alterius uxoris: ut hẽat maritum illius in uiꝝ. et e cõtra
cum uir in mortem alterius uiri machinatur: ut habeat
uxorẽ eius. Secundum cum qs dat fidẽ alicui cõiugate

de ducẽdo eã ĩ uxorẽ post mortem mariti sui:et cum ex illa promissione seqtur adulterium. Cultus disparitas: ut.s.si fidelis cõtrahat cum iudea uel pagana pmanẽte ĩ ĩfidelitate. Si autem contraheret cum heretica:teneret matrĩonium:sed cohabitare ei nõ deberet.et hoc si eẽt periculum ei incurrendi heresi:sed peccat cum tali cõtrahens. Vis.s.cum qs p uiolentiã cogitur ad cõtrahendum et ĩtelligitur de uiolentia absoluta:et similiter de uiolentia que fit per metum: que põt cadere ĩ constantem uirum:que cõtinetur ĩ hoc uersu. Stupri atq; status uerberis atq; necis:nisi tam̃ postea de inuito efficiatur uoluntarius. Ordo intelligitur de ordine sacro.s.cum cõtrahens fuerit in subdiaconatu uel supra.et talis etiam est excoĩcatus. Greci tñ in sacris ordinibus possunt uti matrimonio iam contracto:sed contahere non possunt Ligamen.s.si sit alteri ligatus per cõiugiũ per uerba de presenti etiam nondũ cõsumatũ. Nã talis ĩ nullo casu potest alteri matrimonialiter copulari:nisi ille cũ quo contraxerat proficisceretur in aliquam religionẽ ante cõsumationẽ matrĩonii. Si aũt recederet alter cõiugũ ita q per multos annos nihil de eo audiretur:adhuc nõ liceret alteri cõtraher̃: nisi prius uerisimiliter sciret de morte ipsius. Honestas idest publice honestatis iusticia in sententia:que oritur ex sponsalibus contractis cum aliqua cũ qua postea non seqtur matrĩoniũ:nisi propter mortem uel propter aliquã causam aliam. Nã cũ nulla consanguinea illius contrahere potest usq; ad quartum

gradū īclusiue. Affinitas est proximitas que cōtrahitur inter eū qui ducit uxoré:et omnes cōsanguineos uxoris usq; ad quartum gradū. Similiter inter uxoré et omnes consanguineos eam ducentis usq; ad quartum gradum inclusiue. Et nota q̄ affinitas cōtrahitur etiā per fornicarium coitum ita quod ille qui fornicatur cum aliqua nō potest cōtrahere matrimoniū cū aliqua cōsāguinea illius usq; ad quartum gradū:nec illa mulier potest contrahere cū aliquo consanguineo secum fornicantis usq; ad eundem gradū. Impotētia exercēdi actum cōiugalē pōt proueīre uel ex naturali frigiditate:uel ex maleficio uel ex indispositione mēbri genitalis uiri uel mulieris. De his autē omnibus impedimentis habes plene in summis. Insuper nota q̄ nō oportet nec expedit interrogare omnes coniugatos singulatim de predictis impedimētis sed de illis solū de quibus possit presumi. Et precipue de īpedimētis criminis uel cognationis:uel publice honestatis:et ante omnia affinitatis. Si enim quis cognosceret consanguineā eius cū qua iam cōtraxit p uerba de pn̄ti: et grauius si iā cōsuāuit matrimoniū tale matrimoniū nō dirimitur aut diuiditur:sed amittit ille q huiusmōi facit potestatē seu ius petendi debitū:ita q̄ peterē nō pōt sine peccato mortali:tenetur tn̄ reddere exactus. Idem in muliere:que pmittit se cognosci a cōsāguineo mariti sui. Si tam̄ ante q̄ cōtraxit p uerba de pn̄ti cum aliqua: cognouit consanguineā eius:ita q̄ semen emiserit ītra claustra pudoris:nō pōt illā habere:et si iā cōsumasset

matrimoniū cū illa: nō teneret: nec ī hoc pōt dispēsari nisi per papā. Vnde ante dispensationē semper peccat mortaliter exigens et reddens debitū sciens dictū impedimentum. alter autem cōiugum nesciens excusatur ex ignorantia facti probabili. Et de his et aliis qn̄ casus occurrit: uide plenius ī summis. Insuper interrogādū ē si cōtraxit matrimonium clandestine: quia mortale ē propter prohibitionē ecclesie. Itē si habens uotū siplex continentie contraxit: mortaliter peccauit: nisi prius fuerit dispensatus a papa. Et tenetur adimplere uotum ante consumationē matrimonii. Nam ipso consumato efficitur īpotens ad uotū implendū: qa reddere tenetur exactus debitū expresse uel īterpretatiue: sed tn̄ exigere nō potest sine dispensatione: quia peccaret mortaliter. Item si contraxit cum aliqua uel mulier cum aliquo p uerba de futuro: et postmodū cū alia contraxit uel alio: etiam per uerba de futuro uel de presenti: mortaliter peccauit propter fidem fractam: nisi de cōmuni cōsēsu mutuo se absoluerit: quod fieri debet per iudiciū ecclīe: uel si aliquis predictoꝝ casuū: seu alioꝝ septē: quos hēs in summa: quibus sponsalia solui possunt: supuenerit. Item si post matrimonium cōtractum p uerba de pn̄ti contraxit cum alia. quia peccauit mortaliter: nec tenet matrimonium secundū: etiā si esset cōsumatū: et filios iā genuisset. Redire enī oportet ad primum matriōniū nisi. ille uel illa cum quo uel qua prius cōtraxit ītrasset religionem aliquā: et ibi professus esset: uel nisi papa

dispensasset in secundo. Tamen secundum Theo. ĩ hoc dispensari nõ potest. Sed quia difficile est disputare de potestate pape si sine supplicatione obtenta ẽ forsitan transiri potest. Item si contraxit matrimonium ante etatẽ legitimã: uel filios aut filias iunxit matrimonio ante legitimã etatẽ: quod prohibitum est. Etas autem legitima secundum iura ẽ. xii. ãnoꝝ ĩ femella: et. xiiii. ĩ masculo. s. ĩ cõtrahẽdo ꝑ uerba de pñti: uel ĩ cõsumãdo Itẽ si cõsumauit matrĩonium ante benedictionẽ nuptiaꝝ: quia mortale est: et contra prohibitionem ecclesie. Et hic aduertendum est. ꝙ ĩ multis locis q̃uis spõsi nõ cõsumãt matrĩonium cum spõsis ante nuptias: multas tamẽ turpitudines et corruptellas faciunt cum ipsis eas uisitando et cetera. Vnde interrogandũ de huiusmõi ẽ ubi illa reperiuntur. Item si celebrauit nuptias ĩ tẽpore prohibito ab ecclesia: quia mortale est.

Nota tpĩa prohibita ab ecclesia ad celebrandũ nuptias seu matrĩoniũ.

Tempora prohibita ab ecclesia ad matrimoniũ celebrandũ sunt ista. s. ab aduentu dñi usq; ad epiphaniã nõ tñ ante octauam eius. et a septuagesima usq; ad octauã pasce. et a tribus diebus letanie minoris ãte ascẽsionẽ dñi: usq; ad octauã pẽtecostes. Itẽ de actu cõiugali nota. ꝙ quãdoq; fit ubi est maifestũ mortale scilicet cũ fit extra uas debitum: uel etiã cũ fit ĩtra uas debitum: tamẽ eo modo ut nõ suscipiatur semẽ ad euitandã prolem uel generationem: uel cũ ex actibus uel

tactibus impudicis sequitur pollutio ĩ altero ipõꝝ: uel cum exercens actũ cõiugalé appetitũ habet deliberatũ ad alíum uel aliã: uel si ita ĩordinato affectu fertur ad actũ cõiugalé: ꝙ etiam si nõ esset uxor sua uel maritus adhuc ageret opus carnale cum illa uel illo. Difficile tñ é hoc discernere: uel si cũ alter alteri exigenti denegat debitum sine cã legitima propter quod exigens ĩ cõtinentiá ĩcurrit uel aliud scandalum. Esset autem causa legítima ad denegandũ debitũ: si timeret probabiliter notabile nocumentum persone uel cõiugis uel prolis in utero. Vel quia ex adulterio cõmisso amisit ius petẽdi: uel etiam si ĩ loco sacro peteret: uel etiam ĩ publico: qa esset cõtra debitam honestatem. Nõ autem est legitĩa causa denegãdi dies ieiunioꝝ solemnitatum: uel ira ad ĩuicem. Quandoq; etiá fit actus cõiugalis: ubi dubium est an sit mortale uel ueniale. s. quando seruatur uas debitum sed modus ĩdebitus: puta si lateraliter: uel si ex parte posteriori accedat uir ad uas debitum: uel mulier supgrediatur uiro. In qbus modis et precipue ĩ ultimo dicunt aliq esse mortale de se. Alii uero ut Tho. et Al. dicunt ꝙ non sit mortale de se: sed potest esse signum mortalis cõcupiscentie: nec ꝑ hoc impeditur generatio et si nõ ita apte procuretur. Vnde ĩ hoc noli precipitarẽ sententiam: nec denegare absolutõné ĩ huiusmodi perseuerãti: sed detesteris et prohibeas q̃tum potes. Quãdo autem fieret primo uel secundo modo et hoc propter periculũ aborsus: forte esset sine peccato. Dubiũ ẽ etiá

an ſit mortale:cum fit tempore menſtruoꝝ et precipue in exigente ſciente talem defectum:quod quidā ponūt eſſe mortale:precipue qñ eſt quaſi continuus ſecundum conſuetudinē ut menſatim. Alii tñ contrariū dicunt.ut Pe. de pal.et hec opinio cōīor eſt. Vñ ēt propter hoc nō deneges abſolutionē:ſed prohibeas quantum potes de exactione:et exactā admoēas ut nō aſſētiatur exigenti niſi tam̄ ex hoc de incontinentia ipſius timeret. Dubiū etiam eſt de exigente debitum a coniuge permanente ī adulterio ſiue occulto ſiue manifeſto:quod ipē nouit. Hoc tam̄ quidam dicunt eſſe mortale in ipſo exigente: quia facit cōtra conſtitutionē eccleſie.ut notat Hugu. xxii.q.i. Si quis uxorem. Et hoc firmatur ī ſūma piſana Sed in ſumma cōfeſſo. et Ard.ī roſario mitigant hunc rigorem excipientes caſum illum uidelicet :cum exigēs hoc faceret ad prouidendum incontinentie ſue.ſed Pe. de pal. multo magis mitigat dictū rigorē uidelicet cū non ſperatur ex hoc emēdacio permanētis ī adulterio: ſed potius deterioratio:nō peccat exigēs ſaltē mortalr̄. Quandoq; etiam exercetur actus coniugalis:ubi fit ue/niale:cū uidelicet exercetur ſeruato debito uaſe et mō tñ prīcipaliter fit intentione delectationis cōſequende ita tñ ꝙ ſiſtat intentio intra limites matrimonii. Vel cū exercetur actus huiuſmōi cōiugalis propter ſaītatē corporalē ſolū:quia ad hūc finē nō ordinatū eſt ueīale tñ puto:uel ſi ī ſolēnitatibus et diebus ieiunioꝝ exigit debitū aliqua infirmitate.ſ.concupiſcentie ductus ſine

cõtemptu sacri tẽporis uel ecclesiastice exhortationis: ueniale ẽ secundum Tho.et.Rai.sed reddens debitũ nõ peccat cum timet de ĩcontinẽtia uel scandalo cõiugis peccaret autẽ si negaret omnino. Itẽ tpr̃ pregnationis exigere ueniale est:et si nõ est periculũ aborsus:reddere nõ est peccatũ. Itẽ ante purificationẽ post partũ exiger̃ seruatis tñ aliis debitis circũstantiis nõ est mortale:ut uidetur.sed secundũ Guil. Exigere uel reddere debitum ante ingressũ ecclesie post partum nõ uidetur peccatũ Et possunt mulieres ĩtrare ecclesiã ãte quadragessimũ diem sine peccato:ĩ quo tamen seruãda est cõsuetudo patrie:si fieri põt. Itẽ actus ĩpudicicie:q ibi exercẽtur pertinẽtes ad delectationem operis seu exercicii illius excepto tñ opere:ut ĩ tactibus osculis et aliis huiusmõi inordinatis cõiter sunt uenialia:q̃uis tanta posset.esse ĩordinatio q̄ fieret mortale. Quandoq; etiã exercetur actus cõiugalis sine peccato aliquo cũ uidelicet fit cã prolis cõcipiende uel etiã cã reddendi debitũ seruatis tamẽ aliis debitis circũstantiis. Tenetur autẽ exactus et debet reddere debitum et precipue uir uxori nõ solũ expresse petenti sed etiam per signa uel circũlocutiões nec debet uir uxorem auertere ne petat propter piculũ Etiam fit huiusmodi actus sine peccato cum fit causa fornicationis uitãde ĩ se uel ĩ cõiuge. ¶ Circa predicta aũt sic formantur interrogationes: si uidelicet usus est matrimonio extra uas debitũ. Si aliquid fecit ad euitã-dã generationẽ. Si usus est modo indebito licet ĩ uase

proprio et quomodo. Si utendo matrimonio habuit intentionem ad alium uel aliam. Si tempore menstruorum exegit uel reddidit. Si tempore pregnatiōis et precipue prope partum: uel āte purificationē post partum exegit debitum. Si exegit uel reddidit a permanēte ī adulterio Si prīcipaliter cā delectationis exegit: uel alia et qua. Et circa huiusmodi iudicandum ē de peccato mortali uel ueniali secundum predicta : de quibus tam̄ plenius habes insummis. Si petenti omīno denegauit debitum. Si preter actum cōiugii ꝑ tactus. oscula seu alia secuta est pollutio. Si contraxit matrimonium existens excoīcatus maiori excoīcatione: quia peccauit mortaliter: et precipue si sciuit se fore excoīcatum: et hoc qa participauit in diuinis. s. sacramētis cum excoīcatione maiori Idem uidetur de minori: si eam nouit: quia sepat a susceptione sacramentorum: et matrimonium est sacram̄tū ergo et cetera. Si existens ī mortali cōtraxit mrīmoniū uidetur mortale: qa sacram̄tū suscipit ī mortali sciēter precipue autē si sit factum per uerba de p̄nti: qm̄ ibi est essentia sacramēti. Si cōtraxit cū aliqua de futuro uel de p̄nti per uerba non intendens illū uel illam habere ī coniugem: sed tm̄ carnalem copulam extorquere : mortaliter peccauit. Et q̄uis regulariter nō sit ibi mrīmoniū: cogendus tamen est ī foro cōsciētie illā ducere: uel aliter illi satisfacere: maxīe si secuta est copula carnalis in quo tamen casu ecclesia iudicaret matrimonium si ueniret ad forum cōtentiosum. Nam ipsa iudicat de

manifestis nõ de occultis:et tenetur obedire ecclesie. Si uir nõ prouidit uxori et familie ĩ necessariis non tamẽ superfluis. Si nimis exasperauit uxorẽ dictis uel factis. Si zelotipus et nimis suspiciosus fuit cõtra uxorem uel nimis remissus ĩ custodia eius. Si uxor in obediẽs & cõtẽtiosa ac sui sẽsus erga uiꝝ fuit. Si nimis ĩculta et negligens fuit circa gubernationẽ domus. Si irreuerens et discola fuit ad soceros et cognatos . Si dedit de rebus uiri parentibus uel pauperibus plusq̃ debuit . Si dedit licentiã uiro eundi ad alias cũ pregnatur:quod ẽ mortale. Si nõ uult sequi uirũ transferentẽ domicilium:ad quod tenetur:nisi uellet eam trahere ad peccatum : aut dubitaret de morte sua:aut si eẽt uagabũdus. Si uterq; etiã filios educauit ĩ timore dei:et obediẽtia mãdatoꝝ eius ad quod tenentur.

Interrogatões ad prĩcipes et rectores.c.xxxi

CIrca principes et rectores seculares sic possunt formari ĩterrogatões prout uidebitur expedire secũdũ cõditionẽ persone. Et primo uidelicet per usurpationes iniustas et nõ iusto titulo obtinuit dignitatem regimen uel dominiũ ciuitatis uel castri qa mortaliter peccauit:et semp ĩ isto peccato manet dum tenet huiusmõi usurpationẽ : nisi postmodum titulum iustificasset:nec ibi añ iustũ titulũ põt exercere iudicia sine peccato. Si ambitiosus fuit ad digĩtates et regimẽ nimis aspirãs:et si ĩtẽdit negligere iustitiã ad querẽdũ amicos :ut sic permaneat ĩ dominio:qa mortaliter pec-

cauit. Si prelatis ecclesiasticis uel aliis maioribus suis non fuit obediens: et admonitioēs et correctiones ab eis factas nō sustinuit patienter: aut si eos contempsit: qa peccauit mortaliter. Si sententiam excoīcationis uel interdicti nō curauit: aut sic ligatus diuinis se ingessit: quod est mortale. Si propter crimen eius ciuitates sūt interdicte: quod est sibi ad magnū iudiciū. Si prohibuit laicis ꝙ nō uēderēt clericis neq; coquerent eis: ex eo ꝙ nō hēt ex eis quod uult. Si propter excoīcatōnē ī se latā iudices uel actioēs aut mīstros grauauit: qa ultra mortale excoīcatus ē. Si de factis ecclesiasticaꝝ ꝑsoāꝝ ad eum nō ꝑtinētibus se intromisit: ut trahendo eos ad suum iudiciū: et huiusmodi: qa mortaliter peccauit et excoīcatus ē. Et si cepit aut capere fecit uel īcarcerare clericos aut religiosos etiam delinquētes ē excoīcatus: si nō habuit prius licētiam a prelato suo. Si electionē alicuius impedierit maliciose: uel per uiolentiā aliquē ītrusit: uel si grauauit aliquod monasteriū uel collegiū eo ꝙ nolebant eligere illū: pro quo rogabat: quia ultra mortale excoīcatus est. Si ius patronatus ecclesiaꝝ de nouo sibi usurpauit: uel bona uacantium ecclesiaꝝ aut monasterioꝝ: qa ultra mortale excoīcatus ē. Si īposuit collectā aut talia uel exactiones clericis et aliis ꝑsonis ecclesiasticis sine licentia pape: qa si post moītionē nō desistit est excoīcatus. Si fecit statuta uel leges contra libertatem ecclesie: uel iudicauit secūdū illa: uel dedit consiliū ad huiusmodi: uel non remouit: cū potuit: quia

ultra mortale excoīcatus ē. Si noua pedagia uel guida-
gia instituit nō habens potestatem a principe sup hoc
uel si antiqua pedagia seu thelonea augmētauit excoī-
catus est: sed si hoc fecit cū licentia principis et causa
rationabili nō est peccatum. Si nō tenuit stratā uel uiā
publicā securam a predonibus et latronibus: ut debuit:
qa peccauit mortaliter: et tenetur ad restitutionē dam-
nor ī de secutor. Si a clericis aut religiosis theodoneū
aut gabellā accepit pro his que deferūt non tñ cā ne-
gotiationis : qa peccat grauiter et est excoīcatus: q̃uis
aliqui ut Io.al. hanc nō admittunt: quia nō recepta: et
papa scit et tollerat immo hoc facit ī terris suis. Si pu-
blicos usurarios et alienigenas et nō inde oriūdos. s. ī
terris suis ad exercēdū fenus ī ciuitatibus suis admittit
uel admissos īfra certū tēpus nō expellit qa excoīcatus
est: et hoc si fuerit persona ecclesiastica habēs dominiū
temporale: si uero fuerit prīceps secularis excoīcandus
est. extra de usuris li. vi. Non tñ episcopi et superiores
īcurrunt sed alii. Si nauigātes ī districtu suo depreda-
tus est: uel depredari fecit: uel hoc factū nōie suo ratū
hūit: qa ut pyrrhata excoīcatus ē excoīcatione papali.
Si nauigantes expoliauit: uel res eor ad portus terrar
suarū a mari delatas sibi appropriauit: quod est rapina:
et secundū aliquos sunt excoīcati. Si incendia fecit: uel
fieri fecit: uel effregit ecclesias: uel loca religiosa: quia
excoīcatus est: et postquā fuerit denuntiatus spectat ad
papam absolutio eius. Si īmunitatē ecclesiar uiolauit

puta quia fecit capere homines propter debita uel etiā maleficia: aut aliā quancūq; causam ī ecclesia uel locis priuilegiatis: quia sacrilegiū cōmisit: quod est mortale et potest excoīcari. Si expoliauit ecclesias uel personas ecclesiasticas: quod multi tyranni faciūt: aut priuilegia eoꝝ uiolauit mortaliter peccauit. Si fecit represalias uel fecit fieri: aut ab ātiquo consuetas extendit contra personas ecclesiasticas: est excoīcatus: nisi reuocauerit infra mensem et satisfecerit de īiuria et damno. Et si pignorantis li. vi. Vtrum autē liceat facere represalias cōtra laicos: uide ī tertia parte sūme. iiii. c. i. Si ad ecclesias ī quibus patronus fuit idoneus nō represētauit: sed ineptos ut idiotas uel cōcubinarios: uel alios malos presentauit: uel subditos suos ecclesiaꝝ patronos tales eligere aut presentare suasit: quia peccauit mortaliter. Si recepit pecuniā. ut presētaret aliquē: cū eēt patronus uel ut supplicaret pape uel episcopo: ꝙ beneficiū alicui cōferat: quia simoniā cōmisit: uel etiam absq; pecunia si porrexit preces pro īdigno: quia mortale ē et simonia Si fuit fautor et defēsor hereticoꝝ aut ēt scismaticoꝝ: quia mortaliter peccauit: et est excoīcatus. Si īpediuit uolentes recurrere ad foꝝ ecclesiasticum sup causis: que ad tale foꝝ pertinēt. ne. s. corā ecclesiastico iudice tales cause agitentur: uel ad hoc dans consilium auxiliū uel fauorem: quia excoīcatus est: ut extra de immu. eccle. c. quoniā. li. vi. Si bellum sumpsit īiustū: uel adiutor fuit iniuste bellantis: quia omnia mala: que inde sequūtur:

tenetur restituere: et hoc ueꝝ: nisi ad iuuandū et seruiē-
dum teneatur illi: qui huiusmodi bellū īstituit: ut puta
quia est miles aut uasalus eius. Talis etiā adiuuans cū
est dubium: si bellum sit iustum uel īiustū excusatur: ut
xxiii. q. i. Quid culpatur. Non autē excusaretur de pctō
si sciret bellum iniustum. Si consulit existens ī officio
coītatis ꝙ assumatur īiustū bellum: ad oīa enī mala et
dāna īde secuta tenetur: nisi forte proponeretur mate-
ria in consilio falsa: modo tñ et forma. ac si eēt iusta
tunc enī hoc ignorantes uidentur excusari. De materia
belli et quō dicatur iustum uel iniustum uide ī sūma ī
tertia parte ti. ii. Si indiscretos et tyrannos officiales
fecit seu preposuit terris suis: quia tenetur de damnis et
malis eoꝝ: si sciebat eos tales esse: secus si nesciebat: et
tunc q̄cito perceperit eos tales esse: remoueat eos: quia
alias peccaret: ut prescriptum est. Si iniustas exactiones
et collectas fecit: qa rapinā fecit. Et que collecte dicātur
iniuste et q̄uo mō debeat satisfacere uide ī tertia parte
sūme. ti. secūdo. c. i. Si posuit iudeos ī officiis publicis
quia prohibentur: ut xvii. q. iiii. Si ea que sunt coītatis
appropriauit sibi: ut siluas campos et huiusmodi: quia
mortale est et tenetur restituere. Si libera hoīes ī seruos
subiecit. Nam christiani nō possunt redigi ī seruitutē
ratione belli: uel etiā capti nō possūt licite emi ī seruos
uel empti uēdi. Sed īfideles bene ī seruitutē rediguntur
ac emi et uēdi possunt capti tñ ī bello iusto: q si postea
efficiātur christiāī: nō tñ ex hoc liberātur a captiuitate

uel seruitute: quis tamē pium sit: tunc eos liberos facerē. Si a decedētibus sine filiis accipit bona illorū nō pmittens de eis testari: uel legari ad placitū: nisi patria illa talem héret cōsuetudinē a tēpore cuius ī cōtrarium nō esset memoria hominū. Si nimis uindicatiuus fuit. Si homicidia mutilationes incarcerationes uulnera et huiusmodi seua sine iusticia: uel ēt cū iusticia et ex odio uel ob uindictā fecit. procurauit uel facere permisit: qa ī hoc grauia mortalia sunt. Si torneamenta aut duella fecit fieri: uel ludos aut spectacula piculosa anime uel corpori: ut proiicere lapides ad inuicē: uel si alias representatiōes turpitudinum fieri fecit aut permisit: uel si huiusmodi nō prohibuit: cum tamen potuit sine graui scandalo: quia mortaliter peccauit. di. octoagesima. ii. terrori. Si leges statuit: quas nō potuit: uel non debuit: qa iniq; erant: quia mortale est. Si nimis durus fuit ad dispēsandū uel parcendū: ī quibus potuit: uel ecōtrario si nimis facilis ad parcendū delinquentibus fuit ī preiudiciū iusticie et cōis utilitatis. Si feuda uasallis suis absq; iusticia denegauit: uel seruitiū indebitum ab eis exegit: aut fidem non seruauit. Si ipē existens uasallus alterius non fuit fidelis domino suo: ut debuit secundū quod in iuramento fidelitatis exprimitur: uel obsequū debitum nō prestitit: uel iniuriam aliquā fecit domīo scilicet alienādo feudum: aut diminuendo: aut aliquid huiusmodi: quia mortale est: et tenetur de damnis. Si tutellā alicuius sibi commissā nō fideliter egit: uel de

bonis illius sumpsit uel dissipauit:quia mortale est : et tenetur de dānis omnibus . Si ī terris sue iurisdictōnis sustinuit īiustas mēsuras:aut īiusta pondera:aut īiusta precia reꝝ uenaliū scienter: quia mortale est : et teneri uidetur de damnis:si tamē commode obuiare potuisset huiusmōi.Similiter peccat si īducit uel sustinet malas consuetudines aut corruptellas . Si tollerauit publicos usurarios propter hoc recipiens ab eis certā q̄titatē uel summā peccuniaꝝ annuatim : uel ob aliā causam:quia mortale est:et tenetur ad restitutionē illius sic accepti: non tamen usurario:sed creditoribus eius : a qbus sunt usure accepte:et extorte secūdū Tho.Si aliquod castrū uel dominiū:aut aliā rē ī pignus habuit:et fructus illius non cōputauit ī sortē:quia usura est. Et sic ulterius hic interrogandum est de aliis speciebus usure:si uidelicet ī aliqua offēdit:uel particeps fuit:de qbus supra ī prima ꝑte.c.de usura.Si penas uel emēdas ī peccuniā propter cupiditatē uel odiū uel propter correctionē deliquētiū accepit:uel ultra debitū extorsit:uel penas corporales uel mortis ī peccuīarias propter auaritiā cōtra iusticiā commutauit:quia mortale est . Si permisit ī terris suis latrones īualescere uel maliciose eisdē fauens fuit: aut ex auaricia nolēs expedirī ad tutandā patriā:quia mortale est et tenetur de damnis factis:si comode obuiare poterit.Si iusticiā uēdidit:uel munera iniq; accepit:s. pro administratiōe iusticie:uel alias īiusticias fecit:uel fieri fecit ī iudicādo:quia mortale est.Si fidē promissā

uiolauit etiam inimico:nisi prius ipse uiolasset : quia mortale ē . Si treugas nō seruauit: et si obsides suos nō liberauit:quia mortale est . Si uiduas et pupillos cōtra oppressores suos non defendit. Si nimis sumptuosus et curiosus fuit in uestitu et apparatu cibo℞ et equorum familie cū canibus.auibus.edificiis et conuiuiis . Nam qn̄q; ut huiusmōi ualeant facere:emungūt subditos sibi populos usq; ad sanguinē eo℞ facientes multa iniusta Si fecit edificare domos suas uel agros aut uineas arari et in eis laborare:aut ligna apportari et similia p sub-ditos suos:et eis nō soluit plene de labore suo:nisi sub-diti ad hoc ex debito teneātur: uel si in diebus festiuis fecit pro se laborare:quia mortale est:quod tamē multi faciunt:nec subditi tenentur ī hoc obedire. Si nimis se occupauit ī uenationibus et aucupiis : uel quod peius ē subditos suos ī huiusmodi grauauit eos ad hoc īducens et quod pessimū est:si hoc fit ī diebus festiuis:maxime non prius audita missa:propter quod omēs peccāt mor-taliter:et ipē est reus omnium . Si propter discursus et huiusmōi destruxit segetes aliorū:qa tenetur de dānis uel si permisit accipi de feno aut blado suo℞ subdito℞ propter equos suos:non petita et obtenta licentia:quia tenetur de dāno. Idē de qbuscūq; fructibus . Si histrio-nibus superflue dedit:uel mimos turpia represētātes ī curia nutriuit:uel cōcubinas aut meretrices:aut ludētes ad aleas in curia tenuit:que omnia sunt damnabilia. Si de honestate familie sue nō curauit: sed īhoneste se

habẽtes cũ feminis aut masculis ĩ curia sua retinuit nec correxit cum posset: quia peccauit mortaliter. Si uero huiusmoĩ princeps est coniugatus: interroga ultra premissa de his que hñtur in capitulo proxime precedẽti: prout uidetur expedire.

Circa iudices uel quãcũq; hñtes auctoritatẽ uel iurisdictionẽ ordinariã uel delegatam aut aliã. .c.xxxii.

SI uidelicet iurisdictionẽ aut potestatem suã accepit simoĩace: aut usurpatiue: qa huiusmoĩ potestas non dat auctoritatẽ iudicãdi. Vnde talis quotiens iudicaret peccaret mortaliter. Si excessit fines mandati siue potestatis sue: qa mortale est: et hoc si sciẽter aut ex ignorantia crassa. Si timore. cupiditate odio. uel amore: aliqua alia iniqua causa tulit iniquam sentẽtiã aduertenter: qa mortale est: et tenetur ad oĩe iteresse parti lese: et hoc si ille pro quo lata est illa sñia iniqua non potest: uel nõ uult satisfacere: quia añ omĩa ille teneretur secundũ Rai. Si per ignorantiã crassam tulit iniquã sñiam iu iudicio aĩe: quia tenetur reuocar̃ et cetera. et peccat mortaliter ut dicit Rai. Debuit enĩ se scire ĩsufficientẽ et nõ iudicare. Si per negligentiã: qa sufficiens erat: et si laborasset ad legendũ et ĩqrẽdũ inuenisset ueritatẽ. sed quia hoc neglexit agere: tenetur ut prius. Mitius tñ agitur cũ eo: qui per ignorãtiã q̃ cũ eo qui ex malicia. et habet locũ ĩ iudice ordinario nõ ĩ delegato. Si delegatus iudex iudicãuit bona fide: et de

consilio discretorum: uel peritorum tulit iniquã sententiam non uidetur: peccare aut teneri ad restitutioné leso: tum quia necessitate obedientie iudicauit: tum qa ex certa scientia delegãtis sũptus est: cũ esset ignarus: qa uidebatur bonus uir. Istud tñ uerum é: nisi ĩ ĩquirẽdo cõsiliũ fuisset negligens: aut culpabilis: quia tunc peccaret et teneretur ad restitutioné. hec Guil. Si assessor inducit iudicem ad ferendũ iniquã sententiam: excusatur qdé iudex: si simplex est: ut predicitur: cũ tñ habet bonam conscientiã credens. s. sententiam iustã: et cũ nõ fuit in culpa eligẽdo assessoré iustũ et bone fame ac sufficiẽtẽ sed assessor ille mortaliter peccat: et ad restitutionem leso tenetur: siue dolose siue ignorãter ĩducit iudicé ad iudicandũ ĩiuste. hec Rai. Si iudex ignarus in iure secũ assessoré ducit: qui coĩter nõ reputatur sufficiens sed iniquus: si de cõsilio illius fert iniquã sẽtentiã: licet eã credat iustã: uterq; mortaliter peccat: et tenetur quisq; ad restitutioné ĩsolidũ. Si accepit peccuniã in iudicio: quod põt cõtigi quinq; modis: et semper uidetur mortale. Primo si accepit: ut male iudicaret et contra iusticiã: et tũc illã peccuniã tenetur dare illi ĩ cuius ĩiuriã lata é sñia. i. q. i. Iubemus. Secundo si accepit: ut bene iudicaret. Tertio ut iudicaret et daret sẽtẽtiã. Quarto ut nõ iudicaret cũ deberet iudicare. Quĩto ut nõ male iudicaret. In his quatuor casibus debet fieri restitutio illi q leditur. i. q. i. Nõ licet. hec Rai. sed secũdũ Guil. in foro cõscientie põt paupibus errogare: sicut alia turpia

lucra et de cõsilio. Si nullo mõ iudex uult ferre sniam cui deberet: et propter hoc quis perdit ius suũ: mortale ẽ et tenetur illi restituere litis estimationẽ. hec Rai. xxiii q. i. Admĩstratores. Si iudex accepit aliqd a pauperibus qa nulla ab eis encenia recipere debet. Vbi nota ꝙ ordinarius iudex nihil põt accipere neqꝫ etiã expensas: nisi moderata encenia oblata: ut esculentum uel poculentũ nõ tamen secundũ ea plus uel minus iudicare debet. di xli. de eulogiis. Delegatus tamen bene potest recipere expensas moderatas: et hoc qñ est pauper uel quando oportet eũ exire uel extra domiciliũ suum equitare aut ambulare pro examinatione cause: uel etiã pro assessor̃ secundum glo. Si autẽ papa causã alicui delegauit: nõ uidetur ꝙ aliquid posset petere: nec etiã expẽsas: si sibi sua sufficiũt: nisi oporteret exire et facere expẽsas maiores solito. hec Rai. et Guil. Si iudex ecclesiasticus ordinarius uel delegatus contra conscientiã et iusticiã ĩ grauamen alterius partiũ ĩ iudicio quicq̃ fecit ꝑ grãm uel sortes: puta per peccuniã: incurrit suspensionẽ ab executione officii per aliũ cõdemnãdus ad estĩationẽ litis: de qua uide ĩ sũma quarta ꝑte. Si iudex ecclesiasticus snĩas excõĩcatiõĩs suspẽsiõĩs uel ĩterdicti de facili fulminauit aut sine mõĩtione premissa uel sine scriptis uel aliis contra ordinem iuris: quia grauiter peccat. de hoc habes in quarta parte summe. Si iudex quicunque dilationes aliquas fecit contra ius. Si ordinẽ iudiciariũ nõ seruauit. Si alterã partium cõtra iusticiã in aliquo

grauauit. Si reo fecit questiones seu īqsitiones ad quas respondere non tenebatur. Si appellationes legitimas non admisit. Si dolose locum appellandi dedit. Si post appellationē legitimā nihilominus ī cā processit. Si ī dubiis magis peritos nō cōsuluit. Si allegationes friuolas admisit. Si pauperibus. uiduis. orphaīs et huiusmōi non subuenit: et nō prouidit in aduocatione: ī quolibet horꝶ uidetur esse mortale: cū scienter deliquit Nota ꝙ qui fingit fraudulenter casum aliquē: per quem iudex aliqs uadat: uel mittat ad aliquā mulierē pro testīonio ē excoīcatus. extra de iu. mulieres li. vi. Si iudex illicite relaxauit penā debitam reo. quod fit tripliciter. Primo quia non erat supremus iudex. i. prīceps: nec ei publica potestas ē plenarie cōmissa: sed ut iudicet secūdū leges constitutas ciuitatis. Secundo si habet plenariā potātē: is tn̄ qui passus est iniuriā nō assentit sibi remitti: sed uult puniri; Tertio et si habet potestatē plenariam: et lesus uult remittere: tn̄ nō subest causa utilitatis rei. p. sed nociua scilicet pariens incentiuum delinquēdi. hec Tho. In quolibet horꝶ peccat mortaliter. Si penā debitā auxit uel minuit: cū nō posset uel nō deberet. Quando autē possit uel nō: uide ī tertia parte summe. ti. iii. c. si etiam mutari possit. Si iudicauit in iudicio candentis ferri uel duelli et huiusmodi: qa mortale est. de hoc uide in tertia parte summe. ti. i. c. iii. Si iudicauit secundum allegata et probata cōdamnans quē nouit īnocentem Qui tn̄ utrum peccet uel non: et qūo. uide ī tertia parte

sũme ti..c.iii . Si mister iudicis existens executus est iniustam sententiã. Nã si pro certo scit ĩnocenté: non excusatur a peccato. hec Rai. secus si dubitat: quia tunc excusatur propter obedientiã. Hec Tho. De ceteris ptinentibus ad iudicium hẽs ĩ tertia pte ti. iii. per totum.

Circa aduocatos procuratores et notarios .c.xxxiii.

Circa aduocatos procuratores et notarios tales formãde sunt questiones et primo. Si uidelicet posuit se ad aduocandũ: cũ ĩ iure prohibeatur et hoc scienter quia uidetur peccare. Prohibentur autẽ infideles et excoĩcati maiori excoĩcatione et religiosi: nisi pro suo monasterio et de licẽtia sui prelati. Clerici in sacris uel etiã ĩ minoribus constituti: et beneficiati: qui tamẽ prohibentur aduocare ĩ iudicio seculari: nisi ĩ causa propria: uel pro ecclesia sua: uel pro coniunctis et miserabilibus persoĩs. Sũt et alie persõe prohibite: de q bus hẽtur. iii. q. vii. tria. ubi ĩter alios est sodomita precipue notorius de iure. uel de fcto. Iudex uel assessor ẽt non põt esse aduocatus ĩ cã in qua ẽ iudex: nec clericus pro extraneis cõtra ecclesiã suã. hec Rai. Si aduocatus: uel procurator scienter defendit iniustã causã: peccat mortaliter: et tenetur alteri partium de omni dãno ĩde habito. hec Tho. nisi satisfaciat cliẽtulus q prĩcipaliter tenetur: si. scit ĩiusticiã: quando. s. obtinet uictoriã cãe Si ignoranter ĩiustã causam defendit. i. putans iustam excusatur secundũ modũ quo ignorantia excusari põt.

secūdū Tho. Vnde si ex ignorantia crassa: peccat mor/taliter. Si ī pricipio credebat iustā: sed ī processu cause uidet eā iniustā: debet deserere: et nō ulterius prosequi: alias. n. peccaret. Et si obtīeret uictoriā cause: teneretur ad satisfactionē leso nō tn̄ debet eā prodere aduersario uel secreta sue cause reuelare ei; sed īducere clientulum suū ad cedendum uel ad cōponendū cū aduersario sine aduersarii damno. hec Tho. dum tamen causa ē dubia usq; ad finem: licet prosequi eam sine peccato. hec Guil. Si ī aduocando usus ē īdebito modo uidelicet secūdū Rai. Si produxit falsos testes uel produci fecit uel cor/ruptos. Si īduxit falsas leges. Si alias probatiōes falsas iuris uel facti. Si mentitur: uel mentiri facit clientulū suum in iudicio. Si dilationes nō necessarias querit in grauamen partium. Si appellat scienter contra iustam sententiā. In quolibet supradictoꝝ casuū uidetur mor/tale. Si nō fideliter causā fouet: quantū iusticia suadet: omittēdo de cōtingentibus ex negligētia uel ignorātia notabili: ī quo posset esse mortale. Si procaciter se hūit ut dicendo cōuicia uel nimiū uociferando. Si prodidit aduersario suo secreta ptis sue: et si p predictos modos uicit iniustā causam: tenetur leso de omni damno. hec Rai. et Hosti. Si aduocatus non adhibuit ī causa iusta pauperū patrociniū: et miserabiliū personaꝝ. Nam si nouit talem causam: et scit talem per se nō posse iuuari quia non habet ad soluendū: nec alium uidet uelle talē adiuuare: et quod ex hoc uidet causam illius iustam nō

posse prosequi:tenetur gratis iuuare:si potest.alias enĩ peccaret mortaliter.secundum Tho.et Rai.Si ĩmoderatũ salariũ accepit de sua aduocatione.Nam moderatũ potest petere aduocatus et iurisconsultus : ut dicit Au. xiiii.q.v.Nõ sane.Quod moderamẽ suĩtur ex quatuor scilicet quantitate cause.labore aduocandi.scientia et facundia aduocati et consuetudine regionis.Et secũdũ hoc magis uel minus potest accipi secundum Rai.Vel cum ab initio fecit pactum : uel ex post fctõ completo idest causa cõpleta. Sed ex quo causa est incepta nullũ debet pactũ cũ littigatore fieri:quẽ accepit ĩ propriam fidem: quia posset esse occasio magni periculi.iii.q.ii. .§.propterea. Itẽ nõ lic& pacisci de quota cũ aduocato puta decima uel centesima : sed de quanta licet tamen moderate secundũ iura. De hac materia plene habetur in tertia parte.ti.iiii.Si iurispitus existens ĩ causa quã nouit iniustam:consuluit quomodo obtineretur:mortaliter peccauit.Et si uincitur ex consilio suo:tenetur leso de damno.Si ex ignorãtia crassa male consuluit.Si nõ consuluit pauperibus nõ habentibus ad soluendum.Si nimis petiit procurator.de hoc dicendum uidetur sicut de aduocato.Si procurator defẽdit sciẽter causã ĩiustã. Si nõ fideliter et sollicite iustã fouet Si pauperibus nõ prestitit patrocinium.Si nimis de salario petiit.De his omnibus dicendũ est sicut de aduocato:pro ut superius habetur. Si notarius existẽs aduertẽter falsat instrumẽtum: quia peccat mortaliter:et tenetur de omĩ damno

inde secuto. Si maliciose occultauit iura aliorum seu
ĩstrumẽta:et nõ assignauit aut destruxit:uel aliis dedit
aut alias nõ fecit cũ illis sicut debuit:qa ultra mortale
tenetur de omni damno. Si ex ignorantia notabili uel
negligentia male notauit seu dictauit instrumenta uel
testamĩta cũ defectibus:ũde oriũtur litigia:uel pdũtur
bona alioꝝ:quia peccat mortaliter: et tenetur de omni
damno exĩde secuto leso. Si fuit rogatus ĩ testamẽtis
eoꝝ: qui nõ fuerũt sui sensus scienter tanq̃ usũ rationis
liberum habẽtiũ:et scripsit seu notauit: quia mortale ẽ
et tenetur lesis de omni damno. Si ĩstrumentis suis nõ
ẽ usus solẽnitatibus legalibus:ũde ualidãtur cõtractus:
quia mortale est:et tenetur de damnis inde secutis. Si
fecit instrumentũ ĩ fraudẽ usuraꝝ scienter:qa mortale
est et est piurus. Si notarius ex officio salariatus suffi-
cienter a coĩtate accepit etiã ab aliis: pro qbus scripsit
lr̃as.gratias et huiusmõi: uel si nõ salariatus a coĩtate
accepit de consuetudine pro suo labore ultra debitum
et equitatem:quia peccauit et tenetur restituere. Si
diebus festiuis absq; necessitate:sed ex cupiditate fecit
instrumenta:uel copiauit aut extendit scripturas: cum
possit differri:qa uidetur mortale. Si rogatus uel dicta-
uit uel ĩ scriptis redegit statuta cõtra ecclesiasticã liber-
tatẽ.qa mortaliter peccauit et ẽ excoĩcatus. Si notarius
existens episcopi pro scribendis noĩbus ordinãdoꝝ: uel
litteris ordinationũ accepit pecuniam:qa si salariatus
ab episcopo est:simoniã cõmisit.si non salariatus satis

accipit:ut de lucro participet ordinatorꝝ:simonia ẽ:de quo uidetur plenius in secunda parte summe:ti.i.c.hoc.

Circa magistros et doctores .c.xxxiiii.

ET primo si docens publice ĩ legibus uel physica admisit ĩ lectionẽ suã scienter religiosos: aut presbiteros seculares:uel alios clericos non sacerdotes:sed ĩ dignitate constitutos:quia excoĩcatus ẽ: quencũq; etiã predictorꝝ admittat aduertẽter simul cũ scolaribus suis.ut extra ne cle.uel mo.se.se immis.neg.c super specula.Item docens in quacunq; facultate etiam theologia:si admittit ad lectionẽ suã religiosũ exeũtẽ de moasterio:cum habitu tñ ad audiendũ sine licentia prelati sui scienter:quia est excoĩcatus cũ eo:quia participauit in crimĩe.Idem si cum licentia prelati sui sed sine habitu talẽ recipit ad lectionem. Si magister uel scolaris existẽs bononie tractauit cum aliquo ciue bononiensi de conductione hospitii irrequisitis ĩquilinis: nisi tempus conductionis illius fuerit elapsum:quia est excoĩcatus.extra de loca.et conduc. Et hoc nõ hẽt locũ nisi in Bononia propter speciale priuilegium illius ciuitatis.Si quis ex pacto receptus est in canonicũ ut scolas teneat : symoniacus est:unde et mortale : sed uacante prebenda potest ei annecti hoc onus.s.docendi licite. Hec Hosti.et Ber.Si aliquid exigatur uel promittatur pro licẽtia docendi q̃uis secundũ Hosti.nõ sit simõia: tamen est contra iura : unde et mortale: quod patet ex pena propter hoc imposita:quia exactum restituitur:et

debent exactores officiis et beneficiis spoliari. extra de exact. c. i. secundū Rai. Si magister festum colendū de iure uel de consuetudine non uult concedere colendum nisi pro peccunia: uel econtra nō colendū pro peccunia symoniā committit secundum Rai. Si magister habet beneficium uel salarium sufficiēs pro docēdo: si exigit aliquid a. scolaribus symoniam committit precipue a pauperibus: quia uendit doctrinā: et tenetur ad restitu-tionē secundū Hosti. et Rai. Si uero nō sufficit salariū suum secundum exigentiam sui status: potest exigere: si tn̄ sit idoneus ī docendo. alias nō. A pauperibus etiā nō debet exigeř: oblata tn̄ pōt sēp recipeř: et multoma-gis si nullū uel paucū hēt salarium: quia tunc etiā pōt exigere collectam pro labore. Si magisterium querit et recipit ineptus et ualde ignorans: uidetur esse mortale propter periculum quod sequitur: quia rōne magisterii datur fides: in quibus requiritur. ne nocumētū sequatur proximo ex malo consilio. et hoc precipue in thelogica facultate. Et admittens tales scienter ad magisterium uidetur peccare mortaliter. Si querit gradus uel magi-sterium nō ad utilitatē aīaꝝ et dei honorem: sed ad sui ostentationem et uanum honorem: quod pertinet ad ambitionem: et ideo de hoc uide supra in capitulo de ambitione quando mortale et quando ueniale sit. Si tn̄ querit expoītionem uel diuitias et libertatē hoc totū ui-detur dānabile et precipue ī religiosis. Si docuit publice ī theologia existēs ī mortali notorio: peccat mortaliter

ſecundum Pe. Si ſcientias prohibitas legit:uel didicit aut docuit .ut necromantiam uel artem notoriam et huiuſmōi:mortale eſt. Si notabiliter ignorans poſuit ſe ad docendum:et errores notabiles docet:qa mortale eſt Si non adhibuit diligentiam ad profectum ſcolarium ī ſcientia et moribus quātum debet faciens nimias uacationes uel non utilia ſed curioſa docens:uel de moribus eoꝝ nō curās nec cōpeſcens in qbus potuit in huiuſmōi notabilis negligētia uidetur mortale. Si iuramēta uniuerſitatis non impleuit:quia mortale eſt. Si ſe iactauit de doctrina:uel aliis detraxit preferēdo ſe:uel eis īuidit aut ſectas nutriuit inter ſcolares : aut ſcolares alterius doctoris ad ſe traxit iniuſte: uel pōpoſe indutus eſt:qa mortale ē . et de hoc uide latius ſupra ī capitulo de ſuperbia ubi tractatur de ambitione.

Circa ſcolares. .c.xxxv.

SI ſcolares non fuerunt obedientes doctoribus ī quibus tenētur. Si fecerūt inter ſe rixas. Si minus aptum elegerunt ex cauſa iniuſta ad legendum. Si dimiſerūt ieiunia ecclīe: cum implere potuiſſēt:uel miſſe auditionē diebus feſtiuis:uel ſacramēta. Si cōtendit in diſputatione cōtra ueritatē ſcienter:ne uideatur ſuccumbere. Si ſupbiuit ex ſcientia. Si aliquem malum finem propoſuit ex ſua ſcīa: ut lucra īiuſta curioſitates et huiuſmodi. Si fuit negligenſ in ſtudendo uel nimis prodigus in expendendo bona parentū ſibi cauſa ſtudii data uel miſſa:uel ēt bōa propria. Et alia hic neceſſaria

queras pro ut uidebitur expedire de peccatis ĩ prima pte secũda et tertia. Si nimis ardẽter studuit ĩ libris gẽtiliũ propter ornatũ minus uacãs studio utili sibi quo ad salutem: ut sacre scripture precipue quo ad religiosos: uel si studuit in poetria propter materiam turpem: in qua delectatur: et illud ẽ mortale. di. xxvii. Ideo prohibetur

Circa medicos .c. xxxvi.

SI posuit se ad praticandum in medicina sine sufficiẽti ꝑitia: quia si parũ uel nihil studuit: uidetur mortale: quia exposuit se periculo occidendi homines. Si peritus et sufficiens existens omisit aliquid de contingentibus circa ĩfirmos: quos habet in cura ex negligẽtia ꝗa si ex negligẽtia notabili uñ secutũ ẽ magnũ ĩcõmodũ ĩfirmo uel seq potuit: ñ bñ se excusar̃ põt a mortali. si uero ꝑua negligẽtia fuerit. s. ubi ñ ẽ ꝑiculũ: ut si nõ solicite uisitauit infirmos et huiusmõi ueniale uidetur. Si dedit consilium uel medicinam pro salute corporis ĩ periculũ aĩe. s. quod sit cõtra precepta puta si consuluit ꝙ quis fornicetur: ut euadat uel euitet certas infirmitates. Vel si medicinã dat pregnanti ad occidendũ fetũ: etiã pro cõseruatione matris uel si dat potum et inebriantẽ et huiusmodi: quia mortale est et prohibetur hoc. extra de pe. et re. c. cũ infirmitas. Si nõ seruauit preceptum factum medicis. s. ꝙ ĩducãt ĩfirmos quando primo ad eos uocantur ad faciendã cofessionẽ: quia secundũ doctores ẽ mortale. extra de pe. et re. cũ ĩfirmitas. Si paupes infirmos: quos ipẽ nouit nõ ualẽtes

ſoluere nō uiſitauit gratis:qa ad hoc tenetur:et ſoluere etiā medicinas illius:ſi poteſt . alias enī mortale ē.di. lxxxiii.ī principio . Si nimis largus fuit ad inducendū debiles ad frāgendū ieiunia eccleſie abſq; rōnabili cā quod frequenter faciunt:nec eſt ſine peccato . Si etiam ſanis diſſuaderent ieiunia eccleſie dicentes ea eſſe nocitura et huiuſmodi et ſic inducerent ad frangendum illa ſine cā:quia mortale eſt.de pe.di.i.Noli . Si dedit medicinā dubiā mortificatioīs uel ſanationis:qa mortale uidetur.ut de pe.et re . Cum infirmitas.Dimittere potius infirmū in manu dei debet:q̄ exponere periculo medicine.De emulatione et detractione quas faciūt ad īuicē medici:ut freqūēter interrogēt uidebitur expedirī et ſecundū q̄ habes ſupra in capitulo de inuidia.

Circa aromatarios .c.xxxvii.

SI in componendis medicinis nō poſuit que ordinauit medicus:cū forſā nō haberet:uel hēnt et nō ita bona:ut eſt neceſſe:in quo ēt offēdūt medici nō faciētes ante ſe cōponi.Nā ſi ex hoc ſeq̄tur graue periculū īfirmo:uel ſi nō operatur ſanitatē:quā feciſſet ſi bene illā cōpoſuiſſet:eſt mortale:et ī medico etiā ſi hoc diſſimulat.Si docent uel uendūt ea:que procurant aborſū:uel aliud ad interficiendum:uel uēdunt his uenena:quos credunt abuſuros:quia mortale eſt. Si ſophiſticauit aromata:quod freqūēter faciunt ponētes in eis unum pro alio:ut ī electuariis.in ſiropis.ī ſpēbus in confectionibus : et aliis huiuſmodi facientes malas

mixturas:faciētes nō pura pro puris:quia ultra peccatū mortale tenetur satisfacere lesos:seu erogare paupibus: cum incerti sunt. De nimio precio rerꝝ uel piuriis et mē/dacius:et diminutis ponderibus:que faciunt: interroga: pro ut habes supra in capitulo de auaricia:ubi tractatur de fraudulentia:et aliis uiciis ibidem.

.Circa mercatores . c.xxxviii.

H Mercatore querendum est:si negociatus est nō propter aliquē finem honestum.puta ob sustē/tationem familie sue uel subuentionem pauperum uel prouisionem eorꝝ pro ciuitate et huiusmōi: et hoc cum lucro moderato:sed negociatus est propter auariciam : et ad thesaurizandum sibi pecunias quod est mortale: maxime si in hoc lucro constituit finem:et intendit ad lucrum per fas et nefas indifferēter. Si cōcordauit cum aliis mercatoribus ꝙ non uendant aliquam rem minori precio:q̄ inter eos est conuentum:ut cogantur homines emere in caro foro:quia peccatum est secundum Hosti. et prohibitū in legibus. Si misit nō solū arma et ligna: sed etiam quecūqꝫ mercimonia alia in alexandrinā uel partes egypti: et terras sarracenorū soldano subiectas: quia excōicatus est excomuicatione papali: si nō habet licentiā a papa . Et nota quod ueneti generaliter habēt talem licentiam. Si uendit merces pro maiori precio q̄ ualeāt ex eo ꝙ non solum facit ei terminum: sed etiam mutuat sibi aliam pecuniam:quia usuram comittit. Si uēdēdo mercātias suas puta lanā uel pānos: et īcipiēdo

pro precio alia mercimonia: ut sericum uel aromata uel alia: et illa multo maiori precio uendit q̃ si pecuniam recepisset: quia peccatū iniusticie est: et mortale: nisi ille cui prius uendit suas: etiam longe maiori precio tradat merces ipsius: quia sic posset excessus unus recōpensare alium: si sūt equales. Si uendit ad terminum plus iusto precio ratione dilationis: et de diuersis rebus cambiorum: et uariis modis usurarum et fraudulentiis in quantitate: et qualitate et substantia rerum interroga hic: pro ut habes supra ĩ prĩa parte ĩ capitulo de auaricia et ibi de usurpatione rei aliene: et de usura. Si fraudauit uel fraudari fecit iusta pedagia seu gabellas: qa mortale ē: et tenetur ad restitutionem: secus de iniustis: uel cū non tenentur illa loca tuta a latronibus p dominos locorum illorum. Si dedit falsas monetas: uel diminutas sciēter pro bonis uel eas diminuit: quia peccatum est: et tenetur ad restitutionem. Secus si accepit monetas ualentes in loco pro eo quod ualent ibi: et mittit illas ad locū ubi plus ualent Si faciens societatem cum aliis mercatoribus non fideliter se habuit: aliqua lucra occulta sibi retinens: quia tenetur ad satisfaciendū: nisi certus esset quod socii tā tundē occulte subtraxisset. Si fecit pro aliis securitates cum fraudibus. Nam assecurare sine fraude merces per mare uel per terram: et inde quereret emolumentū plus et minus secundum quantitatem periculi non uidetur illicitū: cū cōstet alias de periculo magno. Assecuratio uero pecuīe p modum satisfactionis: ubi nullū ē piculū

et damnũ:non est tutum quantũ ad conscientiã.secus si ibi ẽt eẽt piculũ. Si accepit peccuniã aliquã sub noĩe depositi respõdẽs ad rationẽ.vii.uel.viii.pro cẽtenario et cũ peccuniis lucratur ipẽ mutuando uel aliis illicitis contractibus ad rõnem decem pro centenario et huiusmodi:duo mortalia commisit.unũ in accipiẽdo. aliud ĩ mutuãdo:et tenetur de usura. Si ĩtromisit ĩ Barocholis. Retrangolis. Agasinis:que uocabula non declaro ob breuitatem:sed de his uide in summa.li.ii.ti.i.c. Quid malicie fit de eis. Agasinũ dicitur cũ quis gerit negocia stipẽdiariorum.i. suoꝝ dñoꝝ laborãs pro eis cũ mutuat eis pecunias:cum expẽdunt recipientes incertũ salariũ: quantum meretur labor pro iustis causis. unde pro non bellantibus ĩiuste potest accipere rõne mutui nihil plus. alias usura est. Si usus est mendaciis in emendo et uendendo:que solent esse talibus cibus et potus. Et de his interroga:ut habes supra in prima parte in locis suis in capitulo de auaricia. Et q̃ diu stãt ĩ tali proposito utẽdi uidelicet mendaciis periuriis et dolis huiusmodi: q̃ndo occurreret sẽper sunt ĩ mortali. Vnde nõ sũt absoluẽdi: nisi prius disponant se abstinere uelle ab illis. Si emit res raptas uel furatas per mare uel per terrã: de quo dic ut supra in prima parte in.c.de auaricia: ubi dicitur de rapina. Si emit uel uẽdit diebus festiuis absq; necessitate:sed ex cupiditate:uel fecit ratiocinia libroꝝ: uel hoc fieri fecit per alios subditos suos: de quo uide supra in prima parte.c.de tertio precepto. Si fuit mediator: qui

dicitur sensalis in aliquibus locis precipue in italia con-
tractuū fraudulētoꝝ scienter: quia mortale ē: et tenetur
ad restitutionem leso ī hoc. Si mediator fuit cōtractus
usurarii intendens utilitatem usurarii: et ex sua magis
causa tanquam accipientis sub usura: mortale uidetur.
Et si ipse īduceret ad mutuādū sub usura q alias facere
nō cogitasset: uidetur teneri ad restitutionē. Si media-
tor extitit in aliis contractibus: puta uendendi domos.
equos aut alia animalia: et male cōsulit alteri partium
ī damnū eius. et utilitatē sui et alterius. peccat morta-
liter et tenetur ad restitutionem leso. Si ī matrimoniis
cōtrahēdis mediator exn̄s. utitur mēdatiis et huiusmōi
in notabile damnū contrahentiū. peccat mortaliter.

Circa mechanicos in genere. .c.xxxviiii.

Circa mechanicos ēt īterrogationes fiēde sūt. &
primo ī genere q̄tum ad om̄es. Si. s. facit artē
cū opus est cum peccato uel ad peccatū mortale
ut facere taxillos. seruire usurariis in usura. seruire mi-
liti in bello iiusto. In nauigia pyrrhataꝝ. ī lenocinio et
huiusmodi. quia oportet ꝗ ex toto omittat illam artē
qa alias nō esset absoluēdus. Si artē facit cuius artificiū
pōt eē ad bonū uel ad malū. ut facere gladios balistas
lanceas. uenena et huiusmōi. Nam si uerisimiliter pōt
estimari ꝗ uelit ad malū usū: tunc non potest facer̄ uel
uendere facta. ut uidelicet predicta in bello manifeste
iniusto deseruiant. Secus si dubitat. Si aliqua fecit que
sunt ad malum usum quasi semper. ut fucos facere et

huiusmõi:qa peccat. et debet ab illis desisteř. Si utitur mendaciis. piuriis. dolis. malis mensuris uel põderibus aut aliis fraudibus in arte sua:quia mortale ẽ. Si diebus festiuis laborauit. de hoc dic:ut supra in prima parte. c. de tertio precepto. Si nõ ieiunauit:cũ potuit moderãdo laborẽ:dic similiter ut supra.

Circa mechanicos in spetie et primo circa lanifices interroga. .c.xl

SI uendidit pannũ laneũ minus preciosum pro magis precioso et sub uno precio:uel unius tincture pro alia:uel habentẽ aliquẽ defectũ tanq̃ nõ habentẽ nil minuẽs preciũ propter hoc:qa peccatũ est:et plus uel minus secundum sub et supra. Si in festis fecit lanã tõdere sine necessitate:uel si nõ plene soluit laboratoribus et huiusmodi:quia in his peccatũ est plus uel minus secundũ materiã. Si textoribus panni preciũ sui laboris nõ dedit ĩ pecunia sed in rebus diuersis. puta tritico aut blado aut in aliis rebus maxime cum ille nõ indigeat tali re:sed oporteat illam uendere pro minori precio:q̃ lucratus est si iuste solueretur: quia peccat: et tenetur ad restitutionem:nisi tamẽ prius a pricipio sic conuenerint q̧ daret de huiusmõi pro precio tali:quia tunc non uidetur deceptio.

A tabernario et hospite.

SI uendidit unã speciem uini pro alia uel lymphatum pro puro:uel ad clarificandum uinum aut ad colorem suum retinendum et huiusmõi miscuit aliqua nociua corporibus:uel nõ dedit plenas mẽsuras:

uel ĩ taberna tenuit meretrices et ribaldos et lusores ad taxillos:uel aduertẽter dedit his uinũ:quos uidit ĩebriari:peccauit ĩ qbusdã mortaliter et ĩ quibusdã ueĩaliter et tenetur de damnis omnibus:nec debet absolui : nisi propoñat ab huiusmõi desisterẽ uelle. A macellario.

SI uendidit carnes corruptas pro bonis et recẽtibus q̃ ẽ mortale : uel unã speciem pro alia:ut caprinã pro mutonina et huiusmõi: aut diminutum pondus: ut undecim uncias pro libra : quia peccauit mortaliter:et tenetur de damnis. A pistore.

SI fecit panem nimis porosũ:ut sic emẽtes deciperet:uel fecit panem minoris ponderis q̃ deberet uel si accepit bonã farinam alterius ad pinsendũ panẽ et cãbiuit ponẽdo minus bonã loco illius:uel si ĩmiscuit nimium de furfure : peccauit mortaliter:et tenetur de damnis. A sartore

SI illud quod restabat uel superfluit de panno uel serico dato pro uestitu faciẽdo: sibi retiñit furãdo illud:quia mortale est:maxime si sit quid notabile:nisi tamen ille diminute dedisset sibi mercedem laboris et illud capit tantũ ad supplementũ:uel nisi in pacto esset cõcordatũ. Item si ĩ noctibus uel diebus solẽnitatibus sine magna necessitate laborat uel si facit nouas inuẽtiones uanitatum. Ab aurifabro

SI uẽdit uel utitur auro alchimico pro puro:uel uẽdit auꝝ minus puꝝ pro magis puro:qa mortaliter peccat et tenetur de damno. Si emit calices sacros non

confractos pro se ab illis quos nõ nouit iustos:uel iusto titulo eos possidere:qa prohibetur:et ē mortale. Similr̃ si aliq̃ alia ornam̃ta ex auro uel argēto maxīe ad ecclesiastica ptinētia ad huiusmōi emit.

A cerdone.

SI uendidit unā speciem corei pro alia minus bōa pro sotularibus et aliis.

A locatore equoꝝ.

SI scienter locauit equū periculosū uel defectuosū et huiusmodi:quia ultra peccatū tenetur de damnis leso.

A fabro.

SI uēdidit ferrū pro calibe uel malū ferrū pro bono Et sic discurre ꝑ sigulas artes.

Ab histrione.

SI fecit represētationes aut iocos ī uerbis uel fc̄tis turpia continentes : uel si fecit hoc ī ecclesiis uel diuinis officiis:uel temporibus indebitis : quia peccatū est plus uel minus secūdū sub et supra.

A musico.

SI citharizauit aut fistulauit ad congregationes illicitas:uel ī ecclesia ī orgaīs pulsauit balata uel choreas uidetur mortale in pulsante:et ī hoc procurāte.

A seruitoribus uel collaboratoribus in quocunq; artificio.

SI īfideliter coopati sunt et nō bono mō ex īcuria et negligentia:uel non tantum q̃tum commode potuerunt:quia peccatum est.

A rusticis et agricolis. .c.xli.

SI nō bñ credidit saltē explicite articulos fidei et alia misteria:que coīter solemnizat ecclesia ut incarnationē.passionem et resurrectionē et

ſacramenta eccleſie et huiuſmodi. Si neſcit orationem dominicã ſcilicet pater noſter et ſymbolum apoſtolorꝫ et decẽ precepta: quia ſcire tenetur. Si nõ bene ſeruauit feſta et ieiunia eccleſie: cum tñ potuit: et ſi nõ audiuit miſſã adminus diebus feſtiuis: et ſi nõ confeſſus ẽ: neqꝫ coĩonem recepit ad minus ſemel in anno: quia ad illa tenetur: et peccauit mortaliter. Si tenuit proprios filios ad batiſmũ uel confirmationẽ: quod ẽ prohibitũ: ẽ ergo peccatũ. Si mendaciis uſus eſt periuriis et blaſphemiis uel ebrietatibus: quia ĩ omnibus mortale eſt. Si ad meretrices acceſſit: quod aliq ex ipĩs nõ credũt eẽ mortale nec tam̃ excuſat eos ignorantia. Si decimas non ſoluit ſecũdũ cõſuetudinẽ loci illius: quia peccauit et tenetur ſatiſfacere de preterito: ſi ſibi nõ remittitur uel qtetur: uel etiã ſi oblationes ſecundum conſuetudinẽ loci non dedit: niſi etiã preſbiter uel curatus ſuus ſibi eas remitteret. Si excoĩcatus non curauit abſolui ſed ingeſſit ſe diuinis: uel cõtempſit uitare excoĩcatos: qa mortale ẽ. Si nocumẽta aliis fecit per ſe uel per familiã ſuã uel ꝑ aĩalia ſua: que forſam permiſit diſcurrerẽ per ſata aliorꝫ uel intrare prata aliorꝫ ibi paſcendo: uel ſi mutauit terminos poſſeſſionũ: uel arando addidit terrã uicini agro ſuo. In his peccauit ſecundum quãtitatem damni quod fecit uel quod ĩtẽdebat facere: et tenetur ad reſtitutionẽ illius: Si dolum commiſit in agricultura: uel notabilem neglıgẽtiã ĩ dãnũ patroni: ut nõ fimãdo: uel cultiuãdo uel ſeminando: aut fructus terre colligendo tp̃e debito

propter quod perierūt:uel ager destructus aut desolatus est:uel nimis fatigando boues uel equos:ūde destruūtur et precipue cū usus est eis magis ad lucrum suum q̄ ad lucrum patroni:quia mortaliter peccauit et tenetur de damno. Si tenēs possessionem ad fictū male tractauit: uel partiarius non respōdit dominis de quātitate tota eis debita fingens se minus recollegisse:uel si animalia tenēs ad soccidā:nō respondit ex itegro de lana. caseo uel fetibus et huiusmōi. In his peccatū est mortale:uel ueniale secundū quantitatem damni : et tenetur ad satisfactionē. Si diebus festiuis laborauit precipue tēpore messis uel uīdemie sine magna necessitate:uel portauit ligna uel alia uictualia dominis suis uehendo cū eqs & plaustris et huiusmōi: quia mortale uidetur. Si uacauit uanitatibus et choreis ludis uel tabernis et huiusmodi: et qūo: et quando. De gubernatione familie secundum precepta dei et ecclesie interroga. De supstitionibus et falsis opinioībus:que solent habundare in eis. Similiter interroga diligenter secundū quod habes supra ī prima parte i.c.de primo precepto de uotis implendis uel non et de aliis generalibus pro ut uidebitur expedire.

A pueris et puellis .c.xlii.

INterrogādi sunt pueri de mēdaciis:de piuriis de uotis:que nō tamē obligant:si a parentibus irritantur:et cum fiunt ante annos pubertatis. De missa nō audita in festis . De confessione et coīone semel ī anno fienda. De irreuerētia ad parētes De rixis

qa si uerberauit clericũ: cũ fuerit doli capax ẽ excoĩcatus De furtis factis de rebus parentũ uel magistrorum suorũ seu etiã aliorum. De detractionibus et turpibus uerbis libenter auditis et dictis. De contumeliis ad ĩuicem. De ĩuidia et aliis: pro ut expedire uidebitur plus uel minus secundũ etatẽ & sensum: et precipue de uiciis carnalibus cum masculis uel femellis: uel per seipõs cõmissis: que hodie habundãt ĩ ipis propter malas societates et qñq; ex malis exemplis parentũ seu aliorum: sub quorum regimĩe sunt: sed tñ huiusmodi cum magna cautella et a longe ĩterrogẽtur ab ipĩs ne discãt: que ignorabant. Et multo magis seruandũ ẽ hoc circa puellas. De oĩbus predictis si creduntur habuisse tunc usum rõnis iudicandum est de mortali uel ueniali secundum regulas predictas.

Circa clericos in communi.

QVolibet clerico interrogari potest cum expedire uidetur: ut seqtur maxime cum psona est ignota Si uidelicet accepit aliquẽ ordinẽ per symoniã: qa per hoc peccauit mortaliter: et ẽ suspensus: et secundũ iura antiqua non potest ministrare in suscepto: uel ulterius promoueri: nisi prius per papã dispensetur: quod ẽ uerũ: si fuit conscius symonie: quia si sic potest etiã p alium dispensari secum: alias enim sẽper peccaret mortaliter nec excusat ignorantia iuris. Hec Rai. Si recepit aliquẽ ordinem licet non per symoniam tamẽ a symoniaco in ordine uel dignitate siue occulte siue manifeste: ẽ suspensus et indiget dispensatione a papa: sed dũ ignorat

factum et ipsum esse symoniacum: excusatur a peccato exequendo officia sua: sed cū certificatur: non pōt exeq sine dispēsatione. Si suscepit aliquē ordinē a symoīaco in ordine conferendo: uel cum ī beneficio similiter est suspensus. Secus tamen si symonia non est notoria: dū autem nescit ipse excusatur modo predicto: qn̄ autem certificatur: tunc indiget dispensatione pape: alias enī non posset exequi illū ordinem. Si recepit ordinem hn̄s aliquā irregularitatem: puta quia fuit homicida: mutilator. illegitimus. et huiusmōi: et hoc absq; dispēsatiōe qa peccauit mortaliter: nec potest exeq sine dispēsatōe Si recepit ordinem excoīcatus suspensus uel īterdictus qa peccauit mortaliter: et nō habet executionē. Idem si existens excoīcatus uel interdictus ut supra: et cum habens ordinē ministrat ī illo: ut puta cātādo euāgeliū cū sit diaconus et huiusmōi: q̄ diu fuerit ī aliqua predictaꝶ sententiaꝶ: quia similiter peccauit mortaliter et est irregularis. secundū Rai. nisi tamen ignorātia facti eū excusaret. Si recepit aliquē ordinē ī peccato mortali scienter qa peccauit mortaliter. Idē quotiēs exequitur officiū alicuius ordinis in mortali: ut accolitus subdiaconatus. diaconatus. et cetera: uel aliud sacramentum solēniter mīstrādo: ut batizādo. coīcādo et huiusmōi Hec Tho. Si extitit publicus cōcubinarius uel alias notorius fornicator: qa est suspensus ab executōe officioꝶ suorum precipue celebratione misse: et si exequitur sic suspensus efficitur irregularis indigens dispensatione

papali:alias enim non potest exequi. Hec Hosti. Si nõ portauit tõsurã et habitũ clericales ex leuitate uel lasci/uia:uel qua de causa:qa uidetur mortale. Idẽ si exercuit negocia secularia iungendo se mercatoribus : faciendo ut ipĩ:uel si tenuit tabernã:uel lusit ad aleas uel taxillos uel immiscuit se turpitudinibus uel enormitatibus cũ feĩs. Si cũ exequitur officiũ ordinis non utitur debitis ornamẽtis:ut subdiaconatũ faciẽdo sine manipulo:uel diaconatum sine stella:et huiusmodi : quia in quolibet hoꝝ est mortale : si scienter dimittit:nec excusat eum ignorãtia iuris. Si existẽs ĩ sacris.s.in subdiaconatu et supra dimisit horas canoĩcas:qa quotiẽs obmisit aliquã horam etiam beate uirginis ex negligentia:cum dicere potuisset:peccauit mortaliter:secus si ex obliuione:sed tunc q̃ cito recordatur debet omissa recuperare:secus ẽt si omisit ex ĩpotentia infirmitatis. Si in dicendo horas aliis exerciciis se occupauit manualibus:ut faciẽdo ali/quod opus manuale:quia non satisfecit precepto ecclĩe. Si mẽte ad alia uoluntarie uagatur ĩ legẽdo horas hoc nõ curans et sic quasi per totũ officiũ ꝑmanẽs: uidetur mortale:secus si proponit intendere:sed distrahitur: et cũ aduertit displicet ei secundum Pe. Si recepit ordinẽ sacrũ ante legitimã etatem : puta subdiaconatum ante xviii.annũ.diaconatũ ante uigesimũ annũ:et sacerdo/talem ante uigesimũ quintum annum. sufficit tamen annũ incoatũ fore:quia mortaliter peccauit:nec debet exequi officiũ illius ordinis ante legitimã etatẽ. Nõ tñ

efficitur totaliter irregularis secundũ coẽm opinionem quis grauiter peccet. Si ĩ cõfessione uel collatiõe sacramentoꝝ omisit debitam materiam uel formã uel ritũ: quia in quolibet hoꝝ est mortale: siue ex certa scientia faciat siue ignorãtia crassa: uel notabili negligẽtia. Nã inde sequitur magnũ periculum et irreuerentia magna dei et sacramentoꝝ. Hic etiã ĩterrogãdi sũt de formis si sciũt precipue batismi et eucharistie: que sũt maioris põderis: de quibus et de aliis formis habes ĩfra capitulo ultimo. Si sacerdos existens commisit aliquã symoniã puta audiendo confessiones pro pecunia habenda: alias non auditurus. batizando. coĩcando. peĩtẽtias ĩiũgendo et similia faciendo semper pro peccunia. similiter etiã uẽdendo sepulturas: quia semper symonia ẽ et mortale. Si notoriis peccatoribus dedit sacramentũ eucharistie uel alia sacramẽta nõ penitẽtibus: uel si occultis peccatoribus: quos ipẽ tũ nouit denegauit publice eucaristiã uel alia sacramenta: quia in utroque uidetur mortale. Si celebrauit missam in mortali peccato non confessus: licet tamẽ cõtritus: quia mortaliter peccauit: nisi aliqua necessitate instante: et si sacerdotis tunc copiã nõ hẽret quia tũc sufficeret cõtritio cum proposito cõfitẽdi: sed sine cõtritione celebrãs semper mortaliter peccat. Hec Tho. Si celebrauit nõ dictis matutinis quia mortale ẽ. Si dicendo missã nõ consecrauit ex hoc putans euaderẽ peccatũ mortale grauissimũ est peccatum. Si celebrauit ad bñficia et maleficia celebrãda uel fiẽda: qa mortale

est et graue. Si non dixit integre: sed dimisit aliquas notabiles ptes misse ex ignorãtia uel festinãtia precipue in canone. uel si dicit uerba: et non ĩtendit consecrare: uel si non sumpsit sacramentum. Item si non ieiunus celebrauit. Si plures missas dixit in uno die ĩ casu non cõcesso. Si nõ ĩ azimo sed ĩ fermẽtato pane cõsecrauit Si cũ hostia quasi corrupta: uel uino acetoso aut putrido celebrauit Si semp ĩ missa occupatus ẽ uanis cogitationibus: et hoc uolũtarie nihil curãs de attentione. Si nõ posuit aquã cũ uino in calicem ex ignorantia uel certa scientia quia in quolibet predictoꝝ est mortale. Si non diligenter seruauit eucharistiam sub sera: propter quod deperditur: uel a muribus deuoratur: uel si nõ renouauit ut debuit: et sic efficitur hostia consecrata putrida: uel a uermibus corrosa: et inde uermes generantur. Si non defert eucaristiam ad coĩcandũ infirmos aperte et cum lumine ac modo debito. Si euomuit eucharistiam uel ebrietate uel alia de causa. Si dedit infirmo patienti uomitum: et hoc scienter. Si stilla sanguinis ex calice cadat in terrã uel super altare. In his omnibus frequẽter est mortale: non tamen semper. Si nimis raro celebrauit precipue in magnis solemnitatibus: uidetur mortale secundum Tho. Si promisit alicui dicere missã recipiẽs elemosinã: et nõ intendit facere uel negligit: qa uidetur mortale. Si habens pollutionẽ nocturnam ex cã ubi fuit mortale. uel ubi dubitat fuisse mortale: et die sequenti ĩmediãte celebrauit: uidetur mortale secundũ Tho. uel

ſecundum Pe.de pal. quando ſic incontritus celebret. Venialiter autẽ peccat ſi ex cã ueĩali fuit facta polutio niſi tñ ſubeſſet aliqua neceſſitas. Si audiuit cõfeſſionẽ alicuius nõ habens auctoritatẽ ab aliquo: qa mortale ẽ. Si abſoluit a caſibus a quibus nõ potuit ex certa ſciẽtia ſeu ignorantia craſſa: quia mortale eſt. Si ĩtromiſit ſe de diſpenſatione uotoꝝ: uel abſolutione ab excoĩcatõe maiori abſqꝫ ſpeciali cõmiſſione et licẽtia: qa mortale ẽ. Si poſuit ſe ad audiendum confeſſiones ignorans et neſciens diſcernere inter mortale et ueniale: uel inter mortalia coĩa: quia uidetur mortale. Si abſoluit quem nouit excoĩcatum maiori excoĩcatione a peccatis: quia non potuit: eſt ergo mortale. Si abſoluit eũ qui nõ uult abſtinere a peccatis mortalibus uel non ſatiſfacere: ut debet: quia mortale eſt. Si reuelauit peccatum auditum ĩ confeſſione et maxime cognoſcenti illum ſine licẽtia illius: quia mortale ẽ. Si nimis feſtinauit ĩ audiendo nõ ſufficiẽter ĩterrogando. Si ĩ perplexis caſibus pitiores ſe nõ conſuluit. Si ĩcautus fuit in iũgendis penitentiis uidelicet ſi nimis paruas uel nimis magnas dedit. Si ĩterrogauit de his: de quibus nõ debuit: ut nomẽ ꝑſone cum qua peccauit ſine cauſa neceſſaria: uel incaute de turpibus. Si predicauit in peccato mortali exiſtens: qa totiens quotiens hoc fecit: peccauit mortaliter ſecundũ Tho. Si predicauit aduertẽter mendacia: quia mortale ẽ ſecundũ Tho. Si predicauit ſcandaloſa: unde cõcidãt ſeditiones ĩ populo. Si predicauit ĩdulgẽtias ĩdiſcretas.

Si predicauit propter pecuniã sibi promissã uel datam: quia mortale est et symonia. Si predicauit propter ianẽ gloriam ibi constituendo finem: quia mortale est. Si predicauit sine licentia supioris. Si dicit nimis curiosa allegando poetas et philosophos frequenter. Si dicit fabulosa et prouocãtia ad risum. Si ab huiusmodi se nõ abstraxit: cum potuit: sed magis se immersit: peccauit: mortaliter. Si nimis familiaris est in conuersando cum mulieribus uisitãdo eas sine cã aut necessitate: propter quod multi scandalizantur: et ipse nouit: qa posset esse mortale. Si uisitauit monasteria monialiũ sine legitĩa causa uel ex qua causa hoc fecit interroga: et secundum hoc iudica. Si cognouit carnaliter illã: quã ĩ confessione audiuit: uel batizauit: uel confirmauit: aut cõmatrẽ suã uel similẽ: quia grauissimũ scelus est: et caũs reseruatus epĩs. De aliis ihonestatibus interroga pro ut uidebitur expedire. Si uestes sacras. calices. et alia pertinentia ad cultum diuinũ nõ conseruauit mũda et decẽter aptata Item si benedictionem mense et gratiarꝫ actionem non dixit: quia dicere tenetur quadragessima quarta di. Nõ licet. Si nõ fuit modestus ĩ aspectu respiciendo frequẽter hĩc inde mulieres uel uana. que multũ scandalizãt personas similiter ĩ incessu. auditu. et huiusmõi. Si nõ obediuit mãdatis iustis prelatorꝫ suorꝫ et sentẽtiis eorꝫ qa si contẽpsit ea mortale est. De aliis peccatis sĩgulis interroga pro ut habes supra.

SI beneficiũ simplex aut curatum obtinet per symoniam: cuius ipse fuit conscius: qa nõ põt nisi per papã dispensari: q illud retineat: si aũt eo ignorante posset etiã per alium dispensari: nõ tamẽ per eũ cũ quo ẽ commissa siue tamen sciat siue ignoret symoniam cõmisisse oportet renuntiari illi beneficio si nõ secum dispensatur: quia alias furtiue teneretur. imo continue staret in mortali: postq̃ hoc sciuit: nec fructus illius bñficii habere posset: sed teneretur restituere deductis expensis in utilitatem beneficii: et hoc maxime de symonia per munus a manu. Si autem symonia est notoria suspensus est: quo ad executionem ordinum: sed dispensari potest per episcopũ: si cũ eo nõ ẽ cõmissa symonia: si est occulta est suspensus quo ad se: quia sine mortali non exeqtur: dũ tñ tenet tale bñficiũ. alias est suspensus quo ad ordines. Si recepit bñficiũ sĩplex uel curatum per preces carnales. i. pro ĩdigno porrectas: cũ esset male uite et huiusmodi: uel p obsequium tẽporale factum collatori ipĩus beneficii qa peccauit mortaliter Si beneficiũ curatum per preces suas recepit: et si alias dignus fuit uel sit: qa tales preces estimantur pro sĩplici licet porrigere preces per se: si alias est dignus tamẽ nõ tenetur renũtiare. Pro beneficio autẽ cõmisit symoniã unde et mortale. Hec Tho. forte ĩdigno tãq̃ ambitioso et presumptuoso: quia uel etiã pro beneficio ĩ generali ĩtendens ad sui sustentationem nõ ad curã: nec magis

curatum petens:q̃ aliud. Si querit uel habet beneficium non intendens clericari sed uxorari:et interin gaudere de fructibus bñficii:uidetur usurpatio rerꝫ ecclĩasticarꝫ et contra intentionem dotantium ecclesias:et iõ graue peccatum. Si nõ fuit electus a patronis uel collegio et confirmatus per superiorem ad qué spectat siue p epm̃ institutus:sed de mãdato dñi tẽporalis:uel per potẽtiã accepit:et dicitur intrusus:quia fur est et latro:nec põt aliquid disponere de tẽporalibus uel spiritualibus:ũde nec absoluere:nec sacramẽta mĩstrare põt parrochianis talis ecclesie:sed ĩ quolibet actu huiusmõi peccat mortaliter. Si renuntiauit alicui beneficio:quod habet eo pacto: quod detur consanguineo uel propter pecuniam sibi datã: quia symonia est et mortale ĩ utroqꝫ:nec põt ille retinere tale bñficiũ sic sibi collatũ. Si fecit cõmutationé sui beneficii uel ecclesie cum beneficio alterius uel ecclesia conueniendo inter se absqꝫ iudicio supiorꝫ ad quos spectat collatio bñficiorꝫ:qa symoĩa reputatur. De hoc et de aliis symoniis uide plenius ĩ sũma tertia parte ti. primo. Si recepit beneficiũ existens illegitimus absqꝫ dispensatione:quia contra iura recepit: unde hoc tenere nõ potest. Potest tñ i hoc dispensare de simplici beneficio episcopus. De curato auté uel dignitate solus papa. Si fuit electus per simoniã:quia nõ ualet electio uel si ipse eligit per symoniã aliqué uel ad episcopatũ uel canonicatum uel aliã ecclesiã:ut clerici collegiatarꝫ ecclĩarꝫ faciunt:uel si eligit alias ĩdignum ad prelaturã

ut ignorantẽ:uel publice malũ ex amicicia et huiusmoĩ qa mortale est et grauissimũ: et oĩa mala que sequũtur ex hoc ei imputantur. Si male tractauit beneficium uel ecclesiã suã:ut edificia eius ruere:uel possessiones ĩcul-tiuari et alias res eius perire permittens: quia mortalr̃ peccat:et tenetur ad satisfaciendum:si tamen cõmittit notabilem negligentiã:et sit notabile dãnũ. Si fructus beneficii nõ bene expendit uidelicet ultra sustẽtationẽ suam subueniendo cum ipĩs pauperibus. Si dilapidauit fructus beneficii sui in conuiuiis turpibus:uel dedit nõ indigentibus consanguineis suis:qa mortale est. Secus si cõsanguinei ĩdigerent:quia ita bñ faceret elemosinã ipsis dando sicut aliis pauperibus. Si plura beneficia habentia curam tenet absq; dispensatione: quia fur est et latro. Nã habẽs unũ beneficium cum cura: si recipit secundũ eo facto uacat primũ ipso iure extra de prebẽ. de multa. Et hoc postq̃ habuit possessionem pacificam secundi:uel habere potuit:et fructus eius percepit. Alias enim nõ uacaret primũ extra de preben. Sicut li. vi. Si habẽs prebendam habentẽ dignitatẽ et sine cura aĩaꝝ recipit secundam similem:uacat prima extra de prebẽ. de multa. Et in isto casu et ĩ priori tenetur ad restituti-onem fructuum:si recepit. Si habens beneficium unum uiolenter occupat secundũ:uel per se scienter ĩtruditur similiter primũ perdit et si quod ius habeat in secundo etiã perdit et uacat illud secundum:ut extra de prebẽ. Eum qui li. vi. Item non potest habere quis dignitatem

cum prebenda absq; dispensatione pape. Item quicunq; recipit dignitatē uel personatū aut officiū uel būficiū: cui cura animarꝝ est ānexa: si āte obtineat simile: cū sit priuatus primo ut dictū est: si nō dimittit illud primū absq; mora in manus ordinarii: in cuius episcopatu est: ipso iure ē priuatus etiā secundo: et ē ihabilis ad sacros ordines et ad quodcunq; aliud beneficiū per extrauagā. Io. xxii. Itē abq; dispensatione non pōt qs tenere plures ecclesias uel prebēdas: que tamen nō habent curā aīaꝝ nisi in quinq; casibus. Primus quando sunt ita tenues ecclesie: quod neutra eaꝝ sufficeret ad sustentationem. Secūdus si una depēdet ab altera. Tertius propter raritatē clericoꝝ. Quartus si ecclīa est annexa prebende uel dignitati. Quintus si unam habet ītitulatā et aliā commendatam. Sed talis commenda de parrochiali ecclesia nō potest fieri nisi illi: qui attigerit uigesimū quintum annum: et fuerit sacerdos: et tali non potest cōmitti. ff. nisi una ex euidenti necessitate uel utilitate: que tamē commendatio nō durabit nisi per sex menses: ut extra de elec. Nemo. li. vi. Si habet plures ecclīas uel prebēdas habentes curā aīaꝝ absq; dispensatione pape: fur est et latro: et continue ī mortali. nec episcopus pōt dispēsare in huiusmodi. Similiter est: si habet ꝑ dispensationem pape: sed surreptiue. puta quia petendo unum tacuit de alio: quod habebat: uel quia se dicit habere etatē: cū non haberet et huiusmodi. Idem etiā iuditium est: si ꝑ dispensationem episcopi habet plura sed simplicia: sed

ad superfluitatem:uel etiam per dispensationem pape simplicia uel curata: cum unum sibi sufficeret. Si fuit nimis facilis dispēsando ī ieiuniis ecclīe. Si elemosīas extorsit a subditis ad quas nō tenebantur. Si questores mendacia permisit dicere in ecclesia sua: et quod peius est: si pactū fecit cum eis de quota. Si secundas nuptias benedixit sciēter. Si pmisit christianas nutrices seruire in domibus iudeoꝝ. Si sortilegos et diuinatores susti- nuit in parrochia sua. Si permisit ludos uel malas con- suetudines inualescere in parrrochia sua non obuiando illis quātum potuit. Item si clerici manifestis usurariis alienigenis aut aliis non oriundis de terris ipsorum ad fenus exercēdū domos locauerīt:uel alio titulo cōcesse- rint: ipō facto sunt excoīcati: nisi sint episcopi: ut supra extra de usu. usurariorū. li. vi. Itē clerici. s. archidiaconi decani. plebaī. prepositi. cantores. et alii clerici psonatū habentes: ac etiam sacerdotes: qui audiunt ī scolis leges et physicā post duos menses: si nō dimittunt huiusmōi lectioēs: sunt excoīcati. extra ne. cle. uel mo. se. se īmis. c. super specula. De hoc uide plenius ī quarta pte sūme. titulo primo. c. Item clerici qui inducunt aliquem ad uouendum uel iurandum uel fide interposita seu alias promittēdū: ut sepulturas apud eos eligant: et iā electā non immutent: sunt excoīcati: nec possunt absolui citra sedem apostolicam: nisi in articulo mortis. extra de pe. cupiētes. Idē de rligiosis ut ifra. Si spōte participauerīt cū excoīcatis a papa. Item clericus q sciēter excoīcatos

a papa ĩ officiis eoꝝ recepit: sunt excoĩcati. et absolutio illoꝝ solũ ad papã spectat extra de sẽ. exco. Significauit. De hoc etiam uide in quarta parte summe. ti. i. Itẽ falsantes litteras pape uel falsis scienter utentes: etiam remouentes solum unam litteram de bullis pape: sunt excoĩcati: et absolutio eorum pape reseruatur. Itẽ clerici sepelientes ĩ ecclĩis uel cimiteriis excoĩcatos a iure: uel usurarios manifestos: uel noĩatim interdictos tempore interdicti in casibus nõ concessis: sunt excoĩcati. extra de sepul. c. i. ĩ cle. De hoc ẽt uide ĩ quarta parte summe. ti. i. Sepelientes etiam illos qui se occiderunt uolũtarie uel qui ĩ torneamentis mortui sunt ĩ cimiteriis peccãt mortaliter: sed nõ sunt excõmunicati.

Circa religiosos et religiosas. .c.xliii.

CIrca religiosos: si sũt ordinati: ĩterrogare potes de his de quibus supradictum est de clericis ĩ cõi: pro ut uidebitur expedire. Si uero sunt beneficiati et in ecclesiis curatis interroga de his: que hẽs ĩ capitulo precedenti: sed ultra predicta ẽt de ĩfrascriptis: que sunt eorum propria interroges et primo. Si fuit receptus ad monasterium per symoniam: quia mortale sed si fuit symonia mentalis tantũ penitẽtia aboletur: si autem pecunialis. s. quia monasterium exegit tantũ uel tantum pro ingressu illius nolens aliter eũ recipere: et ipsi uel parentes aut propinqui eius tantum dederũt uel etiã minus secũdum pactum: nisi forte monasteriũ eẽt tenue et hẽret ꝑsonas sufficiẽtes secũdũ facultates

et redditus suos: uel esset adeo tenue: q̃ esset illi necesse prouidere. Nã tunc ĩ ĩgressu illius licet petere et pacisci de temporalibus: de quibus debeat uiuere: uel dicere illi Partes fer tecum si tu uis uiuere mecum secundũ Hosti. et aliquos alios. Si autem monasteriũ est pĩgue et satis habundãs: tunc ultra peccatum sic ut prefertur cõmissũ recipiens et receptus uel recepta debent expelli de illo monasterio. ut extra de symo. Quoniã. Põt tñ episcopus in hoc dispensare. s. ut non expellantur de monasterio. Hec Rai. et Guil. Precipue talis symonia solet reperiri ĩ monialibus modernis ubiq; terrarum. Si ingressus est religioné nõ pura ĩtentione. s. seruiendi deo: sed alia causa scilicet non laborandi: uel si monialis quia non poterat nubere: uel quia parentes posuerunt ipsã ea inuita: licet enim malefecerit: potest et debet mutare ĩtentioné suã scilicet ut ibi uelit manere ad seruiendũ deo: et sic erit ĩ bono statu: quia non uidetur tutus secundũ cõsciẽtiã suã: quia magis dissipatio est q̃ dispensatio. Si recepit ecclesiã parrochialem a quocunq;: cum non attigisset uigesimum quintum annum absq; dispensatione pape super etatis defectu: quia nulla est concessio: et nullum ius ibi habet. extra de elec. licet canon. li. vi. Itẽ si ĩfra annum cõputandum a die assumpti uel assignati sibi regiminis ecclĩe nõ facit se ad sacerdotium promoueri: quia ipso iure est priuatus. extra eodẽ ti. et. c. quo supra. Istud tamen nõ extenditur ad ecclĩas collegiatas et nõ hñtes curã: nec ad assumptos ad illarum regimẽ: ut extra

de elec. statu. li. vi. Possunt tamen etiã epĩ dispensare cũ his: qui habẽt ecclesias parrochiales: ut usq; ad septimũ litterarum studio insistentes promoueri non teneãtur: nisi ad ordinem subdiaconatus: quẽ tamen nisi infra annũ suscipiãt: sunt ipso facto priuati tali bñficio. Et ĩ dicto tempore illis eccclesiis prouideatur ut extra de elec. po. cum ex eo. li. vi. Si habens quodcunq; beneficiũ simplex et quantuncunq; paruum non dixit horas canonicas oĩ die: qa peccat mortaliter: si omisit ex negligẽtia crassa etiã si non sit in sacris ordinibus constitutus. Secus si ex ĩfirmitate omisit. Item tenetur residere personaliter in residentia beneficii sui: nisi ex causa notabili et rationabili epũs dispensaret secũ ad tempus. Si canoĩcus uel alius clericus recepit quottidianas retributioẽs: que dantur interesentibus horis: cum non ĩterfuit: qa furtũ committit et tenetur ad restitutionem. Si cũ nõ posset p se curã ecclĩe exercere: non posuit ibi loco sui idoneũ qui bene officiaret: sed malũ aut ignorantẽ: q exemplo suo scãdalizabat subditos: ut qa fuit notorius fornicator uel lusor et huiusmõi: uel qui nescit debite mĩstrare sacramẽta et confessiones audire: qa peccat mortaliter quin immo omnia mala que sequuntur ei imputantur: quod si non potest inuenire idoneũ: per se exerceat: uel si non potest aliter prouidere: renuntiet beneficio. Item non licet prelatis sub pretio uel annuo censu concedere uices suas seu iurisdictionẽ: quia spirituale est. extra ne prela. ui. su. c. i. et ii. et. iii. puta ut si diceret. Concedo: ut

exerceas uices meas uel talem iurisdictionem: et totum lucrum sit tuū: sed tu dabis mihi tantum: qa illicitū ē. Sed cōmittendo uices suas pure licet cōstituere ei salarium. ii. q. ii. caritatis. Puta dicēdo dabo tibi tantū pro salario tuo et totum lucrum sit meū. Hec Inno. Item si alienauit res ecclesiasticas ut mobilia sicut sunt calices ornamēta et huiusmodi: aut īmobilia: ut sūt possessioēs agri et huiusmōi et hoc sine necessitate uel maiori utilitate: uel non seruata forma iuris et huiusmōi: qa grauiter peccauit. Itē de exercicio cure aīaꝝ īterroges. quō scilicet se habuit ī audientia confessionū. in collatione alioꝝ sacramentoꝝ. ī uisitatione īfirmoꝝ et huiusmōi et precipue si unquam defecerunt eis sacramenta cum expediebat. Quomodo etiā se habuerunt ī admonitiōe subditoꝝ. ī correctiōe uicioꝝ precipue quo ad notorios peccatores: ut concubinarios, habentes inimicicias: uel usurarios et huiusmōi. nō confitētes annuatim et non coicātes: si admonuit q̄tum potuit significādo epō: cum per se eos ad hoc nō potuit īducere et huiusmōi. Nam

indulgentias p se dedit cum non possit uel plures dixit habere ĩ ecclesia sua q̃ haberet:et hoc ob questum:quia mortale ẽ. Si reliqas nouas exhibuit populo uenerãdas nõ ab ecclĩa approbatas. Si nimis fuit facilis ad dispẽ/sandũ in mortali. Sed si intrauit monasteriũ dissolutũ nõ uiuentiũ regulariter: querat sibi mutare locum cum dispensatiõe:si ea ĩdiget:si autẽ nõ potest illud facere: maneat:et non sequatur turbã.i.alios non obseruantes regulã:et seruet ipse uel ipã regulã suã secundũ ordinẽ suũ. Si tamen induci potest: ꝙ mutet locũ:melius ẽ pro eo uel ea. Si ingrediens monasteriũ:tacuit impedimẽta que habuit et hoc scienter.puta erat seruus:uel habebat occultã ĩfirmitatẽ:aut fuit alterius religioĩs professus: aut coniugatus:aut debitor in multis et huiusmõi:quia peccauit mortaliter precipue si sciebat talem non posse recipi:uel interrogatus de his mendacium dixit. Et põt et debet de monasterio expelli:si aliter prouideri non potest. Si habebat uotum artioris religionis:qa querere debet prius dispensationẽ:si intrare uult aliam minus strictam. Dum tamen fuerit obseruãtia ĩ illa:uel potest ire ad aliam equalem uel maiorem sine dispensatione pape: De mẽdicanti tñ ordine uno ad alium mendicãtẽ uel de mendicante ad monachalem nõ põt sine dispen/satione pape:nisi solũ ad carthusiã. Si ĩduxit aliquem ad religionem:p symoniã:uel p fraudes.puta asserendo ibi bene seruari omnia:quod tamen nõ fit:uel dicendo se ad nihil uel modicũ obligari:reticendo austeritatem

religioĩs:quam alter non intendit seruare et huiusmõi: quia mortaliter peccat. Illos etiam qui uolentes ĩgredi ad locum religiosoꝝ bene uiuẽtium auertunt et trahũt eos ad se:ut aquã alterius ad suum molendinum. Infamantes alios et crimina eis imponentes.ac occupatioẽs illoꝝ ĩutiles asserentes suas bonas: et in tertium celum se extollentes:ut sic talẽ attrahant ad monasteriũ eorũ: certũ ẽ non euadere dãnationẽ eternã:nisi acriter peniteruerint.qa contra caritatẽ.contra iustitiam et cõtra sacrã scripturã faciũt. Quo ad uotum pauptatis.

SI ĩ religiõe existens seruauit uotum paupertatis nihil proprium retinens uel retinere deliberans: qa si habuit propriũ quantuncunq; paruum ẽ:peccauit mortaliter:et totiens quotiẽs habere proponit. Dicitur autẽ proprium quod celatur superiori suo: ut si hẽat et teneat peccuniam uel uestẽ nesciente prelato suo: uel si sciat tamẽ contra uoluntatẽ et licentiã ipsius:uel si de licẽtia et uoluntate eius: nõ tñ paratus est sibi reddere et tradere ad petitionẽ eius:sed recusat aut recusaret si posset de facto.Et multo peius si nõ solũ mobilia: sed etiã ĩmobilia: ut redditus et possessiones retineat sicut propria dans et uendens ac donans ac dissipans et disperdens ad placitũ suũ.Nec prelatus potest dare licẽtiã sic retinendi: nec papa in proprio dispensare. extra de sta.mo.Cũ ad monasterium.Si dedit de boĩs moãsterii siue conuentus sine licentia superioris sui habita uel presumpta.Idem si aliquid ẽcepit uel tenet eodem mõ

quia mortale est et proprietas. Si reperiens se ĩ loco ubi nõ uiuitur ĩ cõi: propter quod oportet sibi prouidere de necessariis: habet aliqua uestiméta. peccuniam et huiusmodi cum bõa licentia et beneplacito prelati: aduertat diligenter primo quidem ꝙ per eum nõ stet: qn omnia uellet ponerẽ ĩ cõi: si alii uellent: et ad hoc operetur q̃tum poterit. Secundo si hoc nõ potest: semper sit paratus oĩa sĩpliciter ponere & dimittere ĩ manibus prelati. Tertio ut de huiusmõi cõcessis nil det sine licentia superioris generali uel speciali etiam ĩ elemosinas nisi ĩ extrema necessitate. Quarto ut non thesaurizet: nec sup̃flua teneat: nec deliciosa querat: nec multum in querendo sollicitetur: nec habeat inordinatum appetitum seu affectum in hoc. Et sic poterit transire: si tñ in aliis bene se habeat. secus autem si sic agendo nõ religiose sed laicaliter uiueret. Sed et cum predictis etiã si posset locum inuenirẽ. ubi in communi uiueretur tutius et melius esset se illuc conferre.

Quo ad uotum castitatis.

SI seruauit uotum castitatis non solum ab omni corporali opere et cõtactu uenereo se abstinendo sed etiam ab omni locutiõe turpi et amatoria et ab omni cogitatione immunda. deliberata et delectatione morosa: quia in quolibet horum est mortale: ut supra dictum est in. c. de sexto precepto et de nono: et esset sacrilegium: quod grauius esset. Et qa ad ista deuenitur per conuersationem et familiaritatem: iõ requirendum Si cum fuerit monialis: habuit domesticitatem cum

aliquo : uel si fuerit monachus cū aliqua:et si reperitur hoc eē extra cām necessitatis:prohibēdū ē ipis:qa alias nō essent absoluendi.quia impossibile quasi est talē nō incidere in ruinā.ut di.xxii.Hospitiū.et di.octuagesīa prima per totū.Scādala etiā multa et oblocutiones ex hoc sequuntur in populo et huiusmodi : et ideo omnino prohibendus ē huiusmodi accessus consanguineorum tñ ratus erit accessus. Quo ad uotum obedientie.

SI fecit cōtra uotum obedientie:qa semp mortale est.Et nota quod non solū qñ aliquid agit : ꝙ est contra regulam suā:uel quando transgreditur regulam uel constitutiones suas:sed etiam quando facit contra precepta contenta ī regula.Vel cōstitutiones superiorū suoꝝ:uel qñ trāsgreditur in aliquo ex contēptu q̄tūcūq; etiam paruo.Quando ergo prelatus uel prelata īiungit aliquid precipiendo sub tali modo loquendi uidelicet precipio uel mando tibi in uirtute obedientie uel spūs sancti:ut facias hoc:uel omittas illud:uel sub pēa excomunicationis et huiusmōi.Illud dicitur preceptū:cuius transgressio semper est mortale.Idem est quandocunq; prelatus aliqd subdito preciperet nō tñ sub his uerbis: declararet sibi tamen ꝙ intenderet illū obligari huiusmōi precepto et sub peccato mortali teneretur subditus nisi preciperet sibi aliquid illicitū : uel quod eēt cōtra regulā et constitutiones. Similiter quando ī regula uel constitutione est aliquid preceptorie mandatū: uel sub pena excōīcationis:uel sub pena carceris:uel sub pena

grauioris culpe uel simili locutiōe:cōmuniter censetur obligari ad hoc sub mortali. Alias autē faciēdo contra cerimonias:ut frangendo silentiū: tarde ueniendo ad chorum et huiusmōi:ueniale ē: nisi faceret ī cōtemptū quia tunc mortale esset. Et iō caue ne assuescas alicui trāsgressioni: qa cōsuetudo q̄uis ipsa nō sit cōtemptus tñ conteptus īductiua ē. Quo ad diuinū officiū

SI non dixit horas canonicas aut officium beate uirgīs aut defūctoꝝ. Nā religiosus ēt si nō hēat ordinē sacrū:tenetur ex precepto ad officium precipue tamen si est professus. Vnde omittendo aliquam horā peccat mortaliter. Si tamen omittit ex negligētia. Nō autem tenetur ex precepto ad istud uel illud:quāuis nō debeat ēt ad placitum suum mutare officium:sed debet dicere secundū consuetudinē ordinis sui. Itē si tardauit ad dicendum:uel si nō cum aliis in ecclīa fuit. Si somnolēter uel ibi dormiēdo et recupet illud ī quo dormiuit:uel aliud dicat loco eius. Si autem pro maiori parte dormiuit:totum iteretur. uel si ibi īcompositus fuit: et oculis uagis:si risit uel ridere fecit aliquē:uel aliā leuitatem operatus est: uel si locutus est sine necessitate:si mente distractus precipue quando aduertere debuit: si male legit uel cantauit:uel non inclinauit:cū debebat ex negligentia. In quolibet hoꝝ. et si est ueniale:coīter tamen peccatum est. Si elegit prelatum per symoniam uel etiā si non symoniace tamen scienter īdignū: si nō illum quem iudicauit meliorem ad illud officium: sed

aliū ratione amicicie: uel alia ītentione mūdana elegit quia mortale est. Si accusauit calumniose prelatum uel socium de aliquo criminali: uel testificatus est contra aliquē iniuste: uel alias īfamauit prelatum uel subditū dicendo criminalia de eo etiā si essent uera: cū diceret intentione infamandi: peccaret mortaliter. Si secreta sui ordinis reuelauit sine causa iusta et rationabili. Et quō quis teneatur ad restitutionē fame: habes supra in prima pte. Si ī uisitatiōe prelatoꝝ nō reuelauit dicēda que. s. sunt contra honestatem religionis de prelatis et de sociis. Et precipue quando sic coīter seruatur: quod fit preceptū a uisitatore: ut fratres dicāt: que sūt dicēda et que indigent correctione: qa tūc omitterē aduertētet ea que dicenda sūt: est mortale. Debet tñ istud ītelligi seruato ordīe fraterne correctiōis. Vñ omnino occulta: a quibus potest presumi emēdatio: dici nō debeat. Vbi autē nō speratur emendatio: sed presumitur recidiuatio uel aliud magnū scandalū: dici debet: nō tñ accusando si probari sufficiēter nō potest: quia tunc grauiter peccaret. Sed simpliciter denūtiando prelato: ut patri: si tñ speratur: quod prouidebitur. Si fecit uel coopatus est aliquā conspirationem contra prelatos uel inuenit: aut sectatus est partialitates ī monasterio aut cōuenta aut sectas et diuisiōes: quia mortale ē et crimē mūdanoꝝ puersoꝝ immo demonioꝝ potius q̄ religiosoꝝ. Item secundū Rai. interrogandi sunt de duodecī abusioibus claustri: que secundū Hug. iste sunt. Prelatus negligens

discipulus īobediens. Iuuenis ociosus. Senex obstinatus Monachus curialis. Religiosus causidicus. hītus preciosus. Cibus exquisitus. Rumor ī claustro. Lis ī capitulo Dissolutio ī choro. Irreuerētia circa altaria. In his qn̄q; est mortale et qn̄q; ueīale secundū q̄titatē et qualitatē defectus et intentionē. Magna abusio etiā ē religiosū iurare in cōi sermone etiam si ueritatem dicat: quanto magis maledicere et blasphemare: etiam si ex leuitate. Itē interrogandum etiā precipue est de cerimonialibus p̄cipalibus ut de esu carniū extra īfirmitatē. De lineis nō utendis ad carnē. De lectis non plumeis. De ieiuniis regule et constitutionibus. De obseruatione silentii in certis locis et horis: ad que omnia obligantur monachi et monache precipue ordīs Benedicti. extra de sta. mo. Cum ad monasterium. Et etiam plures religiosi aliorꝝ ordinū ex cōstitutionibus suis. Et licet prelatus possit in his dispensare: quod potest secundū Ber. quādo fit cā rationabili et urgēte necessitate. alias enī peccatū eēt dispēsāti et dispēsato: plus aut minus secūdū trāsgressiones. Si obediēdo male se hūit: uidelicet qa obediuit ī malo in dicendo mendaciū: uel ex negligētia dimisit cōe mandatum: uel tardus fuit ad obediendum: uel nō affectuose sed querulose et dissolute non cū maturitate obediuit. Si irreuerens erga maiores fuit egre sustinēdo reprehensiones et cum īdignatione: coīter est peccatum ueīale: nisi excessus magnus fuit.

De exercicio.

SI uacauit ocio: quod est sentina omniū uiciorꝝ et

quantū. Si ĩutiliter tempus expendit ĩ faciendo ea: que sunt nullius utilitatis. Si fecit exercicia mundanoꝝ: ut faciendo bursas. uestes opere polimito more secularīū: ut rechamationes. uel linea reticulata et huiusmodi: uel cōfectioēs multū preciosas uel alia gloriosa: qa magnū peccatum est et abusio et occasio multoꝝ maloꝝ: et iō prohibendū est hoc precipue monialibus modernis: que ut frequēter ĩ hoc offēdunt. De cōuersatiōe cū aliis.

SI nimis fuit leuis uel inducens alios ad leuitatem et risum uerbis uel gestibus uel solaciis: que licet aliqñ sine peccato fieri possūt ad recreationē uel subleuandū se uel aliū ab accidia: raro tñ huiusmodi decent religiosos: et coīter est peccatū ueniale. Si murmurauit circa uictū et uestitū. Si impatiēter tulit mores graues alioꝝ. Si se grauē aliis reddidit. Si singularitatē quesiuit ĩ cibo uestitu. dormitu et aliis: unde frequēter oritur in ipso sꝑbia: et in aliis murmuratio et indignatio. Si fratrē delinquentē fraterne nō admonuit: uel defectus alioꝝ non significat prelato ad remediandum seruato fr̄ne correctiōis ordīe. In quolibet hoꝝ peccatū est coīter ueniale. De executione officii sibi cōmissi.

SI murmurauit contra sibi cōmittentē officiū aliqꝺ tanq̄ indiscretum. Si impatienter se habuit dure loquēdo cū qbus se hūit ĩtromitteř. Si nō diligēter tractauit res moāsterii. Si nimis tenax uel nimis prodigus fuit in dando uel acceptator ꝑsonaꝝ sine cā rōnabili magis dans uni q̄ alteri de rebus coībus. Si dedit qbus

non potuit: quia nõ habuit licentiã. Si permisit res pire ex negligẽtia: uel nimis sollicitus fuit propter hoc parꝝ uacando sibi propter multiplicationem temporalium: quod uicium hodie multum regnat. De studio.

SI nõ fuit diligens ad discendũ ea: ad que tenetur secundũ regulã et constitutiones: quia peccat: et trãsgrediens ex ignorantia nõ excusatur. Si sacerdos ẽ debet querere et scire que debita sunt ad celebrandum et ministrandũ. Si confessor est: que pertinent ad illud officiũ: et sic de aliis. Et si ĩ his est negligens precipue cũ potest: grauiter peccat. Debet etiã frequenter legere doctores exponẽtes scripturam et alios libros deuotos & utiles: unde instruatur et confortetur ad bonum. Non enim leget curiosa et ĩutilia: ut doctrinas gentiliũ uel fictiones poetaꝝ et huiusmodi: que retrahunt a magis necessariis: quia peccatũ est curiositatis. Itẽ q uocantur ad irrigendas moniales in electionibus et aliis nisi ab his per que possit inter eas oriri discordia se abstineant sunt excoĩcati. De oratione.

SI nõ orauit ultra diuinum officiũ priuatĩ pro se et pro aliis cõ sãguineis: et bñfactoribus: et precipue sibi recommendatis uiuis et defunctis sollicite ut debuit. Si nõ frequentauit confessionem et cõmunionẽ secundũ morẽ regule sue. Itẽ moãchis nigris preceptum est: ꝙ hoc faciant semel in mense. extra de sta. mo. ne. ĩ agro. ĩ cle. Si nõ uacauit meditatiõi: que p maxĩe deuotionẽ ĩducit. Si fuit tepidus ĩ dilectione dei et proximi

nõ ardẽter affectãs honorẽ dei et salutẽ aīaꝝ: ut decet. Si ĩgratus fuit ad recognoscẽdũ et recogitãdũ bñficia dei: et recompensandum deuote ei seruiendo. Si nõ preparauit se ad diuina: ut debuit. Hec sunt in quibus quottidie offẽditur: et ex hoc impeditur profectus.

Quo ad consanguineos.

SI nimis carnaliter dilexit consanguineos nimis affectans eoꝝ prosperitatem: uel gaudens de ea: aut si nimiũ cõtristatur de eoꝝ aduersitate: uel si nimis eos uisitauit: uel querit et gaudet nimiũ uisitari ab eis. Si de secularibus cũ eis loquitur: que non expediunt: uel etiã cũ aliis de guerris et factis principum secularium: et frequẽter huiusmõi ĩterrogat: uel si libẽter aduertit ad hec: uel si pro consanguineis suis procurat beneficia ecclesiastica uel tẽporalia et precipue ad hoc nõ aptis: quia posset esse mortale. De aliis uiciis comuĩbus. ut ĩra inuidia. superbia et huiusmodi uide supra in prima et secũda parte.

De his que pertinẽt ad regulã suã.

ULtra premissa ipẽ sibi prouideat. si uidelicet peñs uel penitẽtias sibi taxatas uel iniunctas a regula et cõstitutionibus uel prelatis nõ fecit ex negligẽtia qa peccauit. Si autem nullo modo esset paratus facere: que prelatus preciperet: uel in regula aut constitutione sibi mandata essent: mortaliter peccaret. Si autẽ nõ ĩtẽdit proficere in uita spirituali: attamen seruat seruanda. licet inuitus faciat male contentus. quod est ĩ religione hyppocrita ẽ et ĩ statu dãnationis.

Religiosi qui inducunt aliquē ad uouendum: uel fide interposita seu alias promittendum: ut sepulturas apud suas ecclīas eligāt: uel electas nō mutēt: excoīcati sunt excoīcatione papali. Religiosi q clericis uel laicis sacramentū eucharistie uel ūctionis extreme ministrare uel matrimoniū solemnizare absq; licētia sacerdotis parrochialis speciali: uel aliquē excommunicatum a canone preterq̄ ī casibus a iure expressis: uel per priuilegiū concessis: uel a sententiis per statuta synodalia uel prouītialia promulgatis: uel queq̄ a pena et culpa absoluere presumpserint: sunt excoīcati excoīcatione papali. Religiosi professi: qui uadunt ad studia litteraꝝ quecunq; nisi habuerint licentiam a prelatis cum consilio maioris partis conuentus: sunt excoīcati. extra ne.cle.uel mo.se.se ne immis.ut periculosa.li.vi. Religiosi qui uadunt in scolas ad audiendum leges uel physicam post duos menses: si nō dimittunt: sunt excomūicati. Religiosi qui apostatant: sunt excommunicati Et dicuntur apostatare: quando dimissa religione et habitu non intendunt reuerti. Religiosi qui temere habitū sue religionis dimittunt: q̄uis nō sit apostate: ex hoc sunt excoīcati: ut in predicto capitulo. ut piculosa. li.vi. Religiosi etiā cuiuscunq; ordinis cum uiderīt uel sciuerint cathedralē uel matricem ecclesiā loci seruare īterdictum quodcunq; positum auctoritate sedis aplice uel ordinarioꝝ: debent et ipī obseruare non obstātibus

quibuſcunq; appellationibus ãtea etiã ad eandẽ ſedem uel aliã:aut etiã aliis interiectionibus et obiectionibus alioqn ſũt excoĩcati.extra de ſen.exco. Ex frequẽtibus in cle.Religioſi qui aliqua dicunt:ut audiẽtes a deciaꝝ eccleſiis debitaꝝ ſolutione retrahant ĩ ſermonibus ſuis uel alibi:ſunt excoĩcati.extra de pe. Cupieñ.ĩ cle.Religioſi qui ſciẽter poſtpoſuerunt cõfitentibus ſibi facere conſcientiã de ſoluendis decimis:ſunt ſuſpenſi ab offõ cõfeſſionis tam diu:donec confeſſis eiſdem ſi cõmode poterunt:faciant conſcientiã:quod ſi in dicta ſuſpẽſiõe non purgata conſcientia confiteantur : ſunt excoĩcati. extra de penitẽtiis.Cupiẽtes ĩ cle. Monachi et canoĩci regulares nõ habẽtes aliquã adminiſtrationẽ ſi cõferũt ſe ad curias prĩcipum ſine licentia prelatorum ſuorum ut inferant damnum prelatis ſuis uel monaſteriis:ſunt excoĩcati.ut ĩ cle.ne ĩ agro de ſta.mo.et ca.re.Religioſi mendicantes qui accipiũt noua loca ad habitandũ uel ãtiqua eoꝝ loca alienãt uel ꝑmutãt abſq; licentia pape ſunt excommunicati ut extra de pe. Cupientes in cle. Qui intrant moãſteria monialium ordinis predicatoꝝ ſiue fratres ipſi ſiue alii quicunq; mares niſi in caſibus cõceſſis in conſtitutionibus eaꝝ:ſunt excommunicati: nec poſſunt abſolui niſi a papa: uel a magiſtro ordinis uel aliquo alio:qui ſuper hoc habeat auctoritatẽ ſpeãlẽ et qui uel que hoc admittunt.etiam uidentur excõmunicati uel excommunicate:quia participant in crimine Sĩliter q̃ ingrediuntur monaſteria monialium ordinis

minoꝝ in casu non concesso: sunt excoīcati excoīcatōe papali per extrauagañ. Qui uero ingrediuntur alia monasteria monialiū nō sunt ipso facto excoīcati de iure sed excoīcandi. In multis tñ locis propter cōstitutionē synodalē ēt sunt excoīcati. De his igitur etiā quere. Et de his ēt excoīcatis plene hēs ī quarta pte sūme. ti. i.

Circa prelatos ī communi. .c.xlvi.

PRelati interrogandi sunt in cōi primo. Si legitime assecutus est dignitatem seu prelationē an uidelicet aliqua irregularitate uel sententia fuerit irretitus: cum fuit assumptus ad prelaturam in qua non fuit secum dispensatum: uel de qua nō fuit absolutus. ut uidelicet si fuit bigamus. si coopatus est ī cā sanguinis. si est illegitimus. si excoīcatus si suspēsus. aut notorius concubinarius. Nam qui in quolibet hoꝝ se noscit: et prelationem in eis uel aliquo illoꝝ accipit eam furtiue tenet: et est ī continuo mortali. Item nota quod illegitimus ad dignitatem uel beneficiū curatū uel prioratum in religione: qui per electionem creatur sine dispēsatione pape promoueri nō pōt. ex priuilegio tamen magistri ordinis ī causa hac potest dispensari ad prelaturas in ordine predicatorum. De hoc habes in quarta parte summe. ti. i. Si rite absq; uicio symoniaco fuit electus cōfirmatus et ordiātus. Si īterposuit preces pro se: uel procurauit quod alius pro eo porrigeret: quia symonia fuit: et si ibi fuit symonia pactionis indiget dispēsatione pape: et ante q̄ dispensetur furtiue tenet

dignitatem. de hoc habes in secunda parte summe. ti. i. c. i. Item de omnibus his: que habes supra in capitulo de beneficiatis: et in capitulo de clericis in cōi potes hic interrogare: prout uidebitur expedire: si est prelatus secularīū clericoꝝ: si uero prelatus r̄ligiosoꝝ: interroga de his: que sūt ī capitulo precedenti: et de his que sequuntur. Si aliquod peccatum manifestum simulauit in subditis et nō correxit: aut si nō manifesta: que ad eius noticiam aliqualiter peruenerit: ulterius non īquisiuit: quia si mere ex negligentia omitteret: puto mortale quo ad criminalia. Secus si ex aliqua ratiōe hoc omittit ut puta ad euitanda maiora scandala. Si ī capitulo equus iudex nō fuit. Si reꝝ moāsterii dilapidator fuit. Si superioribus nō obediuit. Si causas sibi a suis superioribus commissas nō secundum cōsiliū peritoꝝ determīauit: sed secundū acceptationē persone. In oibus supradictis est peccatum mortale uel ueniale secundum qualitatem excessus et maliciā ac negligentiam. Si indignos et nō idoneos in officiis posuit maxime ad curam animarum quia male uidetur excusari a mortali precipue si eos quos scit malos et in mortali perseuerare ponit ad curā aīaꝝ: cū possit repellere. nec credo ꝙ excuset paucitas: quia alii nō inueniuntur: etiā si ille quem sic posuit sit multum īdustriosus: et bene sciat officiare ecclesiam ī exterioribus. Idem cum talem sustinet: quē ipse tn̄ non posuit: licet iuridice eum remouere potest. Si posuit in audientiā confessionū notabiliter ignorantes et īeptos

uel criminosos: quia mortaliter peccat per illã regulam Qui causã dãni dat: damnũ dedisse uidetur. Idẽ si tales tolleret: cum posset eos remouerẽ: nisi forte a supioribus suis sint ad hoc positi. Sed quã curã de ipsis habebit: cum ad sui damnationem exerceant tale officium: audiendum est. Quõ aũt uideatur ineptus uel notabiliter ignorãs hẽs ĩ tertia parte sũme. Si fuit nimis curiosus et pomposus in edificiis ecclesie et monasterii et ornamentis et huiusmõi: quod ẽ contra sanctũ Hyeronimũ et Ambro. xxii. q. ii. c. Aurum et. c. Gloria epĩ ueñ. Et tñ a modernis fiunt multe superfluitates et curiositates et pallatia contra exempla sanctoꝝ omnium. Et pro his amittitur multum de tpẽ et deuotiõe ita: ut cõpletis edificiis exhausti uidentur. omnis spiritus et deuotio et pauperes ĩ terra moriuntur fame: quos ipsi religiosi de supfluis eoꝝ tenetur sustentare. xxii. q. i. Si fuit nimis sollicitus circa temporalia ex hoc minus debito uacans spiritualibus ĩ se et ĩ subditis. et lectioni. orationi. meditationi et admonitioni: utique peccatum est: plus et minus secundum quãtitatem excessus. principalis enim intentio seu cura debet esse de spiritualibus. Si nimis per curias discurrit ĩ litigando cum scandalo hominum cum possit per alium modum magis pacificum sua repetere: etiam si non tñ per hoc recuperare deberet. Si iura et priuilegia sue ecclĩe ñ seruauit et defẽdit: ut debuit. Si ĩ dispensãdo ĩdiscrete se hũit: uel quia nimis de facili et sine cã rationabili dispensauit de ieiuniis, de

esu carnium.de retinendis rebus ad usum. In penitētiis taxatis secundum regulá et constitutioné et huiusmōi: quia peccauit in ducendo relaxationem: et religionis rigoré eneruando. Vnde beatus Benedictus ī regula sua dicit. q̄ de omni dispēsatione habet reddere rationem: uel etiam si fuit nimis durus in dispensando cū debuit precipue cū debilibus et infirmis et huiusmodi nō prouidens eis. Si nō fuit bonus exēplaris ī īcessu moderato ī habitu nō precioso: in modestia gestus. ī locutiōe rara et graui et fructuosa cauens discordias nutriens pacē omnes patiēter audiens et tollerans sīgularitates uitās coīa sequens cū potest nemini blandus affabilis cūctis susurractiones. detractiones. irrisiones. confabulationes maledictiones. contentiones in se et suis eliminans. ī oībus circūspectus. nō delectās ī presidētia: sed timēs de negligentia: cū de sīgulis sibi cōmissis hēat reddere rationem. Ita alioꝝ curá habens: ut sui non obliuiscatur ut docet Gregorius in pastorali. Nam sic tenetur q̄libet prelatus esse et ita se hr̄e. Si in corrigendo fuit nimis remissus uel nimis rigidus: q̄a utrūq; cauendum ē: sicut dicit Grego. ī moralibus: et ut habetur di. quadragesīa tertia. Disciplina Nā facilitas uenie īcentiuum prebet deliquendi. Ambro. xiii. q. iiii. Est iniusta. Et asperitas nimia ī īcrepatiōe nec correctioné recipit nec salutem Leo. di. xli. Cum beatus. Precipue circa seniores debet prelatus in corrigendo humanus esse: et sic se habere: ut dicitur in. c. seniores. i. q. vii secundum Gre. nisi essent

habituati ĩ malo.qa tunc durius corripi debent secundũ eũdẽ ubi supra. Si districta fecit precepta a qbus multũ debet cauere:nisi sit res ardua.Et si cogeret p preceptũ uel sẽtentiã ad aliquod faciendum uel dicendum ĩ quo non esset ei subditus astrictus:uel nõ deberet ei obedire nec ĩ reuelando ei peccatum: omnino esset mortale ei. In inquisitione etiã criminũ: in receptione accusatiõis uel denuntiationis:uel in prolatione snĩe excoĩcationis et huiusmõi nõ sit preceps: nec procedat per suspitiões sed per probationes et per modos iuridicos. alias enim incurreret graue peccatũ:et aliqñ sententias.de hoc hẽs in summa.Si recepit prelatus in ordine mendicantium aliquẽ ad professionẽ ante annum cõpletũ probationis seu nouitiatus:est suspensus a receptione cuiusq̃ ad professionem:et debet puniri pena:que solet iflígi pro grauioribus culpis. Vnde et mortaliter peccat.extra de reg. et trañ.ad rel.Nõ solum.li.vi. Si nõ induxit quantum potuit uerbo et exemplo subditos suos od abseruandum omnes cerimonias sui ordĩs. Si malas cõsuetudĩes seu corruptellas contra regulam et decentiã religiõis: quas inuenit iam inductas nõ abstulit:q̃tum potuit.ut uiciũ proprietatis.discursũ fratrum ad placitum.faĩliaritatẽ cũ mulieribus:uel uiris si est monacha.collationem rerũ amicis consanguineis sine licentia et rationabili causa esum carnium sine cã rationabili : quod est uniuersale omni monacho.de conse.di.v.mo. Et similia que sunt precipue contra essentialia uota religionis:nullo modo

debet pmitteř:nec etiam perceptionē aut ēt receptionē symoniacā monialiū: sicut hodie fit quasi ubiq; quod si talia non pōt remouere:nec est spes ī futurꝫ:dimittat curā exemplo Beati Benedicti.ut.vii.q.i.ibi.ne quietem suā amittat:et tādē cū eis dānationē incurrat.quicūq; sit ille abbas uel abbatissa.prior uel priorissa uel alias quocunq; noīe cēseatur:nec sufficit ꝙ prelatus corrigat uicia:que cōtigerit ipsum nosse:sed diligēter agnoscere uultum peccoris sui considerando uias eius.Caueat aūt ne crimina delata sibi ī foro conscientie uel in secreto iudicet ī foro contentioso seu ī capitulo. Ibi.n.tantum maifesta corrigēda sunt. Si habet sub cura monasteria monialiū:inqrendū est:ut īfra ī.c.sequēti de huiusmōi.

Circa epōs et alios supiores.c.xlvii.

Episcopi et alii supiores prelati sic possunt īterrogari. Si uidelicet non sit talis litterature et scientie. ꝙ per se explicare sciat:que debet et ad quod tenetur: cū ipse habeat alios super huiusmodi informare et dirigere. Nam si bonus ab omībus coīter reputatur et sufficiens:non est necessarium:nisi ipsum audire.et si de aliquo negotio nō ītelligit:pōt cōfessor eum q̄tum poterit informare.Et si tale quid est: in quo uariantur opiniones: uel de quo non pōt dari lata snīa relinquendum est sue conscientie.Idem dicendū ē circa alios clericos.religiosos.prelatos et laicos peritos et timoratos:qui sciunt sufficienter dicere et discerneř fc̄tā sua. Si uero huiusmōi episcopus uel alius supior nō sit

talis: sed indiget adiutorio interrogantis: ĩ q̄tũ clericus est: tunc ĩquiri potest prout expedir uidetur de his: que habes supra.c.circa clericos in coĩ.ut de officio diuino. celebratione et ministratione sacramentoꝝ et de mõ et huiusmõi. Si uero assumptus est ex religiõe ad epãtũ interroga de his: que hẽs ĩ capitulo circa religiosos quo ad multa. Ná q̄uis assumptus sit ex monasterio: tamen adhuc tenetur seruare ordinem suũ: nisi in his que non patiuntur officium pastoris. ut silẽtiũ. solitudo. uigilie et huiusmodi. In quantum uero fuerit beneficiatus seu curatus et prelatus: ĩterroga de his que habes supra.c. circa beneficiatos. Et si recepit dignitatem seu epãtum habens aliquam irregularitaté uel sñiam aut symoĩace uel per intrusionem sibi acquisiuit prelaturá: dic ut in capitulo precedenti ĩ prin. Ex inde de his que sequũtur que sũt specialia officio pastorali ĩterroga. Si uidelicet contulit ordines sacros indebite: quod est unum in quo maxime offẽdunt. Si per symoniam cõtulit sed occulte quia mortaliter peccauit: non tamen ipse est suspensus ex hoc quo ad alios. Sed si notoria est symonia: suspẽsus est quo ad alios. Si aũt in utroq; casu ordinatus ab eo ẽ suspensus et indiget dispensatione. Si cõtulit scienter ordines non habentibus legitimá etatem: qa mortale ẽ nec potest episcopus super etate dispensare. Si contulit ordines per saltum scienter: uel duos sacros simul: uel quatuor minores cum subdiaconatu: qa mortale est. Si contulit ordines sacros extra tẽpora ordinationũ: quia

mortale est.:nisi ex dispēsatione pape hoc fieret. alias enim ordinatus esset suspensus. Minores tamen ordīes diebus festiuis conferre pōt. Si in ordinatione dimisit aliquid faciendum:quia si omitteret aliquid de substā-tialibus ex quibus īprimitur caracter: oporteret totum iterare in alia solemnitate quatuor tempoꝝ:si uero nō est substātiale sed de simplici solemnitate : non debet iterari:sed supplere tantū omissum ī ordiātione proxīa futura.nec prius ante illā supplectionem debet ille sic ordinatus exercerē officium ordinis:quia alias peccaret Episcopus autem in huiusmōi peccat mortaliter:si ex certa scientia uel crassa ignorantia hoc accidat . Idem uidetur si ex notabili negligentia. Si ordinauit aliquē qui nō fuerit sue diocesis:uel aliquē religiosū:aut alium beneficiatū ī aliquo collegio sine licentia sui superioris scienter:quia mortale est:et est suspensus a collatione ordinū ꝑ annum . Si non fecit fieri examinationem de ordinandis debitam.uidelicet de etate.scīa.moribus et huiusmodi secundū iura:quia peccauit mortaliter . Idē si fecit fieri examīationē per ineptos ad huiusmōi.Idē si ꝑ tales fecit fieri exaīnationē quos estimauit propter eoꝝ malā conscientiā admittere indignos:si tñ ad eū spectat prouidere de talibus.Si sciēter admittit īdignū quem repellere potest : ut cōcubinariū et illiteratum et huiusmōi.Si non contulit sacramentum cōfirmatiōis: quando debuit.Soli enī Episcopi possunt cōferre : et oī anno semel debent conferre:et extra illud tpūs solitum

omni tēpore anni et omni hora. morituris pōt cōcederē: ne sine hoc decedāt: q̄uis sine hoc saluarētur. Cōmitēdo ergo magnam negligentiā in hoc: ut post multos annos semel conferre: credo esse mortale. Si nō dedit secundū debitā materiā et formā et locū quodcūq; sacramentū quia mortale. quod autem ieiunus conferat sacramētū confirmationis: nō est necessarium: tn̄ decēs et de iure. Si bis scienter aliquē confirmaret: q̄a peccaret mortaliter. Vnde in hoc debet esse cautus: ne iteret: et etiam aduertere: ne aliquis nō crismatus teneat crismandum aut etiam ne consanguineus teneat consanguineā. Si in cena domini non cōsecrauit cū potuit crisma et oleum sanctū: ut debuit: quia innouanda sunt talia. Et si non seruauit debitam materiam. formā et ritum ecclesie: q̄a mortale est. Si consecrationes eccliāꝝ uel altarium uel calicum uel patenaꝝ uel benedictiones uestium sacraꝝ nō fecit: ut debuit secundum formā et ritum ecclīe: uel si aliquod hoꝝ per symoniam consecrauit. Idē de benedictiōe abbatum et abbatissaꝝ. Idem de recōciliatione ecclesiarum: uel cimiterioꝝ: quia mortaliter peccauit. Monialem autem quam nouit corruptam non de facili debet eā cōsecrare ī uirginē: nec tn̄ debet maīfestare: si est occultum: sed mutare nomen uirginis ī castā si non perpenditur. Si contulit beneficia per symoniam: quia mortale est. Et si notoria est: suspensus est quo ad se et alios: si uero occulta suspensus est quo ad se nō quo ad alios. Si cōtulit scienter beneficia indignis siue sīplicia

siue curata:qa mortale ē. Idē si acceptauit presentatū a patronis ineptum. Idem si confirmauit indignum. Si cōtulit uni plura bñficia in casu nō cōcesso aut prebē-das aut dignitates:uel si consanguineis minus aptis cōtulit ratione cōsanguinitatis postponendo aptiores quia mortale est. Si admisit ad bñficia habētia curam aīa₂ seu ipsa cōtulit nō hñtibus xxv. annos: mortale ē Si in ecclesiis de iure uacātibus nō prouidit de rectore ut debuit: sicut uacant curata data absq₃ dispensatiōe pape his: qui non contingunt xxv. annum:uel qui infra annū ab acceptatiōe huiusmōi. curati nō faciunt se ad sacerdotium promoueri: nisi causa studii sit omissum et dispensatū:de quo habes supra in caplō de bñficiatis Si uero episcopus de huiusmōi curatis uacantibus īfra sex menses postea nō prouiderit: non potest post hoc se intromittere de illo:qa mortale esset:et tunc teneretur errorem suum manifestare. Idem qñ recepto secundo bñficio uacanit primū: de quo habes supra plene et in summa in quarta parte. Si ordinauit aliquem clericum ad ordinem sacrum sine iusto titulo.i.sine bñficio: uel saltem patrimonio sufficienti ad sui sustentatiōnē: qa ultra peccatum mortale tenetur ei expensas facere:quo-usq₃ de beneficio sit ei prouisum:nisi aliquis episcopus huiusmōi cōmisisset aliis determinando personas quia tunc ille cui cōmissum fuerit :tenetur:de quibus uide in summa in tertia parte. Si non uisitauit episcopatum suum:ut debuit aut si ī uisitatione sua nimis sūptuosus

fuit: et cũ magna et nimia familia uenit. Et cũ eqtariis nimis ultra prescriptum numerꝝ uel si ipse uel familia eiꝰs munera accepit: super quo specialis pena ē: de qbus plene in tertia parte sũme. Si in uisitatiõe nõ diligẽter inqsiuit de quibus debuit: et maxime de uita et honestate clericoꝝ uel sacerdotum et officiãtur: et quomodo se habent in administratiõe sacramẽtoꝝ et de formis eoꝝ: si bene pronũtiant precipue batismi: qui est magis necessarius. de audientia cõfessionum qũo in eis se hñt quomõ populum admonẽt: et in rebus ecclie precipue altaris quomodo mundas teneant. Si autem uidet eos in huiusmodi notabiliter excedere: corrigat et emẽdet q̃tum poterit: quia si nõ correxerit et punierit excessus uel si tales sunt incorrigibiles: et nõ prouiderit de aliis grauiter peccat. Et oĩa mala et dãna aĩaꝝ: que inde sequntur ei ĩputãtur: dum tñ obuiare põt et nõ facit. di. octuagesima tertia per totum. Si sustinuit in officiis et bñficiis notorios concubinarios: quos debet post admonitionem si nõ abstinuerint: priuare bñficiis: quia grauiter peccat. Si in aliis sceleribus et malis maĩfestis ut usuris. tabernis. ludis. aleis prodicionibus negociis secularibus se occupãtes. et uenationibus nõ bñ se habuit circa clericos. Illos enim in his non puniendo uidetur male posse excusari a peccato mortali: nisi ex huiusmõi punitionibus. sequeretur maius malum. ut scisma uel magnum scãdalum. di. septuagesima: ut cõstituerẽtur. Si laicos sibi subditos notorios peccatores: quos per se

nouit:uel sibi p alios denũtiatos:ut adulteros:usurarios inimicicias exercentes manifestas nõ corrigit p cẽsuras et alios modos:ut debet : peccat grauiter nisi omittat: quia nõ speratur emendatio:sed potius deterioratio ex hoc. Et hoc tñ non uidetur excusari sufficienter:nisi ex hoc timeretur aliquod graue scandalum. di. xliiii. Commessationes. Si malas cõsuetudines: quas reperit in sua diocesi non nititur auferre quantũ potest:ut uendere et laborare diebus festiuis. nõ coĩcare et confiteri semel ĩ anno. tripudiare ĩ ecclĩis. uiolare ecclesiasticã libertatẽ ut clerici conueniantur pro debitis uel delictis coram iudicio seculari:uel ecclĩasticã ĩmunitatẽ:ut extrahãtur debitores uel malefactores per uiolentiã de locis sacris et huiusmõi ĩ casibus nõ cõcessis: quia tenetur illis huiusmodi prohibere . Et si post admonitionem nolunt desisterẽ:excoĩcare:quia alias peccat grauiter omittẽdo hoc ex timore uel negligentia . di. xliiii. Sit rector. Si fructus seu redditus episcopatus sui male expendit donando consanguineis uel aliis non indigentibus : quia peccat grauiter. Et si distincta sunt ea que deputantur ad mensã eius ab aliis. Et sic de aliis que erogare debet clericis:uel pro reparatione ecclesie: uel pauperibus:dat consanguineis uel aliis amicis suis sine rationabili indigentia:tenetur restituere illa. quia rapinam fecit : et similiter recipientes ab eo . Si uero non sunt distincta huiusmodi bona : sed intelliguntur omnia committi fidei sue ea que sufficiunt ad usum suum et familie sibi

conuenientes:superflua uero debet pauperibus erogare et aliis dando pauperibus subtrahit. Hec Tho. in secunda secunde questione secunda. et duodecima questione secunda. Aurum et capitulo gloria. Si grauauit subditos suos indebitis collectis. Si fecit clericos suos soluere tallias a domino temporali impositas:uel gabellas ad instantiam eius: uel si ipse sponte dedit sine licentia summi pontificis:quod probibetur:et ergo mortale est. Si delicta clericorum:uel laicorum puniuit pena peccuniaria ex auaricia:et non ad magis refrenandum: quod probibetur: et ergo mortale est. Si uisitauit diocesim: uel uisitare fecit magis propter lucrum: quam salutem hominum: quia mortale est. Si alienauit bona episcopatus sine licentia pape:et ĩ casu indebito:qa mortale ẽ Si iura ecclesiarum non seruauit: quia mortale est. Si bona uacantium ecclesiarum sibi usurpauit: cum debeant successori reseruari: quia mortale est. Si iusta debita a predecessoribus contracta ratione ecclesie nõ soluit:quia mortale est. Si fructus alicuius beneficii ad tempus ad se accepit uel partem ab eo cui contulit uult haberẽ quia rapina est:et mortale. Si formam iuris erga usurarios manifestos non seruauit:sed de certa q̃titate contentus non facta debita restitutione sibi remittit: et ad sepulturã:et ad sacramenta admittit:qa mortale est. Si incerta pauperibus deputanda in suum usum cõnectit sine necessitate: quia mortale est. Si sententias excommunicationis de facili propter lucrum profert.

uel absolutionem eius: quia mortale est. Si permisit questuonarios uel alios pronuntiare indiscretas indul-
gentias et falsas: quia mortaliter peccauit. Si exemptos ut fratres predicatores. minores. heremitas sancti Augu-
stini. carmelitas. seruitas cistercienses: et alios habētes per priuilegium exemptiones iniuste molesta non seruando priuilegia eorum specialiter pro audientia cōfessionū nō admittēdo sibi presētatos idoēos secūdū Cle. dudum de sepul. uel sibi retinendo nimios casus et inconsuetos: ut quottidie habeatur recursus ad eum: uel ad quartā cogendo quantum ad id in quo sunt priuile-
giati: uel eos ad iudicium trahendo: cum in nullo possit eos cōuenire nisi pro heresi: qa grauiter peccat. Si mōa-
steria monachoꝝ uel mōachaꝝ nō exēpta nō diligēter et honeste uisitauit et eos uel eas ad seruandum regulā induxit deponendo abbates uel abbatissas pro relaxa-
tione cum expedit habendo curam de honestate earum. Et quod non habeant familiaritatem cum clericis reli-
giosis uel laicis ille moniales prouidendo eis de diligēti clausura. de cōfessore securo et conscientiato prohibēdo ingressum symoniacum et conuiuia feminarum: que ibi fiunt: et festa uana in consecratione earum. Si in iudi-
cando in foro contentioso sibi non tenuit uicarium peritum et bonum precipue quando ex se non habet sufficientiam iuris. Si non seruauit ordinē iudiciarium debito mō. Si fuit acceptator personarum. Si dedit ini-
quas sententias de istis dic ut supra in. c. circa iudices.

Si nõ seruauit debitam formam iuris in ferendo sñias excoĩcationis. suspensionis et interdicti : quia incurrit ultra peccatum certam penam : de qua uide in summa in quarta parte precipue in causis matrimonialibus : quia ibi oportet esse cautissimum et ponderosum : et specialiter circa diuortia. Si dedit licentiam domino temporali uel iudici uerberandi uel aliter puniendi uel incarcerandi aut huiusmodi clericos suos: nisi in casu in quo essent incorrigibiles per eum: quia efficitur excõmunicatus extra de sẽtentiis exco. ut fame. Neminẽ etiam debet uerberare manibus propriis: sed p clericum aliũ faciet castigare clericum pro delictis et huiusmõi cum expedit secundum iura. Item a causis sanguinis debet abstinere. opere. consilio. et mandato. Si hereticos non diligenter perquisiuit in sua diocesi: et puniuit secundum iura. Si testamenta et ultimas uoluntates non fecit implere precipue quo ad legata ad pias causas. Si dispensauit in uotis et iuramentis: in quibus nõ potuit uel si potuit tamen indiscrete et sine causa rationabili Si absoluit a sententiis: a quibus non potuit: ut in pape reseruatis casibus: uel dispensauit in irregularitate : in qua non potuit. Si bonus exemplaris fuit in habitu nõ precioso suppellectilibus nõ argenteis: et curiositatibus ĩ apparatu domus et ornatu nõ seculari. in uictu sobrio non conuiualis nimis nisi cum pauperibus. ĩ uisitando ecclesias. ĩteressendo diuinis et precipue diebus festiuis quia hoc debet facere secundum iura. In solemnitatibus

precipuis per se cantando missam.in dicendo officium deuote non cursiue sed ordinate: et quod dicatur in ecclesia sua debite procurando. In frequentando oratiões priuatas.in uacando lectionibus sacris.ut di.xxxvi.per totum.in predicando si sit idoneus idest si sciuerit : si uero nesciuerit prouidendo gregi suo de aliis predicatoribus utilibus non curiosis.similiter de confessoribus In tenendo honestam et deuotam familiam sollicitus de salute eius. In uitando cõuersationé cum mulieribus ut pestem. In raro exitu de domo nisi ad ecclesiam. In conferendo et inquirendo sepe consilia cum seruis dei quomodo possit melius prouidere gregi suo. Adulatores ut uenenũ abhorrendo.pater pauperꝝ.uiduarꝝ.orphaõꝝ et oppressorꝝ existat:et causas eorꝝ sine expẽsis expedirĩ faciat. In ĩiuriis propriis non sit uindicatiuus sed patientissimus. In uerbo et gestu nõ sit subitus et iracundus nemini multũ failiaris nisi seruitoribus dei.supioribus obediens equalibus nõ ĩuidens.nõ gaudẽs de digĩtate et honore sed lugẽs pro exteriori occupatione et plebis offensis.die noctuq; resistat cõtentioĩbus maxĩe cõtra fidẽ catholicã.qa si ĩ his oĩbus diligẽter et bñ se hũit:nil deo acceptius.si aũt presumptorie et male nil miserius et dãnabilius epĩ dignitate:ut dicit Aug.di.iiii.ãte oĩa De prelatis ẽt multa hẽs in sũma ĩ tertia pte. ti.ulti.p totũ.Itẽ epĩ ut supra cõcedẽtes aliquã domũ usurariis maĩfestis alienigenis ad fenus exercendũ sunt ipõ facto suspẽsi:ut extra de usu. Quãq̃ li.vi. Siliter si pmittunt

q huiusmoi usurarii alienigene exerceant fenus i terris eorum iurisdictioni subditis. nisi infra tres menses eos expullerint: ut i prealle. c. quanq. Item qui se ingerit pro papa electus a miori pte q a duabus ptibus cardinaliu e ipo facto excoicatus. Et similiter cardinales: qui talem recepint pro papa. extra de elec. Licet li. vi. Item omnes clerici. religiosi. laici siue familiares curie siue alii: qui aliq pactum fecerit: uel aliqd paruum uel magnum promiserint uel promissiones receperint: uel ex pacto uel promissione occulta uel maifesta dederit uel receperint paruum quid uel magnum pro aliqua iustitia uel gratia pro se uel pro alio i causis iuridicis uel lris apostolicis: et quibuscuq modis ab apostolica sede obtinenda sunt ipo facto excoicati in extrauaga. Bonifacii. viii. Et absolutio pape reseruatur. hoc habet locu in curia romana Io. an. et An. de bur. eam alle.

Sequitur qrta et ultia ps huius tractatus: que tractat de absolutioe et peitentie iiunctione .c. xlviii.

POstq penitens dixit ex se peccata sua uel ex interrogatione confessoris: ut debuit tandem coocludat dices. In istis peccaui: et i aliis multis et de omnibus dico mea culpa. Cofessor uero tuc interroget: nisi tn fuerit psoa talis de qua hoc no dubitetur: qa tunc superfluum et risibile esset: si dolet de peccatis preteritis: et si proponit in futurum abstinere ab omnibus .s. mortalibus. Item si abstulit uel fama uel res alterius: et paratus sit satisfacere uel reddere: uel si iiuria fecit

pro eã satisfactionẽ facere et huiusmõi: et hoc sit ꝑatus facerẽ: q̄ cito poterit sine ulla dilatiõe. Que restitutio qñ sit fienda et quo ordine quo ad certa uel ĩcerta: uide in tertia ꝑte sũme. ti. pl. ꝑ totũ. et ẽ ibi materia lõga. ꝙ si dicat nolle ista facerẽ: uel ñ posse cũ tñ bñ posset: nõ ẽ absoluẽdus. Hec Tho. ĩ secũda secunde. q. iii. tunc uero põt tñ dici. Misereatur tui et cetera. sed nullo mõ absoluo te Põt etiã ei ĩiũgi aliud bonũ faciendũ nõ tñ ĩ pẽitentiã declarando sibi hoc. s. ꝙ infructuosa sit et sine reĩssione peccatoꝝ: sed ad molificãdũ cor eius. de pe. di. v. Falsas Si autẽ ꝑatus est ad oĩa faciendum: tunc si eẽt aliqua sententia excõicatiõĩs ligatus: si nõ potes eum absoluerẽ ab illa: remittas eum ad epm̃ uel aliũ: qui hẽat sup hoc auctoritatẽ: uel tu uadas ad procurãdum pro eo licẽtiã absoluẽdi uel absolutionẽ ipsã: et sic absolutũ ab excoĩcatione tu postea absoluas a peccatis et non prius. Hec Tho. Si aũt potes absoluerẽ hñdo ĩ hoc spẽalẽ auctoritatẽ si nõ absoluisti ĩ prĩcipio cõfessiõĩs ꝙ tñ decẽtius fieret tñ nõ ẽ multa uis: si fiat ĩ fine: dũmõ tñ añ absolutionẽ a peccĩs absoluat eũ isto mõ: qui seq̃tur ab excoĩcatõe Primo exigendũ est ab eo iuramentũ: ꝙ sit ꝑatus stare mãdatis ecclesie: que. s. fient ei pro illa cã: quo iuramñto prestito iniũgatur ei hoc: ut si ĩcidit in excõicationem faciendo cõtra aliquẽ canonẽ: proponat nõ ãplius illud facerẽ. puta si fuit excõicatus propter ꝑcussionem clerici propoñat nõ ãplius uerberare huiusmõi et sic de aliis. Si pro offensa facta ĩ alium promittat satisfacere: et non

amplius offendere. et hoc facto denudatis humeris eius cōfessor eum disciplina uel uirga ꝑcutiat dicēdo psal. Misereꝛ mei deus. uel alium psalmum peītentialē dādo ad quenlibet uersum unum ictum. postea glīa pri. Deīde Kiriel. christel. Kiriel. pr̄ nr̄. et ne nos. uer . Saluum fac seruum tuum. re. Deus meus spātem ī te. uer. Esto nobis dñe turris fortitudinis. Re. a facie inimici uer. nihil proficiet inimicus in eo. Re. et filius iniqtatis nō nocebit ei uer. Dñe exaudi. uer. dñs uobiscum. oratio. Deus cui proprium ē misereri semper et parceꝛ: suscipe deprecatiōem nr̄am et hunc famulum tuum: quem sn̄tia excōicatōis ligat: miseratio tue pietatis absoluat per christum dñm nostrum. Amen.

Absolutio.

AVctoritate oīpotentis dei et btōꝝ aplōꝝ petri et pauli et dñi nr̄i pape uel episcopi: si ipse cōmisit hoc: mihi cōmissa et tibi concessa absoluo te a uinculo excōmunicationis: quā incurristi propter talē uel talē cām. puta propter manuum iniectionem uiolentam in clericum uel religiosum uel propter ingressū in monasterium monialium uel monachoꝝ: si fuerit mulier in casu nō cōcesso et huiusmōi. Et si in pluribus sn̄tiis fuerit ligatus: singulas exprimat dicēdo . Ego te absoluo ligatū sn̄tia excōicatiōis: q̄ incurristi propter talē cām et talē et cetera. uel si pluries propter eādē cām excoīcatus ē. dicēdū ē totiēs quotiēs īcurristi addēdo et restituo te sc̄tis sacramn̄tis ecclīe et coīoni et unitati fideliū ī nomīe pr̄is et fi. et spi. sc̄ti amē. uerberādo eū usq; ad amē.

Nota tñ q̄ ista forma licet deberet seruari. ut. extra. de sen. excō. nuper. nō est tamen necessaria: quin ēt sīplici uerbo fieri possit secundū Pe. de pal. et Io. de lig. Sicut et excōicatio pōt fieri sīplici uerbo: q̄uis fieri nō debeat ergo et absolutio: que sequi debet excōicationē ī his. ex. de reg. iur. omnis. Sed si etiam esset fienda huiusmodi absolutio in publico uel erga mulieres: forte tūc omittēda est denudatio et uerberatio ne denudetur peccatum. Item si quis est excōicatus propter rem alteri ablatam: q̄uis restituerit: nō tamē est absolutus: nisi iudex q̄ tulit s̄ñtiam absoluerit. Et hoc personis declarādum ē. Post absolutionē huiusmōi que prepoītur: uel si nō ē aliqua s̄ñtia ligatus si hēt aliquos casus de reseruatis episcopo uel pape absoluas eū nihilominus de q̄bus potes sub hac cōdicione et forma. Si teneris aliquo uinculo excōicationis minoris: ego te absoluo et restituo te sanctis sacramētis ecclīe. In noīe patris et fi. et sp. san. am̄. Misereatur tui et cetera. Filius dei per suam misericordiam te absoluat: et auctoritate eius qua fungor ego ī hac parte te absoluo ab omībus peccatis tuis mihi cōfessis cōtritis et oblitis a quibus possum te absoluere. In noīe pa. et fi et sp. san. am̄. Et peccata a quibus non potes absoluere exprimas penitenti imponēs: ut habeat recursū ad episcopum uel eius uicarium. et dicat ea sibi in cōfessiōe uel si esset simplex: et nesciret ita bene exprimere factum suum: ut esset necesse: scribat confessor illud uel illa in cedula: et det penitēti: ut portet epō uel eius uicario sub

hac uerboꝝ forma uel simili. latorem p̄ntium uel latricē pro homicidio uel incestu in tali gradu uel huiusmodi cōmisso ad absoluendum paternitati uestre transmitto ut absolutionis bn̄ficiū impendendo et ei penitentiam salutarem iniungendo ipsū uel ipsā sancte eccl'ie recōcilietis. q̄ si ipse ep̄us remittat illum ad cōfessorē: auctoritate illius iterꝝ absoluat ab omībus: et īponat penitētiam pro illo pro quo nōdum īposuerat: et cautū reddat ne cedulam illam alteri legendam tradat. Melius ergo ē: ut si ipse cōfessor cōmode poterit: p̄sonaliter ad ep̄m uadat pro auctoritate absolutionis si sibi uelit dare. Si uero confitens nō habet casum de reseruatis: uel si hēt et cōfessor potest de omībus absoluere. Premissa absolutione ab excōicatiōe minori et aliis ut supra. s. misereatur et cetera. filius dei et cetera. dicat. et auctoritate eius qua fungor ego absoluo te ab omībus peccatis tuis. In noīne pa. et fi. et spi. san. am̄. Et faciat signū crucis sup̄ eum. cum dicit in noīne patris. Nec ē necessaria manus impositio super absoluendū. Immo nec decens secundū Thomā. precipue sup̄ mulierē: sed magis decet cōsignatio crucis: et postea addat. Passio dn̄i nostri iesu christi et merita beate marie uirginis: et omnium sanctoꝝ et sanctaꝝ dei: et quicq̄d boni feceris et proponis facere: ac mala que sustines et sustinebis sint tibi ī remissionē omnium peccatoꝝ tuoꝝ: et ī augumentū diuine gratie. Que uerba nō sunt omittēda: quia sūt magne utilitatis ut. s. omnia huiusmōi postea habeāt uim satisfactionis

etiam ex uirtute clauium et sic magis ualent. Hec Tho. In penitentia iniungenda hoc maxie attendas secundū omés: ut talem des et iniungas: q̄ credas omīno ꝙ īplebit q̄tumcūq; magnus sit peccator. Et secundū Crisost. melius est ī huiusmōi reddere rationē de nimia misericordia: q̄ de nimia iusticia. xxvi. q. vii. c. alliga. Dabis etiam sibi libertatē: ꝙ cum aliqua die omitteret penitentiam iniunctam possit in alia die sequēti recuperare illā. Itē qn̄ dubitatur de aliquo an faciat penitentiā iniunctam dicetur ei: ꝙ si nō fecerit illā. puta si nō ieiunauerit: ꝙ talem faciat elemosinā: uel aliud bonū et huiusmōi. Et de oratioībus per paucos dies potest sibi dari: si sciuerit uerisimiliter ꝙ de facili poterit recidiuare in crimiália Et ꝑ plures dies potest sibi dari de elemosinis & ieiuniis quia huiusmōi etiā si fiant in mortali nō sunt iterāda: quia ualent q̄tū ad effectum: quē relinquunt post expletionē in satisfatiente: cū qs reuertitur ad gratiam. Hec Tho. Querēdum est etiā ab eo: si potest illa facere: si dubitat: tunc nō est iniungēda illa: sed alia: quā pōt facere Declarandū ē ēt peccatoribus magnis secundū Hosti. ꝙ scdm̄ regulas ecclīe taxatas xxii. q. i. c. predicādum pro quolibet mortali esset septennis penitentia iniungēda. et ideo nō reputet pccā sua leuia: eo quod parua datur ei penitētia: quia hoc fit ne cadat in desperationē: et dimittat eā: quod esset sibi mortale: et oporter& reiterare cōfessionē. Vnde etiam pōt admoneri: ꝙ faciat aliquod memoriale de peītētia sibi īiūcta: ut melius recordetur

& si obliuisceretur: reuertatur ad cõfessoré:q sibi illam uel aliã similé reddat.Item similiter iniungas: quod si post confessioné de aliquo criminali recordatur: q tunc fuit oblitus:q reuertatur ad te cõfitendo illud quã cito poterit : quia alias nõ prodesset sibi cõfessio nec tamen necessariũ est:ut uadat ad te:qa potest ire ad alium:nec tñ tenetur nisi illud dicere.De uotis si que habet:que nõ põt bene implere uel dubitat : si habes in hoc specialem auctoritaté dispensa:uel potius in aliud piũ opus cõmuta. Si uero nõ habes illã auctoritaté:remitte q̃tũ ad hoc ad epm̃ uel eius uicariũ.Ité caueas ne iniungas penitentiã per quã fiat preiudiciũ iuris alieni: aut p quã detur alicui occasio ruine spiritualis: aut per q̃ pccm̃ occultũ possit aliis manifestari. Ité per maxĩe ita cõfitenté ãte et in fine cõfessionis uerbis: qbus potes inducas ad contritioné:ne dicat sicut fabulã pccã sua:sed cũ detestatione.Et ut dicit Aug.caute & astute interrogando : que credit q ille ex uerecundia uellet occultare circa turpia nõ descendédo ad particulares circunstãtias:postquam hétur sufficienter species peccati:& ĩ huiusmõi a reõtis ĩterrogãdo: ne doceãtur hoĩes ĩtelligere malicias : quas antea nesciuerãt.Hec Tho. Admoẽas etiã super oĩa:ut uitet malas societates: ut frequenter cõfiteatur:ut sepe audiat uerbũ dei:ut querat semp orationes & participationes bonoꝝ:que fiunt in religionibus & indulgentias & huiusmodi.

Circa infirmos. .c.xlviiii.

C Irca infirmos sic est agendum. aut enī talis est in articulo mortis aut nō. Et dicitur periculum mortis non solum qa est in extremis cōstitutus sed etiā quia est infirmus infirmitate ex qua frequenter cōtingit hoīes mori: et ubi medici dubitāt. In tali enim casu pōt quilibet absolui a quolibet sacerdote: dūmodo non precise de quolibet peccato et q̄libet sententia: cum pic̄ulum est in mora. Talis ergo infirmus aut omisit iā loquelā uel usum ratiōis. puta qa freneticus: aut non. Et in prīo casu si bene uiuebat ut bonus et fidelis et frequē-tabat cōfessionē et cōionē et huiusmōi: q̄uis sacramēta nō petierit: quia ex isperato talia acciderunt ei uel etiā si malus obstinatus diu perseuerans in peccatis: et a diu nō cōfessus: si petiit pro cōfessione sacerdotē: et ostēdit se uelle facere oīa: que debet: et ita factus mutus uel fre-neticus: et piculū est in mora: debet presupponi cōtritus Et faciēte aliquo cōfessionē gn̄alem pro eo sicut fit in populo: sacerdos faciat ei absolutionē ab oīni sententia et pccō. Et iniungere potest circūstantibus aliq̄d pro eo faciēdum: uel heredibus aut cōsanguineis pro aīa eius si uolūt acceptare. Deīde dari debet eucharistia a pro-prio sacerdote q̄uis nō sit cōfessus: qa nō potuit: uel ab alio sacerdote seculari non aūt religioso: nisi habuerit licētiā ad hoc a proprio sacerdote uel epō: quia ille alias incideret in excōicationē papalē in isto casu uel simili. Et hoc uerū nisi timeret de expiratione uel uomitu eius Sed extrema unctio etiam si nō potuit cōicare propter

frenesim: etiã si nõ permitteret se inungi: potest ligari et sibi uiolenter dari. Astãtibus autẽ ĩfirmo in hoc casu debet credi: si prohibẽt testiõium: ꝙ ostenderit signa cõ/tritõis et petierit cõfessorẽ. Si aũt a diu nõ cõfessus uel notorius pcc̃tõr: incurrit subito amẽtiã uel mutitatẽ: nec prius nec postea ostẽdit signa cõtritõis: nil ei debet dari nec sacramẽta nec ecclĩastica sepultura. Si autem nec lo/quelã amisit nec amentiã ĩcurrit: debet ab eo exigi pura cõfessio peccatoꝝ plus uel minus scd̃m ꝙ patitur tẽpus. Nã si est in extremis: de prĩcipalibus tm̃ interrogandũ est: et p maxĩe inducendo ad cõtritionẽ cũ spe uenie. Si autẽ nõ est ita in extremis: et uult facere confessionem gnãlem de tota uita: sua sicut multi faciunt: q̃uis: nõ sit necessariũ de his: que rite cõfessus est: facere de nouo cõ/fessionẽ: tñ admittenda est: et tandẽ absolutio impen/denda. ab omni sñtia excõicationis & ab omi pccõ. mõ supradicto in. c. precedẽti. Ita tñ ꝙ si ligatus esset excõi/catione aliqua: a qua cõfessor extra periculũ illud nõ po/tuisset absoluere: debet ei iniungi ꝙ si euadat infirmi/tatem q̃ citius commode poterit: pñtet se ei: ad quem ordinarie spectet absolutõ excõicationis illius: qa alias si hoc nõ faceret: reincideret in eãdem sñtiam. extra. de sen. excõ. Eos qui. li. vi. Si erat detentus aliquo pccõ de casibus reseruatis epõ nõ oportet ꝙ iniungat ei: ꝙ post sanitatem uadat ad epm̃ pro absolutiõe: qa ad illud nõ tenetur: sed sufficit sibi illa absolutio. Nota ꝙ si talis eẽt usurarius publicus nõ põt talis admitti ad cõfessionẽ

nec ad aliqua sacramenta nisi facta prius cautione de restitutione usurarum:uel promissiōe ab heredibus de huiusmōi. In casu quo amisisset ipse loquelā uel usū rationis post signa cōtritionis scdm formā iuris que habetur de usu.c.q̄q̄.li.vi. His peractis infirmo nō est iniūgēda penitētia:cū nō possit facere:sed īnotescenda ut dicitur xxv.q.vii.declarādo sic.talē tibi darem penitentiam: si esses sanus:q̄uis deberes facere multo maiorē scdm regulā iuris et ecclīe : sed qa nō potes modo:cum eris sanus: hoc uel illud facies : uel uenias ad me et tunc dabo tibi Istud tñ ultimū nō uidetur securū eo q raro reuertātur huiusmōi pro penitētia:sed dicat sibi:si aliter deus disposuerit de te:dimitas tātū pro aīa tua et pro penitētia aliquid. Potest etiā īiungi aīcis et cōsanguineis aliquid in penitētia si utriq; acceptāt.et si creditur q pro eo satisfaciens esset ī statu gratie:sup omīa bene etiā auisādus ē:ut si debet aliquid alicui:uel ratione maleficii:uel cōtractus:uel depositi:uel aliter declaret bene:ut nō discedat cū alieno:ne īeternū dānetur . Et de restitutionibus ad pias causas et legatis pro aīa sua ita disponat:ut cogātur cito executores expedire:& nō prolongare:sicut quottidie faciūt:q si nō uellet sufficiēter disponere uel restituere:nō ē absoluēdus :sed exhortandus ad cōtritionem simul et cōfidentiā diuine misericordie exemplo latronis ex meritis passionis christi. Si non pōt habere copiā sacerdotis:q̄uis bonum sit in huiusmōi periculis.ī mari.bello.infirmitate . uel morte uiolenta potest laico

cōfiteri: nō tñ ē necessariū. Quod si fiat & q̄uis euadat
tenetur talis iterꝫ de illis oībus confiteri: quia nō habet
claues ecclīe. Si uero infirmus nō est ī piculo mortis: et
si habet casū excōicationis: uel casū reseruatum: debet
cōfessor ire uel mittere ad epm̄ si potest pro auctoritate
huiusmōi: mō tñ tali: ut nō prodat peccatorē: nisi prius
ille dederit licentiā noīnandi personā. Si autē infirmus
habet indulgentiā in articulo mortis apapa appropīq̄te
morte tunc potest fieri absolutio post oīa predicta. Pro
predicta indulgētia forma absolutionis ī articulo tātū
mortis hn̄tibus indulgētiā plenariā uidelicet si illo tūc
īfirmus cōfessus est: nō oportet iterare. s. Cōfiteor &ce.
Misereatur &ce. Sed sufficit dixisse illa semel ī prīcipio
cōfessionis: & subiūgat cōfessor dicens. Absoluo te &ce.
Auctoritate dei & beatoꝝ apostoloꝝ petri & pauli &ce.
usqꝫ ad finē. Sed si antea nō cōfessus fuerat: dicat infir-
mus: si pōt cōfiteor &ce. si uero nō pōt dicat alius loco
sui. Postea sacerdos cui fuerat gn̄aliter cōfessus uel spe-
cialiter dicat. Misereatur tui &cete. Indulgentiam &ce.
cōsequenter subiungens dicat. Dn̄s noster iesus christus
p suā sanctā misericordiam te absoluat. et aucttoritate
ipsius dei & beatoꝝ apostoloꝝ eius petri & pauli & sāc-
te romane ecclīe mihi ī hac parte cōmissa et tibi cōces-
sa qua nūc fūgor ego absoluo te ab oī sn̄tia excōicatio-
nis maioris uel minoris suspēsioīs & īterdicti si teneris
& restituo te unitati fideliū & sanctis sacramētis ecclīe
Item eadem auctoritate dei & beatoꝝ eius apostolorum

pe.& pau.& sancte ro.ecclesie.& dōini nostri pape mihi ī hac parte cōmissa & tibi cōcessa in quātū claues sācte ecclīe se extendunt & in quātum debeo & possum: si ista uice morieris: absoluo te ab oībus peccatis tuis ī purgatorio debitis propter culpas & offensas: quas cōtra deū et aīam tuā & proximū tuum cōmisisti: si non pretextu istius indulgentie cōmisisti illa: & in q̄tū mihi permittitur: restituo te innocentie: in qua eras: qñ batizatus fuisti. Si uero ista uice nō morieris: reseruo tibi plenariam auctoritatem & indulgentiam tibi cōcessam a dño papa pro ultimo articulo mortis tue. In noīe patris & filii & spiritus sancti. Amen.

Explicit sūma cōfessionū seu īterrogatoriū pro sīplicibus cōfessoribus editū ab Archiepiscopo florētino uidelicet fratre Antonino ordīs predicatorꝝ. Finita ī mōte r̄gali: āno dñi. M.CCCC. LXXII. die.xxiiii. mensis octobris.

Quē genuit quondā germana Antuuerpia potēs
Mathiæ Antonius uirtute insignis & arte
Baldasar & socius corderius omnia supra
Vtile opus cunctis finxerunt Antonianam
Arte noua formæ: quæ correctissima certe
Ordine cuncta suo nos crimina nostra fateri
Instruit: & lepram inter lepram noscere quanqꝫ.
Hoc opus hoc nostrā sic continet ecce salutē.